

Lhbtqi+-monitor 2024

De leefsituatie van lhbtqi+ personen en opvattingen
over lhbtqi+ personen in Nederland

Panteia

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Ipsos i&o

Lhbtqi+-monitor 2024

Auteur(s)

Kees Brammer (Panteia), Aram Klijn (Panteia), Tom Kruis (Panteia), Karijn van den Berg (Movisie), Roos Pijpers (Movisie), Fayaz Joemmanbaks (Movisie), Roy van der Hoeve (Ipsos I&O), Judith van Werkhoven (Ipsos I&O)

Met medewerking van:

Henri Faun (Panteia), Niels van Kleef (Movisie), Nick Gentsidis (Movisie), Charlot Pierik (Movisie)

Gepubliceerd

Zoetermeer, 1-11-2024

Versie

1

Bronvermelding

Panteia, Movisie & Ipsos I&O. (2024). *Lhbtqi+-monitor 2024*. Zoetermeer: Panteia.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij Panteia, Movisie en Ipsos I&O. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/ of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van Panteia. Panteia aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Opdrachtgever(s)

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Foto voorpagina

Rinske Bijl

Projectnummer

11046

Status

Definitief

Inhoudsopgave

	Beknopte samenvatting	5
	Samenvatting	8
1	Inleiding	21
1.1	Aanleiding voor de monitor	21
1.2	Lhbtqi+ personen in Nederland	22
1.3	Leefsituatie en opvattingen in beeld	27
1.4	Onderzoeksmethoden	28
1.5	Respons en achtergrondkenmerken respondenten	34
1.6	Interpretatie resultaten	38
1.7	Opbouw rapport	39
2	Sociaaleconomische situatie	41
2.1	Psychologische hulpbronnen	41
2.2	Wonen	43
2.3	Werk	44
2.4	Participatie verenigingen en organisaties	45
2.5	Vrijwilligerswerk	46
2.6	Financiële situatie	47
2.7	Openheid seksuele oriëntatie en genderidentiteit	49
2.8	Relatie en partner	54
2.9	Religie	55
2.10	Tevredenheid over sociaaleconomische situatie en leven	56
2.11	Samenvatting	60
3	Gezondheid en zorggebruik	64
3.1	Inleiding	64
3.2	Leefstijl	64
3.3	Psychische gezondheid	67
3.4	Suïcide	69
3.5	Fysieke gezondheid	71
3.6	Zorggebruik	72
3.7	Samenvatting	73
4	Onveiligheid en slachtofferschap	76
4.1	Groepenverdeling Veiligheidsmonitor	76
4.2	Sociale cohesie	77
4.3	Onveiligheidsgevoelens	79
4.4	Respectloos gedrag	80
4.5	Cybercrime	81

4.6	Gewelddelicten	83
4.7	Voortdurende controle en intimidatie	88
4.8	Samenvatting	93
5	Ongewenst seksueel gedrag	97
5.1	Inleiding	97
5.2	Prevalentie ongewenst seksueel gedrag	97
5.3	Type daders en gevolgen	101
5.4	Samenvatting	102
6	Discriminatie	105
6.1	Inleiding	105
6.2	De mate van ervaren discriminatie	105
6.3	Discriminatiegronden	106
6.4	Uitingsvormen	110
6.5	Locatie	113
6.6	Type dader	114
6.7	Discriminatie door (andere) lhbtqi+ personen	116
6.8	Samenvatting	117
7	Opvattingen	120
7.1	Inleiding	120
7.2	Heteroseksualiteit	122
7.3	Niet-heteroseksualiteit	123
7.4	Homoseksualiteit	124
7.5	Bi+ personen	132
7.6	Aseksuele personen	135
7.7	Queer personen	139
7.8	Transgender personen	140
7.9	Non-binaire personen	143
7.10	Intersekse personen	148
7.11	Samenvatting	151
	Referenties	156

Beknopte samenvatting

De lhbtqi+-monitor 2024 is uitgevoerd door Panteia, Movisie en Ipsos I&O in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Directie Emancipatie. In deze monitor wordt de leefsituatie van lhbtqi+ personen in Nederland beschreven en vergeleken met die van cis-hetero personen¹. Ook wordt er gekeken naar opvattingen over lhbtqi+ personen onder de Nederlandse bevolking. Deze monitor bouwt voort op eerdere edities die het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) in voorgaande jaren uitvoerde en die gericht waren op de leefsituatie van en opvattingen over lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender (lhbt) personen (SCP, 2016; 2018a; 2018b; 2022a; 2022b). In deze editie van de monitor wordt de groep lhbt personen uitgesplitst. Daarnaast wordt de analyse uitgebreid met de groepen non-binaire personen, queer personen, interseksuele personen en aseksuele personen, lhbtqi+ personen van kleur en lhbtqi+ personen met een beperking. Hierbij moet worden opgemerkt dat er ook non-binaire trans personen zijn; in dit onderzoek vallen deze personen onder de groep non-binaire personen. De leefsituatie van lhbtqi+ personen en opvattingen over lhbtqi+ groepen zijn onderzocht middels een online vragenlijst die is uitgezet onder twee steekproeven uit het I&O Research Panel. De kwantitatieve resultaten uit deze vragenlijst zijn aangevuld met duiding en ervaringen uit focusgroepen met personen uit lhbtqi+ groepen en met gegevens uit eerder uitgevoerde grootschalige bevolkingsonderzoeken, waaronder de Veiligheidsmonitor (CBS, 2023a).

Belangrijkste bevindingen

I. Leefsituatie

- Bijna alle lhbtqi+ groepen, met uitzondering van homoseksuele personen, ervaren een lagere zelfwaardering, veerkracht en regie dan cis-hetero personen. Dit geldt vooral voor trans en non-binaire personen. Trans, bi+ en non-binaire personen zijn ook minder tevreden over verschillende aspecten van hun leven (zoals financiële situatie, werk, woonsituatie). In vergelijking met het samengevoegde gemiddelde voor lhb personen uit de laatste SCP-monitor (SCP, 2022a) zijn de gemiddelden licht gestegen voor de lesbische en homoseksuele personen, terwijl de gemiddelden licht dalen voor de bi+ groep.
- Alle lhbtqi+ groepen geven, in vergelijking met de cis-hetero groep, vaker aan na te denken over wat zij wel en niet doen als het gaat om bijvoorbeeld genderexpressie of affectie tonen in de openbare ruimte.
- Lhbtqi+ personen geven meer aan discriminatie te ervaren dan cis-hetero personen. Uitingvormen daarvan zijn discriminerende opmerkingen, het neerzetten van een negatief beeld (stigmatisering) en nageroepen worden. De lhbtqi+ groepen die relatief het meest aangeven ervaring met discriminatie te hebben zijn non-binaire, queer en trans personen.
- Alle bevraagde lhbtqi+ groepen hebben meer ervaring met online haatreacties in het jaar voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst vergeleken met cis-hetero respondenten. De groepen die dit het meest ervaren zijn non-binaire,

¹ Zie hoofdstuk 1 voor toelichting over de namen, definities en afbakening van groepen personen.

trans personen, queer personen, lhbtqia+ personen van kleur en lhbtqia+ personen met een beperking.

- Lhbtqia+ personen van kleur, lhbtqia+ personen met een beperking en bi+ en queer personen ervaren, in vergelijking met de groep cis-hetero, vaker online ongewenst seksueel gedrag en niet-fysiek ongewenst seksueel gedrag.
- Bij alle lhbtqia+ groepen is het aandeel dat aangeeft psychisch ongezond te zijn groter dan dat bij de groep cis-hetero personen. Ook zijn de personen jonger bij alle groepen die aangeven in het jaar voorafgaand aan het onderzoek een depressie en/of overspannenheid te hebben gehad; dit is vooral zichtbaar bij bi+, non-binaire en queer personen. Alle groepen lhbtqia+ personen geven evenveel of meer dan cis-hetero personen aan ooit suïcide-gedachten te hebben gehad en hier ooit een plan voor te hebben gemaakt en/of ooit een poging tot suïcide te hebben gedaan. Ook hier geldt dat jongere mensen vaker aan suïcide hebben gedacht, vooral in de groepen bi+, non-binaire en queer personen.
- Lhbtqia+ personen zijn vaker actief bij een vereniging of organisatie of actief als vrijwilliger dan cis-hetero personen. Zij zijn veel vaker actief bij maatschappelijke en/of culturele organisaties en/of lhbtqia+ organisaties.
- Veel lhbtqia+ groepen voelen zich minder gelukkig en zijn minder tevreden over het leven. De groepen die het minst aangeven gelukkig te zijn, zijn bi+, non-binaire, queer, asexuele en trans personen, lhbtqia+ personen van kleur en lhbtqia+ personen met een beperking. In vergelijking met de laatste SCP-monitor (SCP, 2022a) lijken zowel lesbische, homoseksuele en bi+/biseksuele personen iets minder gelukkig, van een samengenomen gemiddelde was 4,0 en is nu respectievelijk 3,8, 3,8 en 3,6.
- Zowel de lhbtqia+ groepen als de cis-hetero groep lijken veel negatiever over de Nederlandse samenleving te zijn gaan denken: in 2020 gaf de samengevoegde lhb-groep het rapportcijfer 6,9 voor hun tevredenheid met de Nederlandse samenleving (SCP, 2022a), nu is dat respectievelijk 5,9, 6,0 en 5,6 voor de lesbische, homoseksuele en bi+ groep. In 2020 gaf de groep hetero een 6,8 (SCP, 2022a), nu een 5,8.

II. Opvattingen

De samenvattende schaalscores uit deze monitor bieden geen onderbouwing voor de maatschappelijke zorgen over een daling van de acceptatie van lhbtqia+ personen. In het algemeen neemt het aandeel van de Nederlandse bevolking dat een positieve houding heeft ten opzichte van seksuele en genderdiversiteit juist toe, hoewel het percentage met een negatieve houding ten opzichte van genderdiversiteit ook licht is toegenomen. Er is ook een positieve houding ten opzichte van intersekse personen (seksediversiteit).

De resultaten laten wel duidelijk verschillen zien in de houding ten opzichte van de afzonderlijke lhbtqia+ groepen, waarbij het minst positief wordt geoordeeld over bi+ personen en non-binaire personen. Daarnaast is sprake van lagere scores op diverse stellingen, en is er een achteruitgang te zien ten opzichte van de stelling over trans personen die eerder ook werd voorgelegd, 'Ik zou het een probleem vinden als mijn kind op school les krijgt van een transgender docent'. Het is niet ondenkbaar dat deze laatste bevinding samenhangt met de maatschappelijke onrust rond voorlichtingsactiviteiten voor kinderen (NOS, 2023a). Ten slotte zijn er nieuwe punten van zorg, zoals het idee dat bi+, trans en non-binair zijn modeverschijnselen zijn, en het gegeven dat veel respondenten geen relatie zouden willen met trans, non-binaire, bi+, asexuele en intersekse personen.

De lhbtqi+-monitor wordt in 2026 en 2028 opnieuw uitgevoerd door Panteia, Movisie en Ipsos I&O.

Samenvatting

De lhbtqia+-monitor 2024 is uitgevoerd door Panteia, Movisie en Ipsos I&O in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Directie Emancipatie. In deze monitor wordt de leefsituatie van lhbtqia+ personen in Nederland beschreven en vergeleken met die van cis-hetero personen². Ook wordt er gekeken naar opvattingen over lhbtqia+ personen onder de Nederlandse bevolking. Deze monitor bouwt voort op eerdere edities die het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) in voorgaande jaren uitvoerde en die gericht waren op de leefsituatie van en opvattingen over lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender (lhbt) personen (SCP, 2016; 2018a; 2018b; 2022a; 2022b). In deze editie van de monitor wordt de groep lhbt personen uitgesplitst. Daarnaast wordt de analyse uitgebreid met de groepen non-binaire personen, queer personen, intersekse personen en aseksuele personen, lhbtqia+ personen van kleur en lhbtqia+ personen met een beperking. Hierbij moet worden opgemerkt dat er ook non-binaire trans personen zijn; in dit onderzoek vallen deze personen onder de groep non-binaire personen. Ook merken we op dat we in deze samenvatting niet rapporteren over de opvattingen over queer personen, die maar met één stelling gemeten is. De leefsituatie en opvattingen zijn onderzocht middels een online vragenlijst die is uitgezet onder twee steekproeven uit het I&O Research Panel. De kwantitatieve resultaten uit deze vragenlijst zijn aangevuld met duiding en ervaringen uit focusgroepen met personen uit de lhbtqia+ subgroepen en met gegevens uit eerder uitgevoerde grootschalige bevolkingsonderzoeken, waaronder de Veiligheidsmonitor (CBS, 2023a).

De LHBT-monitor van het SCP is destijds ontwikkeld om bij te dragen aan politieke en maatschappelijke discussies door zowel de opvattingen over als de leefsituatie van lhbt personen in kaart te brengen. Deze aanleiding is voor de lhbtqia+-monitor 2024 nog steeds relevant. Er is op dit moment nog weinig kennis over de opvattingen over en de leefsituatie van de afzonderlijke groepen uit de brede groep lhbtqia+ personen, anders dan voor homoseksuele, lesbische, bi+ personen (het SCP hanteerde de term biseksuele personen) en, beperkter nog, over trans personen. De groepen non-binaire, queer, intersekse en aseksuele personen worden steeds zichtbaarder in de samenleving, maar zijn nog ondergerepresenteerd in onderzoek. Het is daarom belangrijk dat de monitor wordt doorontwikkeld en dat deze groepen worden meegenomen. Tegelijkertijd moet de kennis uit de eerdere edities worden geactualiseerd.

De lhbtqia+-monitor 2024 is opgedeeld in twee onderdelen. Het eerste deel gaat over de leefsituatie en het welzijn van lhbtqia+ personen in vergelijking met cis-hetero personen. In dit deel worden de volgende thema's besproken: sociaaleconomische situatie, gezondheid, onveiligheid en slachtofferschap, ongewenst seksueel gedrag en discriminatie. Het tweede deel gaat in op opvattingen over lhbtqia+ personen onder de Nederlandse bevolking. In deze samenvatting benoemen we de belangrijkste en opvallendste bevindingen.

² Zie hoofdstuk 1 voor toelichting over de namen, definities en afbakening van groepen personen.

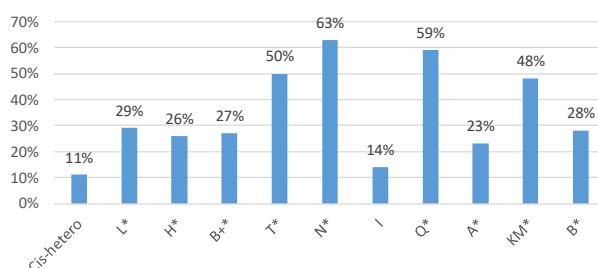
Leefsituatie

Lhbtqi+ personen algemeen

- Bijna alle lhbtqi+ groepen, met uitzondering van homoseksuele personen, ervaren een lagere zelfwaardering, veerkracht en regie dan cis-hetero personen. Dit geldt vooral voor trans en non-binaire personen, die, samen met bi+ personen, ook minder tevreden zijn over verschillende aspecten van hun leven (zoals financiële situatie, werk, woonsituatie). In vergelijking met het samengevoegde gemiddelde voor lhb personen uit de laatste SCP-monitor (SCP, 2022a) zijn de gemiddelden wel licht gestegen voor de lesbische en homoseksuele personen, terwijl de gemiddelden iets dalen voor de bi+ groep.
- Alle lhbtqi+ groepen geven, in vergelijking met de cis-hetero groep, vaker aan na te denken over wat zij wel en niet doen als het gaat om bijvoorbeeld genderexpressie of affectie tonen in de openbare ruimte.
- Lhbtqi+ personen geven meer aan discriminatie te ervaren dan cis-hetero personen (zie Figuur 1). Uitingvormen daarvan zijn discriminerende opmerkingen, het neerzetten van een negatief beeld (stigmatisering) en nageroepen worden. De lhbtqi+ groepen die relatief het meest aangeven ervaring met discriminatie te hebben zijn non-binaire, queer en trans personen.
- Alle bevraagde lhbtqi+ groepen hebben meer ervaring met online haatreacties in het jaar voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst vergeleken met cis-hetero respondenten. De groepen die dit het meest ervaren zijn non-binaire, trans en queer personen, lhbtqi+ personen van kleur en lhbtqi+ personen met een beperking.
- Lhbtqi+ personen van kleur, lhbtqi+ personen met een beperking en bi+ en queer personen ervaren, in vergelijking met de groep cis-hetero, vaker online ongewenst seksueel gedrag en niet-fysiek ongewenst seksueel gedrag.
- Van alle lhbtqi+ groepen is het aandeel dat psychisch ongezond is groter dan bij de groep cis-hetero personen. Ook zijn de personen jonger bij alle groepen die aangeven in het jaar voorafgaand aan het onderzoek een depressie en/of overspannenheid te hebben gehad; dit is vooral zichtbaar bij bi+, non-binaire en queer personen. Alle groepen lhbtqi+ personen geven of evenveel of meer dan cis-hetero personen aan ooit suïcide-gedachten te hebben gehad en hier ooit een plan voor te hebben gemaakt en/of ooit een poging tot suïcide te hebben gedaan. Ook hier geldt dat jongere mensen vaker aan suïcide hebben gedacht, vooral in de groepen bi+, non-binaire en queer personen.
- Lhbtqi+ personen zijn vaker actief bij een vereniging of organisatie of actief als vrijwilliger dan cis-hetero personen. Zij zijn veel vaker actief bij maatschappelijke en/of culturele organisaties en/of lhbtqi+ organisaties.
- Veel lhbtqi+ groepen scoren lager bij de beoordeling over hun geluk en het leven (zie Figuur 2). De groepen die gemiddeld het minst aangeven gelukkig te zijn, zijn bi+, non-binaire, queer, aseksuele en trans personen, lhbtqi+ personen van kleur en lhbtqi+ personen met een beperking. In vergelijking met de laatste SCP-monitor (SCP, 2022a) lijken zowel lesbische, homoseksuele en bi+/biseksuele personen iets minder gelukkig, van een samengenomen gemiddelde van 4,0 naar respectievelijk 3,8, 3,8 en 3,6.
- Zowel de lhbtqi+ groepen als de cis-hetero groep zijn veel negatiever over de Nederlandse samenleving gaan denken: in 2020 gaf de samengevoegde lhb

groep het rapportcijfer 6,9 voor hun tevredenheid met de Nederlandse samenleving (SCP, 2022a), in dit onderzoek is dat respectievelijk 5,9, 6,0 en 5,6 voor de lesbische, homoseksuele en bi+ groep. In 2020 gaf de groep hetero een 6,8 (SCP, 2022a), nu een 5,8.

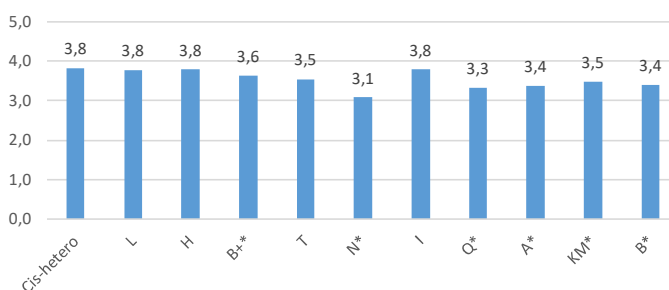
Figuur 1 Aandeel personen dat zich gediscrimineerd heeft gevoeld in de afgelopen 12 maanden, cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^{a b c}

- a Gebaseerd op een vragenlijst, gemeten met de vraag: 'Heeft u zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd gevoeld?'. Een * betekent dat de frequentiedistributie van de antwoorden van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.
- b Cis-hetero = cis-hetero personen, L = lesbische personen, H = homoseksuele personen, B+ = bi+ personen, T = trans personen, N = non-binaire personen, I = intersekse personen, A = aseksuele personen, KM = lhbtqi+ personen van kleur en/of met een niet-westerse migratieachtergrond, B = lhbtqi+ personen met een beperking. Zie hoofdstuk 1 voor toelichting aangaande de afbakening van de groepen in de huidige lhbtqi+-monitor.
- c Let op, bij de interpretatie van de resultaten dient er mee rekening te worden gehouden dat voor meerdere groepen het aantal respondenten per groep relatief laag is (zoals trans en intersekse personen, respectievelijk $n = 22$ en $n = 28$) en de resultaten indicatief zijn. Zie hoofdstuk 1 voor meer toelichting.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

Figuur 2 Mate waarin men zich gelukkig voelt (schaal 1-5), cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in gemiddelden)^{a b}

- a Gebaseerd op een vragenlijst, gemeten met de vraag: 'In welke mate vindt u zichzelf een gelukkig mens?' (antwoordopties van 1 'ongelukkig' tot en met 5 'erg gelukkig'). Een * betekent dat de frequentiedistributie van de antwoorden op deze vraag van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.
- b Zie voor toelichting aangaande de groepsafkortingen en de interpretatie van de resultaten figuur 1 en hoofdstuk 1.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

Lesbische personen

- Lesbische personen ervaren vaker pestgedrag dan cis-hetero personen. Ook krijgen zij vaker te maken met niet-fysiek ongewenst seksueel gedrag.

- Lesbische personen drinken significant meer overmatig alcohol dan cis-hetero personen. Dit verschilt van de LHBT-monitor van het SCP (2022a) waarin lhb personen hierin niet significant verschilden van hetero personen. Een belangrijk verschil is dat in de SCP-monitor geen onderscheid gemaakt is tussen homoseksuele en lesbische personen. De resultaten van de huidige monitor, waarin dit onderscheid wel gemaakt is, laten zien dat de situatie van homoseksuele en lesbische personen op dit punt verschilt.
- Lesbische personen hebben significant meer te maken met psychische ongezondheid en depressie dan cis-hetero personen.

Homoseksuele personen

- Bij homoseksuele personen valt op dat zij vaak ongeveer hetzelfde scoren of soms hoger dan cis-hetero respondenten, bijvoorbeeld als het gaat om financiële situatie en tevredenheid met verschillende aspecten van het leven.
- Kijkend naar de resultaten uit de Veiligheidsmonitor 2023 (CBS, 2023a) valt op dat homoseksuele mannen, maar ook biseksuele mannen en aseksuele, intersekse en non-binaire/genderqueer personen, zich significant vaker weleens onveilig voelen dan hetero mannen. Ook hebben homoseksuele mannen meer ervaring met geweldsdelicten.
- Homoseksuele personen hebben significant meer ervaringen met online ongewenst seksueel gedrag dan cis-hetero personen.

Bi+ personen

- Bi+ personen zijn minder tevreden over hun woonsituatie en financiën vergeleken met cis-hetero personen.
- Bi+ personen voelen zich vaker onveilig en bi+ vrouwen in het bijzonder ervaren ook vaker geweldsdelicten, maar doen hier minder vaak melding van (CBS, 2023a).
- Bi+ personen hebben meer ervaringen met pestgedrag vergeleken met cis-hetero personen. Ook rapporteren zij vaker dat hun locatie en activiteit voortdurend gecontroleerd wordt.
- Bi+ personen ervaren in vergelijking met cis-hetero personen significant meer online en niet-fysiek ongewenst seksueel gedrag. Voor wat betreft ervaring met fysiek ongewenst seksueel gedrag rapporteert 4,8% van de bi+ respondenten dit, tegenover 2,3% van de cis-hetero respondenten.
- Bi+ personen zijn, samen met aseksuele personen, minder open over hun seksuele oriëntatie vergeleken met andere lhbtqi+ groepen.
- Bi+ personen drinken significant meer overmatig alcohol dan cis-hetero personen.
- Bi+ personen hebben significant meer te maken met psychische ongezondheid, depressie en overspannenheid/burn-out dan cis-hetero personen.

Aseksuele personen

- Aseksuele personen zijn, samen met bi+ personen, minder open over hun seksuele oriëntatie vergeleken met andere lhbtqi+ groepen. Dit kan ermee te maken hebben dat zij vaak stuiten op onbegrip of te maken krijgen met negatieve reacties, zo blijkt uit de focusgroep.
- Aseksuele personen geven het minst vaak aan een (of meerdere) partner(s) te hebben. Ook wonen aseksuele personen vaker alleen.

- Kijkend naar de resultaten uit de Veiligheidsmonitor 2023 (CBS, 2023a) valt op dat homoseksuele mannen, biseksuele mannen en asexuele, interseksue en non-binaire/genderqueer personen zich significant vaker weleens onveilig voelen dan hetero mannen.
- Asexuele personen hebben significant meer te maken met psychische ongezondheid dan cis-hetero respondenten.

Queer personen

- Queer personen zijn op veel gebieden minder tevreden dan cis-hetero personen, vooral wat betreft de Nederlandse overheid en samenleving en hun financiële situatie.
- De lhbtqia+ groepen die relatief het meest aangeven ervaring met discriminatie te hebben zijn non-binaire, queer en trans personen.
- Queer personen rapporteren een hoger tabak- en alcoholgebruik vergeleken met cis-hetero personen.
- Queer, trans en non-binaire personen maken het vaakst gebruik van psychologische zorg vergeleken met cis-hetero en andere lhbtqia+ respondenten.

Trans personen

- De resultaten met betrekking tot trans personen zijn indicatief vanwege onder andere het relatief beperkte aantal respondenten bij de online vragenlijst (n = 22, zie voor meer toelichting paragraaf 1.4).
- Trans personen ervaren meer financiële beperkingen. Trans personen hebben minder vaak betaald werk (32%) dan cis-hetero personen (57%).
- Lhbtqia+ groepen die relatief het meest aangeven ervaring met discriminatie te hebben zijn non-binaire, queer en trans personen.
- Uitsluiting, afwijzing of onbegrip van (met name) familieleden over de identiteit van trans en/of non-binaire personen is veelvoorkomend. Dit uit zich in bijvoorbeeld controlerend gedrag, buitensluiting van familiegelegenheden of geheimhouding van de trans en/of non-binaire identiteit.
- Als trans en non-binaire personen discriminatie ervaren, krijgen zij vaker te maken met discriminerende opmerkingen, vergeleken met cis-hetero personen en met andere lhbtqia+ groepen. Daarnaast krijgen trans en non-binaire personen ook te maken met andere vormen van discriminatie, bijvoorbeeld door het gebruik van verkeerde aanspreekvormen. Trans en non-binaire personen ervaren druk van anderen om zich aan te passen aan cis- (en soms ook hetero-)normatieve verwachtingen rondom genderidentiteit en -expressie. Dit wordt voornamelijk ervaren in de vorm van (denigrerende) vragen of opmerkingen hierover.
- Queer, trans en non-binaire personen maken het vaakst gebruik van psychologische zorg vergeleken met cis-hetero en andere lhbtqia+ respondenten.

Non-binaire personen

- Non-binaire personen ervaren meer financiële beperkingen.
- Volgens data van de Veiligheidsmonitor 2023 (CBS, 2023a) ervaren non-binaire personen vaker respectloos gedrag door onbekenden op straat of in het openbaar vervoer. Ook voelen zij zich minder thuis in hun buurt en voelen zij zich significant vaker weleens onveilig. Non-binaire personen krijgen vaker te maken met geweldsdelicten zoals bedreiging, mishandeling en seksuele delicten

(CBS 2023). Non-binaire/genderqueer personen (het CBS hanteert dat als één groep) hebben onevenredig vaak ervaring met geweldsdelicten (24% tegenover 6% bij hetero mannen en vrouwen), en in het bijzonder met seksuele delicten (12% tegenover 0,4% bij hetero mannen en 3% bij hetero vrouwen). Dit ligt in lijn met de resultaten van deze monitor waarbij 8% van de non-binaire personen aangeeft ervaring te hebben gehad met fysiek ongewenst seksueel gedrag in het jaar voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst.

- De lhbtq+ groepen die relatief het meest aangeven ervaring met discriminatie te hebben zijn non-binaire, queer en trans personen. Non-binaire personen ervaren daarnaast ook vaker discriminatie door andere lhbtq+ personen.
- Non-binaire personen zijn minder vaak open over hun genderidentiteit – vergeleken met cis-hetero en andere lhbtq+ respondenten – en denken ook vaker na over hun gedrag in de openbare ruimte (zoals genderexpressie of affectie tonen naar een partner). Dit is een signaal dat zij niet altijd de veiligheid ervaren om open te zijn over hun genderidentiteit of zich in de openbare ruimte zonder beperkingen te uiten.
- Non-binaire personen zijn vaker psychisch ongezond. Van de ondervraagde respondenten (cis-hetero en lhbtq+) was het aandeel dat aangeeft ooit suïcide-gedachten te hebben gehad het hoogst onder non-binaire personen.

Intersekse personen

- De resultaten met betrekking tot intersekse personen zijn indicatief vanwege onder andere het relatief beperkte aantal respondenten bij de online vragenlijst (n = 28, zie voor meer toelichting paragraaf 1.4).
- Intersekse personen scoren op veel leefsituatie gebieden hetzelfde als cis-hetero respondenten die niet intersekse zijn. Toch zijn er ook een aantal gebieden waarop intersekse personen negatievere en/of andere ervaringen hebben. Zo ervaren intersekse personen significant meer respectloos gedrag door personeel van overheidsinstanties. Deelnemers aan de focusgroep voor intersekse personen geven aan dat er vaak sprake is van verwarring bij personeel van overheidsinstanties waar ze respectloos gedrag van ervaren.
- In de vragenlijst benoemden intersekse personen een date als dader van discriminatie. Deelnemers aan de focusgroep geven aan dat open zijn over intersekse zijn tegenover dates een worsteling is. Potentiële dates kunnen met intieme vragen komen waar intersekse personen vaak niet op zitten te wachten.
- Uit data van de Veiligheidsmonitor (CBS, 2023a) blijkt dat intersekse personen zich significant vaker weleens onveilig voelen vergeleken met hetero mannen en vrouwen (die niet intersekse zijn). Het percentage intersekse personen dat geweld rapporteert is ook hoger dan dat van hetero mannen en vrouwen.
- Ook lijkt er bij intersekse personen sprake te zijn van meer overmatig alcoholgebruik.

Lhbtq+ personen van kleur

- Lhbtq+ personen van kleur ervaren meer financiële beperkingen vergeleken met cis-hetero personen.
- Lhbtq+ personen van kleur krijgen te maken met online haatreacties en lijken meer ervaring te hebben met het ongewenst online delen van hun gegevens (doxing) dan cis-hetero personen. Van deze groep geeft 6% aan dat ze hier in het

jaar voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst weleens te maken mee heeft gehad.

- Lhbtqi+ personen van kleur worden volgens henzelf het meest gediscrimineerd op basis van herkomst of huidskleur, al dan niet in combinatie met seksuele oriëntatie of genderidentiteit. Ze ervaren racisme en andere vormen van discriminatie voornamelijk op het werk, op straat, online en in het openbaar vervoer. Daarnaast ervaren zij ook vaker discriminatie door andere lhbtqi+ personen, bijvoorbeeld in de vorm van seksueel racisme en fetisjering.
- Lhbtqi+ personen van kleur rapporteren een hoger tabak- en alcoholgebruik vergeleken met cis-hetero personen.

Lhbtqi+ personen met een beperking

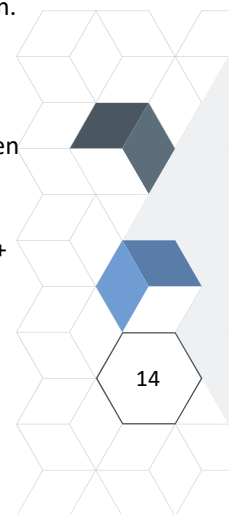
- Lhbtqi+ personen met een beperking ervaren meer financiële beperkingen.
- Lhbtqi+ personen met een beperking zijn op veel gebieden minder tevreden dan cis-hetero personen, voornamelijk over de mogelijkheden om te ontwikkelen op hun (vrijwilligers)werk, financiën en de Nederlandse overheid.
- Lhbtqi+ personen met een fysieke beperking ervaren daarnaast dat ontmoetingsactiviteiten niet passend genoeg zijn, blijkt uit de focusgroep.
- Lhbtqi+ personen met een beperking hebben meer ervaringen met pestgedrag vergeleken met cis-hetero personen.
- Ook rapporteren zij vaker dat hun locatie en activiteit constant gecontroleerd wordt. Mogelijk zijn zij extra kwetsbaar voor controlerend gedrag, maar bijvoorbeeld ook voor seksueel ongewenst fysiek gedrag, omdat zij, blijkt uit de focusgroep, in het algemeen vaker afhankelijk zijn van anderen.
- Lhbtqi+ personen met een beperking rapporteren een hoger tabak en alcoholgebruik, drinken significant meer overmatig alcohol in vergelijking met cis-hetero personen.
- Lhbtqi+ personen met een beperking hebben significant vaker te maken met een psychische ongezondheid dan cis-hetero respondenten.

Opvattingen

Opvattingen algemeen

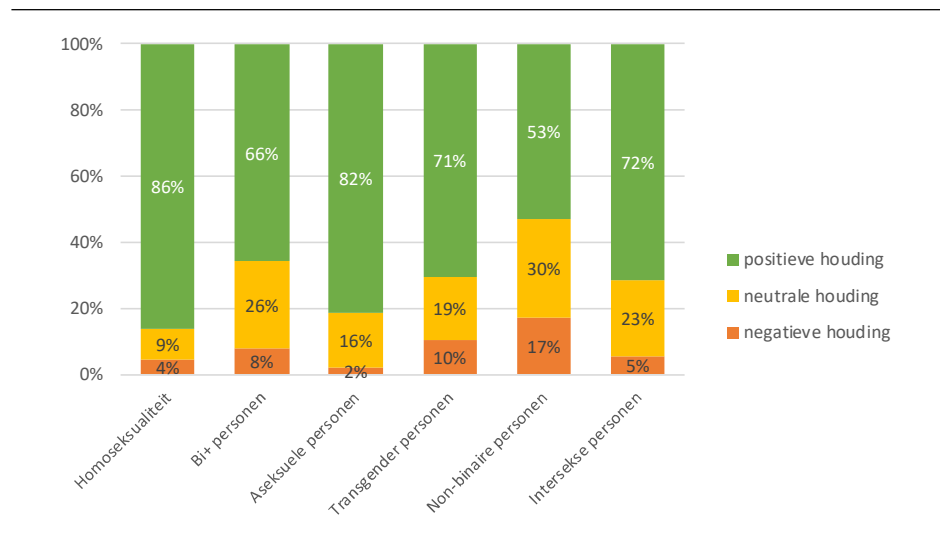
In de afgelopen jaren lijkt de houding tegenover de groep lhbtqi+ personen als geheel in de loop van de jaren steeds positiever geworden (SCP, 2016; SCP, 2018a; SCP, 2022a). Wie wat preciezer kijkt, ziet dat die conclusie, zacht gezegd, nuancering behoeft. Eerder onderzoek laat patronen en ontwikkelingen zien maar is beperkt als het gaat om opvattingen over de afzonderlijke groepen binnen de lhbtqi+ gemeenschap. Er is nog weinig onderzoek beschikbaar over de houding ten opzichte van gender- en seksediversiteit, zoals geleefd door o.a. transgender, non-binaire en interseksuele personen. Als het gaat om seksuele diversiteit zijn de opvattingen over aseksualiteit, en daardoor aseksuele personen, nog onderbelicht. Biseksuele of bi+ personen zijn wel al vaker onderwerp geweest van onderzoek naar houdingen, maar in de praktijk heeft een deel van dat onderzoek toch vooral kennis over de houding ten opzichte van homoseksuele en lesbische personen opgeleverd.

Voor de huidige maatschappelijke zorgen over een daling van de acceptatie van lhbtqi+ personen bieden de samenvattende schaalscores uit deze monitor geen duidelijke ondersteuning. Zie Figuur 3 voor een samenvatting van de houdingen ten opzichte van

verschillende lhbtq+ groepen. In het algemeen neemt het aandeel van de Nederlandse bevolking dat een positieve houding heeft ten opzichte van seksuele en genderdiversiteit juist toe, hoewel het percentage met een negatieve houding ten opzichte van genderdiversiteit ook licht is toegenomen. Er is ook een positieve houding ten opzichte van intersekse personen (seksediversiteit). De resultaten laten wel duidelijk verschillen zien in de houding ten opzichte van de afzonderlijke groepen, waarbij het minst positief wordt geoordeeld over bi+ personen en non-binaire personen. Daarnaast is sprake van lagere scores op diverse stellingen, en een achteruitgang ten opzichte van de stelling over trans personen die eerder ook werd voorgelegd, 'Ik zou het een probleem vinden als mijn kind op school les krijgt van een transgender docent'. Het is niet ondenkbaar dat deze laatste bevinding samenhangt met de maatschappelijke onrust rond voorlichtingsactiviteiten voor kinderen (NOS, 2023a). Ten slotte zijn er nieuwe punten van zorg, zoals het idee dat bi+, trans en non-binair zijn modeverschijnselen zijn, en het gegeven dat veel respondenten geen relatie zouden willen met trans, non-binaire, bi+, asexuele en intersekse personen.

Figuur 3 Houding ten opzichte van homoseksualiteit, bi+ personen, asexuele personen, transgender personen, non-binaire personen en intersekse personen op basis van samenvattende schaalscores, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

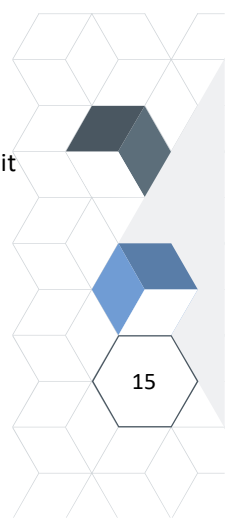

^a Op basis van een aantal stellingen per onderwerp, exclusief respondenten die de stellingen beantwoordden met 'zeg ik liever niet', 'weet ik niet' en 'nooit over nagedacht'. Zie hoofdstuk 7 voor toelichting over de stellingen en het aantal respondenten per antwoordcategorie per stelling.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

Homoseksualiteit

Bij de opvattingen over homoseksualiteit in brede zin (homoseksuele mannen en lesbische vrouwen) valt op dat de positieve trend van de afgelopen jaren zich doorzet. Een ruime meerderheid (samenvattende schaalscore van 86%) van de Nederlandse bevolking toont een positieve houding ten opzichte van homoseksualiteit. In 2020 was dit percentage nog 76%; in 2018 was het 78% en daarvoor altijd lager, beginnend in 2007 met 53% (SCP, 2022b). De ondervraagde respondenten hebben nog altijd moeite met openbare uitingen van met name homoseksuele mannen: 21% heeft er moeite mee in 2024 ten opzichte van 24% in 2020 en 2018 en 49% in 2007 (SCP, 2022b).

Bi+ personen

Opvattingen over bi+ personen zijn in eerdere edities van de monitor niet expliciet gemeten. Bij deze eerste meting uit 2024 valt op dat het percentage van de Nederlandse bevolking dat een positieve houding heeft ten opzichte van bi+ personen met 66% lager is dan het percentage dat betrekking heeft op homoseksualiteit (homoseksuele mannen en lesbische vrouwen). Uit de antwoorden blijkt dat respondenten bi+ over het algemeen als een seksuele identiteit of oriëntatie lijken te erkennen, hoewel toch nog een kwart (27%) vindt dat bi+ een modeverschijnsel is.

Aseksuele personen

Opvattingen over aseksualiteit zijn in 2024 eveneens voor het eerst gemeten. Het onderzoek wijst uit dat 82% een positieve houding heeft. Tegelijkertijd geeft 15% aan het eens te zijn met de stelling 'Aseksuele personen moeten begrip hebben als hun partner vreemdgaat' en nog eens 19% is het niet eens/niet oneens. Op de stelling 'Je kan jezelf niet aseksueel noemen als je nooit seks hebt geprobeerd' antwoordt 14% met 'eens' en 13% met 'niet eens/niet oneens'. Bij deze en andere stellingen geven relatief veel respondenten aan er niet over na te denken en/of het niet echt goed te weten.

Genderdiversiteit in het algemeen

Ook bij de opvattingen over genderdiversiteit zien we, met enig voorbehoud, een positieve ontwikkeling ten opzichte van eerdere jaren. Het voorbehoud is nodig omdat in deze editie veel andere stellingen zijn voorgelegd. In 2020 had 60% van de bevolking een positieve houding, in 2018 was dit 57% en daarvoor altijd lager, met 43% in 2013 (SCP 2013; 2018b; 2022b). In 2024 is het percentage dat een positieve houding heeft ten opzichte van trans personen en non-binaire personen respectievelijk 71% en 53%. Hierbij moet worden opgemerkt dat trans personen man, vrouw, non-binair of een ander gender kunnen zijn. De stellingen over trans personen hebben dus (deels) ook betrekking op non-binaire personen. Dat levert een gemiddelde schaalscore voor genderdiversiteit op van 62%. Tegelijkertijd is de groep die negatief staat tegenover genderdiversiteit (iets) gegroeid. Dit ging om 9% (SCP, 2022b) en gaat nu t.a.v. trans personen om 10% en bij non-binaire personen om 17%.

Trans personen

De scores op diverse stellingen over trans personen laten zien dat er nog altijd veel negatieve opvattingen zijn. De enige stelling die eerder ook werd voorgelegd, 'Ik zou het een probleem vinden als mijn kind op school les krijgt van een transgender docent' laat een achteruitgang zien. 14% van de ondervraagde respondenten geeft aan dat ze het een probleem zouden vinden als hun kind les krijgt van een transgender docent, tegenover 65% die het geen probleem vindt. In de vorige editie gaf 9% van de respondenten aan dat ze het een probleem zouden vinden als hun kind les zou krijgen van een transgender docent, tegenover 71% die het geen probleem vond (SCP, 2022b). Ongeveer een derde (32%) van de respondenten geeft aan trans zijn te zien als een modeverschijnsel. Ongeveer een kwart vindt dat trans mannen geen echte mannen zijn (22%) en trans vrouwen geen echte vrouwen zijn (26%).

Non-binaire personen

Bij non-binaire personen valt op dat non-binair zijn nog niet breed als genderidentiteit wordt erkend. Iets minder dan de helft van de respondenten (44%) vindt dat iedereen van nature of man of vrouw is. Ruim een kwart (28%) vindt het belangrijk om te weten of iemand een man of een vrouw is als ze iemand ontmoeten (tegenover 45% die dat niet

belangrijk vindt). Ruim een derde (36%) geeft aan non-binair zijn te zien als een modeverschijnsel.

Intersekse personen

De gemiddelde scores op de opvattingen ten opzichte van intersekse personen (seksediversiteit) laten zien dat 72% van de respondenten een positieve houding heeft. 84% vindt dat intersekse personen over hun eigen lichaam moeten kunnen beslissen, en ongeveer twee derde (65%) zou ervoor kiezen om medische ingrepen bij hun intersekse kind uit te stellen totdat het kind oud genoeg is om hier zelf over te beslissen. Tegelijkertijd geeft een op de vijf (20%) aan het raar te vinden als iemand biologisch niet binnen de binaire categorieën van man of vrouw valt.

De percentages van de respondenten die aangeven geen relatie te willen met trans personen (54%), non-binaire personen (45%), bi+ personen (42%), aseksuele personen (42%) en intersekse personen (34%) zijn erg hoog. Deze bevinding kan in de praktijk betekenen dat personen uit deze groepen die graag een relatie willen, veel moeite kunnen hebben om een relatie te krijgen. Het niet hebben van een (positieve) relatie kan consequenties hebben voor de levenssituatie van mensen, zowel in praktische zin, bijvoorbeeld omdat het moeilijker is om in je eentje een huis te vinden, als in emotionele zin, het missen van een 'significant other' die je ziet en steunt.

Bij diverse stellingen over aseksuele, non-binaire en intersekse personen geven relatief veel respondenten aan er niet over na te denken en/of het niet echt goed te weten. Deze bevinding laat zien dat de kennis over en het begrip, c.q. de erkenning van, deze groepen personen in de Nederlandse samenleving nog redelijk beperkt is.

Opvattingen over seksuele diversiteit naar persoonskenmerken en 2024/2022

Licht positievere opvattingen zijn te vinden onder personen van jongere leeftijd (onder 30 jaar) en oudere leeftijd (ouder dan 60). Dat laatste is opvallend, omdat de vorige edities (SCP, 2018b; 2022b) juist een minder positieve houding rapporteerden onder oudere personen. Significante verschillen waren er tussen hoger- en lageropgeleiden en gelovigen en niet-gelovigen. Onder lageropgeleiden en personen die zichzelf rekenen tot het protestantisme of andere christelijke groep is het deel met een negatieve houding relatief groot ten opzichte van groepen met een hoog opleidingsniveau of andere/niet religieuze groepen. Vanwege lage aantallen respondenten met een migratieachtergrond was het in de huidige editie helaas niet mogelijk om verschillen in gemiddelden te berekenen voor mensen met en zonder migratieachtergrond.

Opvattingen over genderdiversiteit naar persoonskenmerken en 2024/2022

Met name mannen en jongeren van 18 tot 30 jaar zijn negatiever over non-binaire personen dan vrouwen en personen uit andere leeftijdsgroepen. Laagopgeleide personen en protestantse of andere christelijke groepen zijn het minst positief over non-binaire personen. De verschillen in opvattingen tussen groepen respondenten over trans en non-binaire personen lijken in lijn te liggen met de verschillen in opvattingen tussen de groepen respondenten over genderdiversiteit uit de vorige editie van de monitor, hoewel de categorieën uit 2024 en 2022 niet volledig vergelijkbaar zijn. Vrouwen hebben een positievere houding dan mannen, hoger opgeleiden een positievere houding dan lager- of middelbaaropgeleiden, niet gelovigen een positievere houding dan gelovigen (m.n. protestants-christelijk). In 2022 hadden mensen zonder migratieachtergrond een

positievere houding dan mensen met migratieachtergrond (61% versus 57%), maar vanwege lage aantallen kunnen we daar op dit moment geen nieuwe gegevens naast leggen.

Aanbevelingen

- De situatie van de groepen bi+ personen en non-binaire personen is zorgelijk te noemen. Zowel op het gebied van het vergroten van acceptatie, het tegengaan van discriminatie als op de verbetering van de mentale gezondheid kunnen aanbevelingen geformuleerd worden.
 - Er kan onder meer ingezet worden op de ontwikkeling van interventies in bijvoorbeeld het onderwijs (maar ook in buurten, wijken en in de sport) gericht op het verminderen van de discriminatie ten aanzien van deze groepen. Cruciaal is om in te zetten op de ontwikkeling, het uittesten en evalueren op effect van interventies gericht op het verminderen van de discriminatie van lhbtqia+ personen en in het bijzonder van non-binaire personen en bi+ personen. Aan te raden is om interventies te laten ontwikkelen die gebaseerd zijn op zowel wetenschappelijke kennis als praktijkkennis en de samenwerking tussen wetenschappers en lhbtqia+ vrijwilligers bij lhbtqia+ zelforganisaties te bevorderen en vervolgens deze interventies te evalueren op effect (Felten, Keuzenkamp, & Wit, 2024).
 - Sociaal professionals en zorgmedewerkers zouden meer sensitiviteit kunnen opbouwen ten aanzien van de specifieke uitdagingen van deze groepen om beter tegemoet te kunnen komen aan de behoeften en hulpvragen van deze groepen.
- De algemene kennis en bewustwording over de groepen bi+ personen, asexuele personen, trans en non-binaire personen en intersekse personen moet worden vergroot. Voor deze groepen blijft structurele aandacht nodig als het gaat over kennis en bewustwording, bijvoorbeeld in het licht van het verminderen van vooroordelen.
- Er ligt ook een taak voor de landelijke overheid en lokale overheden om meer ruimte te creëren voor genderdiversiteit en inclusief beleid voor deze groepen door bijvoorbeeld deze groepen expliciet te noemen in beleidsteksten en communicatie-uitingen en genderinclusieve taal te hanteren. Dit geldt overigens ook voor instellingen voor zorg en welzijn.
- De landelijke overheid en lokale overheden kunnen proberen de sociale normen ten aanzien van niet-heteroseksualiteit en genderdiversiteit, i.h.b. het niet voldoen aan binaire gendernormen, te beïnvloeden. Dat kan bijvoorbeeld door middel van een landelijke bewustwordingscampagne die ook een lokale uitwerking krijgt.

Ook wijzen de resultaten van deze monitor op het belang van verder onderzoek:

- Verder onderzoek is nodig naar de relatie tussen opvattingen over lhbtqia+ personen enerzijds en de ervaren leefsituatie van lhbtqia+ personen op alle gebieden, maar in het bijzonder de ervaren discriminatie.
- We raden aan om na te gaan door middel van onderzoek in hoeverre toekomstige professionals in de geestelijke gezondheidszorg en de preventie van psychische problematiek, gedurende hun opleiding kennis krijgen aangereikt

over de ervaringen van verschillende lhbtq+ groepen en specifiek over non-binair zijn en de ervaringen van non-binaire personen. Op basis van dergelijk onderzoek kan een plan worden gemaakt om waar nodig de kennis en kunde op dit gebied van toekomstige professionals te verbeteren.

- Er is meer thematisch onderzoek nodig om lhbtq+ personen beter te kunnen ondersteunen. Denk bijvoorbeeld aan specifiek onderzoek naar de positie van lhbtq+ scholieren en jongeren en aan doelgroep-breed onderzoek, zoals de Welzijnsmonitor LHBTIQA+ 2023 Gelderland en Overijssel (Hasselt, Spierings, Hilten-Rutten, & Koning, 2023).

1

«
«
«
«
«

1 Inleiding

De lhbtqia+-monitor 2024 is uitgevoerd door Panteia, Movisie en Ipsos I&O in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Directie Emancipatie (hierna: Ministerie van OCW). In deze monitor wordt de leefsituatie van lhbtqia+ personen in Nederland beschreven en vergeleken met die van cis-heteroseksuele personen (vanaf nu: cis-hetero personen). Ook wordt er gekeken naar opvattingen over lhbtqia+ personen in Nederland. Deze monitor bouwt voort op eerdere edities die het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) in voorgaande jaren uitvoerde en die gericht waren op de leefsituatie van en opvattingen over lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender (lhbt) personen (SCP, 2016; 2018a; 2018b; 2022a; 2022b). In deze editie van de monitor wordt de groep lhbt personen uitgesplitst naar individuele groepen. Daarnaast wordt de analyse uitgebreid met de groepen non-binaire personen, queer personen, intersekse personen en aseksuele personen, lhbtqia+ personen van kleur en/of met een niet-westerse migratieachtergrond (vanaf nu: lhbtqia+ personen van kleur³) en lhbtqia+ personen met een beperking. Zie paragraaf 1.4.2 voor de definities voor elk van deze groepen. In het onderzoek baseren wij ons op een online vragenlijst uitgevoerd onder de Nederlandse bevolking, aangevuld met informatie uit focusgroepen (groeps gesprekken) met personen uit een aantal lhbtqia+ groepen en resultaten uit eerdere onderzoeken. De lhbtqia+-monitor wordt door Panteia, Movisie en Ipsos I&O herhaald in 2026 en 2028.

1.1 Aanleiding voor de monitor

De LHBT-monitor van het SCP is destijds ontwikkeld om bij te dragen aan politieke en maatschappelijke discussies door zowel de opvattingen over als de leefsituatie van lhbt personen in kaart te brengen. Deze aanleiding is voor de lhbtqia+-monitor 2024 nog steeds relevant. Er is op dit moment nog weinig kennis over de opvattingen over en de leefsituatie van de afzonderlijke groepen uit de brede groep lhbtqia+ personen, anders dan voor homoseksuele, lesbische, bi+ personen (het SCP hanteerde de term biseksuele personen) en, beperkter nog, over transgender personen. De groepen non-binaire, queer, intersekse en aseksuele personen worden steeds zichtbaarder in de samenleving, maar zijn nog ondergerepresenteerd in onderzoek. Het is daarom belangrijk dat de monitor wordt doorontwikkeld en dat deze groepen worden meegenomen. Tegelijkertijd moet de kennis uit de eerdere edities worden geactualiseerd.

In 2022 rapporteerde het SCP ten aanzien van trans personen bijvoorbeeld een duidelijke slechtere woonsituatie en sociaaleconomische positie dan cisgender personen (SCP, 2022a). Het is belangrijk om te weten of deze situatie is verbeterd of juist niet. Er is daarnaast aanleiding om specifiek in te gaan op de leefsituatie van lesbische personen (in de vorige edities van de monitor werden zij niet apart onderscheiden) en die van een meer inclusieve groep bi+ personen in plaats van biseksuele personen (zie toelichting in de volgende paragraaf). Vanwege polarisatie in het huidige maatschappelijk debat is er

³ Vanaf nu wordt met 'lhbtqia+ personen van kleur en/of met een niet-westerse migratieachtergrond' vanwege leesbaarheid afgekort als 'lhbtqia+ personen van kleur', uitgezonderd daar waar volledige notatie relevant en nodig is (bijvoorbeeld bij de toelichting over de achtergrond van de respondenten).

ook aanleiding om vragen te stellen over discriminatie van personen uit de lhbtqia+ groepen in het algemeen, en specifiek door anderen met een lhbtqia+ achtergrond.

1.2 Lhbtqia+ personen in Nederland

Binnen de groep lhbtqia+ personen worden verschillende groepen onderscheiden om seksuele, gender en seksediversiteit te duiden. Seksuele diversiteit gaat over verschillende seksuele oriëntaties, zoals heteroseksueel, homoseksueel, lesbisch, bi+, queer of asexueel. Genderdiversiteit gaat over verschillende genderidentiteiten, zoals man, vrouw, non-binair of een ander gender zijn. De term genderdiversiteit drukt uit dat er mensen zijn die zich niet thuis voelen binnen de genderidentiteiten 'man' en 'vrouw'; een deel van deze mensen noemt zich non-binair. Ook geeft het woord aan dat er mensen zijn van wie de genderidentiteit niet gelijk is aan het bij hun geboorte genoteerde geslacht - die noemen we transgender personen (Movisie, 2023a). Mensen van wie de genderidentiteit overeenkomt met het bij de geboorte vastgestelde geslacht noemen we cisgender personen. Naast genderdiversiteit spreken we ook van seksediversiteit: er bestaat namelijk een diversiteit aan lichamelijke seksekenmerken. Intersekse personen hebben de ervaring van geboren zijn met een lichaam dat niet overeenkomt met het beeld dat de meeste mensen hebben van man of vrouw. In deze monitor besteden we aandacht aan groepen die in eerder onderzoek vaak onderbelicht bleven. Hieronder lichten we deze groepen verder toe.

Bi+ personen

We hanteren in dit rapport de term bi+ personen, omdat het een inclusievere term is die ruimte biedt voor een breder spectrum van personen die op meer dan één gender vallen, waaronder biseksuele en panseksuele personen.

Eerder onderzoek toonde bijvoorbeeld aan dat een aanzienlijk deel van de bevolking biseksualiteit als minder legitiem beschouwde dan andere seksuele oriëntaties, en dat er veel misverstanden en vooroordelen bestonden over de aard van biseksualiteit. Deze bevindingen werden vaak gekenmerkt door twijfels over de oprechtheid van biseksualiteit en een gebrek aan begrip voor de specifieke uitdagingen waarmee biseksuele personen worden geconfronteerd (Baams, et al., 2021).

Aseksuele personen

Aseksualiteit is een seksuele oriëntatie die de afgelopen jaren steeds meer aandacht heeft gekregen, maar nog relatief onbekend is in de samenleving. De Nederlandse Organisatie Aseksualiteit (NOA) zet zich in voor meer kennis en begrip rondom dit onderwerp. Aseksualiteit wordt gekenmerkt door het ervaren van weinig tot geen seksuele aantrekkingskracht tot anderen. Sommige aseksuele personen kunnen wel romantische aantrekkingskracht ervaren, andere niet. Personen die geen of weinig romantische aantrekkingskracht tot anderen ervaren worden ook wel aangeduid als 'aromantisch'. Andersom hoeft een aromantisch persoon ook niet aseksueel te zijn. Het CBS schat dat van de Nederlandse bevolking van 15 jaar en ouder ongeveer 0,7% zich identificeert als aseksuele man en 1,2% als aseksuele vrouw (CBS, 2024b)⁴.

⁴ CBS bracht in oktober 2024 de publicatie 'Hoeveel LHBTQIA personen telt Nederland?' uit (CBS, 2024b). De opzet en uitvoering van de lhbtqia+-monitor 2024 heeft gelijktijdig met het CBS-onderzoek plaatsgevonden. Het was dus niet mogelijk om deze populatiegegevens te betrekken in de werving van respondenten, in de bepaling van de definities t.b.v. de afbakening van de groepen en in een weging van de data.

Aseksuele personen ervaren specifieke uitdagingen in een maatschappij waar seksualiteit een grote rol speelt (Movisie, 2022b). Ze rapporteren gevoelens van onbegrip, uitsluiting en discriminatie. Veel aseksuele personen ontdekken pas op latere leeftijd hun seksuele oriëntatie, wat kan leiden tot verwarring en druk om te conformeren aan maatschappelijke verwachtingen. Ook delen aseksuele personen veel ervaringen met andere personen binnen de lhbtqia+ gemeenschap, zoals het ervaren van minderheidsstress en de behoefte aan erkenning en acceptatie.

Queer personen

Queer is een term die steeds vaker wordt gebruikt binnen het spectrum van seksuele en genderidentiteiten. Queer personen identificeren zich niet strikt als lesbisch, homoseksueel, bi+, transgender of aseksueel. Zij plaatsen hun identiteit buiten de traditionele normen over gender en seksualiteit. Queer personen kunnen zich niet vinden in de gebruikelijke, vaststaande (binaire) kaders en hokjes voor gender en/of seksuele oriëntatie, of wijzen deze kaders af. De term queer biedt ruimte aan diversiteit en verschillende ervaringen. Soms wordt queer als paraplueterm gebruikt voor iedereen die niet heteroseksueel en/of cisgender is (Movisie, 2023b). Queer personen kunnen te maken krijgen met specifieke vooroordelen en misconcepties. Net als bij bi+ personen, kunnen queer personen geconfronteerd worden met onbegrip, zowel binnen de bredere samenleving als binnen de lhbtqia+ gemeenschap zelf.

Hoewel queer personen deel uitmaken van de lhbtqia+ gemeenschap, worden ze niet altijd expliciet meegenomen in onderzoeken, onder andere omdat de term per definitie niet vastomlijnd is en gebruikt wordt door een diverse groep mensen (Movisie, 2023b). Eerdere studies richtten zich in veel aspecten voornamelijk op lhbt personen, zonder specifiek in te gaan op queer identiteiten.

Transgender personen

Transgender personen (hierna ook: trans personen) zijn personen bij wie de genderidentiteit niet (volledig) overeenkomt met het geslacht dat bij de geboorte werd toegewezen. Uit eerder onderzoek blijkt dat ongeveer 3,9% van de Nederlandse bevolking zich niet eenduidig identificeert met het bij geboorte toegekende geslacht, waarvan 0,6% aangeeft problemen te hebben met het toegekende geboortegeslacht en overweegt hormoonbehandelingen en/of operaties te ondergaan (Movisie, 2018). Volgens recent onderzoek (CBS, 2024b)⁵ wordt geschat dat van de Nederlandse bevolking van 15 jaar en ouder 0,4% transgender man en 0,3% transgender vrouw is. In aantallen gaat het om respectievelijk 60 duizend en 45 duizend personen.

Trans personen ervaren vaak specifieke uitdagingen op verschillende levensdomeinen. Ze hebben een verhoogd risico op psychische problemen, eenzaamheid en veiligheidsissues. Deze problemen worden verklaard door een complex samenspel van maatschappelijke en individuele factoren, waaronder gebrek aan sociale steun, lage weerbaarheid en negatieve zelfperceptie (SCP, 2017). Trans personen kunnen man, vrouw, of non-binair zijn of een andere genderidentiteit hebben. Er zijn dus trans personen die zich niet als man of vrouw identificeren en trans personen die zich wel comfortabel voelen in de binaire man/vrouw-categorisering. In deze monitor zijn non-binair trans personen bij de groep non-binair ingedeeld. De resultaten die we

⁵ De publicatie van dit onderzoek vond plaats in oktober 2024. De opzet en uitvoering van de lhbtqia+ monitor 2024 heeft gelijktijdig met dit onderzoek plaatsgevonden. Het was dus niet mogelijk om deze populatiegegevens te betrekken in de werving van respondenten, in de bepaling van de definities t.b.v. de afbakening van de groepen en in een weging van de data.

rapporteren over trans personen zullen dus voornamelijk gaan over trans mannen en trans vrouwen. Hieronder gaan we in op non-binaire personen. Meer informatie over de groepsindeling die gehanteerd is bij de vragenlijst staat in paragraaf 1.4.2.

Non-binaire personen

Non-binaire personen zijn de afgelopen jaren steeds meer onder de aandacht geweest in de Nederlandse samenleving. De term non-binair wordt gebruikt door mensen die zich niet (helemaal) thuis voelen binnen de genderidentiteit man of vrouw. Iemand die non-binair is kan zich tegelijkertijd man en vrouw voelen, of zich niet man en niet vrouw voelen.

Non-binaire personen kunnen te maken krijgen met specifieke uitdagingen in een samenleving die grotendeels binair is ingericht. Zo ervaren zij vaker psychische problemen, eenzaamheid en suïcidale gedachten dan de algemene bevolking (Aparicio-Garcia, Diaz-Ramiro, Rubio-Valdehita, & Garcia-nieto, 2018).

Intersekse personen

Intersekse personen hebben de ervaring van geboren zijn met een lichaam dat niet overeenkomt met het beeld dat de meeste mensen hebben van man of vrouw. Volgens recent onderzoek wordt geschat dat van de Nederlandse bevolking van 15 jaar en ouder 0,3% intersekse is, wat gelijkstaat aan ongeveer 45 duizend personen (CBS, 2024b)⁶.

Uit ouder SCP-onderzoek blijkt dat intersekse personen vaak worstelen met openheid over hun ervaring (SCP, 2014). Ze maken zorgvuldige afwegingen over aan wie ze het vertellen en wat ze precies delen. Veel intersekse personen passen zich aan of vermijden bepaalde situaties om hun ervaring verborgen te houden. In de sociale omgeving kunnen intersekse personen te maken krijgen met onbegrip of ongewenste reacties, vaak voortkomend uit onwetendheid of ongemak.

Lhbtqi+ personen van kleur en/of met een niet-westerse migratieachtergrond

Lhbtqi+ personen van kleur en/of met een niet-westerse migratieachtergrond betreft een brede groep lhbtqi+ personen wiens huidskleur zichtbaar afwijkt van de (witte) norm. Een deel van deze personen is in Nederland opgegroeid en heeft een migratieachtergrond omdat hun familie bijvoorbeeld als arbeidsmigrant of vluchteling naar Nederland kwam, of een achtergrond heeft in het Caribisch deel van het Koninkrijk der Nederlanden of Indonesië. Weer anderen zijn zelf migrant of vluchteling, of zijn opgegroeid in het Caribisch deel van het Koninkrijk der Nederlanden. Deze groep lhbtqi+ personen kan te maken krijgen met 'dubbele discriminatie'. Dat betekent dat iemand op meerdere gronden wordt gediscrimineerd, bijvoorbeeld op basis van huidskleur (racisme) en seksuele oriëntatie en/of genderidentiteit. Kwalitatief sociaalwetenschappelijk onderzoek heeft laten zien dat deze groep ook binnen de lhbtqi+ gemeenschap te maken kan krijgen met racisme, of een variant daarvan: seksueel racisme, stereotyperingen van de lichamen van mensen van kleur (zie o.a. Vo, 2021a; 2021b). In deze monitor willen we meer zicht krijgen op deze vorm van discriminatie in het algemeen, en specifiek door anderen met een lhbtqi+ achtergrond.

⁶ De publicatie van dit onderzoek vond plaats in oktober 2024. De opzet en uitvoering van de lhbtqi+-monitor 2024 heeft gelijktijdig met dit onderzoek plaatsgevonden. Het was dus niet mogelijk om deze populatiegegevens te betrekken in de werving van respondenten, in de bepaling van de definities t.b.v. de afbakening van de groepen en in een weging van de data.

Lhbtiqua+ personen met een beperking

Ook in de leefsituatie van lhbtiqua+ personen met een beperking willen we in deze editie van de monitor meer inzicht krijgen. Omdat we weten dat het hebben van een beperking consequenties heeft voor de leefsituatie, en lhbtiqua+ zijn ook consequenties kan hebben, is de verwachting dat het hebben van een beperking en lhbtiqua+ zijn een gecombineerde invloed heeft op die leefsituatie. Ook deze groep kan immers dubbele discriminatie ervaren, bijvoorbeeld op grond van de beperking en op grond van seksuele oriëntatie en/of genderidentiteit. Het gaat om een brede groep personen met verschillende beperkingen, zoals fysieke, visuele, auditieve of een verstandelijke beperking.

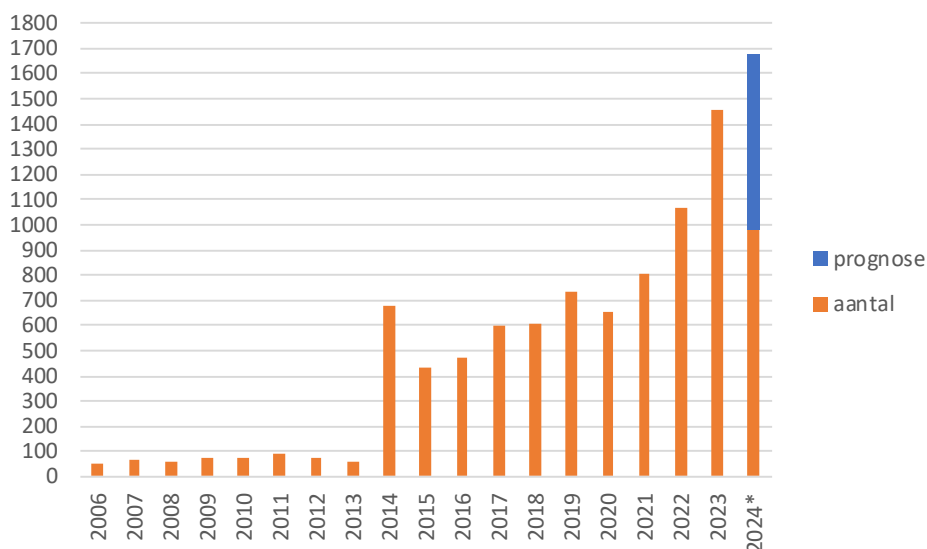
Wijzigingen geslachtsregistraties

Het is sinds de wijziging van de 'Transgenderwet' in 2014, die een aanpassing van artikel 28 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (BW) met zich meebracht, mogelijk om bij de gemeente de geslachtsaanduiding in de Basisregistratie Personen (BRP) te laten wijzigen van man naar vrouw en omgekeerd van vrouw naar man (Rijksoverheid, 2014). De Transgenderwet versoepelt de voorwaarden voor de aanpassing van de geslachtsaanduiding, waardoor ook mensen die (nog) geen geslachtsaanpassende behandelingen hebben ondergaan hun juridische geslacht kunnen wijzigen. Het wijzigen van het geslacht blijft zichtbaar in de registratiegegevens. Het is wettelijk nog niet mogelijk om het geslacht te laten wijzigen naar een "X" of "O"⁷ zonder tussenkomst van een rechter (Rutgers, 2023).

Sinds het ingaan van de Transgenderwet is er een sterke stijging zichtbaar in de aantallen geslachtswijzigingen (Figuur 4). De vorige SCP-monitor stelde hierbij de vraag of 2014 en 2015 niet 'inhaaljaren' zouden zijn: dat er eerst veel mensen die al langer de wens hadden om hun geslacht te wijzigen dat zouden doen, en dat er daarna minder animo voor zou zijn (SCP, 2022a). Dit lijkt niet het geval te zijn, want er is nog steeds een stijgende lijn te zien in de totale aanvragen. In 2023 waren er 1.457 wijzigingen in de geslachtsregistraties; in 2022 was dat aantal 1.069 en in 2021 804. De verwachting is dat, gebaseerd op de op dit moment bekende cijfers voor 2024 tot en met juli, het totaal aantal wijzigingen in geslachtsregistraties in 2024 het aantal van 1.650 passeert. In totaal zijn er tot juli 2024 9.669 wijzigingen van het geslacht geregistreerd. Hier zijn ook geslachtswijzigingen van voor 2006 meegeteld, die niet zichtbaar zijn in Figuur 4.

⁷ Wie op de geboorteakte wordt vermeld als "geslacht is niet kunnen worden vastgesteld", bijvoorbeeld als het geslacht bij geboorte niet bepaald kan worden (zoals bij interseksuele kinderen) of bij wijziging van de geslachtsregistratie op latere leeftijd waarbij de oorspronkelijke geboorteakte wordt aangepast, wordt in de BRP een "O" (van "onbekend") geregistreerd en wordt in documenten zoals paspoort of de identiteitskaart de geslachtsvermelding "X" vermeld.

Figuur 4 Aantal wijzigingen geslachtsregistraties, Nederlandse bevolking, 2006-2024 (in aantallen)^{a b c}

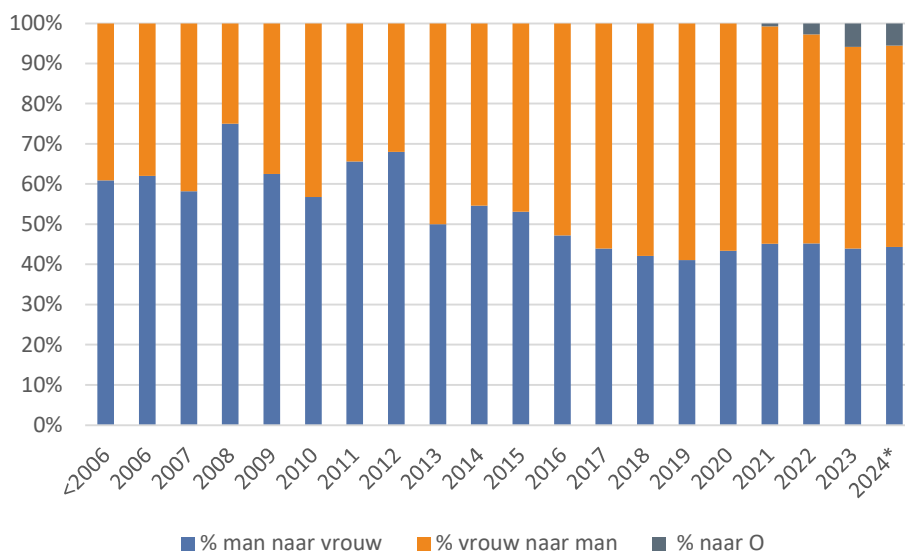
- a Voor 2024 zijn er enkel cijfers beschikbaar voor de periode tot en met juli. De prognose is gemaakt op basis van de aanwezige gegevens (cijfers tot en met juli zijn doorgetrokken naar het einde van het jaar).
- b Het komt ongeveer 130 keer voor dat er bij één persoon een wijziging in de geslachtsregistratie plaatsvindt en dat deze op een later moment weer terug wijzigt naar de oorspronkelijke registratie. Deze gevallen worden 'dubbel' geteld.
- c Situaties waarbij in de registratie wijzigingen niet zichtbaar zijn (als gevolg van zogenoemde declaratoire uitspraken), en waarbij het als gevolg daarvan niet duidelijk is of een wijziging een wijziging in de geslachtsregistratie betreft, zijn buiten beschouwing gelaten. Het betreft hier ongeveer 1.100 situaties. Door deze buiten beschouwing te laten is het mogelijk dat het totaal aantal wijzigingen in de geslachtsregistratie iets hoger is dan hierboven gepresenteerd.

Bron: Rijksdienst voor Identiteitsgegevens, 2024, bewerking Panteia/Movisie

Splitsen we de wijzigingen naar geslacht, dan zien we dat verhouding tussen het aantal trans mannen (personen die hun registratie van vrouw naar man laten wijzigen) en trans vrouwen (personen die hun registratie van man naar vrouw laten wijzigen) redelijk gelijk verdeeld is. Ook zien we dat vanaf 2021 dat er wijzigingen in de geslachtsregistratie van het geslacht man of vrouw naar "O" voorkomen. In 2021 ging het in 1% van alle wijzigingen in de geslachtsregistratie om een wijziging van man of vrouw naar "O". Dit aandeel nam toe naar 3% in 2022 en vervolgens naar 6% in zowel 2023 als 2024.

Figuur 5 Wijzigingen geslachtsregistraties naar geregistreerd geslacht, Nederlandse bevolking, 2006-2024 (in procenten)^{a b c d}

- a De cijfers met betrekking tot "O" betreffen wijzigingen in de BRP in de registratie van het geslacht naar "O". Het betreft niet oorspronkelijke registraties met "O" (bijvoorbeeld intersexe kinderen).
- b Voor 2024 zijn er enkel cijfers beschikbaar voor de periode tot en met juli. De prognose is gemaakt op basis van de aanwezige gegevens (cijfers tot en met juli zijn doorgetrokken naar het einde van het jaar).
- c Het komt ongeveer 130 keer voor dat er bij één persoon een wijziging in de geslachtsregistratie plaatsvindt en dat deze op een later moment weer terug wijzigt naar de oorspronkelijke registratie. Deze gevallen worden 'dubbel' geteld.
- d Situaties waarbij in de registratie wijzigingen niet zichtbaar zijn (als gevolg van zogenoemde declaratoire uitspraken), en waarbij het als gevolg daarvan niet duidelijk is of een wijziging een wijziging in de geslachtsregistratie betreft, zijn buiten beschouwing gelaten. Het betreft hier ongeveer 1.100 situaties. Door deze buiten beschouwing te laten is het mogelijk dat het totaal aantal wijzigingen in de geslachtsregistratie iets hoger is dan hierboven gepresenteerd.

Bron: Rijksdienst voor Identiteitsgegevens, 2024, bewerking Panteia/Movisie

De cijfers met betrekking tot wijzigingen in de geslachtsregistratie laten zien dat een toenemend aantal personen het geslacht in de BRP-registraties wil wijzigen. Het gaat voornamelijk om en wijziging in de registratie van 'man' naar 'vrouw', of andersom. Daarnaast is er sinds enkele jaren een kleine groep mensen die hun geslachtsregistratie willen laten wijzigen naar "onbekend". Omdat deze ontwikkeling recent is, is er nog geen eenduidige trend van toename of afname vast te stellen.

1.3 Leefsituatie en opvattingen in beeld

Dit onderzoek levert een bijdrage aan het in kaart brengen van de emancipatie van lhbtqia+ personen in Nederland. Enerzijds worden de ervaringen en tevredenheid van lhbtqia+ personen zelf in beeld gebracht. Hierbij wordt gekeken naar de leefsituatie op verschillende terreinen, waaronder de sociaaleconomische situatie, gezondheid, onveiligheid en slachtofferschap, ongewenst seksueel gedrag en discriminatie. Aan de andere kant wordt de publieke opinie onderzocht, ofwel: hoe denkt de Nederlandse bevolking over lhbtqia+ personen? De analyse verschaft een beeld van hoe het is gesteld met lhbtqia+ personen in Nederland, zowel met hun welzijn (het leefsituatie deel van het rapport, hoofdstukken 2 tot en met 6) als met hun acceptatie (het opvattingen deel van

het rapport, hoofdstuk 7). Bij het bespreken van de leefsituatie van lhbtqi+ personen, wordt gekeken of en in welke mate resultaten van de lhbtqi+ groepen verschillen met cis-hetero personen.

1.4 Onderzoeksmethoden

1.4.1 Onderzoeksopzet

Voor het onderzoek is een online vragenlijst onder een selectie van de Nederlandse bevolking uitgezet. De vragenlijst is uitgezet onder het I&O Research Panel. De resultaten van de vragenlijst zijn aangevuld met deskresearch naar cijfers uit voorgaande onderzoeken. Aanvullend op de online vragenlijst en deskresearch zijn er focusgroepen uitgevoerd met een aantal lhbtqi+ groepen om de resultaten verder te duiden. Een voor het onderzoek samengestelde klankbordgroep is betrokken geweest bij de ontwikkeling van de vragenlijst en toetsing van de resultaten middels het geven van feedback op de conceptversie van de rapportage. In deze paragraaf beschrijven we de ingezette onderzoeksmethoden en lichten we de gehanteerde groepsindeling bij de analyse van de onderzoeksdata toe.

1.4.1.1 Ontwikkelen en testen vragenlijst

De vragenlijst voor de online enquête is ontwikkeld door Panteia, Movisie en Ipsos I&O, in overleg met het Ministerie van OCW en een voor het onderzoek samengestelde klankbordgroep. Vervolgens is de vragenlijst getest en na afronding uitgezet onder het I&O Research Panel.

Inhoud vragenlijst

De onderwerpen in de vragenlijst aangaande leefsituatie zijn grotendeels gebaseerd op de onderwerpen uit de recentste LHBT-monitor van het SCP (2022a). De LHBT-monitor gebruikte vragen die gesteld werden in het onderzoek Leefsituatie-index (SLI) van het SCP, de Veiligheidsmonitor van het CBS, de Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld van het CBS en de Gezondheidsmonitor van de GGD, en vulde die aan met registerdata. De onderwerpen in de vragenlijst aangaande opvattingen zijn grotendeels gebaseerd op de SCP-publicatie over opvattingen over seksuele en genderdiversiteit in Nederland en Europa (SCP, 2022b). Waar mogelijk gebruikt de vragenlijst in de huidige lhbtqi+-monitor dezelfde bronnen als die in de SCP-monitor (SCP, 2022a; 2022b). Verder zijn in de huidige monitor ten opzichte van de LHBT-monitor van SCP vragen toegevoegd over onder meer de mate van ervaren discriminatie en de typen daders, alsmede de gevolgen van deze discriminatie.

Klankbordgroep

De klankbordgroep is samengesteld aan het begin van het onderzoek en bestaat uit vertegenwoordigers van verschillende lhbtqi+-belangenorganisaties, inclusief tot nu toe in onderzoek ondervertegenwoordigde specifieke groepen (bi+, transgender, non-binair, asexueel, interseks en lhbtqi+ personen van kleur en lhbtqi+ personen met een beperking). De volgende organisaties namen deel aan de klankbordgroep: Bi+ Nederland, COC Nederland, Colored Collective, NNID (Nederlandse organisatie voor seksediversiteit), NOA (Nederlandse Organisatie Aseksualiteit), Roze 50+ en Transgender Netwerk.

De eerste versie van de vragenlijst is opgesteld door Panteia, Movisie en I&O en gedeeld met de klankbordgroep. Middels een bijeenkomst heeft een groot deel van de

klankbordgroep meegedacht over mogelijke aanpassingen in de vragenlijst wat mede heeft geleid tot de huidige doorontwikkeling. Degenen die niet bij de bijeenkomst aanwezig konden zijn hebben schriftelijk feedback gegeven op de vragenlijst. De input van de klankbordgroep is meegenomen in een nieuwe versie van de vragenlijst, die vervolgens is geprogrammeerd in een online surveyomgeving door Ipsos I&O.

Testen van de vragenlijst

De geprogrammeerde versie van de vragenlijst is vervolgens getest door Ipsos I&O onder totaal 11 personen. Deze tests vonden plaats van 12 tot en met 21 juni 2024. Vijf van de testpersonen identificeren zich als lhbtqia+. Van hen identificeren drie personen zich als man en vallen uitsluitend op mannen, één persoon identificeert zich als vrouw en valt overwegend op vrouwen en één persoon identificeert zich als transman. De testpersonen variëren verder in leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en woongebied. Het testen vond online plaats, waarbij de testpersoon door de online vragenlijst liep en een onderzoeker meekeek. De testpersoon las hardop voor wat diegene leest en wat er in diens hoofd omging bij het invullen van de vragenlijst. Ook stelde de onderzoeker vragen aan de testpersoon, bijvoorbeeld wanneer deze persoon langer over een vraag deed dan verwacht of een specifieke gezichtsuitdrukking toont bij een bepaalde vraag. Testpersonen ontvingen een tegoedbon van €40. Op basis van de testresultaten zijn onder andere definities en toelichtingen aangepast en/of uitgebreid (zoals 'intersekse' en 'voornaamwoorden'), vragen met meerdere stellingen opgesplitst in meerdere pagina's om het invullen makkelijker te maken, introducties aan vraagblokken toegevoegd en vragen ingekort of verwijderd. Na deze aanpassingen is de vragenlijst definitief gemaakt.

1.4.1.2 Inzet panel voor vragenlijst

I&O Research Panel

De online vragenlijst is uitgezet in het I&O Research Panel. Het I&O Research Panel telt momenteel totaal ruim 42.000 actieve panelleden. Het panel is ISO 20252-Annex A-gecertificeerd en heeft betrouwbaarheid hoog in het vaandel. Panelleden worden, via aselecte steekproeven, actief door Ipsos I&O geworven, doorgaans via (gemeentelijke) bevolkingsregisters. Zelfaanmelding is niet mogelijk, omdat dit kan leiden tot een selectiebias⁸. Daarnaast werft Ipsos I&O op eigen initiatief en meerdere keren per jaar via omvangrijke adressensteekproeven uit de Basisadministratie Adressen en Gebouwen (BAG).

Ipsos I&O maakt gebruik van een spaarprogramma om panelleden te stimuleren tot deelname en hun binding met het panel te vergroten. Panelleden ontvangen spaarpunten voor het invullen van vragenlijsten. Het aantal punten is afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen zij inwisselen voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

Werving in panel

Van de panelleden zijn veel achtergrondkenmerken reeds bekend. Dit maakt het mogelijk om representatieve steekproeven te trekken of een bepaalde selectie voor onderzoek te benaderen. Voor dit onderzoek hebben we binnen het panel twee groepen geworven: 1) 'Algemeen Publiek Nederland' en 2) 'lhbtqia+'.

⁸ Hiervan is sprake als bijvoorbeeld (te) veel personen zichzelf aanmelden voor het onderzoek (en zij niet willekeurig geselecteerd zijn).

De groep 'Algemeen Publiek Nederland' is geworven met behulp van een representatieve steekproef voor de Nederlandse bevolking voor 18 jaar en ouder uit het I&O Research Panel. Deze steekproef bestaat uit 2.000 personen.

De groep 'lhbtqi+' is geworven met behulp van een steekproef uit het I&O Research Panel. Deze steekproef bestaat uit 2.010 personen. Deze groep 'lhbtqi+' is geworven op basis van screeningsvragen die in november 2023 in het panel zijn uitgezet. Deze groep bestaat uit panelleden die het volgende hebben aangegeven:

- Ik ben man en val op mannen.
- Ik ben vrouw en val op vrouwen.
- In het algemeen voel ik mij seksueel aangetrokken tot: 'overwegend tot mannen/vrouwen', of 'zowel tot vrouwen als tot mannen', of 'tot de persoon (onafhankelijk van gender of genderidentiteit)'.
- Ik ervaar zelden tot nooit seksuele aantrekking.
- Ik sta ingeschreven bij de gemeente als 'X'.
- Volgens mijn gevoel ben ik: 'deels man, deels vrouw', of 'geen man en ook geen vrouw', of 'de ene keer man en de andere keer vrouw'.
- Ik sta ingeschreven bij de gemeente als man en ik ben volgens mijn gevoel vrouw (of meisje).⁹
- Ik sta ingeschreven bij de gemeente als vrouw en ik ben volgens mijn gevoel man (of jongen).

Bij de steekproeftrekking van de groep 'lhbtqi+' is zoveel mogelijk rekening gehouden met een evenredige verdeling naar subgroepen op basis van bekende schattingen van populatiecijfers en de uitgevoerde screening in het I&O Research Panel. Op deze manier zorgen we, waar mogelijk, voor voldoende aantallen per subgroep, en dat is de basis om betrouwbare uitkomsten op niveau van de subgroepen te kunnen rapporteren.

De vragen uit de screening van november 2023 zijn niet aangehouden bij de analyse van de resultaten uit de online vragenlijst van de huidige lhbtqi+-monitor (zie paragraaf 1.4.2). De vragen zijn alleen gebruikt voor de werving van de groep 'lhbtqi+' in het panel.

CBS bracht in oktober 2024 de publicatie 'Hoeveel LHBTQIA personen telt Nederland?' uit (CBS, 2024b). De opzet en uitvoering van de lhbtqi+-monitor 2024 heeft gelijktijdig met het CBS-onderzoek plaatsgevonden. Het was dus niet mogelijk om deze populatiegegevens te betrekken in de werving van respondenten, in de bepaling van de definities t.b.v. de afbakening van de groepen en in een weging voor de data.

1.4.1.3 Online vragenlijst onder Nederlandse bevolking

De vragenlijst is uitgezet onder de twee steekproeven 'Algemeen Publiek Nederland' en 'lhbtqi+'. Aan beide groepen zijn dezelfde vragen gesteld. De vragenlijst kon worden ingevuld van 1 juli tot 14 juli 2024. Beide groepen zijn op dezelfde wijze benaderd: een

⁹ Betreft de werving van transgender personen is bij de werving van de panelleden enkel gevraagd naar hoe men ingeschreven staat bij de gemeente (op het moment van invullen). Wanneer dit geslacht niet (volledige) overeenkomt met hoe iemand zich voelt (identificatie), is deze persoon meegenomen in de werving van transgender personen. Bij de werving is niet gevraagd naar de geslachtsregistratie bij geboorte, waarna vervolgens gekeken zou kunnen worden naar of dit geslacht overeenkomt met hoe iemand zich voelt (identificatie). Hierdoor zijn mogelijk transgender personen waarbij de geslachtsregistratie reeds is gewijzigd (en die dus inmiddels al staan ingeschreven bij de gemeente volgens het geslacht waarmee ze zich identificeren) niet in beeld gekomen bij de werving van het panel. Er bestaat wel een kans dat enkele transgender personen wel zijn geworven via de gerichte werving naar mensen die homoseksueel, lesbisch, bi+ en/of asexueel zijn. In de vragenlijst van het onderzoek is wel gevraagd naar de registratie bij geboorte en de identificatie (zie paragraaf 1.4.2). Ondanks de beschreven (beperkte) werving van transgender personen zitten er dus wel transgender personen die hun geslachtsregistratie hebben gewijzigd in de respons (vanwege de vragen in de vragenlijst).

uitnodigingsmail op 1 juli 2024 en een herinneringsmail op 10 juli 2024. De respons en de indeling van respondenten in groepen voor de analyse van de resultaten wordt toegelicht in paragraaf 1.4.2 en 0.

1.4.1.4 Deskresearch aanvullende cijfers

De resultaten uit de vragenlijst zijn aangevuld met gegevens die zijn verzameld middels deskresearch. Het betreft gegevens uit eerder uitgevoerde grootschalige bevolkingsonderzoeken, waaronder de Veiligheidsmonitor en de European Social Survey.

1.4.1.5 Focusgroepen lhbtqi+ personen

Na de kwantitatieve dataverzameling door middel van de vragenlijst hebben we focusgroepen gehouden. Het doel hiervan was om een aantal kwantitatieve resultaten verder kwalitatief te kunnen duiden. De focus lag hierbij op de eerder onderbelichte groepen. We hebben daarom zes focusgroepen gehouden: bi+ personen, trans en non-binaire personen, intersekse personen, asexuele en aromantische personen, lhbtqi+ personen van kleur en/of met een niet-westerse migratieachtergrond en lhbtqi+ personen met een beperking. In focusgroepen van 1,5 uur gingen we met deelnemers in gesprek over een aantal van de uitkomsten per lhbtqi+ groep en om meer te horen over hun ervaringen. Vier focusgroepen vonden op locatie in Utrecht plaats en twee online via Microsoft Teams.

De deelnemers konden zich aanmelden via een online oproep die via de sociale kanalen van Movisie en een aantal van de klankbordgroepleden was verspreid. Ook was er een aantal deelnemers dat via het I&O Research Panel zich heeft aangemeld na het invullen van de vragenlijst. De resultaten van deze focusgroepen hebben we benut om de resultaten uit de vragenlijst te kunnen duiden en hier en daar van voorbeelden te voorzien.

1.4.2 Groepsindelingen leefsituatie

Voor het in kaart brengen van de leefsituatie zijn de respondenten van de online vragenlijst ingedeeld in verschillende groepen, waarna de groepen met elkaar zijn vergeleken. Allereerst is een groep cis-hetero personen samengesteld. Vervolgens zijn 'individuele' lhbtqi+ groepen samengesteld. De indeling hierbij is gemaakt op basis van diversiteit op het gebied van seksuele oriëntatie (homoseksueel, lesbisch, bi+, asexueel en queer), genderidentiteit (trans, non-binair) en het zijn van intersekse (intersekse). Daarnaast zijn er twee overkoepelende lhbtqi+ groepen samengesteld die zijn ingedeeld op basis van zelfgerapporteerde huidskleur en migratieachtergrond (lhbtqi+ personen van kleur) en het hebben van een beperking (lhbtqi+ personen met een beperking).

Tabel 1 toont de groepen die voor de onderdelen betreffende de leefsituatie zijn aangehouden, inclusief de afkorting en criteria voor indeling in de groep.¹⁴ De lhbtqi+ groepen in deze monitor korten we in tabellen omwille van leesbaarheid af tot één of twee letters. Respondenten die zijn ingedeeld in de cis-hetero groep, zijn niet ingedeeld in een van de lhbtqi+ groepen. Personen die volgens de criteria werden ingedeeld in één van de lhbtqi+ groepen konden daarna, afhankelijk van of zij voldeden aan de criteria, wel ook ingedeeld worden in een andere lhbtqi+ groep. Gegevens uit andere bronnen dan de online vragenlijst van deze monitor (waaronder de Veiligheidsmonitor en de

¹⁴ De resultaten van de vragenlijst voor de 'losse' lhbtqi+ groepen zijn niet samengevoegd tot resultaten voor alle lhbtqi+ groepen samen. Dit was methodologisch dit niet mogelijk, onder meer vanwege het ontbreken van nauwkeurige populatiecijfers en weging van de verschillende groepen.

European Social Survey) zijn gebaseerd op andere groepsindelingen. Dit wordt daar waar relevant in de rapportage toegelicht.

Tabel 1 Definities en afbakeningen t.b.v. groepsindeling resultaten over leefsituatie in lhbtqia+-monitor 2024

Volledige naam van de groep	Afkorting	Definitie
Cis-hetero personen	Cis-hetero	Personen die zichzelf identificeren als heteroseksueel, van wie het geboortegeslacht (man of vrouw) overeenkomt met de genderidentiteit (man of vrouw), die zich seksueel aangetrokken voelen tot het andere geslacht (man tot vrouw, vrouw tot man, dit kan ook een niet-cisgender persoon zijn) en die niet intersekse zijn.
Lesbische personen	L	1. Personen die niet behoren tot cis-hetero en zichzelf identificeren als lesbisch. 2. Personen die zich identificeren als vrouw en aangeven zich 'vooral' of 'geheel' seksueel aangetrokken te voelen tot vrouwen en niet aangeven zichzelf te identificeren als biseksueel, asexueel, heteroseksueel of panseksueel.
Homoseksuele personen	H	1. Personen die niet behoren tot cis-hetero en zichzelf identificeren als homoseksueel. 2. Personen die zich identificeren als man en aangeven zich 'vooral' of 'geheel' seksueel aangetrokken te voelen tot mannen en niet aangeven zichzelf te identificeren als biseksueel, asexueel, heteroseksueel of panseksueel.
Bi+ personen ¹⁵	B+	1. Personen die zichzelf identificeren als biseksueel of panseksueel. 2. Personen die aangeven zichzelf te identificeren als heteroseksueel en aangeven zich seksueel aangetrokken te voelen tot 'evenveel tot mannen en vrouwen', 'tot mensen, ongeacht hun gender', 'alleen tot non-binaire mensen', 'vooral tot non-binaire mensen', 'tot non-binaire mensen en vrouwen' of 'tot non-binaire mensen en mannen'.
Trans personen	T	Personen die niet behoren tot de cis-hetero groep, bij geboorte zijn ingeschreven als man/vrouw en zich nu identificeren als het 'tegenovergestelde' gender. Non-binaire trans personen behoren in dit onderzoek tot de categorie non-binaire personen.
Non-binaire personen	N	Personen die zichzelf identificeren als non-binair.
Intersekse personen ¹⁶	I	Personen die aangeven intersekse te zijn.
Queer personen ¹⁷	Q	Personen die zichzelf identificeren als queer.
Aseksuele personen	A	Personen die zichzelf identificeren als asexueel.
Lhbtqia+ personen van kleur en/of met een niet-westerse migratieachtergrond ^{18 19}	KM	1. Personen die behoren tot een lhbtqia+ groep en aangeven een 'donkere' huidskleur te hebben. 2. Personen die behoren tot een lhbtqia+ groep, aangeven een 'lichte' huidskleur te hebben én een niet-westerse migratieachtergrond hebben. Migratieachtergrond is bepaald op basis van de informatie bij aanmelding van het I&O Research Panel. In het vervolg van de rapportage wordt de naam van deze groep omwille leesbaarheid verkort tot 'lhbtqia+ personen van kleur'. Waar we 'lhbtqia+ personen van kleur' noemen, wordt dus 'lhbtqia+ personen van kleur en/of met een niet-westerse migratieachtergrond' bedoeld.
Lhbtqia+ met een beperking	B	Personen die behoren tot een lhbtqia+ groep en die aangeven een fysieke, visuele, auditieve of verstandelijke beperking te hebben.

Bron: Panteia/Movisie, 2024

¹⁵ Er is in deze monitor gekozen om de volgende groepsindeling van bi+ te hanteren: alleen personen die zichzelf identificeren als biseksueel/bi+ of panseksueel of mensen die zich identificeren als heteroseksueel en zich aangetrokken voelen tot: 'evenveel tot mannen en vrouwen', 'tot mensen, ongeacht hun gender', 'alleen tot non-binaire mensen', 'vooral tot non-binaire mensen', 'tot non-binaire mensen en vrouwen' of 'tot non-binaire mensen en mannen' zijn meegenomen als bi+. Er is hierbij expres gekozen om personen die zichzelf als lesbisch of homoseksueel identificeren niet mee te nemen om een grote overlap tussen deze groepen te voorkomen. Voor het bepalen van deze definitie zijn twee vragen gebruikt: 'Tot wie voelt u zich seksueel aangetrokken?' en 'Hoe ziet u zichzelf?'. Hiermee verschilt dit onderzoek met het recentelijk

1.5 Respons en achtergrondkenmerken respondenten

1.5.1 Respons vragenlijst

In totaal zijn 4.010 panelleden benaderd voor het invullen van de vragenlijst: 2.000 voor de groep 'Algemeen Publiek Nederland' en 2.010 voor de groep 'lhbtiqa+' (zie ook paragraaf 1.4.1.2). In totaal hebben 2.470 personen de vragenlijst ingevuld. Dit is een responspercentage van 61,6%. Dit is een betrekkelijk hoog responsratio, die voortkomt uit de pre-selectie van Ipsos I&O en de betrouwbaarheid van het panel.

De data van de steekproef 'Algemeen Publiek Nederland' is representatief gemaakt voor Nederland door middel van een weging naar leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2023.²³ Het wegen van de data van de steekproef 'lhbtiqa+' was niet mogelijk aangezien voor deze groepen geen betrouwbare populatiegegevens bestaan.

Opvattingen over lhbtiqa+ personen

De vragenlijstresultaten over de opvattingen over lhbtiqa+ personen (hoofdstuk 7) zijn gebaseerd op de antwoorden van 1.140 respondenten uit de steekproef 'Algemeen Publiek Nederland'.

Leefsituatie van lhbtiqa+ personen

De vragenlijstresultaten over de leefsituatie van lhbtiqa+ personen (hoofdstukken 2 tot en met 6) zijn gebaseerd op de antwoorden van 971 unieke respondenten uit de

gepubliceerde CBS-onderzoek (CBS, 2024b). In het CBS-onderzoek is de indeling in de bi+ groep alleen gebaseerd op de seksuele aantrekking in combinatie met de geregistreerde genderidentiteit en niet op hoe een persoon zichzelf ziet. Het is dus mogelijk dat er bij het CBS-onderzoek mensen ingedeeld zijn in de bi+ groep terwijl zij zichzelf zien als heteroseksueel, homoseksueel of lesbisch. Dit onderzoek kiest ervoor om de vraag 'hoe ziet u zichzelf' voor zover mogelijk leidend te laten zijn: als iemand zichzelf identificeert als heteroseksuele man en aangeeft bij de eerste vraag seksueel 'vooral tot vrouwen' aangetrokken te zijn, dan hanteren wij hierbij de zelfidentificatie als heteroseksueel. Als iemand aangeeft evenveel seksuele aantrekking te ervaren tot mannen en vrouwen dan hanteren wij de seksuele oriëntatie en wordt deze persoon dus beschouwd als bi+. De belangrijkste redenen voor deze splitsing is 1) Als iemand zichzelf identificeert als heteroseksueel gaan wij ervanuit dat die persoon ook heteroseksueel is. Als een persoon duidelijk aangeeft zichzelf als heteroseksueel te zien maar 'vooral valt op mannen/vrouwen' is dat in ons opzicht geen duidelijke zelfindicatie van bi+ zijn. De groep die aangeeft heteroseksueel te zijn maar een bi+ seksuele identiteit heeft is klein (31 personen), 2) Als de antwoordoptie met betrekking tot seksuele aantrekking 'vooral tot mannen' en 'vooral tot vrouwen' ook meegenomen wordt, ontstaat er een substantiële overlap tussen heteroseksuele, lesbische en homoseksuele en bi+ personen, wat ertoe leidt dat de resultaten van personen die zichzelf identificeren als bi+ mogelijk minder zichtbaar zijn.

¹⁶ Intersexe personen kunnen ook cis-hetero zijn. Bij de afbakening van deze groep respondenten in het onderzoek is alleen gekeken naar of de persoon aangeeft intersexe te zijn of niet.

¹⁷ De specifieke vraag waarop queer-zijn toegeschreven is 'Hoe ziet u zichzelf?', waarbij ook onder andere de antwoordcategorieën 'homoseksueel', 'lesbisch', 'biseksueel' konden worden gekozen. Aannemelijk is dat het hier ging om seksuele queeridentiteit, echter valt niet uit te sluiten dat respondenten hier queer gekozen hebben zijnde hun genderidentiteit (en niet hun seksuele identiteit).

¹⁸ In de vragenlijst is de vraag 'Welke van de onderstaande duimpjes vindt u het meest passend bij uw eigen huidskleur?' gesteld. Hierbij zijn, naast de optie 'zeg ik liever niet', vijf antwoordopties voorgelegd waarbij vijf afbeeldingen met duimpjes met verschillende tinten huidskleuren getoond. De huidskleuren variëren van licht tot donker. Respondenten die één van de drie donkerste duimpjes kozen zijn ingedeeld als 'van kleur'.

¹⁹ Gerekend tot 'niet-westerse migratieachtergrond' zijn de volgende herkomstlanden/-gebieden: Turkije, Marokko, Suriname, Caribisch deel van het Koninkrijk der Nederlanden, Indonesië/voormalig Nederlands-Indië, Japan, Afrikaanse landen en andere niet-Europese landen (exclusief Verenigde Staten/Canada, Australië/Nieuwe-Zeeland). Wij zijn ons ervan bewust dat het gebruik van de indeling 'westerse'/'niet-westerse' migratieachtergrond een vertekend beeld kan geven vanwege de diversiteit binnen en tussen de herkomstlanden/-gebieden. Deze indeling wordt aangehouden omdat deze is aangehouden bij de inschrijving van de respondenten in het I&O Research Panel. Ten opzichte van de gebruikelijke indeling van 'niet-westers' zijn Japan en Indonesië/voormalig Nederlands-Indië toegevoegd.

²³ Dit betekent dat de verhoudingen van deze kenmerken in de steekproef zijn teruggebracht naar de werkelijk bestaande verhoudingen. De resultaten van onder-en oververtegenwoordigde groepen worden dus opgehoogd en verlaagd. Op deze manier zijn de resultaten representatief voor de populatie wat betreft deze kenmerken.

steekproef 'lhbtqiqa+' en op de antwoorden van 985 respondenten uit de steekproef 'Algemeen Publiek Nederland'.

De respondenten voor de resultaten over leefsituatie samen zijn ingedeeld in 11 groepen, waaronder één cis-hetero groep en 10 lhbtqiqa+ groepen (zie paragraaf 1.4.2). De respondenten ingedeeld in de cis-hetero groep komen uit de steekproef 'Algemeen Publiek Nederland'. De respondenten die zijn ingedeeld in één van de lhbtqiqa+ groepen komen uit de steekproef 'lhbtqiqa+'.

De antwoorden van de cis-hetero groep zijn in grote mate representatief gemaakt voor Nederland door middel van een weging naar leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2023.²⁴ Door het hoge absolute responsaantal en de weging van de data kent de data van de groep cis-hetero personen met betrekking tot de leefsituatie een hoge mate van betrouwbaarheid. Het representatief maken van de losse lhbtqiqa+ groepen middels weging was, zoals ook eerder genoemd, niet mogelijk aangezien voor deze groepen geen betrouwbare populatiegegevens bestaan. De lhbtqiqa+ groepen zijn dus ongewogen, waarbij dus niet bekend is in welke mate de resultaten voor deze groepen representatief zijn (zie ook verder paragraaf 1.6).

1.5.1.1 Respons vragenlijst onderzoek leefsituatie

Van alle respondenten konden 1.956 respondenten ingedeeld worden in één van de groepen voor het onderzoek naar leefsituatie (zie ook paragraaf 1.4.2). Deze paragraaf gaat in op de respons van de online vragenlijst die is gebruikt voor het onderzoek naar leefsituatie.

Van de 1.956 respondenten waarvan de resultaten zijn gebruikt voor het onderzoek naar leefsituatie van lhbtqiqa+ personen, zijn er 100 lhbtqiqa+ personen die ingedeeld zijn in meer dan één groep. Deze personen worden in meerdere groepen meegerekend omdat zij als gevolg van, bijvoorbeeld, hun seksuele identiteit (bijvoorbeeld homo- of asexualiteit) en hun genderidentiteit (bijvoorbeeld non-binair zijn) kunnen worden ingedeeld in meerdere groepen. Dit betekent dus dat sommige respondenten bij de totaalstelling van de groepen (de n per groep) tweemaal of driemaal meetellen. De andere respondenten voldeden niet aan de criteria van minimaal een lhbtqiqa+ groep en/of konden niet worden ingedeeld in de cis-hetero groep, omdat zij niet behoorden tot de steekproef 'Algemeen Publiek Nederland' waaruit de cis-hetero groep komt.

Voor wat betreft de groep trans personen is het belangrijk te benoemen dat het gaat om binaire trans personen (trans mannen en trans vrouwen) (zie paragraaf 1.4.2). Non-binaire trans personen zijn ingedeeld in de groep non-binaire personen in dit onderzoek. De groep trans personen is dus mogelijk omvangrijker.

De groepen trans en intersekse personen zijn relatief klein (22 en 28 personen respectievelijk). De resultaten voor deze groepen zijn indicatief. Gevolgen van de responsaantallen voor de betrouwbaarheid en representativiteit van de data worden beschreven in paragraaf 1.6.

²⁴ Zie voetnoot 23. De cis-hetero groep is gewogen met behulp van populatiecijfers voor de Nederlandse bevolking (zoals bij de data van de steekproef 'Algemeen Publiek Nederland'). We hebben hiervoor gekozen omdat deze manier ons in staat stelde de representativiteit van de resultaten van de cis-hetero groep te verhogen.

Tabel 2 Respons online vragenlijst lhbtq+-monitor 2024, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, uitgesplitst naar groep (in aantallen)

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
aantal respondenten totaal per groep deel leefsituatie (n) ²⁶	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

Wanneer we kijken naar de achtergrondkenmerken van de respondenten, valt op dat alle lhbtq+ groepen gemiddeld hoger opgeleid zijn dan de cis-hetero groep (zie Tabel 3). In een studie naar verschillen tussen lhbt en niet-lhbt deelnemers aan vier grote bevolkingsonderzoeken uit de Verenigde Staten bleek hetzelfde voor twee van deze onderzoeken, maar de twee andere onderzoeken lieten geen duidelijke verschillen zien (Gates, 2014). De door ons gevonden verschillen in opleidingsniveau lijken groter dan die in de twee onderzoeken uit de VS.

Bij uitspraken over het gender van respondenten moet logischerwijze een slag om de arm gehouden worden: lesbische en homoseksuele personen zijn over het algemeen vrouw dan wel man. Wel is zichtbaar dat onder de groep bi+ personen meer vrouwen zijn dan in de cis-hetero groep. Ditzelfde geldt voor de groepen queer, asexuele en intersexe personen. De groepen non-binaire en queer personen duiden hun geslacht het meest aan als 'X (genderneutraal)'.

Verder is zichtbaar dat alle lhbtq+ groepen behalve intersexe personen jonger zijn dan de cis-hetero groep (waarvan alleen de groep homoseksuele personen niet significant verschilt). Desondanks zijn veel van de ondervraagde groepen ouder dan het Nederlands gemiddelde (42,6 jaar oud) (CBS, 2024a). Het valt op dat de trans, non-binaire en queer personen gemiddeld jonger zijn dan cis-hetero personen. Ook is zichtbaar dat lesbische, homoseksuele en bi+ personen allemaal gemiddeld ouder zijn dan het Nederlands gemiddelde.

Ten opzichte van de vorige SCP-monitor is de trans groep hoger opgeleid en ouder. Dit betekent dat de populatie (en dus de respons) van de trans groep in deze monitor mogelijk afwijkt van de groep zoals die gebruikt is in de vorige SCP-monitor.

²⁶ In tabellen verwijst 'n' verwijst naar het aantal respondenten. Wanneer in dit rapport in tabellen resultaten worden weergegeven van een deel van de respondenten van de cis-hetero groep (bijvoorbeeld een deel van deze groep dat een vervolgvraag heeft beantwoord), betreft het aantal respondenten – tenzij anders aangegeven – het gewogen aantal respondenten.

Tabel 3 Achtergrondgegevens respondenten vragenlijst lhbtq+-monitor 2024 (in procenten en gemiddelden)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
opleidingsniveau^{b 27}		*	*	*	*	*		*	*	*	*
laag	27	10	7	12	9	6	11	2	6	5	17
middelbaar	38	14	19	24	23	18	46	14	23	16	27
hoog	36	76	74	64	68	76	43	84	71	79	56
geslacht											
man	50	0,6	99	36	50	28	29	19	16	40	47
vrouw	50	97	0,3	62	41	48	64	66	82	57	48
X (genderneutraal)	0	2	0,3	2	9	24	7	15	2	3	5
leeftijd											
18-30 jaar	10	22	12	26	55	48	4	52	28	27	12
30-40 jaar	13	19	15	19	9	23	4	29	18	20	11
40-50 jaar	11	11	11	8	5	8	7	7	12	15	10
50-60 jaar	24	10	19	12	18	7	28	2	12	15	15
60-70 jaar	24	27	28	20	0	13	46	5	18	13	32
>70 jaar	18	11	15	15	13	1	11	5	12	10	20
gemiddelde leeftijd^c (jaren)	54,8	48,7*	53,1	47,6*	40*	36,5*	59,3	34,3*	45,7*	45,5*	56,1
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	270	22	72	28	59	120	67	123

a De gegevens in deze tabel zijn gebaseerd op splitsingen die zijn gemaakt op basis van de gegevens zoals de respondenten bij inschrijving in het I&O Research Panel hebben doorgegeven. Geslacht is ingedeeld op basis van de antwoorden op de vraag 'Wat is uw geslacht?' (opties 'man', 'vrouw' en 'X (genderneutraal)').

b Een asterisk (*) bij het opleidingsniveau betekent dat de frequentiedistributie significant verschilt van de cis-hetero groep (chi-Square $p < 0,05$).

c Een asterisk (*) bij de gemiddelde leeftijd betekent dat de gemiddelde leeftijd van deze groep significant verschilt van de cis-hetero groep ($p < 0,05$).

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

²⁷ De indeling van het opleidingsniveau van de respondenten is bepaald op basis van de antwoorden op de vraag naar de 'hoogst' gevolgde opleiding bij de werving van de panelleden. Respondenten zijn hierbij ingedeeld in de categorieën 'laag', 'middelbaar' en 'hoog'. Onder de categorie 'laag' zijn gerekend: 'Geen onderwijs / basisonderwijs / cursus inburgering / cursus Nederlandse taal', 'LBO / VBO / VMBO (kader- of beroepsgerichte leerweg) / MBO 1 (assistentenopleiding)' en 'MAVO / HAVO of VWO (eerste drie jaar) / ULO / MULO / VMBO (theoretische of gemengde leerweg) / voortgezet speciaal onderwijs'. Tot de categorie 'middelbaar' zijn gerekend: 'MBO 2, 3, 4 (basisberoeps-, vak-, middenkader- of specialistenopleiding) of MBO oude structuur (vóór 1998)' en 'HAVO of VWO (overgegaan naar de 4e klas) / HBS / MMS / HBO-propedeuse of WO-propedeuse'. Tot de categorie 'hoog' zijn gerekend: 'HBO (behalve HBO-master) / WO-kandidaats- of WO-bachelor' en 'WO-doctoraal of WO-master of HBO-master / postdoctoraal onderwijs'. Wij zijn ons ervan bewust dat deze indeling geen perfecte indeling is omdat het onder meer hiërarchie tussen opleidingsrichtingen impliceert. Een onderscheid tussen hoog- en laagopgeleiden wordt als stigmatiserend ervaren en zou niet aansluiten bij het belang van vakmanschap voor de maatschappij (CBS, 2021). Het gebruik van de indeling met onderscheid tussen 'praktisch opgeleid' en 'theoretisch opgeleid' is ons inziens lastig toepasbaar, gezien veel opleidingen zowel praktische als theoretische componenten bevatten. Een ander alternatief is het voluit noemen van opleidingsrichtingen, echter zorgt dit voor een minder goede leesbaarheid van de rapportage. In deze rapportage hanteren wij daarom de indeling in opleidingsrichtingen in de niveaus 'laag', 'middelbaar' en 'hoog'.

1.5.2

Focusgroepen

In totaal namen er 34 deelnemers deel aan de focusgroepen. De samenstelling verschilde per focusgroep.

In de focusgroep met trans en non-binaire personen waren zowel binaire trans mannen, trans vrouwen als non-binaire personen aanwezig. De deelnemers waren van verschillende leeftijden.

In de focusgroep met asexuele personen identificeerden enkele deelnemers zich ook als aromantisch. Personen die aromantisch zijn ervaren geen of weinig romantische aantrekkingskracht. Het viel op dat er bij de focusgroep met asexuele personen alleen vrouwen en non-binaire personen waren en geen mannen.

In de focusgroep met intersekse personen waren er zowel intersekse personen die zich als intersekse man of vrouw identificeren als non-binaire intersekse personen. In de focusgroep met lhbtqi+ personen van kleur was een deel opgegroeid in Nederland en een deel bestond uit gevluchte personen. Opvallend was dat er trans en cis mannen waren maar geen vrouwen of non-binaire deelnemers.

In de focusgroep met bi+ personen waren vrouwen oververtegenwoordigd. Deelnemers waren van verschillende leeftijden, maar wel allen 30+.

In de focusgroep met lhbtqi+ personen met een beperking waren deelnemers eveneens van verschillende leeftijden, ook jonger dan 30. Er waren zowel mannen als vrouwen. Enkele deelnemers in deze groep hebben trans ervaringen.

1.6

Interpretatie resultaten

De bevindingen over leefsituatie van de lhbtqi+ groepen zijn zoals eerder beschreven hoofdzakelijk gebaseerd op de vragenlijstresultaten. Bij de interpretatie van deze resultaten dient men er rekening mee te houden dat de resultaten vaak indicatief zijn omdat niet goed is vast te stellen hoe representatief de resultaten zijn. Belangrijke redenen hiervoor zijn:

- De respondenten in de lhbtqi+ groepen zijn niet gewogen. Het wegen, waarmee de representativiteit van de resultaten verhoogd kan worden, is niet mogelijk, omdat er geen betrouwbare cijfers beschikbaar zijn over de omvang en de verdeling van achtergrondkenmerken (zoals leeftijd, gender en opleidingsniveau) van alle groepen. De groep cis-hetero is in grote mate representatief voor Nederland, omdat deze uit de voor Nederland representatieve steekproef komen en vervolgens nog gewogen zijn op leeftijd, regio, opleidingsniveau, geslacht en politieke voorkeur. De cis-hetero groep is gewogen op basis van de populatiegegevens van de cis-hetero Nederlandse populatie (zie paragraaf 1.4.1).
- Het aantal respondenten is relatief laag voor meerdere lhbtqi+ groepen, waardoor betrouwbare en harde uitspraken op basis van de gegeven antwoorden niet altijd goed mogelijk zijn. Dit geldt met name voor de groepen trans (n = 22) en intersekse (n = 28) personen. Ook de groepen queer (n = 59) en lhbtqi+ personen van kleur (n = 67) kennen geen grote netto steekproef. Voor de groepen lesbische, homoseksuele en bi+ personen, en in zekere zin ook lhbtqi+ personen met een beperking, zijn de responsaantallen hoger, waardoor deze resultaten betrouwbaarder zijn. Hoewel voor sommige groepen de responsaantallen laag zijn, is hierbij de analyse rekening mee gehouden. Waar is geconstateerd dat verschillen tussen groepen significant zijn, zijn deze verschillen significant voor deze groepen respondenten. Hiernaast zijn

resultaten in de focusgroepen getoetst, wat de betrouwbaarheid van de resultaten vergroot.

- De vragenlijst voor de monitor is online uitgezet. Een mogelijk gevolg hiervan is dat een deel van de lhbtqi+ doelgroepen met specifieke achtergrondkenmerken ondervertegenwoordigd is in de respons, zoals personen met beperkte digitale en/of taalvaardigheden en/of die minder snel bereikt worden via online onderzoek.

Vanwege genoemde redenen dient men daarom voorzichtig te zijn bij de interpretatie van de vragenlijstresultaten. Het is belangrijk om bij de interpretatie van de gepresenteerde cijfers, maar ook de getoetste significantie van verschillen, in ogenschouw te nemen dat resultaten voor groepen met lagere responsaantallen in beperkte mate representatief kunnen zijn. Bij veel onderwerpen, waar mogelijk, zijn de vragenlijstresultaten aangevuld met informatie uit de focusgroepen met lhbtqi+ personen. Ook wordt informatie aangevuld uit en maken we vergelijkingen met voorgaande onderzoeken. Er dient rekening mee te worden gehouden dat vergelijking met andere resultaten niet altijd goed mogelijk is, vanwege de verschillen in onder andere de onderzoeksopzet en de samenstelling van de onderzoekspopulatie. Door de vragenlijstresultaten aan te vullen met resultaten uit focusgroepen en aanvullingen uit en vergelijkingen met andere onderzoeken waar mogelijk, is er wel voor gezorgd dat er een completer en betrouwbaarder beeld over het desbetreffende thema bij één of meer lhbtqi+ groepen is.

1.7 Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 tot en met 6 wordt ingegaan op de leefsituatie van lhbtqi+ personen. Hoofdstuk 2 gaat in op de sociaaleconomische situatie van lhbtqi+ personen.²⁹ Hierbij wordt gekeken naar de situatie en tevredenheid ten aanzien van verschillende domeinen, zoals werk, wonen en participatie, en het leven in het algemeen. Hoofdstuk 3 gaat over gezondheid en gaat in op mogelijke verschillen en overeenkomsten in leefstijl, fysieke en psychische gezondheid, zorggebruik en psychologische hulpbronnen. Waar in hoofdstuk 2 wordt ingegaan op psychologische hulpbronnen (zoals veerkracht en zelfredzaamheid), gaat het in hoofdstuk 3 over de psychologische uitkomsten (zoals psychische ongezondheid). Vervolgens beschrijft hoofdstuk 4 de ervaren veiligheid en slachtofferschap ten aanzien van zaken als respectloos gedrag, cybercrime en geweld. Hoofdstuk 5 gaat dieper in op ervaringen met seksueel ongewenste ervaringen. Hoofdstuk 6 behandelt vervolgens ervaringen met discriminatie. Ten slotte gaat hoofdstuk 7 in op de opvattingen over de verschillende groepen lhbtqi+ personen en lhbtqi+-onderwerpen. Ieder hoofdstuk sluiten we af met de belangrijkste samenvattende conclusies. Door afronding is het mogelijk dat sommige totaalscores en figuren niet optellen tot 100 procent.

²⁹ De inhoud van dit hoofdstuk betreft in grote mate onderdelen uit het onderdeel 'objectieve en subjectieve leefsituatie' zoals wordt gehanteerd door SCP in de recentste LHBT-monitor (SCP, 2022a).

2

«
«
«
«
«

2 Sociaaleconomische situatie

Het in kaart brengen van de sociaaleconomische situatie van lhbtqia+ personen is belangrijk om te bepalen in welke mate zij tevreden en gelukkig zijn over het leven dat zij leiden. Dit bestaat onder andere uit zelfwaardering, perceptie van gekregen kansen, hun woonsituatie, hun inkomenssituatie en de mogelijkheden die lhbtqia+ personen geboden worden om open te zijn over hun seksuele of genderidentiteit. Negatieve ervaringen waar lhbtqia+ personen te maken mee hebben – zoals negatieve bejegening of andere manieren van uitsluiting – kunnen van invloed zijn op verschillende aspecten van het dagelijks leven. In dit hoofdstuk kijken we naar de sociaalculturele en sociaaleconomische situatie en tevredenheid over het leven van de verschillende subgroepen van de Nederlandse bevolking zoals gedefinieerd in hoofdstuk 1. We vergelijken hierbij de lhbtqia+ groepen met de cis-hetero groep.

We gaan in dit hoofdstuk eerst in op psychologische hulpbronnen: factoren die van invloed zijn op de manier waarop mensen omgaan met negatieve of stressvolle gebeurtenissen. Voorbeelden zijn zelfredzaamheid, zoals de vaardigheid om aan nieuwe dingen te beginnen en die ook vol te houden, en het hebben van een gevoel van regie.

Vervolgens gaan we in op de objectieve sociaaleconomische situatie. De objectieve sociaaleconomische situatie wordt in kaart gebracht door te kijken naar de situatie op verschillende maatschappelijke domeinen. Dit zijn wonen, werk, sociale participatie (zoals verenigingsactiviteiten, vrijwilligerswerk), financiën, openheid seksuele identiteit en gender, relaties en religie.

Daarna gaan we in op de subjectieve sociaaleconomische situatie waarbij de mate van tevredenheid over de omgeving en de mate van geluk aan bod komen.

In dit hoofdstuk kijken we of de resultaten van lhbtqia+ groepen verschillen met de cis-hetero groep. Het is belangrijk om bij de interpretatie van de vragenlijstresultaten ermee rekening te houden dat de gepresenteerde cijfers, onder andere vanwege beperkte responsaantallen bij enkele groepen, indicatief van aard zijn. Zie hoofdstuk 1 voor een uitgebreide toelichting hierover.

2.1 Psychologische hulpbronnen

Allereerst wordt er gekeken naar mogelijke verschillen en overeenkomsten in de psychologische hulpbronnen van cis-hetero en lhbtqia+ personen. We kijken naar zelfwaardering, veerkracht, gevoel van regie, zelfredzaamheid en naar de kansen die worden ervaren om een goed leven te leiden. Deze psychologische concepten zijn gebaseerd op zelfrapportage aan de hand van gevalideerde vragen (zie Tabel 4). Voor de psychologische hulpbronnen geldt dat een hogere gemiddelde score correspondeert met een positievere inschatting van de aanwezigheid van de desbetreffende hulpbron. Hoe hoger de gemiddelde score voor 'kansen', hoe meer kansen de respondent vindt dat die heeft gekregen om een goed leven te leiden.

Bijna alle lhbtqia+ groepen ervaren een lagere zelfwaardering, veerkracht en regie dan de cis-hetero groep. Bij lesbische personen bestaat dit verschil behalve bij veerkracht niet, bij homoseksuele personen is het effect juist omgekeerd. Zij ervaren een significant hogere zelfwaardering, gevoel van regie en kansen. Vooral trans, non-binaire en queer personen springen eruit met aanzienlijk negatievere opvattingen over hun

psychologische hulpbronnen. Dit hangt mogelijk samen met een slechtere psychische gezondheid die veel trans en non-binaire personen ervaren (SCP, 2017; Aparicio-Garcia, Diaz-Ramiro, Rubio-Valdehita, & Garcia-nieto, 2018). In hoofdstuk 3 gaan we uitgebreider in op mentale gezondheid.

In vergelijking met het samengevoegde lhb-gemiddelde voor de psychologische hulpbronnen uit de meest recente SCP-monitor (SCP, 2022a) zijn de gemiddelden licht gestegen voor de lesbische en homoseksuele personen, terwijl de gemiddelden ongeveer gelijk blijven of iets dalen voor de bi+ groep. De andere lhbtqia+ groepen hebben veelal een lager gemiddelde dan de SCP-monitoren uit voorgaande jaren.

Uit de focusgroep met lhbtqia+ personen met een beperking komt naar voren dat het deelnemers veel energie kost om nieuwe dingen te ondernemen en om door te zetten. Dat heeft bijvoorbeeld te maken met de (rolstoel)toegankelijkheid van plekken. Uitzoeken of een locatie of evenement toegankelijk is en vervoer regelen om er naartoe te gaan vergt een inspanning die vergelijkbaar is met het plannen en ondernemen van een vakantiereis. Voor mensen met een auditieve beperking of autisme is deelname aan sociale situaties inspannend. Mede door eerdere negatieve ervaringen is de neiging dan soms om in de comfortzone te blijven. Lhbtqia+ personen met een fysieke beperking ervaren daarnaast dat ontmoetingsactiviteiten niet passend genoeg zijn. Op activiteiten voor mensen met een beperking is de gemiddelde leeftijd vaak wat hoger, en bij lhbtqia+-activiteiten voor mensen met een beperking valt op dat er veel deelnemers zijn met een licht verstandelijke beperking (lvb). Ook dat maakt dat zij soms ontmoedigd raken of afhaken.

Tabel 4 Psychologische hulpbronnen en perceptie van gekregen kansen, cis-hetero en lhbtqia+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in gemiddelden)^a

	Cis-hetero	L	H	B	T	N	I	Q	A	KM	B
zelfwaardering ^b (1-5)	3,9	3,7	4,0*	3,6*	3,3*	3,3*	4,0	3,4*	3,3*	3,7	3,6*
veerkracht ^c (1-5)	3,4	3,2*	3,4	3,1*	2,9*	2,8*	3,4	2,8*	2,9*	3,0*	3,0*
gevoel van regie ^d (1-5)	3,5	3,6	3,7*	3,3*	3,2*	3,0*	3,4	3,2*	3,2*	3,3*	3,2*
zelfredzaamheid ^e (1-5)	3,5	3,6	3,5	3,5	3,8	3,5	3,7	3,4	3,4	3,6	3,5*
kansen ^f (1-6)	4,4	4,5	4,7*	4,4	4,1	4,0*	4,2	4,2	4,3	4,3	4,1*
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentie van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een chi-kwadraattest waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.

b Gebaseerd op de Rosenberg *Self-Esteem Scale* (Rosenberg, 1979). Vier items gemeten (1 = helemaal mee oneens, 5 = helemaal mee eens); Cronbach's alfa = 0,88. Deze *Self-Esteem Scale* bestaat uit: 1. Ik accepteer mijzelf zoals ik ben; 2. Ik heb veel respect voor mijzelf; 3. Ik heb veel zelfvertrouwen; 4. Ik heb een negatief zelfbeeld (score omgedraaid).

c Gebaseerd op de *Brief Resiliency Scale* (Smith, et al., 2008). Zes items gemeten (1 = helemaal mee oneens; 5 = helemaal mee eens); Cronbach's alfa = 0,86. Deze *Brief Resiliency Scale* bestaat uit: 1. Het lukt mij om snel te herstellen na moeilijke tijden; 2. Ik vind het moeilijk om stressvolle gebeurtenissen te doorstaan (score omgedraaid); 3. Ik heb weinig tijd nodig om van een stressvolle gebeurtenis te herstellen; 4. Het is moeilijk voor mij om verder te gaan als er iets vervelends gebeurt (score omgedraaid); 5. Ik heb meestal weinig moeite om door moeilijke tijden heen te komen; 6. Ik heb de neiging veel tijd te nemen om over tegenslagen in mijn leven heen te komen (score omgedraaid).

d Volgens de *Sense of Mastery Scale* (Pearlin, Menaghan, Lieberma, & Mullen, 1981). Vijf items gemeten (1 = helemaal mee oneens; 5 = helemaal mee eens); Cronbach's alfa = 0,84. Deze *Sense of Mastery Scale* bestaat uit: 1. Ik heb weinig controle over de dingen die me overkomen (score omgedraaid); 2. Sommige van mijn problemen kan ik met geen mogelijkheid oplossen (score omgedraaid); 3. Er is weinig dat ik kan doen om belangrijke dingen in mijn leven te veranderen (score omgedraaid); 4. Ik voel me vaak hulpeloos bij het omgaan met de problemen van het leven (score omgedraaid); 5. Soms voel ik dat ik een speelbal van het leven ben (score omgedraaid).

- e Volgens de *General Self-Efficacy Scale* (Schwarzer & Jerusalem, 1995). Drie items gemeten (1 = helemaal mee oneens; 5 = helemaal mee eens); Cronbach's alfa = 0,79. Deze *General Self-Efficacy Scale* bestaat uit: 1. Wanneer ik de indruk heb dat iets ingewikkeld is, begin ik er niet aan; 2. Wanneer ik aan iets nieuws begin, moet ik snel het idee hebben dat ik op de goede weg ben, want anders houd ik er mee op; 3. Ik begin niet aan het leren van nieuwe dingen, wanneer ze mij te moeilijk lijken.
- f Gemeten met de vraag: 'Wat vindt u van de kansen die u in uw leven hebt gekregen om een goed leven te leiden?' (1 = geen kansen; 2 = zeer weinig; 3 = weinig; 4 = precies genoeg; 5 = veel; 6 = zeer veel).

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

2.2 Wonen

Woonsituatie

De woonsituatie is voor veel lhbtqi+ groepen anders dan die van cis-hetero personen. Lhbtqi+ personen wonen vaker alleen dan de cis-hetero groep. Non-binaire, queer en asexuele personen zijn vaker alleenwonend met kinderen. Alle lhbtqi+ groepen wonen minder vaak samen met een partner en kinderen.

Non-binaire, queer en asexuele personen en lhbtqi+ personen van kleur geven vaker aan in te wonen bij hun ouders/verzorgers dan de cis-hetero groep. Ook wonen zij vaker in bij hun ouders dan de andere lhbtqi+ groepen. Dit kan te maken hebben met een gebrek aan financiële middelen of moeite hebben met het vinden van een woning. Er is een indicatie dat jongere lhbtqi+ personen inderdaad vaker financiële problemen hebben (zie Tabel 11).

Tabel 5 Woonsituatie, cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L*	H*	B+*	T*	N*	I	Q*	A*	KM*	B*
inwonend bij ouder(s)/verzorger(s)	6	5	4	8	23	19	7	19	17	15	5
zelfstandig, met vrienden of huisgenoten	1	5	2	4	0	3	4	5	3	4	1
zelfstandig, alleen	26	38	50	44	50	53	32	56	62	48	54
zelfstandig met partner(s)	42	43	42	34	18	21	50	15	14	24	33
zelfstandig met kind(eren)	3	3	0	2	5	1	4	3	3	0	2
zelfstandig met partner(s) en kinderen	22	5	1	6	5	3	4	2	1	9	2
in een instelling, onder begeleiding	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2
anders	0,1	0	0	1	0	0	0	0	2	0	1
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie van de antwoordopties bij deze vraag van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

Type woning

Naast de woonsituatie is respondenten ook gevraagd naar het type woning. Deze vraag is alleen gesteld aan personen die zelfstandig wonen (zie Tabel 6).

Alle lhbtqi+ groepen wonen minder vaak zelfstandig in een eengezinswoning dan cis-hetero personen (uitgezonderd de groep intersekse personen). Alle lhbtqi+ groepen wonen minder vaak in een vrijstaande woning. Aangezien er minder lhbtqi+

personen wonen in eensgezins- en vrijstaande woningen, wonen veel van de lhbtq+ groepen vaker in een appartement of op kamers. Relatief veel queer personen die zelfstandig wonen geven aan te wonen in een kamer zonder volledig eigen voorzieningen, wat waarschijnlijk gedeeltelijk gerelateerd is aan de relatief lage leeftijd van deze groep.

Tabel 6 Type woning van respondenten die zelfstandig wonen, cis-hetero en lhbtq+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L*	H*	B+*	T	N*	I	Q*	A*	KM*	B
kamer zonder (volledig) eigen voorzieningen	0,6	3	2	3	0	1	0	5	0	2	0
appartement met eigen voorzieningen	24	37	50	39	43	51	21	38	46	58	3
eengezinswoning (rijtjeswoning, 2 onder 1 kap, hoekwoning)	58	47	35	46	48	38	64	50	43	30	48
vrijstaande woning	16	12	12	11	10	10	11	7	9	8	11
woning met aparte winkel, kantoor-, praktijk- of bedrijfsruimte	0,4	0,6	2	0	0	0	0	0	0	0	0
seniorenwoning	0,2	0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
anders	0,9	0,6	0,9	1	0	0	4	0	2	3	3
respondenten vraag beantwoord (n)	983	171	329	266	21	72	28	58	117	67	120
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie van de antwoordopties bij deze vraag van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

2.3 Werk

Bijna alle lhbtq+ groepen, uitgezonderd lhbtq+ personen van kleur, hebben naar verhouding minder vaak betaald werk (Tabel 7). Vooral trans, non-binaire en queer personen zijn vaker scholier of student dan cis-hetero personen. Dit is niet verrassend, gezien hun lagere gemiddelde leeftijd (Tabel 3). Er is geen specifiek hogere werkloosheidspercentage te zien bij lhbtq+ personen. Verder is opmerkelijk dat een groot gedeelte van de intersekse personen en lhbtq+ personen met een beperking (respectievelijk 43% en 35%) gepensioneerd is. Ook valt op te merken dat het aandeel respondenten dat aangeeft arbeidsongeschikt te zijn het hoogst is bij bi+, non-binaire, intersekse en aseksuele personen en lhbtq+ personen met een beperking. Trans personen hebben minder vaak betaald werk dan cis-hetero personen. Dit hangt mogelijk samen met de lagere leeftijd van de trans personen in de sample. Zo is het namelijk ook zichtbaar dat zij veel vaker studeren dan de cis-hetero groep. Ten opzichte van de LHBT-

monitor van 2022 hebben trans personen vaker betaald werk en zij studeren vaker. Ook zijn de werkloosheidspercentages iets lager (SCP, 2022a).

Tabel 7 Arbeidssituatie, cis-hetero en lhbtq+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H*	B+*	T*	N*	I*	Q*	A	KM*	B
betaald werk	57	52	54	48	32	46	36	54	43	58	27
werkloos en/of werkzoekende	3	4	4	4	14	10	0	3	6	3	6
ik doe het huishouden	3	2	0,9	1	0	1	4	0	0,8	3	2
vrijwilliger	1	0,6	0,6	3	0	3	0	3	3	2	3
scholier/student	4	6	4	8	27	19	4	24	13	10	5
gepensioneerd	23	27	31	23	18	7	43	7	18	15	35
ziek/arbeidsongeschikt	8	6	5	13	9	14	14	9	14	8	22
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie van de antwoordopties bij deze vraag van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

2.4 Participatie verenigingen en organisaties

Maatschappelijke organisaties en verenigingen kunnen een belangrijke rol spelen in de sociale cohesie in de samenleving. De sociale participatie van lhbtq+ personen is in kaart gebracht door te kijken of respondenten actief zijn bij een maatschappelijke of culturele organisatie of een vereniging, zoals een sportvereniging of politieke partij (zie Tabel 8).

Bijna alle lhbtq+ groepen zijn vaker actief bij een maatschappelijke organisatie. Ook zijn lhbtq+ personen vaker dan cis-hetero personen actief voor een organisatie die zich inzet voor de lhbtq+-beweging. Mogelijk gaat het hier om dezelfde lhbtq+/-mensenrechtenorganisaties waarop mensen antwoorden bij de optie 'maatschappelijke organisatie'.

Homoseksuele, bi+ en asexuele personen geven significant meer aan actief te zijn bij een politieke partij of organisatie dan cis-hetero personen. Queer personen lijken ook vaker politiek actief en minder vaak actief bij religieuze organisaties, maar vanwege het lage aantal respondenten is dit niet met zekerheid te stellen. Voor lesbische personen geldt wel dat zij significant minder vaak betrokken zijn bij een religieuze organisatie dan cis-hetero personen.

Bijna alle lhbtq+ groepen geven meer dan de cis-hetero groep aan zich in te zetten voor een vereniging of organisatie.

Tabel 8 Participatie verenigingen en organisaties, cis-hetero en lhbtq+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (meerdere antwoorden mogelijk, in procenten)^{a b c}

% respondenten dat 'ja' antwoordt	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
sportvereniging/sportclub	31	34	25	30	23	22	7*	22	25	24	20
hobby-, muziek- of kunstvereniging	12	15	13	17	27*	18	14	15	18	9	13
maatschappelijk (bijv. mensenrechten, natuur)	7	20*	17*	18*	14	18*	21*	20*	16*	24*	24*
politieke partij or organisatie	6	10	13*	11*	5	11	11	19*	11*	10	6
patiënten/cliëntenvereniging	3	6	7	8	9	0	7	5	3	5	15
religieuze organisatie	7	3*	6	6	9	3	7	0*	8	5	11
studenten- of studievereniging	1	4*	2	2	4	6*	4	10*	3	2	2
lhbtq+-organisatie ^c	0	9*	9*	3*	9*	10*	4*	17*	3*	9*	7*
andere organisatie	13	15	15	19	9	11	21	7	7	18	20
minimaal één vereniging	57	68*	57	66*	73	58*	57	68*	58*	58*	60*
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

- a Een * betekent dat het percentage respondenten dat deze optie noemt significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.
- b Respondenten kunnen actief zijn bij meerdere organisaties/verenigingen, waardoor optelling van alle losse percentages hoger uit kan komen dan 100%.
- c Het gaat hier om organisaties die zich inzetten voor één of meerdere groepen binnen de lhbtq+-beweging.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

2.5 Vrijwilligerswerk

Aan diegenen die aangaven actief te zijn voor een organisatie of vereniging is ook gevraagd of zij vrijwilligerswerk voor een stichting of vereniging verrichten (zie Tabel 9).

Vrijwilligerswerk wordt verricht door alle ondervraagde groepen, namelijk door minimaal ongeveer een kwart er van. Lesbische, bi+, non-binaire en queer personen geven aanzienlijk vaker aan vrijwilligerswerk te doen voor een organisatie die zich inzet op het gebied van lhbtq+-thematiek. Ook is interessant om te zien dat aseksuele personen helemaal niet aangeven vrijwilligerswerk te doen op het lhbtq+-thema. Hetzelfde geldt voor trans en interseksuele personen, maar de aantallen respondenten van deze groepen zijn zodanig klein dat hier geen harde conclusies over te trekken zijn.

Tabel 9 Vrijwilligerswerk voor een vereniging of stichting, cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H*	B+*	T	N*	I	Q*	A*	KM	B*
ja, op het thema lhbtqi+	0,3	6	4	2	0	8	0	12	0	6	1
ja, niet op het thema lhbtqi+	25	29	23	30	32	19	25	17	23	21	24
ja, totaal	26	35	27	32	32	28	25	29	23	27	25
respondenten totaal vraag beantwoord (n)	558	118	188	180	16	42	16	40	70	39	74
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie van de antwoordopties bij deze vraag van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

2.6 Financiële situatie

Een belangrijk aspect in iemands leefsituatie is de financiële situatie. Hoe iemand er financieel voor staat, kan veel invloed hebben, bijvoorbeeld op de woonsituatie, de sociale positie en mate van tevredenheid over het leven.

Kijkend naar de resultaten zien we vooral een verschil tussen de lhbtqi+ groepen zelf; homoseksuele personen houden vaker dan cis-hetero personen geld over en hebben minder vaak te weinig geld dan bi+, non-binaire en queer personen en lhbtqi+ personen met een beperking (zie Tabel 10). Lesbische personen lijken ook iets vaker dan cis-hetero personen geld over te houden, hoewel deze verschillen niet significant zijn.

Er zijn ook financiële verschillen tussen de lhbtqi+ groepen en de cis-hetero groep. Waar weinig cis-hetero personen te weinig geld verdienen en veel van hen geld overhouden, zijn er binnen de lhbtqi+ groepen juist meerdere groepen die aangeven te weinig geld te ontvangen en ook lagere percentages bij de optie aangaande geld overhouden. Dit wijst op een lager gemiddeld inkomen van de meeste lhbtqi+ groepen.

Gedeeltelijk kan dit mogelijk verklaard worden door de leeftijdsverschillen tussen de groepen. Over het algemeen hebben personen die jonger zijn minder geld, dit is ook zichtbaar in de cijfers (zie Tabel 11). Alle lhbtqi+ groepen die aangeven te weinig geld te hebben, zijn significant jonger dan de cis-hetero groep.

Tabel 10 Financiële situatie huishouden, cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H*	B+*	T	N*	I	Q*	A*	KM	B*
te weinig geld	8	10	6	13	18	22	18	24	10	13	15
precies genoeg geld	33	25	24	34	41	36	39	34	34	34	32
overhouden; er is meer geld dan wordt opgemaakt	56	62	67	51	36	30	39	36	44	47	46
weet ik niet	1	2	2	0,7	5	6	4	3	8	3	4
zeg ik liever niet	3	1	2	2	0	6	0	3	4	3	3

respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123
---	------------	------------	------------	------------	-----------	-----------	-----------	-----------	------------	-----------	------------

a Een * betekent dat de frequentiedistributie van de antwoorden op deze vraag van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

De financiële situatie lijkt bij cis-hetero personen niet gerelateerd te zijn aan de leeftijd, terwijl bij de lhbtqi+ groepen veelal de personen die jonger zijn te weinig geld overhouden aan het einde van de maand (zie Tabel 11). Vergelijkbaar zijn ook de personen van oudere leeftijd in de meeste lhbtqi+ groepen diegenen die relatief het meest aangeven geld over te houden.

Tabel 11 Financiële situatie huishouden, gemiddelde leeftijd per antwoordcategorie, cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in jaren)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
te weinig geld	53	39*	50	41*	35*	36*	48	32*	48	38*	50
precies genoeg geld	57	44*	55	47*	40*	40*	65	33*	48*	45*	55
overhouden; er is meer geld dan wordt opgemaakt	54	53	53	50*	44	35*	61	36*	48*	49	62*
weet ik niet	43	23	45	24	-	20	-	22	27	30	37
zeg ik liever niet	59	44	52	31*	-	37*	-	52	38*	55	44
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat het gemiddelde van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

Veel van de lhbtqi+ groepen lijken meer financiële beperkingen dan cis-hetero personen te ervaren. Hierbij valt vooral op dat er relatief hoge percentages zijn voor de non-binaire en trans personen en lhbtqi+ personen van kleur en lhbtqi+ personen met een beperking. In de focusgroep met trans en non-binaire personen werd deze bevinding gedeeltelijk herkend. Ook bij hen speelt financiële onzekerheid een rol ook al linken ze dit niet expliciet aan hun trans en/of non-binair zijn. Er wordt wel herkenning getoond voor gebrek aan financiële stabiliteit, bijvoorbeeld vanwege eerdere ervaringen zoals een burn-out en moeilijkheden bij het solliciteren. Hoewel niet alle respondenten dit beeld herkennen of zelf die ervaring hebben werd aangegeven dat het ook afhangt van omstandigheden (bijvoorbeeld alleen wonen of met anderen). De invloed van hun trans en/of non-binaire identiteit op hun financiële en professionele situaties of ervaringen is echter niet altijd even duidelijk of relevant in hun beleving.

Lhbtqi+ personen van kleur uit de focusgroep geven aan dat financiële instabiliteit bijna als vanzelfsprekend wordt ervaren. Vooral gevluchte lhbtqi+ personen ontvangen weinig financiële ondersteuning van het asielzoekerscentrum (AZC) en kunnen vanwege hun verblijfsstatus niet werken. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat het onduidelijk is of deze groep heeft deelgenomen aan de huidige monitor, aangezien de vragenlijst alleen in het Nederlands beschikbaar was. Lhbtqi+ personen van kleur die zelf of van wie de ouders hier zijn gemigreerd, begrijpen de financiële instabiliteit vaak goed. Dit geldt niet altijd voor hun huidige situatie, maar wel voor de tijd dat zij jonger

waren. Zij geven aan dat dit, naast leeftijd, ook samenhangt met genderidentiteit. Trans personen van kleur verkeren vaak in moeilijkere financiële situaties, volgens de deelnemers vanwege hun trans-zijn.

Kijken we naar relatief schrijnende situaties, zoals het niet op tijd kunnen voldoen van huur of hypotheek, verschillen deze groepen ook significant met cis-hetero personen. Dat geldt ook voor groepen met redelijk grote responsaantallen (bi+, non-binaire en queer personen en lhbtqi+ personen met een beperking).

Tabel 12 Financiële beperkingen, cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

% van respondenten dat 'nee' antwoordt op de vraag 'Heeft uw huishouden voldoende geld om:'	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
jaarlijks een week op vakantie te gaan	11	12	7	16*	23*	36	14	32*	16*	21*	27*
regelmatig nieuwe kleren te kopen	11	13	7	19*	15*	29*	14	25*	14*	22*	24*
familie of vrienden eenmaal per maand uit te nodigen voor diner	7	9	6	9*	23*	14	14	7	11*	13*	21*
onverwachte noodzakelijke uitgaven van 1300 euro te doen zonder te hoeven lenen	13	12	11	18	14	35*	21	29*	15	22*	27*
de huur of hypotheek op tijd te kunnen betalen	3	0,6	3	7*	9	13*	4	12*	3*	9*	5*
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie van de antwoorden op deze vraag ('ja', 'nee', 'weet ik niet', 'zeg ik liever niet') van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

2.7 Openheid seksuele oriëntatie en genderidentiteit

De mate waarin lhbtqi+ personen naar anderen toe open zijn, geeft een bredere betekenis aan hun leefsituatie. Openheid kan inhouden dat je dit deel van je identiteit niet meer hoeft te verzwijgen of maskeren, wat voor jezelf stressvol kan zijn en bij anderen tot onbegrip kan leiden. Daardoor kan openheid leiden tot meer positiviteit over jezelf, en betere contacten met anderen. En dat is weer bevorderlijk voor mentale gezondheid en welbevinden. Tot slot leidt meer openheid onder meer lhbtqi+ personen tot meer zichtbaarheid van de groep als geheel.

Bij deze redenering kunnen verschillende kanttekeningen worden gemaakt. De belangrijkste is dat het voor veel lhbtqi+ personen het beste werkt, c.q. het meest veilig is, om selectief open te zijn, alleen naar bepaalde personen of binnen een kleine kring. Dat geldt bijvoorbeeld voor lhbtqi+ personen uit conservatieve geloofsgemeenschappen en uit (sommige) gemeenschappen van kleur (Movisie, 2022a; 2023b; KIS, 2024). In deze monitor is een beperkt aantal vragen gesteld over openheid, waardoor deze nuance niet goed zichtbaar wordt.

Lesbische, homoseksuele, interseksue en queer personen zijn vaker open over hun seksuele oriëntatie dan cis-hetero personen, terwijl bi+, non-binaire en aseksuele personen juist minder vaak open zijn over hun seksuele identiteit (Tabel 13). Deze laatste bevinding werd ook gerapporteerd in de Welzijnsmonitor LHBTIQA+ 2023 Gelderland en Overijssel (Hasselt, Spierings, Hiltten-Rutten, & Koning, 2023). Deze verschillen zijn (gedeeltelijk) logisch: heteroseksualiteit is de meest voorkomende seksuele oriëntatie, cisgender de meest voorkomende genderidentiteit, beide zijn maatschappelijk de norm. Veel van de cis-hetero personen voelen waarschijnlijk geen noodzaak of druk om hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit te bespreken. In vergelijking met de andere lhbtq+ groepen zijn lesbische en homoseksuele personen juist vaker open over hun seksuele identiteit. Dit heeft mogelijk te maken met meer representatie en acceptatie van de groepen lesbische en homoseksuele personen dan van de andere lhbtq+ groepen. Daardoor voelen zij zich mogelijk meer geaccepteerd en is het daarmee makkelijker hier open over te zijn, in vergelijking met lhbtq+ groepen die minder maatschappelijke acceptatie ervaren. Zo is uit eerder onderzoek bekend dat (cis-)hetero personen negatiever denken over biseksuele personen in vergelijking met lesbische en homoseksuele personen (Burke & LaFrance, 2016; Burke, et al., 2017).

De bevinding dat bi+ personen minder open zijn over hun seksuele oriëntatie komt volgens de deelnemers aan de focusgroep met bi+ personen doordat bi+ zijn niet altijd goed begrepen wordt. Er ontstaat verwarring over je identiteit als je als vrouw die eerder relaties met vrouwen had, nu een relatie met een man hebt. 'Je was toch lesbisch, ben je nu hetero?' Of men heeft het idee dat je uiteindelijk toch weer iets met iemand anders wil beginnen. In relaties met mensen van een ander gender blijft de bi+ identiteit vaak verborgen. In een relatie met iemand van hetzelfde gender ook, omdat men dan door de buitenwereld als homoseksueel of lesbisch wordt gezien (zie ook Maliepaard, 2017). Een deelnemer aan de focusgroep geeft aan dat dat niet zomaar is omdat het oké zou zijn om voor heteroseksueel of homoseksueel/lesbisch door te gaan. Het is voor bi+ personen passend om een relatie met iemand van een ander of iemand van hetzelfde gender te hebben. Omdat het passend is, is het niet nodig om expliciet voor een bi+ identiteit uit te komen.

Aangaande de groep aseksuele personen valt op dat uit de vragenlijstresultaten blijkt dat een derde van de aseksuele personen open is over seksuele oriëntatie (Tabel 13). Dit is duidelijk minder dan andere lhbtq+ groepen. In de focusgroep met aseksuele personen waren er verschillende ervaringen rond openheid. Sommige deelnemers kozen er heel duidelijk voor om hier open over te zijn, met hun directe omgeving maar ook daarbuiten. Voor hen is dit een manier om openlijk te kunnen zijn wie ze zijn, maar met name ook om andere mensen – die mogelijk aseksueel zijn – het gevoel te geven dat ze hier niet alleen in zijn en dat er niks mis met hen is. Ze willen het taboe doorbreken, aseksualiteit normaliseren en een veiliger klimaat creëren voor anderen, ook mede door hun eigen ervaringen om hun eigen aseksualiteit te omarmen. Andere deelnemers gaven aan selectief of gelaagd open te zijn in veilige kringen, zoals bijvoorbeeld binnen hun vriendengroep. Sommige deelnemers vonden het niet nodig om dit met iedereen te delen en dat ze er bijvoorbeeld niet open over zijn bij collega's of anderen die in hun beleving heteronormatiever of conservatiever zijn. Dit kan zijn omdat het voelt als een intiem persoonlijk aspect dat niet iedereen hoeft te weten, of omdat ze ervaringen hebben met onbegrip en negatieve reacties. Openheid over aseksualiteit is volgens deelnemers dus ook contextgevoelig.

Uit de focusgroep met lhbtq+ personen van kleur komt naar voren dat selectieve openheid een belangrijk thema is. Zo kiezen gevluchte lhbtq+ personen er vaak voor om in bepaalde omgevingen, zoals in het AZC, maar ook op straat in de stad of

in het dorp, niet open te zijn over hun identiteit, uit angst voor mogelijke vijandigheid. In andere contexten, zoals met vrienden of andere lhbtqi+’ers, voelen ze zich wel vrijer om open te zijn. Een andere reden voor selectieve openheid is het willen vermijden van seksuele stereotypen die met huidskleur of afkomst te maken hebben. Zo gaf een deelnemer aan de focusgroep met een trans ervaring en een Aziatische achtergrond aan dat hij toen hij nog als vrouw door het leven ging door (hetero-)mannen gezien werd als ‘exotisch’. Als man met een Aziatisch uiterlijk wordt hij nu op een andere manier geseksualiseerd en wordt hij door witte homomannen bijvoorbeeld als ‘onderdanig’ gezien.

In principe staat de seksuele oriëntatie van intersekse, non-binaire en ook trans personen los van hun sekse en genderidentiteit. De percentages die de mate van openheid over seksuele oriëntatie weergeven zijn dus niet voor alle lhbtqi+ groepen afhankelijk van het feit dat zij tot een bepaalde lhbtqi+ groep behoren.

Tabel 13 Mate van openheid over seksuele oriëntatie, cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L*	H*	B+*	T	N*	I*	Q*	A*	KM*	B
voortdurend	35	26	29	10	19	17	25	10	8	22	21
meestal	23	41	43	31	36	32	32	43	15	36	31
vaak	8	16	13	15	18	11	14	20	10	15	10
soms	12	11	7	23	9	24	14	17	18	19	12
zelden	9	2	5	14	14	8	14	7	30	3	13
nooit	6	3	2	6	5	4	0	3	14	3	11
weet ik niet	6	1	0	0,4	0	4	0	0	6	1	2
totaal voortdurend-meestal-vaak	66	83	85	56	73	60	71	73	33	73	62
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie van de antwoorden op deze vraag van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

Lesbische en homoseksuele personen zijn vaker open over hun genderidentiteit dan cis-hetero personen en andere lhbtqi+ groepen. Van de lhbtqi+ groepen geven bi+, trans, non-binaire, queer en aseksuele personen het minst aan voortdurend, meestal of vaak open te zijn over hun genderidentiteit. Zeker voor trans, non-binaire en queer personen is dit een signaal dat zij niet de veiligheid ervaren om open te zijn over hun genderidentiteit. Ook hier speelt mogelijk de mate van ervaren acceptatie in rol in de mate van openheid. In de focusgroep met trans en non-binaire personen kwam naar voren dat veel van hen te maken krijgen met negatieve reacties als ze wel open zijn (door erover te vertellen of door hun genderexpressie). Sommige deelnemers krijgen veel vragen of opmerkingen, bijvoorbeeld over hun naam of voornaamwoorden of ze worden

*misgenderd*³⁰. Hierdoor krijgen ze te maken met de verwarring of onwetendheid van anderen. Dit leidt soms tot ongemakkelijke situaties waarin ze moeten beslissen of ze anderen willen corrigeren of zich juist willen terugtrekken uit de situatie en daarbij voelen ze zich miskend doordat ze door anderen niet gezien worden als wie ze zijn. Ook kunnen dergelijke situaties zeer onveilig voelen, bijvoorbeeld als ze worden aangesproken in het openbaar en mensen maar blijven doorvragen of vervelende opmerkingen maken.

Tabel 14 Mate van openheid over genderidentiteit, cis-hetero en lhbtqia+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L*	H*	B+*	T*	N*	I*	Q*	A*	KM	B
voortdurend	44	47	51	35	27	10	32	17	28	36	32
meestal	16	25	25	19	18	18	25	22	14	24	24
vaak	5	8	6	9	5	14	11	12	9	10	7
soms	8	6	6	16	27	22	14	19	12	13	11
zelden	6	6	2	13	14	25	18	27	13	14	9
nooit	12	5	7	6	9	6	0	2	13	2	11
weet ik niet	7	3	4	3	0	6	0	1	11	1	7
totaal voortdurend-meestal-vaak	66	80	81	63	50	42	68	51	52	70	63
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie van de antwoorden op deze vraag van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

Nadenken over wat je wel en niet doet in de openbare ruimte, kan meespelen voor lhbtqia+ personen in hun openheid over hun seksuele en/of genderidentiteit. Dat kan om dingen gaan zoals wel of niet hand-in-hand lopen met een partner of affectie tonen of nadenken over genderexpressie in het openbaar. Ook kan er sprake zijn van aanpassingsgedrag om niet op te willen vallen of omdat iemand zich anders minder veilig voelt. Om hier zicht op te krijgen hebben we gevraagd naar de mate waarin respondenten nadenken over wat ze wel en niet doen in de openbare ruimte.

Respondenten is gevraagd in welke mate zij bewust zijn over hun openheid in de openbare ruimte. Hierbij is gevraagd hoe vaak zij nadenken over wat zij wel en niet doen in de openbare ruimte, bijvoorbeeld over welke signalen zij afgeven, of zij hand-in-hand lopen en welke kleding zij wel en niet dragen (zie Tabel 15).

Alle lhbtqia+ groepen denken significant vaker na over wat zij wel en niet doen in de openbare ruimte. De groepen queer en non-binaire personen geven relatief het meest aan dat zij voortdurend, meestal of vaak nadenken over hun gedrag in de openbare ruimte. Hoewel de responsaantallen in deze groepen relatief klein zijn, geeft

³⁰ 'Misgenderen' verwijst naar het identificeren of benoemen van iemand met een verkeerde genderaanwijzing. Bijvoorbeeld door het gebruik van de verkeerde voornaamwoorden of aanspreekvorm.

deze bevinding wel het beeld dat deze groepen geen behoefte hebben of zich niet veilig genoeg achten om in de openbare ruimte zich zonder beperkingen te uiten.

Uit de focusgroep met trans en non-binaire personen kwam naar voren dat de mate van zelfexpressie in de openbare ruimte afhangt van hoe veilig en geaccepteerd zij zich voelen. Sommige deelnemers geven aan zich aan te passen aan hun omgeving om conflicten of ongemak te vermijden. Dit aanpassingsgedrag bestaat bijvoorbeeld uit zich anders kleden, bewust andere routes nemen of bepaalde plekken vermijden, niet meedouchen na het beoefenen van sport of in sommige gevallen zelfs niet naar buiten gaan. Er zijn enkele deelnemers die hier geen last van hebben en die zich veilig voelen, maar vele geven juist aan dat ze zich aanpassen om hun gevoel van veiligheid en sociale acceptatie te bewaken. Zo worden activiteiten (zoals douchen en borrelen) tijdens sport gemeden, terwijl een ander helemaal afziet van sport om dergelijke ongemakken te voorkomen. Hierbij moet wel benoemd worden dat deze trend niet zichtbaar is in de resultaten uit de vragenlijst (zie Tabel 8).

Bi+, intersekse en aseksuele personen en lhbtqia+ personen met een beperking geven in vergelijking met andere lhbtqia+ groepen relatief minder vaak aan dat ze nadenken over wat ze in het openbaar doen. Voor bi+ personen moet worden opgemerkt dat zich veilig wanen in de openbare ruimte, mogelijk alleen geldt voor mensen die op dat moment een partner van het andere binaire gender hebben. Hetzelfde kan gelden voor intersekse en aseksuele personen; hun sekse respectievelijk seksuele identiteit/oriëntatie is immers vaak niet zichtbaar in de openbare ruimte.

Tabel 15 Mate van bewustzijn over openheid in openbare ruimte, cis-hetero en lhbtqia+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^{a b}

	Cis-hetero	L*	H*	B+*	T*	N*	I	Q*	A*	KM	B
voortdurend	3	4	8	6	14	18	0	9	11	8	6
meestal	3	16	13	7	9	18	14	20	9	13	15
vaak	9	27	21	14	23	21	11	34	12	25	11
soms	21	31	26	29	32	19	11	27	26	27	26
zelden	33	19	20	26	14	14	32	3	24	15	27
nooit	28	3	11	15	9	8	32	7	15	12	15
weet ik niet	2	0	0,6	3	0	1	0	0	3	0	0,8
totaal voortdurend-meestal-vaak^c	16	47*	42*	27*	45*	57*	25	63*	33*	46*	32*
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie van de antwoorden op deze vraag van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.

b De mate van bewustzijn over openheid in de openbare ruimte is gemeten met de vraag: 'Hoe vaak denkt u na over wat u wel en niet doet in de openbare ruimte? Bijvoorbeeld over welke signalen u wel en niet afgeeft, hand in hand lopen, of op andere manieren affectie of verbondenheid tonen met uw partner(s) en/of vrienden, of welke kleding u wel of niet draagt.

c Een * betekent dat het gemiddelde statistisch significant verschilt van het gemiddelde van de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde $p < 0,05$ aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

2.8 Relatie en partner

Respondenten zijn gevraagd wat hun relatiestatus is. Inzicht in de relatiestatus kan verklarende inzichten opleveren voor andere aspecten van de sociaaleconomische situatie, zoals de aanwezigheid van psychologische hulpbronnen, waaronder ook de steun die je van een partner krijgt, tevredenheid met de woon- en de financiële situatie, mentale gezondheid, maar ook de mate van openheid over seksuele oriëntatie.

Alle bevraagde lhbtqia+ groepen geven minder dan cis-hetero personen aan een partner te hebben (zie Tabel 16). De lhbtqia+ groepen geven ook vaker aan geen partner te hebben. Homoseksuele personen en lhbtqia+ personen van kleur geven het meest aan meerdere partners tegelijk te hebben.

Aseksuele personen geven het minst vaak aan een (of meerdere) partners te hebben. Het is niet voor alle aseksuele personen wenselijk om een relatie te hebben. In de focusgroep met aseksuele personen geeft een aantal deelnemers aan helemaal geen relatie te willen. Andere gaven aan wel een relatie te hebben of deze te willen. Voor degenen die aseksueel zijn die wel een relatie wilden maar momenteel niet hadden bleek het soms lastig om een relatie aan te gaan waarbij begrip wordt ervaren voor hun aseksualiteit. Daten wordt door veel deelnemers als ingewikkeld ervaren en sommigen hebben slechte ervaringen daarmee. Specifiek werd gesproken over de verwachting van anderen over seksuele intimiteit na een aantal dates. Seksueel actief zijn wordt nog steeds gezien als norm of als wenselijk in de samenleving. Online daten komt ook met uitdagingen voor aseksuele personen omdat niet alle diensten opties bieden om aan te geven dat je aseksueel bent of te filteren op andere aseksuele personen. Het niet aangaan van relaties brengt ook uitdagingen met zich mee voor aseksuele personen.

De respondenten met een of meerdere partners is ook gevraagd naar het gender van deze partner(s) (zie Tabel 17).

Tabel 16 Relatiestatus, cis-hetero en lhbtqia+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L*	H*	B+*	T	N*	I	Q*	A*	KM*	B*
één vaste partner	72	62	54	56	41	42	60	37	19	48	43
meerdere partners	0,4	0	5	3	0	0	4	0	0	6	2
geen relatie	27	36	40	41	59	57	36	60	81	46	54
zeg ik liever niet	0,5	0	0,6	0,4	0	1	0	3	0	0	0,8
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie van de antwoorden op deze vraag van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

Naar verwachting hebben homoseksuele en lesbische personen vaker een relatie met mensen van hetzelfde gender. Daarnaast zijn er meerdere lesbische en homoseksuele personen die een relatie hebben met iemand van een ander gender.

Het merendeel van de lhbtqia+ groepen geeft aan vaker een relatie met hetzelfde gender te hebben dan de cis-hetero groep. Vooral bi+ en non-binaire personen hebben vaak relaties met (een) non-binaire partner(s). Verder valt op dat vooral queer en non-binaire personen aangeven liever niet te antwoorden op de vraag wat het gender

van hun partner is. Dit kan er mee te maken hebben dat hun genderidentiteit en/of seksuele identiteit en dat van hun partner(s) minder duidelijk in hokjes past, of zij voelen zich niet veilig genoeg om hier open over te zijn.

Tabel 17 Gender partner, cis-hetero en lhbtqia+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L*	H*	B+*	T*	N*	I*	Q*	A*	KM*	B*
partner(s) met ander gender dan ikzelf	95	3	4	78	22	67	72	50	83	25	52
partner(s) met hetzelfde gender als ikzelf	5	96	94	16	78	23	22	41	13	66	48
non-binaire partner(s)	0	0,9	1	3	0	7	0	0	0	6	0
partners met zowel een ander gender dan ikzelf als hetzelfde gender als ikzelf	0	0	0	3	0	0	6	4	4	3	0
zeg ik liever niet	0,6	0	0	0	0	3	0	5	0	0	0
respondenten vraag beantwoord (n)	716	108	196	158	9	30	18	22	23	36	56
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie van de antwoorden op deze vraag van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

2.9 Religie

Respondenten is gevraagd of zij zichzelf tot een religie of geloof rekenen en zo ja tot welke religie of welk geloof. Diegenen die aangaven zichzelf te rekenen tot een religie of geloof is gevraagd naar hoe belangrijk zij de religie vinden (zie Tabel 18 en Tabel 19). De categorie 'overig' omvat meerdere antwoordcategorieën, te weten 'de islam', 'het jodendom', 'het hindoeïsme', 'het boeddhisme' en 'andere religie of levensbeschouwing'. Deze zijn vanwege de lage responsaantallen per categorie samengevoegd.

Lesbische, homoseksuele, bi+, trans, non-binaire, queer en asexuele personen geven vaker dan cis-hetero personen aan zichzelf niet tot een religie te rekenen. Waar homoseksuele en interseksuele personen ongeveer evenveel beide christelijke religies aanhangen, hangen alle andere groepen vaker het protestantisme aan. Verder lijkt het erop dat non-binaire en queer personen vaker niet religieus zijn of relatief niet veel het rooms-katholicisme en het protestantisme aanhangen. Ook lhbtqia+ personen van kleur hangen meer dan andere bevraagde groepen een overige religie of levensbeschouwing aan.

Tabel 18 Religie, cis-hetero en lhbtqia+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L*	H*	B+*	T*	N*	I*	Q*	A*	KM*	B*
geen religie of levensbeschouwing	63	76	72	69	77	74	58	83	70	64	59
het rooms-katholicisme	16	7	11	7	0	3	14	0	4	5	10
het protestantisme of andere christelijke kerk of groep	17	9	12	12	9	7	14	0	14	12	19
overig	4	8	5	12	14	16	14	17	12	19	12
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie van de antwoorden op deze vraag van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

Hoewel homoseksuele personen en lhbtqia+ personen met een beperking in vergelijking met andere groepen lhbtqia+ personen relatief meer aangeven religieus te zijn, ervaren zij hun religiositeit als minder belangrijk voor wie zij zijn dan de cis-hetero groep. Voor de andere groepen laten deze gemiddeldes geen eenduidig beeld zien; sommige groepen ervaren religie als even belangrijk als de cis-hetero groep, sommige juist meer.

Tabel 19 Mate waarin religie belangrijk is voor wie men is, gemiddelde leeftijd, cis-hetero en lhbtqia+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in jaren)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
gemiddelde (1-10)	6,2	5,5	5,4*	6,2	6,3	7,4	5,9	6,8	6,4	6,6	5,2*
respondenten vraag beantwoord (n)	365	38	86	83	130	5	19	12	10	9	49
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie van de antwoorden op deze vraag van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

2.10 Tevredenheid over sociaaleconomische situatie en leven

Naast de objectieve sociaaleconomische situatie die aangeeft wat de positie van verschillende groepen in de samenleving op verschillende gebieden is, is het ook belangrijk om te weten hoe mensen hun leven ervaren en hoe tevreden ze over verschillende zaken in hun leven zijn. Om de subjectieve sociaaleconomische situatie van lhbtqia+ personen in beeld te brengen, zijn de respondenten gevraagd hoe zij verschillende aspecten van hun sociaaleconomische situatie en de Nederlandse samenleving waarderen (zie Tabel 20).

Tevredenheid verschillende gebieden

De groepen bi+, non-binaire en queer personen en lhbtq+ personen met een beperking geven op veel gebieden aan minder tevreden te zijn dan cis-hetero personen. Wat betreft non-binaire personen verschilt hun tevredenheid op bijna alle uitgevraagde gebieden, waarbij het grootste verschil met cis-hetero personen te zien is bij de tevredenheid over de Nederlandse samenleving.

In de focusgroep met trans en non-binaire personen kwam naar voren dat de ervaringen hierover verschillen onder de deelnemers en werd dit beeld dus niet eenduidig bevestigd. Meerdere factoren spelen hierbij een rol. Waar de één gelukkig en tevreden is met diens leven, worstelt de ander met acceptatie of met werkgerelateerde zaken. Als voorbeeld werd genoemd dat met name familie vaak moet wennen aan het gebruik van de juiste voornaamwoorden en/of naam, of dat iemand moeite heeft met het vinden van een baan en het vermoeden heeft dat dit maken heeft met diens voornaamwoorden en genderexpressie. De tevredenheid van trans en non-binaire personen uit de focusgroep rondom woonsituatie is nogal verschillend, maar de kern is dat de situatie bepalend kan zijn voor hun welzijn. Zo hebben enkele de voorkeur om alleen te wonen vanwege hun verleden en persoonlijke omstandigheden. Anderen wonen met familie of partner, maar ervaren wel ondersteuning. Degene met wie je (niet) woont kan dus zeer bepalend zijn voor jouw sociaaleconomische situatie.

Queer personen zijn ook op veel gebieden minder tevreden dan cis-hetero personen, vooral wat betreft de Nederlandse overheid en samenleving, en financiën. Hoewel de cijfers voor de queer groep mogelijk in beperkte mate representatief zijn vanwege de groepsgrootte in het onderzoek, geven deze wel een indicatie dat queer personen op veel gebieden minder tevreden zijn.

Lhbtq+ personen met een beperking zijn ook op veel gebieden minder tevreden dan cis-hetero personen, voornamelijk over de mogelijkheden om zich te ontwikkelen op hun (vrijwilligers)werk, over hun financiën en over de Nederlandse overheid. Uit de focusgroep met lhbtq+ personen met een beperking bleek dat de eerder genoemde problemen met toegankelijkheid en functioneren in sociale situaties hier een rol spelen. Wie niet mee kan op werkuitjes of zich minder comfortabel voelt op borrels, is uiteindelijk minder zichtbaar in de organisatie en dat consequenties hebben voor het (niet) kunnen maken van stappen. Een deelnemer geeft aan dat de organisatie waar hij werkt begrip heeft voor het feit dat deelname aan een bepaalde training lastig is. Toch is en blijft het volgen ervan een harde voorwaarde voor promotie. Een andere deelnemer heeft ervaren dat de organisatie haar vanwege haar beperking heeft afgeraden om een voor een toekomst in haar vakgebied cruciale vaardigheid te ontwikkelen. Zij wordt voor haar gevoel klein gehouden. Voor een deelnemer met een minder zichtbare beperking geldt dat andere vrijwilligers het meestal niet begrijpen dat de energie waarmee ze iets nieuws probeert op te pakken snel wegebt.

Bi+ personen verschillen in tevredenheid met cis-hetero personen op meerdere gebieden, onder meer op de gebieden financiën en woonsituatie. In de focusgroep voor bi+ personen wordt opgemerkt dat de bevinding dat o.a. bi+ personen minder tevreden zijn over hun financiële situatie te maken kan hebben met buiten de gebaande paden vallen. Dat legt, in algemene zin, een minder stevige basis om maatschappelijke mogelijkheden te benutten. Hoewel deze duiding met voorzichtigheid moet worden betracht, is ze interessant in het licht van het feit dat lhbtq+ personen, en ook bi+ personen, vaker alleenwonend zijn en minder vaak een relatie hebben (respectievelijk Tabel 5 en Tabel 16).

Daarnaast valt op dat lesbische personen niet significant minder tevreden zijn op de uitgevraagde onderwerpen. Wel zijn zij, net als homoseksuele personen, meer

tevreden dan cis-hetero personen over hun opleiding. Homoseksuele personen zijn daarnaast ook op het gebied van de Nederlandse overheid en vrije tijd meer tevreden dan cis-hetero personen.

Hoewel de onderzoekspopulaties van de huidige monitor en de recentste SCP-monitor niet volledig vergelijkbaar is (vanwege onder meer verschillende samenstellingen en definities van de onderzoekspopulaties), zien we dat wel dat de gemiddelden voor de subjectieve sociaaleconomische situatie voor de groepen homoseksuele, lesbische en bi+/biseksuele personen grotendeels vergelijkbaar is. Hierbij is wel een splitsing in dit onderzoek cruciaal: lesbische en homoseksuele personen zijn over het algemeen tevredener met hun opleiding en financiële middelen, waar dit voor bi+ personen lager is dan in de SCP-monitor (SCP, 2022a). Verder zien we in dit onderzoek ook dat de gemiddelde scores voor de andere lhbtqi+ groepen veelal lager liggen dan de scores van de lhb groep in de recentste SCP-monitor. Het lijkt erop dat alle groepen (inclusief de cis-hetero groep) veel negatiever over de Nederlandse samenleving zijn gaan denken: het rapportcijfer in 2020 was 6,8 voor de groep hetero, nu 5,8. Vergelijkbaar was het rapportcijfer in 2020 voor de lhb groep 6,9, nu is dat respectievelijk 5,9, 6,0 en 5,6 voor de lesbische, homoseksuele en bi+ groep.

Geluk en leven algemeen

De beoordeling van geluk en het leven in algemeen (zie Tabel 20) ligt in lijn met de beoordeling van de andere uitgevraagde gebieden. Veel lhbtqi+ groepen scoren lager bij de beoordeling van hun geluk en het leven in het algemeen. De groepen die gemiddeld het minst aangeven gelukkig te zijn, zijn bi+, non-binaire, queer en aseksuele personen, lhbtqi+ personen van kleur en lhbtqi+ personen met een beperking. Ook trans personen lijken hun geluk lager te beoordelen.

In vergelijking met de voorgaande SCP-monitor lijken zowel lesbische, homoseksuele en bi+/biseksuele personen minder gelukkig. Het samengenomen gemiddelde van 4,0 daalt naar respectievelijk 3,8, 3,8 en 3,6.

Kijkend naar de gemiddelde leeftijd bij de beoordeling van de mate van geluk, is te zien dat oudere personen vaker aangeven gelukkig te zijn met hun leven dan jongere mensen, zowel in de cis-hetero groep als de lhbtqi+ groep (zie Tabel 21). Hierbij is interessant om op te merken dat bij de queer personen de personen die aangeven erg gelukkig te zijn niet per se de personen met hogere leeftijd zijn.

Thuisituatie

Respondenten is ook gevraagd naar hoe zijn hun thuisituatie beoordelen (zie Tabel 20). Alle lhbtqi+ groepen geven hierover gemiddeld een lagere beoordeling dan cis-hetero personen. Voor alle lhbtqi+ groepen, uitgezonderd de groep intersekse personen, zijn de verschillen met de cis-hetero groepen significant. Hierbij is belangrijk te vermelden dat meerdere groepen lage responsaantallen hebben en onbekend is in welke mate de bevindingen representatief zijn. De gemiddelde cijfers van lesbische, homoseksuele en bi+ personen voor de thuisituatie (respectievelijk 8,3, 8,2 en 7,9) zijn vergelijkbaar met het samengenomen gemiddelde voor de groepen lesbische, homoseksuele en biseksuele personen in de recentste SCP-monitor (8,2).

Tabel 20 Oordelen over de sociaaleconomische situatie en de Nederlandse samenleving, cis-hetero en lhbtq+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in gemiddelden)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
Hoe tevreden bent u met? (rapportcijfer 1-10)											
uw woning	8,1	8,1	8,0	7,6*	7,6	7,5*	7,6	7,6*	7,9*	7,5*	7,7*
uw woonomgeving	7,9	7,9	7,8	7,5*	7,5	6,9*	7,8	7,3*	7,6	7,5	7,4*
uw vrienden en kenniskring	8,0	7,9	7,7*	7,7*	8,0	7,2*	7,9	7,9	7,3*	7,7	7,6*
de opleiding die u tot nu toe heeft gehad	7,8	8,1*	8,1*	7,5	7,9	7,1*	8,1	7,4	7,5	7,7	7,4
het leven dat u op dit moment leidt?	7,7	7,6	7,6	7,3*	7,1	6,4*	7,7	6,7*	6,9*	7,1*	6,8*
de financiële middelen van uw huishouden?	7,8	7,9	7,9	7,3*	7,2	6,6*	7,4	6,7*	7,5*	7,2	7,0*
uw vrijwilligerswerk ^b	8,1	8,0	7,5*	7,9	8,6	7,5*	8,6	7,5	7,4	8,1	7,8
uw werk ^b	7,5	7,3	7,4	7,5	7,0	6,9	7,8	7,0	7,5	7,1	7,2
hoeveelheid vrije tijd	7,7	7,8	7,9*	7,5	7,3	6,7	8,0	7,0*	7,5	7,5	7,7
de mogelijkheden om u op (vrijwilligers)werk te ontwikkelen	7,7	7,0	7,3*	6,8	8,0	7,2*	8,1	7,4	7,7	6,9	6,5*
de Nederlandse samenleving	5,8	5,9	6,0*	5,6	5,8	5,1*	5,6	5,2*	5,5	5,7	5,4*
de overheid	5,4	5,5	5,9*	5,0	4,9	4,4*	5,6	4,3*	5,2	5,3	4,8*
over het geheel genomen lijkt mijn leven op hoe ik dat zou willen ^c (1-5)	3,6	3,5	3,7	3,3*	3,0*	2,8*	3,4	3,0*	3,2*	3,2*	3,1*
mate gelukkig mens (1-5) ^d	3,8	3,8	3,8	3,6*	3,5	3,1*	3,8	3,3*	3,4*	3,5*	3,4*
tevreden over thuissituatie ^e (1-10)	8,4	8,3	8,2*	7,9*	7,4*	7,5*	8,2	7,7*	8,0*	8,0*	7,9*
respondenten totaal in groep (n)^f	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie van de antwoorden op deze vraag van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.

b Deze vragen zijn alleen gesteld aan respondenten die aangaven een baan of vrijwilligerswerk te hebben. De n verschilt hier dus van de totale groep. Zie Tabel 7 onder paragraaf 2.3 voor de aantallen respondenten per groep die banen of vrijwilligerswerk hebben.

c Gemeten met de vraag: 'Kunt u aangeven in welke mate u het met de volgende stelling eens of oneens bent? Over het geheel genomen lijkt mijn leven op hoe ik het zou willen.' (antwoordopties van 1 = helemaal mee oneens tot 5 = helemaal mee eens).

d Gemeten met de vraag: 'In welke mate vindt u zichzelf een gelukkig mens?' (antwoordopties van 1 = erg gelukkig tot en met 5 = ongelukkig).

e Gemeten met de vraag: 'In hoeverre bent u tevreden met uw thuissituatie? Daarmee bedoelen we in het algemeen hoe en met wie u woont. U kunt een rapportcijfer geven van 1 tot en met 10, waarbij 1 betekent dat u er zeer ontevreden mee bent en 10 betekent dat u er zeer tevreden mee bent.'

f Voor enkele vragen/items geldt dat een of enkele respondenten de vraag niet hebben beantwoord (bijvoorbeeld in geval van antwoordoptie 'zeg ik liever niet'). Het aantal respondenten verschilt daarom per vraag/item per groep. De respondenten die geen antwoord konden of wilden geven op een vraag zijn niet meegenomen in de berekening van de gemiddelden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

Tabel 21 Oordeel over mate van geluk, gemiddelde leeftijd per antwoordcategorie, cis-hetero en lhbtqia+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in jaren)^{a,b}

	Cis-hetero	L	H	B	T	N	I	Q	A	KM	B
erg gelukkig	54	55	54	50	-	58	62	30*	46	54	58
gelukkig	55	48*	54	50*	43*	34	62	36*	45*	45*	61*
niet gelukkig, niet ongelukkig	55	46*	52	44*	40*	40	54	33*	50	43*	53
niet zo gelukkig	55	42*	52	39*	-	31	-	29*	37*	44	53
ongelukkig	46	48	41	36	-	36	-	41	41	43	39
respondenten vraag beantwoord (n)	978	173	329	270	22	71	28	58	118	67	122
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat het gemiddelde van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Hierbij is als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ aangehouden.

b Gemeten met de vraag: 'In welke mate vindt u zichzelf een gelukkig mens?' Een 1 betekent 'ongelukkig', een 5 betekent zeer gelukkig.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

2.11 Samenvatting

Het beeld rondom de sociaaleconomische situatie van lhbtqia+ personen laat zich als volgt samenvatten:

- De in dit hoofdstuk gepresenteerde cijfers uit de online vragenlijst zijn indicatief vanwege onder andere de beperkte aantallen respondenten. Bij de interpretatie van de resultaten is het belangrijk hier rekening mee te houden. Zie voor meer toelichting hoofdstuk 1.
- Bijna alle lhbtqia+ groepen ervaren een lagere zelfwaardering, veerkracht en regie dan cis-hetero personen. Bij homoseksuele personen is het effect juist omgekeerd. Zij ervaren een significant hogere zelfwaardering, gevoel van regie en kansen. Vooral trans, non-binaire en queer personen springen eruit met aanzienlijk negatievere opvattingen over hun psychologische hulpbronnen.
- Lhbtqia+ personen wonen vaker alleen. Non-binaire, queer en lhbtqia+ van kleur personen wonen vaker in bij hun ouders. Dit is mogelijk te verklaren door financiële beperkingen, moeite met het vinden van een woning en leeftijd. De jongere lhbtqia+ personen geven minder vaak aan genoeg geld te hebben.
- Lhbtqia+ personen doen meer actief bij verenigingen/organisaties. Zij doen dit ook veel vaker bij maatschappelijke/culturele organisaties. Ook vaker bij lhbtqia+-organisaties. Ook werken homoseksuele, bi+ en aseksuele personen vaker aan actief te zijn bij een politieke partij.
- Lesbische, bi+, non-binaire en queer personen geven aanzienlijk vaker aan vrijwilligerswerk te doen voor een organisatie die zich inzet op het gebied van lhbtqia+.
- Bijna alle lhbtqia+ groepen, uitgezonderd lhbtqia+ personen van kleur, hebben naar verhouding minder vaak betaald werk. Vooral trans, non-binaire en queer personen zijn vaker scholier of student dan cis-hetero personen. Dit is niet

verrassend, gezien hun lagere gemiddelde leeftijd (Tabel 3). Er is geen specifiek hoger werkloosheidspercentage te zien bij lhbtqi+ personen.

- Homoseksuele personen houden vaker geld over en hebben minder vaak te weinig geld dan bi+, non-binaire en queer personen en lhbtqi+ personen met een beperking. De meeste lhbtqi+ groepen hebben een lager gemiddeld inkomen dan de groep cis-hetero personen. Gedeeltelijk kan dit mogelijk verklaard worden door de leeftijdsverschillen tussen de groepen. Over het algemeen heeft een persoon van lagere leeftijd minder geld te besteden, zoals ook zichtbaar is in de cijfers (zie Tabel 11). Alle lhbtqi+ groepen die aangeven te weinig geld te hebben zijn significant jonger dan de cis-hetero groep.
- Veel van de lhbtqi+ groepen ervaren meer financiële beperkingen dan cis-hetero personen. Hier valt vooral op dat er relatief hoge percentages zijn voor non-binaire en trans personen en lhbtqi+ personen van kleur en lhbtqi+ personen met een beperking. Lhbtqi+ personen van kleur uit de focusgroep geven aan dat financiële instabiliteit bijna als vanzelfsprekend wordt ervaren. Vooral gevluchte lhbtqi+ personen ontvangen weinig financiële ondersteuning van het AZC en kunnen vanwege hun verblijfsstatus niet werken. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat het onzeker is of deze groep heeft deelgenomen aan de huidige monitor, aangezien de vragenlijst alleen in het Nederlands in te vullen was. Bij schrijnende situaties, zoals het niet op tijd kunnen voldoen van huur of hypotheek verschillen deze groepen ook significant met cis-hetero personen.
- Lesbische, homoseksuele, intersekse en queer personen geven vaker dan cis-hetero personen aan open te zijn over hun seksuele oriëntatie, terwijl bi+, non-binaire en asexuele personen juist aangeven minder vaak open zijn over hun seksuele identiteit.
- Lesbische en homoseksuele personen zijn vaker open over hun genderidentiteit dan cis-hetero personen en andere lhbtqi+ groepen. Van de lhbtqi+ groepen geven bi+, trans, non-binaire, queer en asexuele personen het minst aan voortdurend, meestal of vaak open te zijn over hun genderidentiteit. Zeker voor trans, non-binaire en queer personen is dit een signaal dat zij niet de veiligheid ervaren om open te zijn over hun genderidentiteit.
- Alle lhbtqi+ groepen geven meer dan cis-hetero personen aan na te denken over wat zij wel en niet doen in de openbare ruimte. De groepen queer en non-binaire personen geven relatief het meest aan dat zij voortdurend, meestal of vaak nadenken over hun gedrag in de openbare ruimte. Hoewel de responsaantallen in deze groepen relatief klein zijn, ontstaat door deze bevinding wel het beeld dat deze groepen geen behoefte hebben of zich niet veilig genoeg achten om in de openbare ruimte zich zonder beperkingen te uiten.
- Alle bevraagde lhbtqi+ groepen geven minder vaak dan cis-hetero personen aan een partner te hebben. Asexuele personen geven het minst vaak aan een (of meerdere) partners te hebben.
- Lesbische, homoseksuele, bi+, trans, non-binaire, queer en asexuele personen geven vaker dan cis-hetero personen aan zichzelf niet tot een religie te rekenen. Hoewel homoseksuele personen en lhbtqi+ personen met een beperking in vergelijking met andere groepen lhbtqi+ personen relatief meer aangeven religieus te zijn, ervaren zij hun religiositeit als minder belangrijk voor wie zij zijn dan de cis-hetero groep. Voor de andere groepen laten deze gemiddeldes geen

eenduidig beeld zien; sommige groepen ervaren religie als even belangrijk als de cis-hetero groep, sommige juist meer.

- De groepen bi+, non-binaire en queer personen en lhbtq+ personen met een beperking geven op veel gebieden aan minder tevreden te zijn dan cis-hetero personen. Queer personen zijn ook op veel gebieden minder tevreden dan cis-hetero personen, vooral wat betreft de Nederlandse overheid en samenleving, en financiën. Lhbtq+ personen met een beperking zijn ook op veel gebieden minder tevreden dan cis-hetero personen, voornamelijk over de mogelijkheden om zich te ontwikkelen op hun (vrijwilligers)werk, over hun financiën en over de Nederlandse overheid. Bi+ personen verschillen in tevredenheid ook op meerdere gebieden. Deze groep is onder meer op de gebieden financiën en woonsituatie minder tevreden dan cis-hetero.
- Hoewel de huidige monitor niet volledig vergelijkbaar is met de laatste LHBT-monitor van SCP (vanwege onder meer niet volledig overeenkomende definities en samenstelling van de onderzoekspopulaties; SCP, 2022a), zien we wel dat de gemiddelden voor lesbische, homoseksuele, bi+ en trans personen ten aanzien van de beoordeling over de sociaaleconomische situatie grotendeels vergelijkbaar zijn. Hierbij is wel de splitsing in dit onderzoek cruciaal: lesbische en homoseksuele personen zijn over het algemeen tevredener met hun opleiding en financiële middelen, waar dit voor bi+ personen lager is dan in de SCP-monitor (SCP, 2022a).

3

«
«
«
«
«

3 Gezondheid en zorggebruik

3.1 Inleiding

De LHBT-monitor van 2022 liet zien dat de leefstijl (onder andere het aantal beweegmomenten en middelengebruik) en (psychische) gezondheid tussen heteroseksuele personen en lesbische en homoseksuele personen sterk overeenkwamen (SCP, 2022a). Hierbij bleek wel dat de (psychische) gezondheid van lesbische en homoseksuele personen iets slechter was dan die van heteroseksuele personen. In de LHBT-monitor van 2018 bleek dat lesbische, homoseksuele en biseksuele personen juist op de andere gebieden van gezondheid, zorggebruik en de leefstijl het slechter hadden dan heteroseksuele personen (SCP, 2018a). Voor biseksuele personen kwam uit de laatste LHBT-monitor naar voren dat zij een ongunstigere gezondheidssituatie hebben; van hen gaf enkele jaren terug een derde aan psychisch ongezond te zijn, terwijl dit bij heteroseksuele personen ongeveer een tiende was (SCP, 2022a). Trans personen rapporteren in verschillende onderzoeken, zowel nationaal als internationaal, meer psychische problemen, gezondheidsproblemen en suïcidaliteit dan cisgender personen (SCP, 2017). Internationaal onderzoek onder jongere trans en non-binaire personen tot 25 jaar laat zien dat zij een duidelijk slechtere psychische gezondheid hebben dan hun cisgender peers (Aparicio-Garcia, Diaz-Ramiro, Rubio-Valdehita, & Garcia-nieto, 2018).

In dit hoofdstuk worden de leefstijl, de gezondheid en het zorggebruik van cis-hetero en lhbtqi+ personen in de Nederlandse bevolking vergeleken. Hierbij wordt geanalyseerd of er verschillen zijn in de hoeveelheid beweging, het gebruik van alcohol en tabak, de ervaring van de psychische en fysieke gezondheid, zorggebruik, de gedachten over suïcide en de mogelijke uitwerking hiervan in een plan en/of een poging.

In dit hoofdstuk vergelijken we op basis van de vragenlijstresultaten of de gezondheidssituatie tussen lhbtqi+ personen en cis-hetero personen verschilt. Het is belangrijk om bij de interpretatie van deze resultaten ermee rekening te houden dat deze, vanwege onder meer beperkte responsaantallen bij enkele groepen, indicatief van aard zijn. Zie hoofdstuk 1 voor een uitgebreide toelichting hierover.

3.2 Leefstijl

Om verschillen in de leefstijl tussen lhbtqi+ personen en cis-hetero personen in kaart te brengen, kijken we naar twee aspecten: beweging en het gebruik van alcohol en tabak.

3.2.1 Beweging

We hebben de respondenten gevraagd hoeveel dagen zij in een gewone week minimaal 10 minuten aaneengesloten activiteiten uitvoeren waarbij ze lichte, matige en zware inspanning uitvoeren (zie Tabel 22). De meeste lhbtqi+ groepen geven aan minder vaak zware inspanningen van 10 minuten en langer (zoals sporten) uit te voeren dan cis-hetero personen. Een uitzondering hierop zijn de lesbische en homoseksuele personen.

In de focusgroep met trans en non-binaire personen kwam de toegankelijkheid van bewegen bij een sportvereniging ter sprake. Veel deelnemers ervaren barrières om te sporten in groepsverband. Dit kan te maken hebben met hun openheid maar vooral met eerdere vervelende ervaringen rond sporten. Zo werd een voorbeeld genoemd van

een deelnemer die de enige trans persoon is bij een sportclub en vaak op onbegrip stuit. Dit leidt tot ongemakkelijke situaties zoals een binaire teamindeling waarbij aannames over iemands gender worden gemaakt. Dit is bijvoorbeeld ook lastig bij het kiezen van kleedkamers of het kiezen van een gezamenlijke doucheruimte. Voor sommige trans en non-binaire personen is dit een reden om pas thuis te douchen na het sporten. Voor andere trans en non-binaire personen zijn deze elementen reden om (team)sporten geheel te mijden.

De groepen bi+ en asexuele personen en lhbtq+ personen met een beperking verschillen significant met de groep cis-hetero personen in de hoeveelheid zware inspanningen die zij verrichten (afgerond één tegenover twee dagen). Ook geven veel lhbtq+ groepen aan minder vaak minimaal 10 minuten per week activiteiten waarbij matige inspanning wordt vereist (zoals fietsen) te verrichten dan cis-hetero personen. Uitzonderingen hierop zijn de groepen lesbische personen, homoseksuele personen en bi+ personen. Bi+ en trans personen geven in vergelijking met cis-hetero personen aan meer dagen per week activiteiten te doen waarbij zij langer dan 10 minuten lichte inspanningen doen (afgerond zes tegenover vijf dagen).

Tabel 22 Leefstijl: aantal dagen per week met minimaal 10 minuten aaneengesloten inspanning, cis-hetero en lhbtq+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in gemiddelden)^{a b c}

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
lichte inspanning	5,2	5,6	5,3	5,6*	6,2*	5,3	5,7	5,6	5,1	5,4	4,9
matige inspanning	3,9	4,0	3,8	4,0	2,9*	3,4	3,3	3,7	3,3*	3,7	3,5
zware inspanning	1,7	1,5	1,5	1,4*	1,3	1,4	0,7*	1,4	1,1*	1,6	1,1*
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Voor meerdere groepen geldt dat voor een of meer van de drie typen inspanningen een klein deel van de respondenten de vraag niet heeft beantwoord. Het maximaal aantal personen uit een groep dat een vraag niet heeft beantwoord is 22 (groep cis-hetero).

b Een * bij het percentage betekent dat de frequentie van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een t-test waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.

c De categorie 'lichte inspanning' verwijst naar activiteiten die een lichte inspanning vereisen, zoals wandelen. De categorie 'matige inspanning' verwijst naar activiteiten die een matige inspanning vereisen, zoals het dragen van lichte lasten en het fietsen op een normaal tempo. De categorie 'zware inspanning' verwijst naar activiteiten die een zware inspanning vereisen, zoals zwaar tilwerk, aerobics, joggen, sporten.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

3.2.2 Middelengebruik

In de vragenlijst is aan respondenten ook gevraagd naar hun gedrag met betrekking tot het gebruik van tabak en alcohol (zie Tabel 23).

Lhbtq+ personen, uitgezonderd trans en asexuele personen, geven vaker aan 'wel eens' gerookt te hebben dan cis-hetero personen. Homoseksuele personen roken significant meer dan cis-hetero personen. Van de homoseksuele personen rookt 20%, tegenover 12% van de cis-hetero personen.

Verder geven veel lhbtq+ groepen vaker aan dagelijks te roken. Alleen trans en asexuele personen geven minder vaak aan dagelijks te roken dan cis-hetero personen. Lhbtq+ personen met een beperking, lhbtq+ personen van kleur, lesbische en queer personen geven het vaakst aan dagelijks te roken (15% tot 17%).

In de vorige LHBT-monitor kwam naar voren dat lesbische, homoseksuele en biseksuele personen iets meer dan heteroseksuele personen aangeven te roken (SCP,

2022a). Hierbij bleek ook dat lesbische en homoseksuele personen niet significant meer ‘wel eens’ roken dan heteroseksuele personen, terwijl dit wel gold voor biseksuele personen. Dit beeld lijkt enigszins veranderd. In de huidige monitor zien we dat de verschillen wat betreft het ‘wel eens’ roken tussen cis-hetero personen en homoseksuele personen significant is, en tussen cis-hetero personen en bi+ en lesbische personen niet. Wel geven, in lijn met de SCP-monitor (SCP, 2022a), lesbische, homoseksuele en bi+ personen nog steeds procentueel meer dan cis-hetero personen aan wel eens te roken. Mogelijke redenen kunnen een verhoogd stressniveau zijn, door bijvoorbeeld het niet voldoen aan maatschappelijke normen en het ervaren van discriminatie (Blosnich & Blosnich, 2013).

Kijkend naar alcoholgebruik valt op dat de meeste lhbtq+ groepen meer alcoholgebruik rapporteren dan cis-hetero personen.³¹ Zie de toelichting bij Tabel 23 hoe overmatig alcoholgebruik is berekend. Lesbische en bi+ personen verschillen hier significant met de cis-hetero groep. Andere groepen met een relatief hoog percentage overmatig alcoholgebruik zijn intersekse personen en queer personen.

In de laatste LHBT-monitor van het SCP is ook gekeken naar overmatig alcoholgebruik (SCP, 2022a). Hierbij bleek dat lesbische, homoseksuele en biseksuele personen niet significant verschilden van heteroseksuele personen wat betreft overmatig alcoholgebruik. Hoewel de berekening van overmatig alcoholgebruik van dit onderzoek en de huidige monitor verschilt, zien we in de huidige monitor een ander beeld. Volgens de huidige monitor drinken lesbische en bi+ personen in vergelijking met cis-hetero personen duidelijk meer overmatig. Een belangrijke kanttekening is dat in de SCP-monitor geen onderscheid gemaakt is tussen homoseksuele en lesbische personen. De resultaten van de huidige monitor, waarin dit onderscheid wel gemaakt is, laten zien dat de situatie van homoseksuele en lesbische personen op dit punt verschilt.

Ook intersekse personen en lhbtq+ personen met een beperking drinken vaker overmatig – de situatie van deze groepen werd nog niet onderzocht in 2022. Dit ligt in lijn met andere nationale en internationale onderzoeken waarin naar voren komt dat een of meerdere groepen binnen de groepen lhbtq+ personen vaker met problematisch alcoholgebruik kampen dan heteroseksuele personen (Meads, et al., 2023; Huijnk & Van Beusekom, 2021; Roxburgh et al., 2016).

Het gebruik van tabak en alcohol samen beschouwend, lijken vooral queer personen en lhbtq+ personen van kleur en lhbtq+ personen met een beperking een relatief ongezondere leefstijl te hebben. Bij mensen met een beperking valt op dat er op alle items behalve elke dag roken significant hogere scores zijn. Verder lijkt het erop dat ook lesbische, homoseksuele, bi+, en non-binaire personen een iets ongezondere leefstijl op het gebied van roken en drinken hebben dan cis-hetero personen. Dit lijkt ook te gelden voor intersekse personen, maar vanwege beperkte responsaantallen is dit slechts een indicatieve bevinding.

Er zijn meerdere verklaringen te geven voor de leefstijlverschillen tussen lhbtq+ en cis-hetero personen. Minderheidsstress, stress die veroorzaakt wordt door een gestigmatiseerde minderheid in de maatschappij te zijn, kan een invloed hebben op leefstijl (Meyer 1995 in SCP, 2022a). Het gebruik van middelen zoals tabak of alcohol wordt in dit kader gezien als mechanisme om om te gaan met deze minderheidsstress (ibid). Ook kan het zijn dat lesbische, homoseksuele en biseksuele personen vaker een

³¹ In de analyse van de resultaten zijn de respondenten die voorafgaand aan het onderzoek (bij de werving van het panel) aangaven dat hun geslacht ‘X (genderneutraal)’ is, niet meegenomen. Het gaat om 27 respondenten, verspreid over de verschillende lhbtq+ groepen. Er is geen analyse uitgevoerd voor deze respondenten, omdat dit niet zinvol zou zijn gezien de de relatief lage aantallen respondenten per groep.

ongezonde leefstijl hebben om beter om te kunnen gaan met negatieve emoties (SCP, 2022a). Trimbos stelt op basis van diverse internationale bronnen dat aanvullende mogelijke verklaringen kunnen zijn dat drinken normaal wordt gevonden binnen lhbt settings, veel sociale activiteiten specifiek voor de lhbt gemeenschap betrekking hebben op drinken van alcohol en drankkeuze kan worden beschouwd als belangrijk onderdeel van de identiteit (Trimbos Instituut, 2024).

Tabel 23 Leefstijl: middelengebruik, cis-hetero en lhbtq+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^{a b}

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
rookt wel eens ^c	12	18	20*	16	9	21	14	27*	8	27*	23*
rookt tabaksproducten (sigaretten, sigaren, pijp)	11	15*	17*	15	9	19*	11	25*	8	24*	20*
rookt elektronische sigaretten (vapes)	1	3	4*	1	0	3	4	3	1	7*	4*
rookt andere vormen tabak (heatstick, heat-non-burn)	0	1*	0,3	0,4*	0	0	0	0	0	0	2*
rookt elke dag	9	15	13	11	0*	14	11	15*	6	12*	17
drinkt overmatig alcohol	4	11*	6	7*	0	7	23*	12*	5	8	9*
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

- a Een * bij het percentage betekent dat de frequentie van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een ongepaarde t-test waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.
- b Overmatig alcoholgebruik is gedefinieerd als het nuttigen van meer dan 14 (vrouwen) of 21 (mannen) glazen alcohol per week. In de analyse van de resultaten zijn de respondenten die voorafgaand aan het onderzoek (bij de werving van het panel) aangaven dat hun geslacht 'X (genderneutraal)' is, niet meegenomen. Het gaat om 27 respondenten, verspreid over de verschillende lhbtq+ groepen.
- c Deze cijfers in deze rij zijn gebaseerd op de aantallen respondenten die bij de vraag over of zij weleens roken een van de volgende opties kozen (meerdere antwoorden mogelijk): tabaksproducten, elektronische sigaretten en/of andere vormen van roken met tabak (erop volgende rijen in de tabel). Naast deze drie antwoordopties waren de opties 'nee' en 'zeg ik liever niet' beschikbaar.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

3.3 Psychische gezondheid

Voor alle ondervraagde lhbtq+ groepen, uitgezonderd de groepen homoseksuele en intersekse personen, geldt dat zij gemiddeld een hogere mate van psychische ongezondheid ervaren. Ook geven alle lhbtq+ groepen aan vaker te maken te hebben met depressie dan cis-hetero personen (zie Tabel 24). Van de ondervraagde non-binaire personen geeft meer dan de helft aan psychisch ongezond te zijn, bij queer personen is dit bijna de helft. Bij lesbische, homoseksuele en bi+ personen zagen we bij de LHBT-monitor in 2022 (SCP, 2022a) dat zij psychisch ongezonder zijn ten opzichte van heteroseksuele personen, waarbij het verschil bij biseksuele personen significant was. Zowel lesbische als bi+ personen verschillen qua psychische gezondheid significant met de cis-hetero personen. Ook nu weer valt op dat de situatie van lesbische personen duidelijk slechter is dan die van homoseksuele en heteroseksuele personen. Dit resultaat wijkt af van dat uit de monitor uit 2022, waarin geen onderscheid werd gemaakt tussen homoseksuele en lesbische personen.

Vooral non-binaire en queer personen geven aan vaak met depressie te maken te hebben in het jaar voorafgaand aan de vragenlijst (respectievelijk 49% en 36%). Andere groepen die relatief vaak aangeven met depressie te maken te hebben gehad zijn

aseksuele personen en lhbtqi+ personen van kleur (respectievelijk 27% en 28%). Lesbische en bi+ personen rapporteren ook duidelijk meer depressie dan cis-hetero personen. In de huidige monitor zijn deze verschillen zichtbaar en significant.

Bijna alle lhbtqi+ groepen geven aan vaker dan de groep cis-hetero overspannen te zijn (geweest). Kijkend naar de groepen met relatief grote responsaantallen valt op dat bi+ en aseksuele personen significant meer overspannenheid melden dan cis-hetero personen. Voor bi+ personen komt dit overeen met bevindingen uit eerder onderzoek, al zijn verklaringen voor deze bevindingen nog vrijwel niet onderzocht (Buizer, Hermsen, Lisdonk, & Toorn, 2024). Andere lhbtqi+ personen die relatief vaak aangeven overspannenheid te hebben ervaren, zijn lhbtqi+ personen van kleur (30%), non-binaire (33%) en queer personen (31%).

Kijkend naar zowel de psychische ongezondheid als de ervaring met depressie en overspannenheid, zien we dat voor de groepen bi+, non-binaire, queer en aseksuele personen, lhbtqi+ personen van kleur en lhbtqi+ personen met een beperking geldt dat zij op alle drie elementen met betrekking tot de psychische gezondheid significant verschillen van cis-hetero personen. Bovenstaande groepen lijken dus een slechtere psychische gezondheid te hebben dan cis-hetero personen.

In de focusgroep met aseksuele personen is psychische gezondheid niet expliciet besproken, maar deelnemers deelden wel ervaringen over eenzaamheid, missen soms contact met gelijkgestemden. Ook werden mentale klachten benoemd, bijvoorbeeld een deelnemer die deelde hier last van te hebben toen die alleen woonde in een kleine studio. Daarnaast blijft het navigeren in een heteronormatieve samenleving waarin asexualiteit op veel onbegrip stuit een flinke uitdaging.

Alhoewel depressie niet expliciet werd genoemd door de lhbtqi+ personen van kleur in de focusgroep, gaven alle deelnemers aan te kampen met verhoogde mentale problematiek, waaronder eenzaamheid en burn-out. Zij wijten dit aan het gevoel dat ze zich meer moeten bewijzen (in vergelijking met witte lhbtqi+ personen) om geaccepteerd te worden. Daarnaast ervaren zij dat ze in het middelpunt liggen en onder een vergrootglas worden bekeken. Dit versterkt hun gevoel van “anders zijn”, dat voortkomt uit hun niet-Nederlandse afkomst, en verder bemoeilijkt wordt door hun seksuele of genderidentiteit.

Tabel 24 Psychische gezondheid, cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
psychisch ongezond ^b	16	27*	17	30*	41*	53*	29	46*	39*	39*	33*
depressie ^c	8	17*	10	23*	27	49*	14	36*	28*	27*	26*
overspannenheid/burn-out ^c	9	13	9	21*	18	33*	7	31*	16*	30*	20*
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * bij het percentage betekent dat de frequentie van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een ongepaarde t-test waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.

b Psychische gezondheid is gemeten met vijf vragen van de Mental Health Inventory 5 (MHI-5). De minimale somscore is 0 (zeer ongezond) en de maximale somscore is 100 (zeer gezond). Personen met een somscore van minder dan 60 zijn geclassificeerd als psychisch ongezond.

c Depressie en overspannenheid/burn-out is gemeten aan de hand van de vraag: ‘Heeft u een van de volgende langdurige ziekten en aandoeningen, of heeft u die in de afgelopen 12 maanden gehad?’, waarna een lijst met deze twee aandoeningen volgt. Er is niet gevraagd of men door een arts is gediagnosticeerd.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

In Tabel 25 is zichtbaar dat in alle groepen de gemiddelde leeftijd van de personen die aangeven ervaring met depressie te hebben (gehad) lager is dan diegenen die aangeven dat niet te hebben (gehad). Hetzelfde geldt voor overspannenheid, alhoewel het leeftijdsverschil daar minder groot is. De bi+, non-binaire en queer personen (de groepen met de hoogste incidentie van depressie en overspannenheid), zijn ook de groepen met de laagste gemiddelde leeftijd. Er lijkt dus een relatie zichtbaar tussen de leeftijd en depressie en overspannenheid.

Tabel 25 Depressie en overspannenheid, gemiddelde leeftijd per antwoordcategorie, cis-hetero en lhbtq+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder (in jaren)^{a b}

gemiddelde leeftijd van respondenten m.b.t. vraag over depressie	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
ja	47	44	49	36*	33*	34*	56	29*	39*	41	45
nee	51	50	54*	51	43	38*	60*	37*	48	47	60*
gemiddelde leeftijd van respondenten m.b.t. vraag over overspannenheid	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
ja	42	37	45	38	36	31*	37	32*	39	39	46
nee	52	51	54	50	42*	39*	61*	36*	47*	49	59*

a Een * bij het percentage betekent dat het gemiddelde van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een t-test waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.

b Het betreft de vragen 'Heeft u een van de volgende langdurige ziekten en aandoeningen, of heeft u die in de afgelopen 12 maanden gehad?', waarna een lijst met deze twee aandoeningen (depressie en overspannenheid) zijn voorgelegd.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

3.4 Suïcide

Suïcidale gevoelens komen volgens eerder onderzoek vaker voor onder lesbische, homoseksuele en biseksuele personen dan heteroseksuele personen (zie bijv. SCP, 2018a; Vijlbrief & Bool, 2018). Hoewel harde cijfers ontbreken, wijst nationaal en internationaal onderzoek er ook op dat trans en non-binaire jongeren een sterk verhoogde kans op suïcide hebben (Aparicio-Garcia, Diaz-Ramiro, Rubio-Valdehita, & Garcia-nieto, 2018; SCP, 2017; Vijlbrief & Bool, 2018). In de vragenlijst zijn respondenten gevraagd naar hun gedachten over suïcide. Indien respondenten bevestigden ooit over suïcide nagedacht te hebben zijn respondenten gevraagd of zij ooit een plan voor suïcide hebben gemaakt en of ze ooit daadwerkelijk een suïcidepoging hebben gedaan (zie Tabel 26).

We zien op basis van de vragenlijstresultaten dat, uitgezonderd interseksuele personen, alle groepen lhbtq+ personen relatief meer aangeven wel eens suïcidale gedachten te hebben gehad dan cis-hetero personen (zie Tabel 26). Hierbij valt op dat onder non-binaire, queer en asexuele personen en lhbtq+ personen van kleur het aandeel respondenten met suïcidale gedachten het hoogst is. Factoren die hierbij een rol kunnen spelen zijn (meervoudige) minderheidsstress, discriminatie en stigma (Rutgers, 2024; 113.nl, 2024). Ook bleek uit eerder onderzoek dat queer personen die niet uit de kast zijn vaker suïcide gedachten en pogingen rapporteren (113.nl, 2024). De groepen die relatief het vaakst aangeven wel eens een plan voor suïcide te hebben gemaakt, zijn ook non-binaire, queer en asexuele personen, samen met lhbtq+ personen van kleur.

Mensen van kleur in Nederland rapporteren minder vaak suïcide gedachten dan witte Nederlanders (Termorshuizen, Braam, & Ameijden, 2015). Dat de suïdecijfers hoger zijn onder lhbtqi+ personen van kleur heeft mogelijk te maken met het ervaren van dubbele minderheidsstress.

Groepen die het meest aangeven wel eens een poging tot suïcide te hebben gedaan zijn lhbtqi+ personen van kleur, non-binaire en queer personen. Verder valt op dat bi+ personen het meest aangeven in het jaar voorafgaand aan de vragenlijst een suïcidepoging te hebben gedaan.

Uit deze cijfers ontstaat het beeld dat alle lhbtqi+ groepen, uitgezonderd intersekse personen, significant meer dan cis-hetero personen te maken hebben (gehad) met gedachten over, het maken van een plan voor, en het doen van een poging tot suïcide. Hierbij is de indicatie dat non-binaire, queer en lhbtqi+ personen van kleur het meest suïcide-gedachten en de uitwerking hiervan in een plan voor en poging tot suïcide spelen.

De SCP-monitor (SCP, 2022a) stelt dat trans personen een driemaal hogere kans hebben om aan suïcide gedacht te hebben. In de huidige monitor is deze kans tweemaal zo hoog. Non-binaire personen hebben een bijna driemaal zo hoge kans om ooit aan suïcide gedacht te hebben.

Tabel 26 Suïcide, cis-hetero en lhbtqi+ personen, t.o.v. totale groep, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
suïcide – ooit aan gedacht ^b	27	40*	33*	54*	55*	75*	25	66*	65*	60*	52*
suïcide – ooit plan gemaakt ^c	7	14*	7	19*	14	32*	7	29*	22*	22*	22*
suïcide – ooit poging gedaan ^d	3	8*	4	14*	14	18*	7	17*	7	19*	11*
suïcide – poging in het voorgaande jaar gedaan ^e	0,2	1	0	4*	0	1	0	0	1	1	2
respondenten die bovenstaande vragen kregen en beantwoordden:											
‘suïcide - ooit aan gedacht’ (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123
‘suïcide - ooit plan hebben gemaakt’ (n)	281	72	110	150	13	55	7	39	79	40	65
‘suïcide - ooit poging gedaan’ (n)	281	72	110	150	13	55	7	39	79	40	65
‘suïcide - poging in voorgaande jaar’ (n)	33	14	14	37	3	13	2	10	8	13	14
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * bij het percentage betekent dat het gemiddelde van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een ongepaarde t-test waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.

b Deze categorie verwijst naar het percentage respondenten t.o.v. het totaal aantal respondenten in de desbetreffende groep dat op de vraag ‘Hebt u er ooit wel eens aan gedacht om uit het leven te stappen, er een eind aan te maken?’ antwoordde: ‘ja, een enkele keer’, ‘ja, soms’, ‘ja, vaak’ of ‘ja, heel vaak’.

c Deze categorie verwijst naar het percentage respondenten t.o.v. het totaal aantal respondenten in de desbetreffende groep dat op de vraag ‘Hebt u ooit een plan gemaakt om een einde aan uw leven te maken?’ antwoordde: ‘ja’ of ‘meer dan eens’.

d Deze categorie verwijst naar het percentage respondenten t.o.v. het totaal aantal respondenten in de desbetreffende groep dat op de vraag ‘Hebt u ooit daadwerkelijk een poging gedaan om uit het leven te stappen?’ antwoordde: ‘ja, 1 keer’ of ‘ja, meer dan 1 keer’.

e Deze categorie verwijst naar het percentage respondenten t.o.v. het totaal aantal respondenten in de desbetreffende groep dat op de vraag 'Hebt u de afgelopen 12 maanden daadwerkelijk een poging gedaan om uit het leven te stappen?' antwoordde: 'ja'.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

Tabel 27 maakt duidelijk dat de gemiddelde leeftijd van iemand die ooit aan suïcide gedacht heeft lager ligt dan de leeftijd van mensen die daar nooit aan gedacht hebben. Vergelijkbaar met de personen die depressiviteit of overspannenheid hebben ervaren (zie Tabel 25), zijn bi+, non-binaire en queer personen en lhbtqi+ personen van kleur zowel vaker geneigd om aan suïcide gedacht te hebben en jonger dan zowel de cis-hetero groep als hun niet-suïcidale groepsgenoten. Ook hier lijkt er een verband te zijn tussen de leeftijd van de lhbtqi+ persoon en gedachten aan suïcide. Dit kan mogelijk ook onderdeel zijn van de bredere trend van meer aandacht voor geestelijke gezondheid en de toename van het aantal mensen met psychische problematiek.

Tabel 27 Ooit aan suïcide gedacht, gemiddelde leeftijd per antwoordcategorie, cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in jaren)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
ja	47	46	48	42*	35*	35*	53	32*	47	39*	51*
nee	52	51	55*	54	46	40*	61*	39*	51	55	62*

a Een * bij het percentage betekent dat het gemiddelde van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een T-test waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

3.5 Fysieke gezondheid

We zien bij verschillende groepen lhbtqi+ personen dat een groter percentage personen, in vergelijking met cis-hetero personen, een slechtere fysieke gezondheid ervaart (Tabel 28). Bi+, non-binaire en aseksuele personen en lhbtqi+ personen met een beperking ervaren significant vaker een slechtere fysieke gezondheid. Dit geldt ook voor andere groepen, maar daarvan zijn de aantallen zodanig laag dat significantie er niet is. Lhbtqi+ personen met een beperking en lhbtqi+ personen van kleur geven relatief het meest aan een slechte gezondheid te ervaren (meer dan 55%; let wel: meerdere groepen hebben een relatief laag aantal waarnemingen). Verder valt op dat minder homoseksuele personen een slechte gezondheid ervaren, in vergelijking met cis-hetero personen (31% tegenover 36%).

Tabel 28 Fysieke gezondheid, cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
slecht ervaren fysieke gezondheid ^b	36	39	31	45*	50	54*	36	51*	51*	55*	69*
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * bij het percentage betekent dat de frequentie van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een T-test waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.

b Slecht ervaren gezondheid verwijst naar het percentage dat op de vraag: 'Hoe is over het algemeen uw fysieke gezondheid?' (1 = zeer goed; 2 = goed; 3 = gaat wel; 4 = slecht; 5 = zeer slecht; 6 = zeg ik liever niet) antwoordde: 'gaat wel', 'slecht' en 'zeer slecht'.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

In de resultaten is zichtbaar dat bij de groep cis-hetero personen de gezondheidsscore lager wordt naarmate de leeftijd stijgt (Tabel 29). Dit is niet per se zichtbaar is bij de lhbtqi+ groepen. Bij sommige lhbtqi+ groepen ligt de gemiddelde leeftijd relatief laag bij zowel de meer positieve als meer negatieve beoordelingen van de fysieke gezondheid (bijvoorbeeld non-binaire en queer personen). Verder lijkt er geen eenduidig patroon zichtbaar te zijn in de leeftijdsverdelingen van de groepen wat het betreft de beoordeling van de eigen fysieke gezondheid.

Tabel 29 Ervaren fysieke gezondheid, gemiddelde leeftijd per antwoordcategorie, cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in jaren)^{a b}

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
zeer goed	49	48	51	44	20	21*	57	29*	60	50	65
goed	54	51	52	49*	45	38*	64*	36*	44*	48	57
gaat wel	57	44*	56	46*	33*	37*	53	34*	47*	45*	58
slecht	59	55	55	50*	59	35*	51	29*	42*	34*	53*
zeer slecht	61	54	70	51	-	-	54	53	43*	-	52

a Een * bij het percentage betekent dat het gemiddelde van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een T-test waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.

b Deze resultaten betreffen de antwoorden op de vraag: 'Hoe is over het algemeen uw fysieke gezondheid?'.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

3.6 Zorggebruik

Tabel 30 toont dat het gebruik van de huisarts voor cis-hetero personen en lesbische, homoseksuele, bi+, intersekse en aseksele personen en lhbtqi+ personen van kleur vergelijkbaar is. Groepen die naar verhouding meer contact hebben met de huisarts in het voorgaande jaar zijn trans, queer, non-binaire personen en lhbtqi+ personen met een beperking.

Uitgezonderd de groepen homoseksuele en intersekse personen, gaven alle groepen lhbtqi+ personen tweemaal zo vaak als cis-hetero personen aan een psycholoog in het voorgaande jaar te bezoeken. Ruim twee vijfde van de non-binaire personen en bijna de helft van de queer personen geeft aan in het voorgaande jaar contact te hebben gehad met een psycholoog, tegenover ruim één op de 10 cis-hetero personen.

Uit deze cijfers ontstaat het beeld dat vooral queer, trans en non-binaire personen meer contact hebben met de huisarts en/of psycholoog dan cis-hetero personen. Een mogelijke verklaring hiervoor is een minder gunstige psychische gezondheid, zoals ook naar voren kwam in paragraaf 2.1. Het kan ook mogelijk zijn dat sommige trans en non-binaire personen naar de huisarts en/of psycholoog gaan in verband met genderzorg. Voor trans en non-binaire personen met een medische transitie wens en een eventueel behandeltraject is een officiële diagnose noodzakelijk. Daarnaast kunnen trans en non-binaire personen naar een psycholoog gaan voor hulp bij het omgaan met genderdysforie, minderheidsstress en comorbide aandoeningen zoals depressie of angst. De vraag naar transgenderzorg is de laatste jaren gestegen (Das, et al., 2023). Voor lhbtqi+ personen van kleur blijkt het vinden van passende hulp een

uitdaging, omdat veel therapeuten niet bekend zijn met de unieke uitdagingen waarmee deze groep, die zich op het snijvlak van meerdere identiteiten bevindt, te maken heeft.

Tabel 30 Zorggebruik, cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in gemiddelden en procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	K	KM	B
contactmomenten huisarts in de voorgaande maand ^b (gemiddeld aantal keer)	0,6	0,4	0,6	0,6	0,9	0,5	0,7	0,5	0,4	0,9	0,6	0,6
contact gehad met huisarts in het voorgaande jaar ^c (%)	72	70	71	77	82	78	61	80	69	76	78	86*
contact gehad met psycholoog in het voorgaande jaar ^d (%)	13	27*	12	28*	36*	43*	14	46*	30*	32*	27*	26*
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	25	67	123

- a Een * bij het percentage betekent dat de frequentie van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een t-test test waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.
- b Deze categorie verwijst naar het gemiddelde van het aantal keer dat respondenten zeggen contact te hebben gehad met de huisarts in de 4 weken voorafgaand aan de vragenlijst.
- c Deze categorie verwijst naar het percentage respondenten dat aangeeft voor het laatst contact te hebben gehad met de huisarts in de 12 maanden voorafgaand aan de vragenlijst (bijvoorbeeld middels bezoek aan de huisartsenpraktijk/-post, huisbezoek en/of telefonisch consult).
- d Deze categorie verwijst naar het percentage respondenten dat aangeeft in de 12 maanden voorafgaand aan de vragenlijst contact te hebben gehad met een psycholoog, psychiater of psychotherapeut.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

3.7 Samenvatting

Het beeld rondom de ervaren gezondheid en het zorggebruik van lhbtqi+ personen laat zich als volgt samenvatten:

- De in dit hoofdstuk gepresenteerde cijfers uit de vragenlijst zijn indicatief vanwege onder andere de beperkte aantallen respondenten. Bij de interpretatie van de resultaten is het belangrijk hier rekening mee te houden. Zie voor meer toelichting hoofdstuk 1.
- Bi+ en asexuele personen bewegen significant minder dagen per week waarbij ze zware inspanning doen zoals sporten dan cis-hetero personen.
- Alle lhbtqi+ groepen, uitgezonderd intersekse personen, geven meer aan wel eens te roken dan cis-hetero personen. Lesbische personen, bi+ personen en lhbtqi+ personen met een beperking drinken significant meer overmatig alcohol. Dit lijkt ook te gelden voor intersekse en queer personen.
- Kijkend naar tabak- en alcoholgebruik lijkt dat vooral queer personen en lhbtqi+ personen van kleur en lhbtqi+ personen met een beperking een ongezonder levensstijl hebben dan cis-hetero personen. De levensstijl van lesbische, homoseksuele en bi+ personen is iets ongezonder dan die van cis-hetero personen. Dit lijkt ook zo te zijn voor non-binaire en intersekse personen.
- Van alle lhbtqi+ groepen is het aandeel dat psychisch ongezond is groter dan dat bij de groep cis-hetero personen. Lesbische, bi+ en asexuele personen en lhbtqi+ personen met een beperking zijn significant meer psychisch ongezond dan cis-hetero personen. Dit lijkt ook te gelden voor trans, non-binaire en queer personen en lhbtqi+ personen van kleur. Ook zijn bij alle groepen de personen met depressieve en overspannen symptomen jonger; dit is vooral merkbaar voor de bi+, non-binaire en queer personen.

- Bi+ en asexuele personen en lhbtq+ personen met een beperking hebben significant meer te maken met psychische ongezondheid, depressie en overspannenheid/burn-out dan cis-hetero personen. Voor de groepen trans, non-binaire en queer personen en lhbtq+ personen van kleur zijn de verschillen op deze onderwerpen significant, echter kennen deze groepen lagere responsaantallen.
- Wat betreft fysieke gezondheid lijkt er niet echt een eenduidig beeld te zijn: bij bi+, non-binaire en queer personen zijn de percentages fysieke ongezondheid hoger. Bij deze groepen hebben de jongste personen zowel de slechtste als de beste gezondheidservaringen. Bij cis-hetero personen gaat de gezondheid achteruit naarmate de leeftijd hoger wordt.
- Alle groepen lhbtq+ personen geven of evenveel of meer dan cis-hetero personen aan ooit suïcide-gedachten te hebben gehad en hier ooit een plan voor te hebben gemaakt en/of ooit een poging tot suïcide te hebben gedaan. Van de ondervraagde respondenten was het aandeel dat aangeeft ooit suïcide-gedachten te hebben gehad het hoogst onder non-binaire personen. Ook hier geldt dat jongere mensen vaker aan suïcide hebben gedacht, vooral in de bi+, non-binaire en queer groepen.
- Het gebruik van huisartsenzorg is voor veel groepen lhbtq+ personen vergelijkbaar met cis-hetero personen. Queer, trans en non-binaire personen en lhbtq+ personen met een beperking geven het vaakst aan het afgelopen jaar contact te hebben gehad met de huisarts. Voor wat betreft contact met een psycholoog geven alle lhbtq+ personen, uitgezonderd homoseksuele en intersekse personen, minimaal twee keer meer dan cis-hetero personen aan gebruik te maken van deze zorg in het voorgaande jaar. Hierbij lijkt het erop dat queer, trans en non-binaire personen het vaakst gebruik maken van psychologische zorg.

4

€
€
€
€
€

4 Onveiligheid en slachtofferschap

Dit hoofdstuk gaat in op de aspecten van sociale cohesie, gevoelens van onveiligheid over het algemeen en gevoelens van onveiligheid op buurtniveau. Ook gaat dit hoofdstuk in op ervaringen met respectloos gedrag en geweldsdelicten.

Een deel van deze cijfers komen uit de Veiligheidsmonitor 2023 zoals gepubliceerd door het CBS (CBS, 2023a). Aangezien de lhbtqia+ groepen zoals ingedeeld in deze monitor niet geheel overeenkomen met de groepenindeling in het CBS-rapport is er maar voor een gedeelte van de groepen gerapporteerd. Voor de groepen trans personen, lhbtqia+ personen van kleur en lhbtqia+ personen met een beperking kan over deze ervaringen niet apart worden gerapporteerd. Hiernaast wordt in de Veiligheidsmonitor de groep 'non-binair/genderqueer' gehanteerd, welke qua afbakening verschilt met de voor de huidige monitor gehanteerde groepen 'non-binaire personen' en 'queer personen'. Let ook op dat significantie van de Veiligheidsmonitor gebaseerd is op $p < 0,10$. In de rest van de lhbtqia+-monitor houden we $p < 0,05$ aan.

Verder wordt er in dit hoofdstuk op basis van de vragenlijst gerapporteerd over cybercrime, voortdurende controle en intimidatie, de typen aanvallen of mishandelingen. Dit is onderdeel van de online vragenlijst die voor dit onderzoek uitgevoerd is, en bevat dus alle lhbtqia+ groepen. We maken hierbij vergelijkingen tussen lhbtqia+ personen en cis-hetero personen, waarbij we kijken of lhbtqia+ groepen verschillen van de cis-hetero groep. Het is belangrijk om bij de interpretatie van de vragenlijstresultaten er mee rekening te houden dat gepresenteerde cijfers, onder meer vanwege beperkte responsaantallen bij enkele groepen, indicatief van aard zijn. Zie hoofdstuk 1 voor een uitgebreide toelichting hierover.

4.1 Groepenverdeling Veiligheidsmonitor

De CBS gebruikt in de Veiligheidsmonitor de groepen hetero mannen en vrouwen, homoseksuele mannen en vrouwen, biseksuele mannen en vrouwen, aseksuele personen, interseksuele personen en non-binaire/genderqueer³² personen. Er is in deze Veiligheidsmonitor ook niet gescreend op cisgender zijn (dit is wel gebeurd in de lhbtqia+-steekproef die in de rest van het onderzoek gebruikt wordt). Het is dus mogelijk dat er trans mannen of vrouwen aanwezig zijn in de hetero man/vrouw groepen, waardoor we de data van de lhbtqia+ groepen niet perfect kunnen vergelijken met cis-hetero personen zoals in de rest van de monitor. Ook kijkt de huidige monitor i.p.v. biseksuele personen naar bi+ personen: die omvat mensen die zich aangetrokken voelen tot meerdere genders. Dat kunnen mannen en vrouwen zijn, maar bijvoorbeeld ook non-binaire personen. Bi+ personen kunnen man, vrouw, non-binair of een ander gender zijn.

De beschikbare lhbtqia+ groepen in de data van het CBS worden vergeleken met de best vergelijkbare groep: de 'vergelijkingsgroep'. Bij de Veiligheidsmonitor is dat voor

³² Genderqueer is een overkoepelende term voor genderidentiteiten die niet strikt binnen de binaire categorieën van man of vrouw vallen.

een homoseksuele man een hetero-man, en voor een biseksuele vrouw een hetero-vrouw. Voor de lhbtqi+ personen met een ander gender dan man of vrouw geldt dat zij vergeleken worden met zowel hetero mannen als hetero vrouwen. Er komen per uitkomst dus twee tabellen: eerst de vergelijking met de groep hetero man, daarna de vergelijking met de groep hetero vrouw. De groepen aseksuele en intersekse personen zijn door CBS niet opgedeeld in mannen en vrouwen, daarom worden hier de data van hetero vrouw/man vergeleken met aseksuele personen en intersekse personen.

Tabel 31 Groepenverdeling bij Veiligheidsmonitor-uitkomsten, man

Groep	Hetero man	Homoseksuele man	Biseksuele man	Aseksueel persoon	Intersekse persoon	Non-binair/genderqueer persoon
vergelijkingsgroep	-	hetero man	hetero man	hetero man	hetero man	hetero man

Bron: Panteia/Movisie, 2024

Tabel 32 Groepenverdeling bij Veiligheidsmonitor-uitkomsten, vrouw

Groep	Hetero vrouw	Homoseksuele vrouw	Biseksuele vrouw	Aseksueel persoon	Intersekse persoon	Non-binair/genderqueer persoon
vergelijkingsgroep	-	hetero vrouw	hetero vrouw	hetero vrouw	hetero vrouw	hetero vrouw

Bron: Panteia/Movisie, 2024

4.2 Sociale cohesie

De sociale cohesie wordt bekeken op basis van verschillende indicatieve uitspraken, bijvoorbeeld 'mijn buurt is een gezellige buurt waar men elkaar helpt'. Daarna worden de percentages op deze stellingen vergeleken met de desbetreffende vergelijkingsgroep. Sommige stellingen zijn negatief geformuleerd (bijvoorbeeld 'mensen kennen elkaar nauwelijks'), een lager percentage bij deze stellingen betekent dus dat de sociale cohesie als 'beter' ervaren wordt.

Te zien in Tabel 33 en Tabel 34 is dat bijna alle lhbtqi+ groepen vaker aangeven dat mensen elkaar nauwelijks kennen (met uitzondering van biseksuele mannen en intersekse personen vergeleken met mannen). Vergelijkbare uitkomsten zijn zichtbaar voor 'het is een gezellige buurt waar men elkaar helpt', 'mensen spreken elkaar aan op gedrag' en 'ik durf mijn huissleutel te geven'. Ook zijn er weinig tot geen categorieën waar de lhbtqi+ groepen hoger scoren dan de hetero personen. Er zijn meerdere vragen waar de hetero personen niet significant verschillen van de lhbtqi+ groepen. Dit gegeven is ook zichtbaar in de algehele sociale cohesie-schaalscore, waar alle lhbtqi+ groepen vergelijkbaar of lager scoren, maar waar de sociale cohesie-schaalscore wel minder vaak significant is dan bij sommige losse vragen. Dat is een indicatie dat lhbtqi+ groepen vooral op bepaalde punten minder sociale cohesie ervaren, en niet per se integraal een slechtere sociale cohesie ervaren.

Tabel 33 en Tabel 34 laten ook zien dat non-binaire/genderqueer personen op veel van de sociale cohesie-stellingen significant veel slechter scoren dan de hetero mannen/vrouwen. Zo voelt maar 35% van de non-binaire/genderqueer personen zich

thuis bij andere personen in de buurt en heeft 16% contact met buurtgenoten. Dit vertaalt zich ook naar de sociale cohesie-schaalscore (5,5 bij non-binair/genderqueer personen tegenover 6,5 bij hetero mannen en vrouwen). Dit lijkt een aanwijzing dat non-binaire/genderqueer personen relatief meer een slechte sociale cohesie ervaren.

In vergelijking met de vorige SCP-monitor zijn de percentages van respondenten dat '(helemaal) mee eens' antwoordt ongeveer vergelijkbaar gebleven voor de homoseksuele mannen en vrouwen. Bij de biseksuele personen is zichtbaar dat de uitkomsten voor biseksuele mannen ongeveer gelijk zijn gebleven als bij de vorige Veiligheidsmonitor, maar is te zien dat biseksuele vrouwen zich minder thuis voelen bij mensen in de buurt, minder vaak contact ervaren met de buurtbewoners en minder tevreden zijn met de samenstelling van de bevolking (SCP, 2022a).

Tabel 33 Sociale cohesie-ervaringen, vergelijking ten opzichte van heteroseksuele man, 2023 (in procenten)^a

groep/ procent van respondenten dat 'helemaal mee eens' en 'mee eens' antwoordt	Heteroseksuele man	Homoseksuele man	Biseksuele man	Aseksueel persoon	Intersekse persoon	Non-binair/genderqueer persoon
mensen kennen elkaar nauwelijks	25,5	31,8*	27,0	30,0*	32,1	35,7*
mensen gaan prettig met elkaar om	77,1	75,3	75,5	72,3*	72,2	69,9*
gezellige buurt waar men elkaar helpt	62,0	54,8*	61,2	58,2*	59,7	45,8*
voel mij thuis bij mensen in deze buurt	63,1	60,5	61,4	62,1	63,4	35,0
veel contact met andere buurtbewoners	37,1	33,2*	36,1	37,1	43,8	16,3*
tevreden met samenstelling bevolking	69,9	67,4	66,4*	66,6*	67,5	53,0*
durf mijn huissleutel te geven	74,4	71,3*	72,6	71,8	63,4*	61,2*
mensen spreken elkaar aan op gedrag	53,0	48,5*	52,6	44,4*	51,4	44,3*
sociale cohesie - schaalscore	6,5	6,2*	6,4*	6,4	6,4	5,6*

a Een * betekent dat het getal significant verschilt van de betreffende vergelijkingsgroep op een significantieniveau van $p < 0,10$.

Bron: CBS, 2023a

Tabel 34 Sociale cohesie-ervaringen, vergelijking ten opzichte van heteroseksuele vrouw, 2023 (in procenten)^a

groep/ procent van respondenten dat 'helemaal mee eens' en 'mee eens' antwoordt	Hetero vrouw	Homoseksuele vrouw	Biseksuele vrouw	Aseksueel persoon	Intersekse persoon	Non-binair/genderqueer persoon
mensen kennen elkaar nauwelijks	23,3	28,7*	27,6*	30*	32,1*	35,7*
mensen gaan prettig met elkaar om	77,0	78,4	75,3	72,3*	72,2	69,9*
gezellige buurt waar men elkaar helpt	61,8	61,2	57,3*	58,2*	59,7	45,8*
voel mij thuis bij mensen in deze buurt	64,3	60,4	53,1*	62,1	63,4	35,0
veel contact met andere buurtbewoners	38,5	34,6	29,3*	37,1	43,8	16,3*
tevreden met samenstelling bevolking	68,8	65,3	62,5*	66,6	67,5	53,0*

durf mijn huissleutel te geven	74,7	72,5	71,3*	71,8*	63,4*	61,2*
mensen spreken elkaar aan op gedrag	47,6	42,4*	45,3	44,4	51,4	44,3
sociale cohesie - schaalscore	6,5	6,3	6,2*	6,4*	6,4	5,6*

a Een * betekent dat het getal significant verschilt van de betreffende vergelijkingsgroep op een significantieniveau van $p < 0,10$.

Bron: CBS, 2023a

4.3 Onveiligheidsgevoelens

In Tabel 35 is zichtbaar dat homoseksuele mannen zich significant vaker onveilig voelen dan hetero mannen op veel aspecten van onveiligheid. Zo voelen homoseksuele mannen zich nagenoeg 50% vaker 'weleens onveilig' dan de hetero mannen-groep. Het is zichtbaar dat zowel biseksuele mannen als biseksuele vrouwen zich vaker 'weleens onveilig' voelen dan hun vergelijkingsgroepen, terwijl asexuele en intersekse personen zich juist significant vaker onveilig voelen dan hetero mannen, maar significant vaker minder onveilig voelen dan hetero vrouwen.

De rapportcijfers over de veiligheid in de buurt zijn grotendeels vergelijkbaar, alhoewel biseksuele mannen en vrouwen zich allebei iets minder vaak veilig voelen in hun buurt.

Tabel 35 Gevoelens over onveiligheid, vergelijking ten opzichte van heteroseksuele man, 2023 (in procenten)^a

groep/procent van respondenten dat 'helemaal mee eens' en 'mee eens' antwoordt	Heteroseksuele man	Homoseksuele man	Biseksuele man	Asexueel persoon	Intersekse persoon	Non-binair/genderqueer persoon
voelt zich weleens onveilig	24,5	36,9*	31,2*	33,4*	33,1*	60,0*
voelt zich vaak onveilig	1,1	2,6*	1,8	3,2	5,8	7,5
voelt zich weleens onveilig in de buurt	10,8	16,0*	14,1	13,9	18,0	31,5*
voelt zich vaak onveilig in de buurt	1,4	2,8*	2,1	2,2	5,3	7,4
's avonds op straat in buurt onveilig	1,6	3,1*	2,5	4,0	6,5	8,6
's avonds alleen thuis onveilig	0,8	1,8*	1,0	2,3*	7,0*	3,9
rapportcijfer veiligheid in buurt	7,6	7,5	7,5*	7,5	7,3	7,2*

a Een * betekent dat het getal significant verschilt van de betreffende vergelijkingsgroep op een significantieniveau van $p < 0,10$.

Bron: CBS, 2023a

Tabel 36 Gevoelens over onveiligheid, vergelijking ten opzichte van heteroseksuele vrouw, 2023 (in procenten)^a

groep/procent van respondenten dat 'helemaal mee eens' en 'mee eens' antwoordt	Hetero vrouw	Homoseksuele vrouw	Biseksuele vrouw	Aseksueel persoon	Intersekse persoon	Non-binair/genderqueer persoon
voelt zich weleens onveilig	44,0	45,7	58,6*	33,4*	33,1*	60,0*
voelt zich vaak onveilig	2,4	3,7	3,8	3,2	5,8	7,5
voelt zich weleens onveilig in de buurt	17,0	18,5	23,6*	13,9*	18,0	31,5*
voelt zich vaak onveilig in de buurt	2,3	1,7	3,0	2,2	5,3	7,4
's avonds op straat in buurt onveilig	4,8	4,8	6,2	4,0	6,5	8,6
's avonds alleen thuis onveilig	2,2	2,0	2,8	2,3	7,0*	3,9
rapportcijfer veiligheid in buurt	7,4	7,5	7,3*	7,5*	7,3	7,2

a Een * betekent dat het getal significant verschilt van de betreffende vergelijkingsgroep op een significantieniveau van $p < 0,10$.

Bron: CBS, 2023a

4.4 Respectloos gedrag

Nagenoeg alle lhbtqia+ groepen ervaren significant meer respectloos gedrag door onbekenden op straat en in het openbaar vervoer. Alleen aseksuele personen ervaren niet significant meer respectloos gedrag op straat en in het openbaar vervoer, wanneer zij vergeleken worden met hetero vrouwen is het percentage juist lager.

In Tabel 37 is zichtbaar dat de percentages non-binaire/genderqueer personen die respectloos gedrag ervaren door onbekenden op straat, in het openbaar vervoer of door bekenden veel hoger zijn dan de percentages van de andere groepen, ook de andere lhbtqia+ groepen. Dit werd bevestigd in de focusgroep met trans en non-binaire personen waar deelnemers deelden over ervaringen met respectloos gedrag. Zoals benoemd in het hoofdstuk over discriminatie hebben veel van de deelnemers vervelende ervaringen in de openbare ruimte, zoals worden aangesproken over hun genderexpressie in de trein of op straat. Ook wordt dit beeld in grote lijnen bevestigd door de uitkomsten van de Welzijnsmonitor LHBTIQ+ 2023 Gelderland-Overijssel, hoewel de indeling van de groepen daar anders is en er geen vergelijkingsgroep is van heteroseksuele personen (Hasselt, Spierings, Hilten-Rutten, & Koning, 2023).

Wel is zichtbaar dat biseksuele personen ook vaker door bekenden respectloos gedrag ervaren. Ook intersekse personen ervaren significant meer respectloos gedrag door bekenden, en ook door personeel van overheidsinstanties. Ook aseksuele personen ervaren meer respectloos gedrag van bekenden, maar dit is niet statistisch significant. In onderzoek van het UZ Gent (2023) komt een intersekse persoon voor die vertelt over negatieve bejegening van zichzelf en een andere intersekse persoon door bijvoorbeeld de politie, een psycholoog en een psychiater.

In de focusgroep met intersekse personen werd ook gedeeld over ervaringen met respectloos gedrag. Deelnemers ervaren respectloos gedrag voornamelijk van onbekenden, zoals in het openbaar vervoer of tijdens het uitgaan uitgescholden worden. Een non-binaire intersekse deelnemer heeft een vervelende ervaring met transgenderzorg die als respectloos werd ervaren, waar er weinig aandacht of begrip was

voor de positie van non-binaire personen die intersekse zijn. Ook stuiten deelnemers op verwarring bij personeel van overheidsinstanties waar ze ook respectloos gedrag van hebben ervaren.

Tabel 37 Ervaringen van respectloos gedrag, vergelijking ten opzichte van heteroseksuele man, 2023 (in procenten)^a

groep/ procent van respondenten dat 'helemaal mee eens' en 'mee eens' antwoordt	Heteroseksuele man	Homoseksuele man	Biseksuele man	Aseksueel persoon	Intersekse persoon	Non-binair/genderqueer persoon
door onbekenden op straat	13,1	20,4*	17,5*	13,3	26,8*	35,5*
door onbekenden in openbaar vervoer	8,9	14*	13*	7,8	16*	28,4*
door personeel van winkels en bedrijven	8,9	10,9*	12,2*	9	12,4	12,3
door personeel van overheidsinstanties	7	7,3	10,1*	5,6	14*	10,6
door bekenden (partner, familie, vriend)	5,3	5,5	8,2*	8,6	11,2*	18,8*

a Een * betekent dat het getal significant verschilt van de betreffende vergelijkingsgroep op een significantieniveau van $p < 0,10$.

Bron: CBS, 2023a

Tabel 38 Ervaringen van respectloos gedrag, vergelijking ten opzichte van heteroseksuele vrouw, 2023 (in procenten)^a

groep/ procent van respondenten dat 'helemaal mee eens' en 'mee eens' antwoordt	Hetero vrouw	Homoseksuele vrouw	Biseksuele vrouw	Aseksueel persoon	Intersekse persoon	Non-binair/genderqueer persoon
door onbekenden op straat	16,5	21,7*	24,6*	13,3*	26,8*	35,5
door onbekenden in openbaar vervoer	10,8	15,1*	17,4*	7,8*	16*	28,4*
door personeel van winkels en bedrijven	11,1	13,2	12	9	12,4	12,3
door personeel van overheidsinstanties	6,2	9,3*	7,4	5,6	14*	10,6*
door bekenden (partner, familie, vriend)	7,3	8	10,6*	8,6	11,2	18,8*

a Een * betekent dat het getal significant verschilt van de betreffende vergelijkingsgroep op een significantieniveau van $p < 0,10$.

Bron: CBS, 2023a

4.5 Cybercrime

Deze paragrafen is geschreven op basis van de vragenlijst die voor de lhbtq+-monitor uitgezet onder het I&O Research Panel. Zie voor de groepsindeling hiervan hoofdstuk 1.

In Tabel 39 is zichtbaar dat alle lhbtq+ groepen vaker online haatreacties ontvangen dan cis-hetero personen. In het onderzoek van het UZ Gent (2023) geeft één op vijf lhbtq+ personen aan hiermee te maken te hebben gehad (queer en aseksuele personen zijn niet uitgevraagd). Uit de Welzijnsmonitor LHBTIQA+ 2023 Gelderland en

Overijssel komen ook relatief hoge percentages naar boven voor trans, non-binaire en queer personen (Hasselt, Spierings, Hilten-Rutten, & Koning, 2023).

Tabel 39 Online ontvangen haatreacties, cis-hetero en lhbtq+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L*	H	B+*	T*	N*	I	Q*	A	KM*	B*
ja	4	9	7	12	18	21	7	15	8	18	15
nee	96	91	93	88	82	79	93	85	92	82	85
zeg ik liever niet	0,3	0	0,3	0,4	0	0	0	0	0	0	0
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie statistisch significant verschilt op $p < 0,05$.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

In Tabel 40 is zichtbaar dat alleen lhbtq+ personen van kleur en lhbtq+ personen met een beperking vaker ervaring hebben met het ongewenst online delen van hun persoonsgegevens. De rest van de groepen lijkt het iets vaker te overkomen, maar de aantallen respondenten per groep die 'ja' zeggen zijn dusdanig klein dat dit geen statistisch significant verschil oplevert. Hoewel er beperkte literatuur beschikbaar is over doxing³³ en lhbtq+ personen van kleur, laten Schoenebeck, Lampe & Trieu (2023) zien dat doxing vaak wordt gebruikt als een vorm van intimidatie tegen gemarginaliseerde groepen, waaronder mensen van kleur. De onderzoekers stellen dat doxing kan dienen als een instrument voor racistische aanvallen, met als doel mensen van kleur te intimideren. Hoewel er geen specifieke statistieken of kwantitatieve gegevens zijn over de frequentie van doxing onder mensen van kleur, biedt het onderzoek wel een theoretisch kader dat suggereert dat deze groepen een verhoogd risico lopen. Het raciale aspect zou dan ook kunnen verklaren waarom lhbtq+ personen van kleur dit relatief vaker ervaren dan andere lhbtq+ personen.

Tabel 40 Ervaringen met het online delen van persoonsgegevens (doxing), cis-hetero en lhbtq+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B	T	N	I	Q	A	KM*	B*
ja	1	2	2	3	0	1	3	3	0	6	5
nee	99	98	98	97	100	99	96	97	100	94	95
zeg ik liever niet	0,3	0	0,3	0	0	0	0	0	0	0	0
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie statistisch significant verschilt op $p < 0,05$.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

³³ Doxing is het onvrijwillig openbaren van de privégegevens van een persoon; bijvoorbeeld het openbaren van een adres, werk, naam van vrienden of kennissen e.d. Dit is strafbaar in Nederland.

4.6 Gewelddelicten

Onderstaande tabellen zijn op basis van de data uit de Veiligheidsmonitor, zie paragraaf 4.1 voor de groepsindeling.

4.6.1 Ervaringen met gewelddelicten

Tabel 41 en Tabel 42 laten zien dat dat homoseksuele mannen, biseksuele vrouwen en non-binaire/genderqueer personen significant meer ervaring hebben met gewelddelicten. Hierbij is zichtbaar dat vooral non-binaire en genderqueer personen onevenredig vaak ervaring hebben met gewelddelicten in het algemeen, maar dat de seksuele delicten er hier nog verder uit springen met minimaal een viermaal zo hoge frequentie (2,8 voor de hetero vrouwen om 12,1 procent voor de non-binaire en genderqueer personen). De seksuele delicten-incidentie is ook hoger dan alle andere lhbtqi+ groepen. Deze trend bestaat ook in de vragenlijst die in dit onderzoek uitgevraagd wordt, zie daarvoor hoofdstuk 5.

Het percentage intersekse personen dat geweld rapporteert is hoger, maar niet significant hoger dan dat van de vergelijkingsgroepen. In vergelijking, in een onderzoek van de UZ Gent (2023) geeft 40% van de intersekse respondenten aan met fysiek geweld te maken te hebben gehad, en 80% met seksueel geweld, maar de aantallen zijn klein (n = 27).

Het percentage slachtoffers wat hiervan melding maakt bij de politie verschilt niet erg bij de lhbtqi+ groepen, behalve bij de biseksuele vrouwen, zij geven aan minder vaak melding te doen bij de politie dan de hetero personen.

Tabel 41 Ervaringen met gewelddelicten, vergelijking ten opzichte van heteroseksuele man, 2023 (in procenten)^a

groep/percentage van respondenten wat aangeeft met de stelling ervaring te hebben	Hetero man	Homoseksuele man	Biseksuele man	A vs hetero man	I vs hetero man	NB/Q vs hetero man
gewelddelicten totaal (bedreiging (niet online), mishandeling en seksueel geweld)	6,1	10*	8,3*	5,9	7,5	23,5*
slachtoffers bedreiging	5,2	7,5*	7*	4	6,6	16,3*
slachtoffers mishandeling	1,3	2,3*	1,6	1	0,3*	4*
seksuele delicten slachtoffers	0,4	1,9*	1,1*	2,1*	3,1*	12,1*
melding bij politie (% van slachtoffers) (bedreiging (niet online), mishandeling en seksueel geweld)	28,4	29,8	32,3	30,8	-	-

a Een * betekent dat het getal significant verschilt van de betreffende vergelijkingsgroep op een significantieniveau van $p < 0,10$.

Bron: CBS, 2023a

Tabel 42 Ervaringen met geweldsdelicten, vergelijking ten opzichte van heteroseksuele vrouw, 2023 2023 (in procenten)^a

groep/percentage van respondenten wat aangeeft met de stelling ervaring te hebben	Heteroseksuele vrouw	Homoseksuele vrouw	Biseksuele vrouw	Aseksuele persoon vs hetero vrouw	I vs hetero vrouw	NB/Q vs hetero vrouw
geweldsdelicten totaal (bedreiging (niet online), mishandeling en seksueel geweld)	6,1	8,7	12,9*	5,9	7,5	23,5*
slachtoffers bedreiging	3,6	6,9*	6,3*	4	6,6	16,3*
slachtoffers mishandeling	0,7	0,7	1,4*	1	0,3	4*
seksuele delicten slachtoffers	2,8	2,4	8,4*	2,1	3,1	12,1*
melding bij politie (% van slachtoffers) (bedreiging (niet online), mishandeling en seksueel geweld)	25,1	-	17,8*	30,8	-	-

a Een * betekent dat het getal significant verschilt van de betreffende vergelijkingsgroep op een significantieniveau van $p < 0,10$.

Bron: CBS, 2023a

De vanaf nu volgende resultaten zijn weer gebaseerd op gegevens opgehaald voor de lhbtqia+-monitor en gebruikt dus weer de groepsindeling zoals toegelicht in hoofdstuk 1.

Aan de respondenten is gevraagd welke geweldsdelicten zij in de 12 maanden voorafgaand aan het onderzoek mee hebben gemaakt. Kijken we naar vloeken en belediging (zowel op straat zijn als thuis), wijken van alle lhbtqia+ groepen alleen non-binair en queer significant af van de cis-hetero groep. Zij ervaren significant vaker gevloek of beledigingen in hun richting. Zij ervaren ook vaker gevloek dan andere lhbtqia+ groepen. In de focusgroep met trans en non-binaire personen werd deze bevinding herkend. Dit wordt ook besproken in het hoofdstuk over discriminatie. De andere lhbtqia+ groepen ervaren een vergelijkbare mate van gevloek of belediging. Ook hier geldt dat de bevinding voor intersekse personen niet goed correspondeert met die van het onderzoek van het UZ Gent (2023) waar alle deelnemende intersekse personen verbaal geweld hebben ervaren. Tegelijkertijd is deze bevinding vanwege de verschillen in respondent aantallen en onderzoeksopzet niet goed vergelijkbaar.

Tabel 43 Ervaringen met vloeken of beledigingen, cis-hetero en lhbtqia+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N*	I	Q*	A	KM	B
ja	33	32	31	38	32	53	29	49	37	42	37
nee	68	67	69	62	68	44	71	49	63	58	63
zeg ik liever niet	0	0,6	0	0	0	3	0	2	0	0	0
respondenten dat 'ja' antwoordt (n)	321	56	103	104	7	38	8	29	44	28	45
respondenten totaal n groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie statistisch significant verschilt op $p < 0,05$.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

Lesbische, bi+ en trans personen en lhbtqia+ personen met een beperking ervaren vaker treiteren en pestgedrag (zie Tabel 44). Ook non-binaire personen en queer personen lijken vaker pestgedrag te ervaren, hoewel dit verschil niet significant is vanwege de lage aantallen. In de Welzijnsmonitor LHBTIQA+ 2023 Gelderland en Overijssel vallen hoge percentages voor trans, non-binaire en queer respondenten op (Hasselt, Spierings, Hilten-Rutten, & Koning, 2023).

Tabel 44 Ervaringen met treiteren en pestgedrag, cis-hetero en lhbtqia+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L*	H	B+*	T*	N	I	Q	A	KM	B*
ja	9	12	8	15	9	17	7	17	10	12	19
nee	91	87	92	85	86	83	93	83	90	88	81
zeg ik liever niet	0,1	1	0	0	5	0	0	0	0	0	0
respondenten dat 'ja' antwoordt (n)	92	21	28	40	2	12	2	10	12	8	24
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie statistisch significant verschilt op $p < 0,05$.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

Zoals op te maken in Tabel 45 verschillen non-binaire personen en lhbtqia+ personen van kleur significant van de cis-hetero groep: zij hebben vaker te maken gehad met iemand die tegen hen schreeuwt of gilt. Andere lhbtqia+ groepen zeggen ook vaker 'ja' als zij gevraagd worden of andere personen tegen hen gillen of schreeuwen, maar die verschillen zijn niet significant.

Tabel 45 Ervaringen met schreeuwen en/of gillen, cis-hetero en lhbtqia+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N*	I	Q	A	KM*	B
ja	24	20	26	25	31	36	28	30	27	31	24
nee	76	80	74	75	68	64	72	70	73	69	76
zeg ik liever niet	0,1	0,6	0	0	0	0	0	0	0	0	0
respondenten dat 'ja' antwoordt (n)	241	34	87	67	7	26	8	18	32	21	29
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie statistisch significant verschilt op $p < 0,05$.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

In Tabel 46 aangaande ervaring met het expres kapot maken van spullen, zijn uitgezonderd de significanties van de responspercentages van lesbische, trans, aseksuele personen en lhbtqia+ personen met een beperking, geen grote verschillen tussen de lhbtqia+ groepen en de cis-hetero groep te zien. Waarschijnlijk zijn deze groepen significant omdat zij vaker 'zeg ik liever niet' hebben aangekruist dan de cis-hetero groep. Er lijkt geen groot verschil te zijn betreft het deel dat aangeeft ervaring met dit geweldsdelict te hebben. Over de hele linie zijn de percentages lager dan in het onderzoek van het UZ Gent (2023), waar ongeveer één op 10 lhbt+ personen vernielingen aan hun eigendommen rapporteerden (queer en aseksuele personen zijn hier niet uitgevraagd). De Welzijnsmonitor LHBTIQA+ 2023 Gelderland en Overijssel vermeldt hogere percentages voor trans, non-binaire, queer en aseksuele personen (Hasselt, Spierings, Hilten-Rutten, & Koning, 2023).

Tabel 46 Ervaringen met het expres kapotmaken van spullen, cis-hetero en lhbtqia+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L*	H	B+	T*	N	I	Q	A*	KM	B*
ja	3	2	4	3	0	3	4	3	3	5	2
nee	97	97	96	97	95	97	96	97	96	95	97
zeg ik liever niet	0	1	0	0,4	5	0	0	0	0,8	0	0,8
respondenten dat 'ja' antwoordt (n)	34	3	15	9	16	-	2	1	4	3	3
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie statistisch significant verschilt op $p < 0,05$.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

In Tabel 47 is te zien dat bi+ en intersekse personen vaker meemaken dat er mensen zijn weggelopen tijdens een ruzie. Voor non-binaire en queer personen zijn er juist minder

vaak mensen weggelopen tijdens een ruzie. Op dit punt is er dus geen duidelijke conclusie te trekken ten aanzien van de lhbtq+ groepen.

Tabel 47 Ervaringen met boos weglopen tijdens ruzies, cis-hetero en lhbtq+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+*	T	N*	I*	Q*	A	KM	B
ja	15	13	10	17	9	10	25	12	15	18	14
nee	85	86	90	82	91	89	71	86	85	82	85
zeg ik liever niet	0,1	0,6	0,3	1	0	1	4	2	0	0	0,8
respondenten dat ja antwoordt (n)	144	23	33	46	2	7	7	7	18	12	17
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie statistisch significant verschilt op $p < 0,05$.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

Non-binaire en intersexe personen en lhbtq+ personen van kleur laten significante resultaten zien op het gebied van ervaringen met kleinering en vernedering. Andere groepen laten ook hogere scores zien. Dit is een indicatie dat lhbtq+ personen vaker te maken krijgen met kleinering of vernedering.

Tabel 48 Ervaringen met kleinering en vernedering, cis-hetero en lhbtq+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N*	I*	Q	A	KM*	B
ja	17	22	15	23	14	32	25	29	19	24	27
nee	82	77	84	77	86	67	71	71	81	75	71
zeg ik liever niet	0,4	0,6	0,6	0,4	0	1	4	0	0	2	2
totaal respondenten dat ja antwoordt (ja)	166	39	51	61	3	23	7	17	23	16	34
totaal respondenten in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie statistisch significant verschilt op $p < 0,05$.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

4.6.2

Type daders

Aan de respondenten die aangaven ervaring met geweldsdelicten te hebben, is gevraagd naar wie de dader van ieder delict was. Vanwege de lage aantallen personen die deze vragen hebben beantwoord, is het niet zinvol om hier tabellen weer te geven. Daarom beschrijven we globaal wat de cijfers indiceren.

Voor de categorie belediging zijn de meest genoemde categorieën daders onbekenden, leraren, zorgverleners, dates en buurtgenoten. Deze dadergroepen worden genoemd door minimaal vier lhbtq+ groepen (ofwel, één derde van de groepen). Buurtgenoten worden soms vaker, soms minder vaak ervaren als dader. Dit verschilt per

lhbtqi+ groep. Bij alle andere typen daders (collega's, docenten, zorgverlener en onbekenden) rapporteren de lhbtqi+ groepen dat deze typen daders hen vaker tot last zijn.

Bij de categorie 'treiteren of pestgedrag' zijn de typen daders vooral medescholieren, onbekenden, dates en moeders van de respondenten. De lhbtqi+ groepen ervaren hier allemaal vaker last van dan cis-hetero groepen.

Bij de categorie 'iemand maakt uw spullen kapot' zijn het vaak de partners die dit type geweldsdelict plegen. Ook hier is zichtbaar dat lhbtqi+ groepen dit vaker ervaren dan cis-hetero personen.

Voor het type geweldsdelict 'iemand kleineert of vernedert u' wordt het vaakst de leraar genoemd. De lhbtqi+ groepen die dit type dader rapporteert rapporteren het ook vaker dan de cis-hetero groep.

4.7 Voortdurende controle en intimidatie

Deze paragraaf gaat in op de ervaringen die de respondenten hebben met vormen van voortdurende controle en intimidatie. Aan respondenten zijn 10 vormen van voortdurende controle en intimidatie voorgelegd, waarbij voor iedere vorm is gevraagd of de respondent in 12 maanden voorafgaand aan de vragenlijst ervaring met deze vorm heeft meegemaakt. De aantallen personen die aangaven ervaring met voortdurende controle en intimidatie te hebben zijn in veel gevallen laag, waardoor de resultaten zeer indicatief zijn.

Tabel 49 toont de resultaten met betrekking tot de ervaringen van de respondenten als we kijken naar alle vormen van voortdurende controle en intimidatie samen. Hierbij is te zien dat alle lhbtqi+ groepen behalve homoseksuele en asexuele personen meer voortdurende controle en intimidatie ervaren. Bij de groepen trans, lhbtqi+ van kleur en lhbtqi+ met een beperking zijn deze verschillen significant.

Tabel 49 Ervaringen met voortdurende controle en intimidatie, cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^{a b}

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
ervaring met minimaal één van 10 voorgelegde vormen van voortdurende controle en intimidatie	9	10	7	12	23*	13	11	17	7	28*	16*
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * bij het percentage betekent dat de frequentie van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een ongepaarde t-test waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.

b Aan de respondenten is gevraagd of zij in de afgelopen 12 maanden één of meer van de volgende vormen van herhaaldelijke of voortdurende controle en intimidatie meegemaakt: 1) iemand hield u de hele tijd weg bij uw familie en/of vrienden 2) iemand bepaalde met wie u wel of niet mocht praten 3) iemand hield de hele tijd bij waar u was en wat u deed 4) iemand bepaalde voor u waaraan u uw geld mocht uitgeven 5) iemand controleerde uw post, telefoontjes, berichten, e-mails, of sociale media 6) iemand dreigde regelmatig om uw kinderen of iemand van wie u houdt iets aan te doen 7) iemand dreigde regelmatig om zichzelf iets aan te doen of zelfmoord te plegen als die boos op u was 8) iemand maakte u regelmatig bang of intimideerde u, bijvoorbeeld door te schreeuwen, iets van u met opzet kapot te maken of hard op de muren of tafel te slaan 9) iemand kleineerde of vernederde u regelmatig of de hele tijd 10) iemand heeft u op een andere manier regelmatig of de hele tijd gecontroleerd of geïntimideerd.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

Tabel 50 tot en met Tabel 59 tonen de resultaten van de ervaringen van respondenten per vorm van voortdurende controle en intimidatie.

Er lijken geen zichtbare verschillen te zijn tussen de lhbtq+ groepen en de cis-hetero groep wat het betreft ervaring met weggehouden worden bij familie. Alleen het resultaat voor de groep trans personen is significant, maar dit is op basis van één ervaring.

Wel kwam dit onderwerp naar voren in de focusgroep met trans en non-binaire personen. Uitsluiting, afwijzing of onbegrip van (met name) familieleden over de trans en/of non-binaire identiteit van deelnemers is veelvoorkomend. Dit kan zich uiten in controlerend gedrag waarbij trans en/of non-binaire personen worden buitengesloten van familiegelegenheden of waarbij de trans en/of non-binaire identiteit geheim wordt gehouden van andere familieleden en deze persoon daarbij wordt weggehouden, bijvoorbeeld om conflicten te voorkomen of omdat ze het trans en/of non-binair zijn niet zouden accepteren. Aan de andere kant gaven de deelnemers aan ook enige mate van controle (voor zover dat kan) uit te oefenen op hun familieleden om zichzelf in bescherming te nemen. Bijvoorbeeld door actief te bepalen hoe, of en wanneer ze contact hebben met bepaalde familieleden en selectief te zijn in hun omgang met familieleden.

Tabel 50 Ervaring met weggehouden worden bij familie, cis-hetero en lhbtq+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T*	N	I	Q	A	KM	B
ja	2	3	1	2	5	1	4	2	0	3	4
nee	98	97	99	98	90	99	96	98	100	97	96
zeg ik liever niet	0,6	0	0	0,4	5	0	0	0	0	0	0
respondenten dat 'ja' antwoordt (n)	15	3	3	6	1	1	1	1	0	2	5
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie statistisch significant verschilt op $p < 0,05$.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

Als het gaat om ervaringen met niet zelf kunnen kiezen met wie iemand wel of niet mocht praten (Tabel 51), zijn ook geen grote verschillen zichtbaar. Wederom is alleen het resultaat voor de groep trans personen significant omdat de frequentiedistributie verschilt door de afwezigheid van iemand die 'ja' antwoordt en de aanwezigheid van iemand die 'zeg ik liever niet' antwoordt.

Tabel 51 Ervaring met niet zelf kunnen kiezen met wie iemand wel of niet mocht praten, cis-hetero en lhbtq+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T*	N	I	Q	A	KM	B
ja	2	2	1	2	0	3	7	2	2	1	4
nee	98	98	99	98	95	97	93	98	98	98	96

zeg ik liever niet	0,3	0	0	0,4	5	0	0	0	0	1	0
respondenten dat 'ja' antwoordt (n)	20	3	3	6	0	2	1	1	2	1	5
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie statistisch significant verschilt op $p < 0,05$.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

Er lijkt een indicatie te zijn dat lhbtqia+ personen iets vaker dan cis-hetero personen ervaringen hebben waarbij hun locatie en activiteit constant gecontroleerd worden (Tabel 52). Hoewel dit op basis van de lage aantallen niet hard gemaakt kan worden is het wel zichtbaar bij twee (ietswat grotere) groepen, lhbtqia+ personen met een beperking en bi+ personen. In het geval van lhbtqia+ personen met een beperking kan er een verband zijn met de afhankelijkheid van anderen waar lhbtqia+ personen met een beperking mee te maken hebben, in praktisch en/of emotioneel opzicht. Dan kan er soms een ongelijke machtspositie ontstaan. In het hoofdstuk over ongewenst seksueel gedrag wordt vanuit de focusgroep voor lhbtqia+ personen met een beperking op deze zaken gereflecteerd.

Tabel 52 Ervaring met voortdurende controle over locatie en activiteit, cis-hetero en lhbtqia+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+*	T	N	I	Q	A	KM	B*
ja	2	3	2	4	5	1	4	2	1	3	7
nee	98	97	98	96	95	99	96	98	98	97	93
zeg ik liever niet	0,5	0	0,3	0	0	0	0	0	0,8	0	0
respondenten dat 'ja' antwoordt (n)	16	6	6	11	1	1	1	1	1	2	8
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie statistisch significant verschilt op $p < 0,05$.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

Er is geen enkele lhbtqia+ groep die significant meer ervaring heeft met het niet zelf kunnen bepalen waaraan geld uitgegeven mag worden (Tabel 53).

Tabel 53 Ervaring met niet zelf kunnen bepalen waaraan geld uitgegeven mag worden, cis-hetero en lhbtqia+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
ja	2	0,4	1	1	0	0	4	0	2	0	3
nee	98	99	99	99	100	100	96	100	98	100	97
zeg ik liever niet	0,5	0,6	0	0	0	0	0	0	0	0	0

respondenten dat 'ja' antwoordt (n)	14	1	3	3	0	0	1	0	2	0	4
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie statistisch significant verschilt op $p < 0,05$.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst Lhbtqi+-monitor, 2024

Bi+ en trans personen en lhbtqi+ personen met een beperking ervaren significant iets vaker controle van post, telefoontjes, berichten, e-mails of sociale media (Tabel 54). Echter, deze significanties zijn gestoeld op zodanig lage aantallen dat niet met zekerheid te zeggen is of dit meer is dan een indicatie.

Tabel 54 Ervaring met controle communicatie (post, telefoontjes, berichten, e-mails, sociale media), cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+*	T*	N*	I*	Q	A	KM*	B*
ja	1	1	1	3	9	0	4	0	0	3	4
nee	99	99	99	97	91	100	96	100	100	97	96
zeg ik liever niet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
respondenten dat 'ja' antwoordt (n)	14	3	2	8	2	0	1	0	0	2	4
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie statistisch significant verschilt op $p < 0,05$.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst Lhbtqi+-monitor, 2024

Lhbtqi+ groepen lijken, alhoewel zeer beperkt, iets vaker ervaring te hebben met bedreiging van kinderen of geliefden, te zien aan de iets hogere percentages 'ja' van veel van de groepen (Tabel 55).

Tabel 55 Ervaring met bedreiging van kinderen of geliefden, cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H*	B+*	T*	N	I*	Q	A*	KM	B*
ja	0	0	1	1	0	0	4	0	1	1	2
nee	99	100	99	99	95	100	96	100	99	99	98
zeg ik liever niet	1	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0
respondenten dat 'ja' antwoordt (n)	0	0	3	2	0	0	1	0	1	1	3
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie statistisch significant verschilt op $p < 0,05$.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst Lhbtqi+-monitor, 2024

Tabel 56 toont hoeveel respondenten ervaring hebben met bedreiging door iemand in de omgeving als diegene boos is met het zichzelf iets aan te doen of zelfmoord te plegen. De aantallen laten zien dat weinig respondenten deze vorm van intimidatie ervaren.

Tabel 56 Ervaring met bedreiging van iemand als diegene boos was op de respondent om zichzelf iets aan te doen of zelfmoord te plegen, cis-hetero en lhbtq+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B*
ja	1	0	1	3	0	2	4	0	2	5	4
nee	98	100	99	97	95	98	96	100	98	95	96
zeg ik liever niet	0,7	0	0	0,4	5	0	0	0	0	0	0
respondenten dat 'ja' antwoordt (n)	11	0	4	6	0	2	1	0	2	3	5
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie statistisch significant verschilt op $p < 0,05$.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

Geen enkele groep lhbtq+ personen geeft significant vaker aan ervaring te hebben met dat iemand je bang maakte of intimideerde (Tabel 57). Hoewel de responsaantallen laag zijn, geven ze de indruk dat ervaring met bangmakerij en intimidatie iets wel vaker voorkomt bij sommige lhbtq+ personen.

Tabel 57 Ervaring met bangmakerij en intimidatie (bijv. door schreeuwen, spullen kapot maken of op muren/tafel slaan), cis-hetero en lhbtq+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
ja	2	1	4	4	0	3	7	2	2	3	5
nee	98	99	96	96	100	97	93	98	98	97	95
zeg ik liever niet	0,3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
respondenten dat 'ja' antwoordt (n)	22	2	13	10	0	3	2	1	2	2	6
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie statistisch significant verschilt op $p < 0,05$.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

Voor de queer en lhbtq+ personen met een beperking is zichtbaar dat zij significant vaker ervaring hebben met kleinering en vernedering dan de cis-hetero groep (Tabel 58). Voor een mogelijke verklaring voor de groep lhbtq+ personen met een beperking kan opnieuw gedacht worden aan de afhankelijkheid en ongelijke machtpositie die er soms is ten opzichte van anderen. Zie voor een reflectie hoofdstuk 5 over ongewenst seksueel gedrag. De andere lhbtq+ groepen lijken ook ietwat vaker ervaring te hebben met

kleining of vernedering. Dit geeft de indicatie dat deze vorm van controle en intimidatie mogelijk vaker voorkomt bij lhbtq+ personen.

Tabel 58 Ervaring met kleinering en vernedering, cis-hetero en lhbtq+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I*	Q*	A	KM*	B*
ja	3	6	4	5	5	3	0	10	2	6	10
nee	96	94	96	94	90	96	100	90	97	94	89
zeg ik liever niet	0,6	0	0,3	0,7	5	1	0	0	0,8	0	0,8
respondenten dat 'ja' antwoordt (n)	35	10	12	14	1	2	0	6	2	4	12
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie statistisch significant verschilt op $p < 0,05$.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

Kijken we naar de vraag of de respondent nog andere vormen van voortdurende controle of intimidatie ervaart, ontstaat ook hier het anekdotische beeld dat lhbtq+ personen dit meer rapporteren dan cis-hetero personen (Tabel 59). Dit is zichtbaar bij de significanties bij bi+ personen, lhbtq+ personen van kleur en lhbtq+ personen met een beperking en de grotendeels iets hogere incidentie bij andere lhbtq+ groepen.

Tabel 59 Ervaring met voortdurende controle of intimidatie op een andere manier, cis-hetero en lhbtq+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+*	T	N	I	Q	A	KM*	B*
ja	2	3	3	6	0	6	4	7	1	9	9
nee	97	97	97	93	95	94	96	93	99	91	91
zeg ik liever niet	0,8	0	0	0,7	5	0	0	0	0	0	0
respondenten dat 'ja' antwoordt (n)	21	5	9	16	0	4	1	4	1	6	11
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * betekent dat de frequentiedistributie statistisch significant verschilt op $p < 0,05$.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

4.8 Samenvatting

Het beeld rondom de ervaren onveiligheid en slachtofferschap van lhbtq+ personen laat zich als volgt samenvatten:

Onderstaande punten zijn gebaseerd op de resultaten van de Veiligheidsmonitor 2023 (CBS, 2023a)

- Er is de indicatie dat homoseksuele en biseksuele mannen en vrouwen en asexuele en intersekse personen niet per se integraal een slechtere sociale cohesie dan hetero personen ervaren, maar dat dit wel geldt voor bepaalde aspecten. Het gaat hier om aspecten met betrekking tot de eigen buurt, zoals het er thuis voelen en de gezelligheid, een prettige omgang met elkaar en het helpen van elkaar in de buurt.
- Er is de indicatie dat non-binaire/genderqueer personen in vergelijking met hetero personen minder sociale cohesie ervaren. Zo voelt slechts 35% van de non-binaire/genderqueer personen zich thuis bij andere personen in de buurt en heeft 16% contact met buurtgenoten.
- Homoseksuele mannen, biseksuele mannen en asexuele, intersekse en non-binaire/genderqueer personen voelen zich significant vaker weleens onveilig dan hetero mannen. Zo voelt meer dan een derde van de homoseksuele mannen (37%) en drie vijfde van de non-binaire/genderqueer personen (60%) zich 'weleens onveilig'. Bij hetero mannen is dat aandeel een kwart (25%). Biseksuele vrouwen en non-binaire/genderqueer personen voelen zich significant vaker weleens onveilig dan hetero vrouwen.
- Biseksuele mannen en non-binaire/genderqueer personen beoordelen de veiligheid in hun buurt significant lager dan hetero mannen. Kijkend naar de veiligheid in hun buurt, beoordelen biseksuele vrouwen dit significant lager en asexuele personen dit juist significant hoger dan hetero vrouwen.
- Homoseksuele mannen, biseksuele mannen, intersekse personen en non-binaire/genderqueer personen ervaren in vergelijking met hetero mannen respectloos gedrag voornamelijk meer op straat en in het openbaar vervoer.
- Homoseksuele vrouwen, biseksuele vrouwen, intersekse personen en non-binaire/genderqueer personen ervaren in vergelijking met hetero vrouwen ook respectloos gedrag voornamelijk meer op straat en in het openbaar vervoer.
- Non-binaire/genderqueer personen ervaren duidelijk meer respectloos gedrag door onbekenden op straat, in het openbaar vervoer of door bekenden dan andere hetero mannen en vrouwen en homoseksuele, lesbische, asexuele en intersekse personen.
- Asexuele personen ervaren (iets) minder of (ongeveer) evenveel respectloos gedrag ten opzichte van hetero mannen en vrouwen, kijkend naar de situaties op straat, in het openbaar vervoer, door personeel van winkels en bedrijven en door personeel van overheidsinstanties. Ze ervaren wel meer respectloos gedrag door bekenden, hoewel dit verschil niet significant is.
- Homoseksuele mannen, biseksuele vrouwen en non-binaire/genderqueer personen hebben significant meer ervaring hebben met geweldsdelicten, zoals bedreiging, mishandeling en seksuele delicten. Biseksuele vrouwen doen significant minder melding van geweldsdelicten bij politie in vergelijking met hetero vrouwen.
- Non-binaire/genderqueer personen hebben onevenredig vaak ervaring met geweldsdelicten (24% tegenover 6% bij hetero mannen en vrouwen), en in het bijzonder met seksuele delicten (12% tegenover 0,4% bij hetero mannen en 3% bij hetero vrouwen). Dit ligt in lijn met de resultaten van de vragenlijst uit deze monitor waarbij 8% van de non-binaire personen aangeeft ervaring te hebben

gehad met fysiek ongewenst seksueel gedrag in het jaar voorafgaand aan de vragenlijst (let op, ondervraagde personen in groep is 72, het percentage is wel het hoogste percentage onder alle groepen ondervraagde lhbtqi+ personen).

Onderstaande punten zijn gebaseerd op de resultaten van de vragenlijst in voorliggende lhbtqi+-monitor 2024:

- Alle bevraagde lhbtqi+ groepen geven aan meer dan cis-hetero personen ervaring te hebben met online haatreacties in het jaar voorafgaand aan de vragenlijst. De groepen die het meest aangeven deze ervaring te hebben zijn non-binaire, bi+, trans en queer personen en lhbtqi+ personen van kleur en lhbtqi+ personen met een beperking.
- Lhbtqi+ personen van kleur lijken meer ervaring te hebben met het ongewenst online delen van hun gegevens (doxing) dan cis-hetero personen. Van deze groep geeft 6% aan dat ze hier in het jaar voorafgaand aan de vragenlijst weleens te maken mee heeft gehad.
- Non-binaire personen en queer personen lijken het meest ervaring te hebben met vloeken of belediging.
- Geen enkele lhbtqi+ groep ervaart significant meer controle van monetaire uitgaven.
- Lesbische, bi+ en trans personen en lhbtqi+ personen met een beperking geven meer dan cis-hetero personen aan pestgedrag te ervaren. Dit lijkt ook te gelden voor non-binaire en queer personen.
- Alle lhbtqi+ groepen, uitgezonderd homoseksuele personen en lhbtqi+ personen met een beperking, geven meer dan cis-hetero personen aan ervaring te hebben met iemand die tegen hen schreeuwt of gilt. De verschillen met cis-hetero personen lijkt het grootst bij non-binaire personen en lhbtqi+ personen van kleur.
- Uitsluiting, afwijzing of onbegrip van (met name) familieleden over de identiteit van trans en/of non-binaire personen is veelvoorkomend. Dit uit zich in bijvoorbeeld controlerend gedrag, buitensluiting van familiegelegenheden of het geheimhouding van de trans en/of non-binaire identiteit.

5

«
«
«
«
«

5 Ongewenst seksueel gedrag

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan wij in op ongewenst seksueel gedrag dat mensen ervaren. Deze vragen zijn gebaseerd op de 'Prevalentie Monitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld' (PHGSG) van het CBS (2023b).³⁴ Deze monitor hebben wij uitgebreid door alle vragen specifiek te stellen aan de losse lhbtqi+ groepen. Er is voor gekozen om niet alle vragen uit dit onderzoek over te nemen vanwege van de lengte van de vragenlijst en invulduur van de vragenlijst voor de respondenten.

De ervaringen met ongewenste seksueel gedrag worden onderzocht door de volgende drie hoofdvragen:

1. Heeft u in de afgelopen 12 maanden ongewenst seksueel gedrag **online** meegemaakt?
2. Heeft u in de afgelopen 12 maanden offline ongewenst seksueel gedrag waarbij u **niet werd aangeraakt** meegemaakt?
3. Heeft u in de afgelopen 12 maanden offline ongewenst seksueel gedrag waarbij u **wel werd aangeraakt** meegemaakt?

Bij deze vragen werden enkele voorbeelden genoemd. Aan de respondenten die aangaven ervaring te hebben met ongewenst seksueel gedrag zijn, per vorm van ongewenst seksueel gedrag, vervolgvragen gesteld over de gevolgen van de ervaring(en) en de type dader bij de laatste ervaring.

De prevalentie van ongewenst seksueel gedrag wordt in dit hoofdstuk cijfermatig weergegeven. Wat betreft de type daders en de gevolgen van ongewenst seksueel gedrag worden de resultaten alleen op een beschrijvende manier gerapporteerd vanwege zeer lage responsaantallen.

In dit hoofdstuk maken we vergelijkingen tussen lhbtqi+ personen en cis-hetero personen. Het is belangrijk om bij de interpretatie van de vragenlijstresultaten ermee rekening te houden dat gepresenteerde cijfers, onder andere vanwege beperkte responsaantallen bij enkele groepen, indicatief van aard zijn. Zie hoofdstuk 1 voor een uitgebreide toelichting hierover.

5.2 Prevalentie ongewenst seksueel gedrag

5.2.1 Online ongewenst seksueel gedrag

De respondenten is gevraagd naar hun ervaringen met online ongewenst seksueel gedrag. Bij de vraag zijn voorbeelden gegeven met betrekking tot online seksueel

³⁴ In de laatste LHBT-monitor van het SCP (2022a) zijn voor de vormen 'online', 'offline zonder aanraking' en 'offline met aanraking' de termen 'online seksueel geweld', 'niet-fysieke seksuele intimidatie' en 'fysiek seksueel geweld' gehanteerd. In de huidige monitor hanteren we voor deze drie onderwerpen de termen 'online ongewenst seksueel gedrag', 'niet-fysiek ongewenst seksueel gedrag' en 'fysiek ongewenst seksueel gedrag'. Hierbij volgen we grotendeels de terminologie zoals die in de vragenlijst is aangehouden.

kwetsende opmerkingen en/of grapjes, ongewenst aandringen op seks met diegene en het ongewenst toesturen van naaktfoto's of seksfilmpjes.

Alle lhbtqi+ groepen, uitgezonderd de groep lesbische, trans, non-binaire en intersekse personen, ervaren significant vaker online ongewenst seksueel gedrag dan de cis-hetero groep (zie Tabel 60). De percentages verschillen behoorlijk tussen de lhbtqi+ groepen: meer dan één op de 10 bi+, trans en queer personen, lhbtqi+ personen van kleur en lhbtqi+ personen met een beperking rapporteren minimaal jaarlijks een online ervaring met ongewenst seksueel gedrag te hebben. Bi+ en non-binaire personen en lhbtqi+ personen met een beperking rapporteren meer dan andere lhbtqi+ groepen dat ongewenst online seksueel gedrag meerdere keren per jaar gebeurt. Verder geven relatief veel van de lhbtqi+ groepen die aangeven ervaring met online ongewenst seksueel gedrag te hebben, aan dat dit maandelijks dan wel wekelijks voorkomt. Deze frequenties van online ongewenste seksuele ervaringen worden relatief meer genoemd door deze groepen in vergelijking met de cis-hetero groep.

Tabel 60 Slachtofferschap online ongewenst seksueel gedrag afgelopen 12 maanden, cis-hetero en lhbtqi+ groepen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a
b

	Cis-hetero	L	H*	B+*	T*	N*	I*	Q*	A*	KM*	B*
aandeel dat ervaring heeft met online ongewenst seksueel gedrag											
ja, 1 keer	1,7	1,2	2,7	1,8	4,5	0	3,6	5,1	0,8	4,5	1,6
ja, een aantal keren	0,6	1,7	2,1	7,7	4,5	6,9	0	3,4	5,8	4,5	8,1
ja, maandelijks	0	0	1,2	0,4	0	1,4	0	3,4	0,8	3,0	1,6
ja, wekelijks	0,2	0	0,6	0,7	4,5	0	3,6	0	0,8	1,5	0,8
ja, (bijna) dagelijks	0,1	0,6	0	0,4	0	0	0	0	0	0	0,8
totaal^c	2,6	3,5	6,7*	11,1*	13,6	8,3	7,1	11,9*	8,3*	13,4*	13,0*
respondenten die 'ja' antwoorden (één van bovenstaande opties) (n)	26	6	22	30	3	6	2	7	10	9	16
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * bij de groepsletter(s) betekent dat de frequentieverdeling van de antwoorden verspreid over de antwoordcategorieën van de vraag significant verschilt van de cis-hetero groep (chi-square test, significantieniveau $p < 0,05$). De antwoordopties 'nee, niet in de afgelopen 12 maanden' en 'zeg ik liever niet' zijn niet weergegeven in deze tabel.

b Aandeel dat een bepaald antwoord geeft op de vraag 'Heeft u in de afgelopen 12 maanden ongewenst seksueel gedrag online meegemaakt? Voorbeelden: 1. Iemand maakt online seksueel kwetsende opmerkingen of grapjes. 2. Iemand blijft online aandringen op seks met diegene, terwijl u dat niet wilt. 3. Iemand stuurt u naaktfoto's of seksfilmpjes toe van diegene of iemand anders, terwijl u dat niet wilt.'. De antwoordopties 'nee, niet in de afgelopen 12 maanden' en 'zeg ik liever niet' zijn niet opgenomen in deze tabel.

c Een * bij het percentage betekent dat het totaalpercentage significant verschilt van de cis-hetero groep (ongepaarde t-test, t-test significantieniveau $p < 0,05$).

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

5.2.2

Niet-fysiek ongewenst seksueel gedrag

De respondenten zijn ook gevraagd naar hun ervaringen met niet-fysiek ongewenst seksueel gedrag. Dat gaat om 'offline' gedrag waarbij je niet wordt aangeraakt, maar de ander wel kon zien. Bij de vraag zijn voorbeelden gegeven met betrekking tot seksueel kwetsende opmerkingen en/of grapjes, ongewenst aandringen op seks met diegene en het ongewenst maken van een naaktfoto of seksfilmpje van de respondent.

Lesbische, bi+ en queer personen, lhbtqi+ personen van kleur en lhbtqi+ personen met een beperking ervaren significant meer niet-fysiek ongewenst seksueel gedrag dan de cis-hetero groep (zie Tabel 61). We zien ook dat de cijfers behoorlijk verschillend zijn tussen de groepen. Van de queer personen en lhbtqi+ personen van kleur geeft meer dan één op de 10 aan dat zij niet-fysiek ongewenst seksueel gedrag meemaken. In de focusgroep met asexuele personen kwam naar voren dat veel deelnemers ervaring met niet-fysiek ongewenst seksueel gedrag hebben. Zij krijgen vaak te maken met de verwachting en bijgaande druk van anderen om seks te hebben. Een van de deelnemers gaf ook aan een actie mogelijk sneller als ongewenst seksueel gedrag te ervaren vanwege diens asexualiteit in vergelijking met vrienden die niet asexueel zijn, een opmerking, gebaar of blik van iemand anders wordt daarmee mogelijk sneller als seksueel en ongewenst ervaren.

Tabel 61 Slachtofferschap niet-fysiek ongewenst seksueel gedrag, afgelopen 12 maanden, cis-hetero en lhbtqi+ groepen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^{a b}

	Cis-hetero	L*	H	B+*	T	N*	I*	Q*	A*	KM*	B*
aandeel dat ervaring heeft met niet-fysiek ongewenst seksueel gedrag											
ja, 1 keer	1,2	2,9	0,9	2,6	0	1,4	0	3,4	4,2	7,5	0,8
ja, een aantal keren	1,6	3,5	2,7	6,6	4,5	6,9	0	8,5	2,5	4,5	6,5
ja, maandelijks	0	0,6	0,3	0	0	1,4	0	1,7	1,7	1,5	1,6
ja, wekelijks	0,1	0	0,3	0	0	0	3,6	0	0	1,5	0,8
ja, (bijna) dagelijks	0,1	0	0	0,4	0	0	0	0	0	0	0
totaal^c	2,9	6,9*	4,2	9,6*	4,5	9,7	3,6	13,6*	8,3	14,9*	9,8*
respondenten die 'ja' antwoorden (één van bovenstaande opties) (n)	29	12	14	26	1	7	1	8	10	10	12
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * bij de groepsletter(s) betekent dat de frequentieverdeling van de antwoorden verspreid over de antwoordcategorieën van de vraag significant verschilt van de cis-hetero groep (chi-square test, significantieniveau $p < 0,05$). De antwoordopties 'nee, niet in de afgelopen 12 maanden' en 'zeg ik liever niet' zijn niet weergegeven in deze tabel.

b Aandeel dat een bepaald antwoord geeft op de vraag 'Heeft u in de afgelopen 12 maanden ongewenst seksueel gedrag waarbij u niet werd aangeraakt meegemaakt? Voorbeelden van situaties waarbij sprake kan zijn van ongewenst seksueel gedrag waarbij u niet werd aangeraakt: 1. Iemand maakt seksueel kwetsende opmerkingen en/of grapjes. 2. Iemand blijft aandringen op seks met diegene, terwijl u dat niet wilt. 3. Iemand maakt een naaktfoto of seksfilmpje van u, terwijl u dat niet wilt.'. De antwoordopties 'nee, niet in de afgelopen 12 maanden' en 'zeg ik liever niet' zijn niet opgenomen in deze tabel.

c Een * bij het percentage betekent dat het totaalpercentage significant verschilt van de cis-hetero groep (ongepaarde t-test, t-test significantieniveau $p < 0,05$).

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

5.2.3

Fysiek ongewenst seksueel gedrag

De respondenten zijn ook gevraagd naar hun ervaringen met fysiek ongewenst seksueel gedrag. Het gaat hierbij om 'offline' gedrag waarbij er wel sprake is van fysieke aanraking. Bij de vraag zijn voorbeelden gegeven met betrekking tot ongewenste seksuele aanraking, ongewenst gezoend worden en ongewenste seksuele penetratie.

Alle lhbtq+ groepen, uitgezonderd de groepen lesbische, trans en intersexe personen, rapporteren meer ervaring met fysiek ongewenst seksueel gedrag dan cis-hetero personen (Tabel 62). Deze bevinding is alleen voor lhbtq+ personen met een beperking significant. Let wel, voor alle groepen geldt dat het aantal respondenten dat aangeeft ervaring te hebben met fysiek ongewenst seksueel gedrag relatief klein is.

In de focusgroep met bi+ personen is gesproken over een mogelijke verklaring voor het hogere percentage ervaren fysiek ongewenst seksueel gedrag onder bi+ personen in vergelijking met cis-hetero personen. Deelnemers geven aan dat het kan zijn dat bi+ personen vaker een grotere openheid voor experimenteren met personen van meerdere genders hebben. Dat kan enerzijds een verrijking van hun ervaring zijn, maar kan anderzijds ook bijdragen aan het niet goed afbakenen van persoonlijke grenzen en daarmee aan een zekere kwetsbaarheid voor dit soort ongewenst gedrag. Er werden ook persoonlijke ervaringen gedeeld die de stelling bevestigden. Hoewel de maatschappelijke opvattingen over bi+ personen in de huidige monitor relatief positief zijn, kan ook meespelen dat bi+ zijn in het (recente) verleden meer werd geassocieerd met twijfelen over je seksuele oriëntatie, niet kunnen kiezen, en niet-monogaam zijn. Ook die opvattingen kunnen bijdragen aan kwetsbaarheid voor grensoverschrijdend, ongewenst gedrag.

Respectievelijk 8% en 10% van de ondervraagde non-binaire en queer respondenten geven aan fysiek ongewenst seksueel gedrag te ervaren, maar de aantallen zijn te laag om hier significante verschillen met de cis-hetero groep te ontwaren. Deze percentages kunnen wel een indicatie zijn dat deze groepen mogelijk vaker fysiek ongewenst seksueel gedrag waarbij zij worden aangeraakt meemaken.

In de focusgroep met lhbtq+ personen met beperking kwamen ongewenste seksuele ervaringen ook aan bod. Als je opgroeit met een beperking, kan je je, volgens de deelnemers, achtergesteld voelen en niet altijd gewild. Als je ook lhbtq+ bent heb je niet altijd de mogelijkheid om in de puberteit ervaringen op te doen en je seksualiteit te ontwikkelen. Wanneer je dan wel wordt gezien en iemand je leuk vindt of verliefd op je is, dan ben je sneller geneigd grensoverschrijdend gedrag te 'aanvaarden'. Een deelnemer geeft aan dat je als lesbische vrouw met een beperking te maken kunt hebben met wat in de disability literatuur 'rolloosheid' wordt genoemd (Richard, Joncheray, & Duquesne, 2023). Daarmee wordt bedoeld dat je sneller wordt gezien als iemand die niet volwaardig deel kan nemen aan het maatschappelijk leven *en* als iemand die volgens de heersende gendernormen niet volwaardig vrouw kan zijn. Die intersectionele positie maakt je extra afhankelijk van anderen. Die anderen worden door de omgeving bovendien als een soort 'held' gezien, terwijl diegene ook macht over je kan gaan uitoefenen. Grensoverschrijdend gedrag is hierdoor moeilijk aan te kaarten.

Tabel 62 Slachtofferschap fysiek ongewenst seksueel gedrag, afgelopen 12 maanden, cis-hetero en lhbtqia+ groepen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

aandeel dat ervaring heeft met fysiek ongewenst seksueel gedrag	Cis-hetero	L	H*	B+*	T	N*	I	Q*	A	KM	B*
ja, 1 keer	0,9	1,2	2,7	3,0	0	4,2	0	6,8	1,7	3,0	0,8
ja, een aantal keren	1,3	1,2	0,3	1,8	0	4,2	0	3,4	0,8	1,5	4,1
ja, maandelijks	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ja, wekelijks	0	0	0	0	0	0	0	0	0,8	0	0,8
ja, (bijna) dagelijks	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
totaal^c	2,3	2,3	3,0	4,8	0	8,3	0	10,2	3,3	4,5	5,7*
respondenten die 'ja' antwoorden (één van bovenstaande opties) (n)	21	4	10	12	0	6	0	6	5	3	7
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

- a Een * bij de groepsletter(s) betekent dat de frequentieverdeling van de antwoorden verspreid over de antwoordcategorieën van de vraag significant verschilt van de cis-hetero groep (chi-square test, significantieniveau $p < 0,05$). De antwoordopties 'nee, niet in de afgelopen 12 maanden' en 'zeg ik liever niet' zijn niet weergegeven in deze tabel.
- b Aandeel dat een bepaald antwoord geeft op de vraag 'Heeft u in de afgelopen 12 maanden ongewenst seksueel gedrag waarbij u wel werd aangeraakt meegemaakt? Voorbeelden 1. Iemand raakt u op een seksuele manier aan, terwijl u dat niet wilt. 2. Iemand zoent u, terwijl u dat niet wilt. 3. Seksuele penetratie, terwijl u dat niet wilt. Het kan zowel zijn dat iemand dit bij u doet of dat u dit bij een ander moet doen.'. De antwoordopties 'nee, niet in de afgelopen 12 maanden' en 'zeg ik liever niet' zijn niet opgenomen in deze tabel.
- c Een * bij het percentage betekent dat het totaalpercentage significant verschilt van de cis-hetero groep (ongepaarde t-test, t-test significantieniveau $p < 0,05$).

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

5.3 Type daders en gevolgen

Hoewel de antwoordpercentages over de prevalentie van seksueel geweld over de hele linie laag zijn, ontstaat toch het beeld dat bij bijna alle lhbtqia+ groepen vaker ongewenst seksueel gedrag voor lijkt te komen dan bij cis-hetero personen. Aan de respondenten die aangaven ervaring te hebben met ongewenst seksueel gedrag zijn, per vorm van ongewenst seksueel gedrag, vervolgvragen gesteld over de gevolgen van de ervaring(en) en de type dader bij de laatste ervaring. Het aantal respondenten dat deze vervolgvragen heeft beantwoord is relatief laag. Hiermee dient bij de interpretatie van de bevindingen rekening te worden gehouden. In deze paragraaf rapporteren we de bevindingen met betrekking tot de type daders en gevolgen van ongewenst seksueel geweld vanwege de lage responsaantallen op beschrijvende manier.

Vrienden lijken bij de lhbtqia+ groepen minder vaak de dader bij niet-fysiek ongewenst seksueel gedrag dan bij de cis-hetero groepen. Bij online ongewenst seksueel gedrag lijken lhbtqia+ groepen juist hier vaker benaderd te worden door vrienden of online contacten. Dit beeld wordt bevestigd door het onderzoek van het UZ Gent (2023),

waarin ongeveer de helft van de plegers van ongewenst seksueel gedrag een vriend is. Hoewel voorzichtigheid geboden is bij het aandragen van mogelijke verklaringen, valt in de internationale onderzoeksliteratuur op dat lhbtqia+ jongeren veel moeite doen om een veilige online omgeving voor zichzelf te creëren, bijvoorbeeld door selectief nieuwe contacten te accepteren of selectief open te zijn: in sommige kanalen of communities wel, en in andere niet (McConnell, Korpak, Phillips, & Birkett, 2017). Al met al hebben zij wel hetzelfde type contacten als hun cis-hetero peers, waaronder ook veel vrienden en (voormalige) klasgenoten (ibid). Mogelijk lopen zij ondanks de genomen toch moeite meer risico op ongewenste uitingen van de kant van deze vriendschappelijke contacten, bijvoorbeeld als zij worden 'geout' op een online plek waar ze minder veilig zijn.

De lhbtqia+ personen die seksueel ongewenste ervaringen doormaken lijken hier niet vaker gevolgen van te ondervinden dan de cis-hetero groep, maar als zij er wel gevolgen van ondervinden, dan lijken de gevolgen vaker psychische klachten te zijn (dan bijvoorbeeld lichamelijke of andere klachten). Binnen de groepen bestaan hier grote verschillen in. Homoseksuele en lesbische personen lijken juist minder psychische problemen van ongewenst seksueel gedrag te ondervinden, terwijl non-binaire, queer en trans personen er juist vaker problemen van lijken te ondervinden.

Lhbtqia+ personen lijken vaker slachtoffer te worden van ongewenst fysiek seksueel gedrag door onbekenden en mensen met wie zij op date waren, hoewel ook deze categorie dusdanig lage cijfers kent dat er geen significant verband gelegd kan worden. Van de cis-hetero groep geven vijf mensen van de 985 aan fysiek ongewenst seksueel gedrag te hebben ondervonden van hun partners, terwijl geen van de lhbtqia+ personen fysiek ongewenst seksueel gedrag zegt te hebben ondervonden van hun partner.

5.4 Samenvatting

Het beeld rondom de ervaringen met ongewenst seksueel gedrag geweld van lhbtqia+ personen laat zich als volgt samenvatten:

- De in dit hoofdstuk gepresenteerde cijfers uit de vragenlijst zijn indicatief vanwege onder andere de beperkte aantallen respondenten. Bij de interpretatie van de resultaten is het belangrijk hier rekening mee te houden. Zie voor meer toelichting hoofdstuk 1.
- Alle lhbtqia+ groepen, uitgezonderd de groep lesbische, trans, non-binaire en intersekse personen, geven significant meer dan cis-hetero personen aan online ongewenst seksueel gedrag in het jaar voorgaand aan de vragenlijst te hebben ervaren. Bij veel lhbtqia+ groepen vindt online ongewenst seksueel gedrag een of enkele keren per jaar plaats, hoewel sommige groepen ook aangeven dat het maandelijks dan wel wekelijks voorkomt.
- Lesbische, bi+ en queer personen, lhbtqia+ personen van kleur en lhbtqia+ personen met een beperking geven significant meer aan offline niet-fysiek seksueel gedrag in het jaar voorgaand aan de vragenlijst te hebben ervaren. Het merendeel van hen geeft aan dat dit een of enkele keren per jaar voorkomt.
- Alle lhbtqia+ groepen, uitgezonderd de groepen lesbische, trans en intersekse personen, geven meer dan cis-hetero personen aan fysiek ongewenst seksueel gedrag te ervaren. Hiernaast is er de indruk dat non-binaire en queer personen vaker fysiek ongewenst seksueel gedrag ervaren, van deze groepen rapporteert respectievelijk 8% en 10% dit.

- Er zijn veel verschillen in type daders van ongewenst seksueel gedrag dat wordt ervaren door lhbtq+ personen. Bij de lhbtq+ lijken vrienden minder vaak de dader bij offline seksueel ongewenst gedrag dan bij de cis-hetero groepen. Bij online ongewenst seksueel gedrag lijken vrienden of online contacten het vaakst de dader.
- De lhbtq+ personen die seksueel ongewenste ervaringen meemaken lijken hier niet vaker gevolgen van te ondervinden dan de cis-hetero groep, maar als zij er wel gevolgen van ondervinden, dan lijken de gevolgen vaker psychische klachten te zijn (dan bijvoorbeeld lichamelijke of andere klachten). Binnen de lhbtq+ groepen bestaan hier grote verschillen in. Zo lijken homoseksuele en lesbische personen juist minder psychische problemen van ongewenst seksueel gedrag te ondervinden, terwijl non-binaire, queer en trans personen er juist vaker hiervan problemen lijken te ondervinden.

6

«
«
«
«
«

6 Discriminatie

6.1 Inleiding

In de basis gaat discriminatie over onderscheid maken tussen personen in een bepaalde situatie op basis van een kenmerk dat in die situatie niet relevant is (Movisie, 2022a). Dat kenmerk wordt discriminatiegrond genoemd. Discriminatie leidt tot uitsluiting en ongelijkheid. Het zorgt ervoor dat mensen het gevoel krijgen dat ze niet henzelf mogen zijn en er niet bij (mogen) horen. Meerdere onderzoeken laten zien dat lesbische, homoseksuele en biseksuele personen meer discriminatie ervaren dan heteroseksuele personen in onder meer de publieke ruimte, in het onderwijs en op het werk (Andriessen, et al., 2020; SCP, 2018a). Seksuele oriëntatie was de afgelopen jaren een belangrijke grond bij meldingen van discriminatie. Zowel in 2022 als in 2023 was seksuele oriëntatie, na herkomst, de meest geregistreerde grond van gemelde discriminatie bij de politie (Movisie, 2024).

In dit hoofdstuk maken we een vergelijking tussen de discriminatie-ervaringen van lhbtqia+ personen en cis-hetero personen uit een steekproef van de Nederlandse bevolking. We analyseren of er verschillen zijn in de mate waarin zij discriminatie ervaren, op welke gronden zij discriminatie ervaren en op welke manieren zij discriminatie ervaren. We kijken ook naar de locatie of situatie en het type dader. Ook kijken we of lhbtqia+ respondenten discriminatie ervaren door andere lhbtqia+ personen. Per onderwerp verschilt het of cijfers van ervaringen worden afgezet tegenover het totaal aantal respondenten van de groepen, tegenover het aantal respondenten met discriminatie-ervaring in de groepen of tegenover allebei deze aantallen.

We vergelijken in dit hoofdstuk of de resultaten tussen lhbtqia+ personen en cis-hetero personen uit de vragenlijst ten aanzien van discriminatie verschillen. Het is belangrijk om bij de interpretatie van de vragenlijstresultaten ermeê rekening te houden dat gepresenteerde cijfers, onder andere vanwege de beperkte responsaantallen bij enkele groepen, indicatief van aard zijn. Zie hoofdstuk 1 voor een uitgebreide toelichting hierover.

6.2 De mate van ervaren discriminatie

De respondenten is gevraagd of zij de 12 maanden voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst discriminatie hebben ervaren (zie Tabel 63). Alle ondervraagde lhbtqia+ groepen geven duidelijk aan zich vaker gediscrimineerd te voelen dan cis-hetero personen. Terwijl het aandeel dat discriminatie ervaart bij cis-hetero personen 11% is, varieert dit percentage bij de bevroagde lhbtqia+ groepen tussen 14% tot 63%. Groepen die relatief het meest aangeven gediscrimineerd te worden zijn non-binaire personen en queer personen. Trans personen en lhbtqia+ personen van kleur geven ook relatief vaak aan zich gediscrimineerd te voelen, maar vanwege de lage responsaantallen is dit een indicatieve bevinding. In de focusgroep kwam naar voren dat lhbtqia+ personen van kleur deze ervaringen met discriminatie (h)erkenden en bevestigden, ongeacht of ze wel of niet in Nederland waren geboren. Hierbij gaat het zowel over ervaringen met racisme als over ervaringen met discriminatie op grond van lhbtqia+ zijn.

De cijfers ten aanzien van intersekse personen geven de indruk dat deze groep relatief weinig discriminatie ervaart. Echter, gezien het beperkte aantal waarnemingen (n = 28) moet deze bevinding met grote voorzichtigheid worden betracht. In eerder onderzoek is naar voren gekomen dat ook intersekse personen veel te maken krijgen met discriminatie en vooroordelen (Movisie, 2020). Uit grootschalig Europees onderzoek van de EU Fundamental Rights Agency (FRA) uit 2024 blijkt dat, op Europees niveau, meer dan de helft van de intersekse personen zich gediscrimineerd voelt (56% tegenover 37% onder alle lhbtqi+ groepen in het onderzoek) (FRA, 2024).

Los van het kleine aantal waarnemingen zou de door intersekse personen ervaren mate van discriminatie iets te maken kunnen hebben met hun beperkte zichtbaarheid. Intersekse zijn is gedurende lange tijd een maatschappelijk taboe geweest waarin intersekse personen en hun ouders veelal werd aangeraden om er niet over te spreken (Movisie, 2020). Dat betekent dat intersekse personen niet of minder open zijn en daardoor als groep nog weinig zichtbaar in de maatschappij (ibid). Het kan dus zijn dat intersekse respondenten in mindere mate nadelige behandeling ten opzichte van andere groepen kan rapporteren, omdat zij minder open zijn en zichzelf niet of in mindere mate zien als iemand die hoort bij de groep intersekse personen.

Tabel 63 Ervaring met discriminatie in de afgelopen 12 maanden, cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
gediscrimineerd gevoeld	11	29*	26*	27*	50*	63*	14	59*	23*	48*	28*
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * bij het percentage betekent dat de frequentie van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een chi-kwadraattest waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

Tabel 64 Ervaring met discriminatie in de afgelopen 12 maanden, gemiddelde leeftijd per antwoordcategorie, cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in jaren)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
ja	48	41*	46	38*	29*	33*	51*	32*	34*	39*	45
nee	56	52*	56	51*	51	42*	61	37*	49*	52	60*

a Een * bij het percentage betekent dat gemiddelde leeftijd van de groep significant verschilt van de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een ongepaarde t-test waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

6.3 Discriminatiegronden

Aan alle respondenten is ook gevraagd naar de gronden voor de discriminatie die zij de 12 maanden voorafgaand aan deelname aan het onderzoek hebben ervaren. Hierbij is gevraagd of zij zich gediscrimineerd hebben gevoeld vanwege hun genderidentiteit, seksuele oriëntatie of het zijn van intersekse (zie Tabel 65). De resultaten aangaande deze drie gronden samen laten een vergelijkbaar beeld met die over het wel of niet ervaren van discriminatie zien. Cis-hetero personen voelen zich nauwelijks

gediscrimineerd vanwege hun genderidentiteit, seksuele oriëntatie of het zijn van intersekse (1%). Dat heeft er waarschijnlijk mee te maken dat cis-hetero zijn meer gezien wordt als maatschappelijke norm terwijl voor alle ondervraagde lhbtqia+ personen dit wel belangrijke discriminatiegronden zijn. Bij de bevraagde groepen lesbische, homoseksuele, bi+, non-binaire en aseksuele personen zien we dat zij significant vaker dan cis-hetero personen discriminatie ervaren vanwege genoemde redenen. Bij de andere lhbtqia+ groepen lijkt deze trend ook te bestaan, maar is dit niet met zekerheid te zeggen vanwege de beperkte responsaantallen voor deze groepen.

Verder valt op dat aseksuele personen het minst aangeven discriminatie te ervaren vanwege genderidentiteit, seksuele oriëntatie of het zijn van intersekse. Hierbij kan meespelen dat asexualiteit overwegend niet (direct) herkenbaar in het uiterlijk en/of het gedrag is voor anderen.

Tabel 65 Ervaring met discriminatie vanwege genderidentiteit, seksuele oriëntatie of het zijn van intersekse in de afgelopen 12 maanden, cis-hetero en lhbtqia+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
gediscrimineerd gevoeld vanwege genderidentiteit, seksuele oriëntatie of zijn van intersekse	1	24*	22*	16*	50*	49*	14*	51*	11*	22*	15*
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * bij het percentage betekent dat de frequentie van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een chi-kwadraattest waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

Aan de respondenten die aangaven de 12 maanden voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst het gevoel te hebben gehad gediscrimineerd te zijn (Tabel 63), zijn vervolgvragen gesteld over hun laatste ervaring met discriminatie. Het aantal respondenten dat deze vragen heeft beantwoord is voor enkele groepen laag, waardoor de uitkomsten zeer indicatief zijn.

Allereerst is gevraagd op welke grond(en) de respondent is gediscrimineerd. Tabel 66 en Tabel 67 tonen per discriminatiegrond hoeveel respondenten deze grond(en) noemen. Tabel 66 toont het aandeel respondenten met ervaring met een discriminatiegrond, afgezet tegenover het totaal aantal respondenten van de groep. Tabel 67 toont het aandeel respondenten met ervaring met een discriminatiegrond, afgezet tegenover het aandeel respondenten dat aangeeft discriminatie-ervaring te hebben.

Seksuele oriëntatie is door veel lhbtqia+ groepen de meest genoemde reden voor de ervaren discriminatie. Van de lhbtqia+ groepen, uitgezonderd intersekse personen, geeft 12% tot 40% aan gediscrimineerd te zijn vanwege deze reden. Deze bevinding ligt in lijn met recent onderzoek waarin duidelijk werd voor de groep lesbische, homoseksuele en bi+ personen dat seksuele oriëntatie, naast herkomst, de meest voorkomende discriminatiegrond is (32% van de gemelde incidenten) (Movisie, 2024). De hoge percentages in Tabel 66 en Tabel 67 bevestigen de indicatie dat seksuele oriëntatie een veelvoorkomende discriminatiegrond is voor trans, non-binaire, queer en aseksuele personen, lhbtqia+ personen van kleur en lhbtqia+ personen met een beperking. Dit beeld kwam terug in de focusgroep met aseksuele personen waarin deelnemers het gevoel uitten dat zij hun asexualiteit moeten uitleggen of er vervelende opmerkingen

over krijgen. Ook ervaren zij systemische discriminatie door een heteronormatieve maatschappij waarin aseksualiteit nog stuit op veel onbegrip.

Trans, non-binaire, queer en intersekse personen geven aan het vaakst gediscrimineerd te worden vanwege het zijn van transgender of non-binair. Dit zou overigens kunnen betekenen dat een aantal van de trans en non-binaire respondenten ook intersekse zijn. Lhbtq+ personen van kleur worden volgens henzelf het meest gediscrimineerd op basis van herkomst of huidskleur. Deze bevinding kwam ook terug in de focusgroep, waarin er bijvoorbeeld werd aangegeven dat deelnemers (seksueel) geobjectiveerd werden vanwege hun afkomst en/of uiterlijk in combinatie met hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit. Deze vorm van discriminatie wordt in de internationale literatuur 'seksueel racisme' genoemd (Bedi, 2015; Robinson & Frost, 2017). Daarnaast geven gevluchte lhbtq+ personen van kleur ook aan dat ze discriminatie en uitsluiting ervaren omdat ze de Nederlandse taal niet voldoende beheersen; dit zorgt ervoor dat ze in sommige contexten genegeerd worden door Nederlandssprekende mensen.

Voor non-binaire, trans en queer personen is naast seksuele oriëntatie ook het zijn van transgender of non-binair een belangrijke discriminatiegrond.

Alle groepen lhbtq+ personen, uitgezonderd homoseksuele personen, met discriminatie-ervaring geven relatief meer dan cis-hetero personen aan discriminatie te ervaren op basis van de grond 'man of vrouw zijn'.

Voor wat betreft leeftijd kwam in een onderzoek naar discriminatie in 2020, waarin resultaten van de lhb groepen samengevoegd waren, naar voren dat onder lesbische, homoseksuele en biseksuele personen met een discriminatie-ervaring leeftijd een meer voorkomende discriminatiegrond was dan geslacht en seksuele oriëntatie (Andriessen, et al., 2020). Uit de huidige monitor, waarin de lhb groepen zijn gesplitst, zien we dat lesbische en bi+ personen minder vaak discriminatie vanwege leeftijd dan vanwege seksuele oriëntatie of het zijn van man of vrouw ervaren (Tabel 67). Homoseksuele personen ervaren daarentegen meer discriminatie vanwege leeftijd dan vanwege het zijn van man of vrouw, echter gaat dat niet op voor de discriminatiegrond seksuele oriëntatie.

Tabel 66 Gronden ervaren discriminatie in de afgelopen 12 maanden, cis-hetero en lhbtq+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (meerdere antwoorden mogelijk, in procenten)^{a b}

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
seksuele oriëntatie	0,4	24*	23*	13*	32*	40*	4*	37*	12*	27*	14*
vrouw of man zijn	3	10*	1	8*	18*	22*	7*	24	12	16*	7*
transgender of non-binair zijn	0	5*	1	6*	45*	40*	7*	27*	3*	6*	3*
handicap of chronische ziekte	2	5*	1*	7*	14*	14*	4	14*	8*	6*	11*
herkomst of huidskleur	3	1	2	4	9*	10*	0	14*	4	28*	4
politieke overtuiging	2	3	3	6	5	14*	0	7*	4	6*	3
leeftijd	2	3	4	6	9	8*	0	2	3	6*	1
nationaliteit	2	0	1	1	0	6*	0	8*	0	7*	0
godsdienst of levensovertuiging	1	1	0,3	3	5	8*	0	3	2	3	2
intersekse zijn	0	0	0	0	0	1	7	0	0	0	1
burgerlijke staat	0,5	1	1	0,4	0	4	0	2	1	1	2
arbeidsduur (fulltime of parttime)	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2
soort contract (vast of tijdelijk)	0,3	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0
zwangerschap, bevalling of ouderschap	0,3	0	0	0,4	0	1	0	0	0	0	0
anders	1	1	1	3	0	1	0	3	2	4	4
zeg ik liever niet	0,1	1	0	0	0	3	0	2	0	1	0
respondenten vraag beantwoord (n)	108	50	85	73	11	45	4	35	28	32	34
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Deze vraag is alleen gesteld aan personen die aangaven zich gediscrimineerd te hebben gevoeld in de 12 maanden voorafgaand aan het invullen van de vraag. Hierbij is gevraagd naar de ervaring bij de laatste keer dat dien zich gediscrimineerd voelde.

b Een * bij het percentage betekent dat de frequentie van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een chi-kwadraattest waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

Tabel 67 Gronden ervaren discriminatie in de afgelopen 12 maanden, cis-hetero en lhbtq+ personen, t.o.v. respondenten met een discriminatie-ervaring, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (meerdere antwoorden mogelijk, in procenten)^{a b}

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
seksuele oriëntatie	4	82*	88*	49*	64*	64*	25*	63*	50*	56*	50*
vrouw of man zijn	23	34	4*	32	36	36	50	40	50*	34*	24
transgender of non-binair zijn	0	16*	2	21*	91*	64*	50*	46*	11*	13*	12*
handicap of chronische ziekte	23	18	5	25	27	22	25	23	36	13	38
herkomst of huidskleur	31	2*	8*	14*	18	16*	0	23	18	59*	15*
politieke overtuiging	19	10	11	21	9	22	0	11	18	13	12
leeftijd	20	10	16	21	18	13	0	3*	14	13	3*
nationaliteit	17	0*	4*	4*	0	9	0	14	0*	16	0*
godsdienst of levensovertuiging	13	2*	1*	10	9	13	0	6	7	6	6
intersekse zijn	0	0	0	0	0	2	50*	0	0	0	3
burgerlijke staat	4	4	5	1	0	7	0	3	4	3	9
arbeidsduur (full- of parttime)	6	2	0*	4	0	0	0	0	0	0	6
soort contract (vast of tijdelijk)	3	0	1	4	0	0	0	0	0	3	0
zwangerschap, bevalling of ouderschap	2	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0
anders	7	2	5	10	0	2	0	6	7	9	15
zeg ik liever niet	1	2	0	0	0	4	0	3	0	3	0
respondenten vraag beantwoord (n)	108	50	85	73	11	45	4	35	28	32	34
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Deze vraag is alleen gesteld aan personen die aangaven zich gediscrimineerd te hebben gevoeld in de 12 maanden voorafgaand aan het invullen van de vraag. Hierbij is gevraagd naar de ervaring bij de laatste keer dat dien zich gediscrimineerd voelde.

b Een * bij het percentage betekent dat de frequentie van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een chi-kwadraattest waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

6.4 Uitingsvormen

Ook is aan de respondenten met discriminatie-ervaring gevraagd naar de uitingsvormen van de laatste ervaring van discriminatie. In deze paragraaf behandelen we de uitingsvormen van de ervaren discriminatie waarbij de resultaten worden afgezet tegenover de groep met discriminatie-ervaringen (zie Tabel 68).

De resultaten geven het beeld dat lhbtq+ personen met een discriminatie-ervaring vaker dan cis-hetero personen aangeven te maken te hebben met discriminatie die zich uit in de vorm van discriminerende opmerkingen, naropen en een negatief beeld/stigmatisering. Alle lhbtq+ groepen geven meer dan cis-hetero personen aan discriminatie in de vorm van discriminerende opmerkingen dan de cis-hetero groep te ervaren. Deze verschillen zijn significant voor de groepen lesbische, homoseksuele, bi+ en

non-binaire personen. Dit lijkt ook te gelden voor trans en queer personen en lhbtq+ personen van kleur, echter vanwege de beperkte responsaantallen is dit niet met zekerheid te zeggen. Uit de focusgroep kwam echter wel naar voren dat lhbtq+ personen van kleur met enige regelmaat worden blootgesteld aan stigmatiserende opmerkingen en nageroepen worden op straat. Met name homo mannen van kleur die een meer feminiene expressie hebben, krijgen vaker opmerkingen, maar ook een trans man van kleur die aangaf een opmerking van zijn therapeut te hebben gehad dat hij 'half man en half vrouw' zou zijn. Ook met discriminerende opmerkingen, zoals 'ga terug naar je eigen land', krijgen lhbtq+ personen van kleur te maken. Wat betreft de ervaring met discriminerende opmerkingen zijn de verschillen relatief het grootst tussen cis-hetero personen en trans en non-binaire personen.

Alle lhbtq+ groepen beschouwend, zien we dat voor de meeste lhbtq+ groepen geldt dat de meest genoemde uitingsvormen van discriminatie discriminerende opmerkingen, het neerzetten van een negatief beeld of stigmatisering, ongelijke behandeling of benadeling en naroeppen en negeren of uitsluiting zijn. Hierbij valt op dat de cis-hetero groep relatief meer aangeeft discriminatie te ervaren door ongelijke behandeling, benadeling of het voortrekken van bepaalde groepen dan veel lhbtq+ groepen. De cis-hetero personen die zich op deze gronden gediscrimineerd voelen zijn ook vaker vrouw dan bij de andere categorieën.

Vrijwel alle deelnemers aan de focusgroep met trans en non-binaire personen gaven aan te maken te krijgen met discriminatie op grond van hun genderidentiteit. Vooral subtielere vormen van discriminatie, zoals micro-agressies, komen veel voor. Bijvoorbeeld het gebruiken van de verkeerde voornaamwoorden of juist dat mensen in hun omgeving zich expliciet en openbaar op de borst kloppen als ze de juiste naam of voornaamwoorden hebben gebruikt. Daarnaast worden ook meer systemische vormen van discriminatie benoemd, zoals het invullen van vragenlijsten zonder de opties trans of non-binair, of het gebruik van openbare toiletten waarbij je een hokje moet kiezen wat niet (helemaal) kloppend voelt. Ook waren er ervaringen met explicietere vormen van discriminatie, zoals openlijk bevraagd of aangesproken worden op basis van gender(identiteit) of genderexpressie of denigrerende opmerkingen op de werkvloer. Deze ervaringen met discriminatie laten ook zien dat mensen vaak proberen om trans en/of non-binaire personen in een hokje te plaatsen dat past bij hun eigen begrip van gender. Dit leidt tot situaties waarin trans en non-binaire personen zich moeten verantwoorden of hun identiteit moeten uitleggen. Dit wijst op de druk die trans en non-binaire personen ervaren om zich aan te passen aan cis- (en soms ook hetero-) normatieve verwachtingen.

Verder laten de cijfers zien dat trans, non-binaire, intersekse en queer personen relatief het vaakst discriminatie vanwege het gebruik van onjuiste voornaamwoorden of aanspreekvormen ervaren. In de groepen bi+ personen, lhbtq+ personen van kleur en lhbtq+ personen met een beperking rapporteren ook relatief veel respondenten deze vorm van discriminatie. Dit kan mogelijk (deels) verklaard worden doordat zij ook deel uitmaken van de groepen trans, non-binaire, intersekse en/of queer personen (overlap).

In de focusgroep met intersekse personen kwam het gebruik van de juiste voornaamwoorden ook aan bod. Non-binaire intersekse personen die genderneutrale voornaamwoorden gebruiken krijgen ook te maken met *misgendering* en binaire aanspreekvormen. Maar dit kan ook spelen voor intersekse personen die niet non-binair zijn. Zo waren er respondenten waarbij bijvoorbeeld hun stemgeluid verwarring kan wekken omdat dit voor mensen die hen niet kennen niet overeenkomt met hun gender (bijvoorbeeld een intersekse vrouw met een lagere stem). Zij stuiten daardoor op verwarring, met name in telefonisch contact met bijvoorbeeld een overheidsinstantie. Ze

hebben dan vaak het gevoel die verwarring te moeten ophelderen. Hierbij kan het voor hen helpend zijn om hun voornaamwoorden (ook als het niet gaat om genderneutrale voornaamwoorden) in hun emailhandtekening op te nemen om die verwarring voor te zijn.

Uit de tabel blijkt verder dat er geen interseksse personen onder de respondenten waren die ongelijke behandeling/benadeling/voortrekken van bepaalde groepen hebben ervaren. Dit heeft mogelijk te maken met de beperkte zichtbaarheid van interseksse personen als groep (zie paragraaf 6.2).

Tabel 68 Uitingvormen ervaren discriminatie in de afgelopen 12 maanden, cis-hetero en lhbtq+ personen, t.o.v. degenen met een discriminatie-ervaring, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (meerdere antwoorden mogelijk, in procenten)^{a b}

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
door discriminerende opmerkingen	37	64*	52*	59*	91*	73*	50	74*	46	59*	56
door een negatief beeld / stigmatisering bijv. in de media)	40	38	39	51	45	64*	25	60*	46	50	41
door ongelijke behandeling / benadeling / voortrekken bepaalde groepen	53	32*	19*	48	55	44	0*	37	50	44	41
door nageroepen te worden	16	18	31*	21	36	29	25	49*	18	28	15
door negeren / uitsluiting	26	22	11*	21	36	31	50	20	25	9*	24
het was meer een gevoel dan dat er iets gebeurde	13	6	26*	26*	9	24	25	9	29*	19	21
door gebruik van verkeerde voornaamwoorden / aanspreekvormen	1	6	2	12*	55*	20*	25*	17*	11*	13*	12*
door roddels	16	10	12	29*	36	18	25	6	7	9	21
door geweld / agressief gedrag	7	6	12	10	9	11	0	11	4	13	6
door bedreiging	9	0	6	12	9	9	0	11	11	6	6
door vernieling / beschadiging van eigendommen	1	2	1	5	9*	4	0	9*	0	0	0
anders, namelijk	7	4	5	5	0	4	0	9	11	9	12
zeg ik liever niet	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
respondenten vraag beantwoord (n)	108	50	85	73	11	45	4	35	28	32	34
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Deze vraag is alleen gesteld aan personen die aangaven zich gediscrimineerd te hebben gevoeld in de 12 maanden voorafgaand aan het invullen van de vraag. Hierbij is gevraagd naar de ervaring bij de laatste keer dat dien zich gediscrimineerd voelde.

b Een * bij het percentage betekent dat de frequentie van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een chi-kwadraattest waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

6.5 Locatie

We hebben respondenten ook gevraagd naar waar hun ervaring(en) met discriminatie plaatsvond(en) (zie Tabel 69). In deze paragraaf behandelen we de locatie van de ervaren discriminatie waarbij de resultaten worden afgezet tegenover de groep met discriminatie-ervaringen (en niet de hele groep). Ook bij de resultaten in deze paragraaf geldt dat resultaten van veel groepen lage responsaantallen betreft en de resultaten daarom indicatief zijn.

De lhbtqi+ respondenten geven het meest aan dat hun discriminatie-ervaring plaatsvond op straat, online en/of op het werk. Alle lhbtqi+ groepen geven aan discriminatie vaker online te ervaren dan cis-hetero personen. Daarnaast zijn door lhbtqi+ personen veelgenoemde locaties voor discriminatie bij iemand anders thuis, in een uitgaansgebied en in het openbaar vervoer.

De cijfers wijzen erop dat online discriminatie relatief meer ervaren wordt door non-binaire, asexuele en queer personen. In de focusgroep met asexuele personen werd dit beeld herkend, al krijgt niet iedereen er persoonlijk mee te maken. Soms ervaren ze bijvoorbeeld ook discriminatie doordat er op sociale media of in reactie op online artikelen veel negatieve dingen over asexuele personen en asexualiteit gezegd worden. Homoseksuele, non-binaire en queer personen geven relatief het meest aan dat zij op straat worden gediscrimineerd. Lhbtqi+ personen van kleur en queer personen geven in vergelijking met andere lhbtqi+ groepen het meest aan dat zij discriminatie ervaren in het openbaar vervoer. In de focusgroep met lhbtqi+ personen van kleur werd het openbaar vervoer niet expliciet genoemd, maar er werd wel aangegeven dat discriminatie vrijwel overal plaatsvindt, ook in openbare ruimtes, zoals op straat. Daarnaast werden specifieke plekken genoemd waar lhbtqi+ personen te maken krijgen met discriminerende opmerkingen, zoals in het AZC, in uitgaansgelegenheden (clubs) en op het werk. Ook online discriminatie, bijvoorbeeld via datingapps zoals Grindr, kwam naar voren als een plek waar dit regelmatig gebeurt.

Tabel 69 Locatie ervaren discriminatie in de afgelopen 12 maanden, cis-hetero en lhbtqi+ personen, t.o.v. degenen met een discriminatie-ervaring, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (meerdere antwoorden mogelijk, in procenten)^{a b}

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
op straat	27	32	54*	38	55	44*	25	54*	18	38	32
online	18	28	28	32*	27	49*	0	40*	43*	31	35*
op het werk	29	26	26	38	36	36	0	40	14	44	24
bij iemand anders in huis	8	16	5	21*	9	29*	25	14	25*	13	18
in een uitgaansgebied	13	12	16	18	0	24	0	23	18	19	15
in het openbaar vervoer	9	4	9	15	0	20*	0	26*	14	28*	9
in of rondom een horecagelegenheid	12	16	13	15	18	18	0	17	14	13	18
in een winkel	13	4	6	5	9	11	25	17	25	16	12
thuis	7	10	4	15	18	7	25	11	11	6	9
op school	4	4	4	8	18*	4	0	6	14*	6	9
bij het sporten	2	2	4	4	18*	9*	0	11*	4	3	3

bij een overheidsinstantie	13	4	1*	14	0	4	0	11	4	3	12
bij een zorgverlener	3	4	1	8	9	7	0	9	7	0	9
ergens anders	25	14	14*	15	0*	13	25	6*	14	6*	12
zeg ik liever niet	4	2	1	1	18*	0	0	1	4	6	3
respondenten vraag beantwoord (n)	108	50	85	73	11	45	4	35	28	32	34
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Deze vraag is alleen gesteld aan personen die aangaven zich gediscrimineerd te hebben gevoeld in de 12 maanden voorafgaand aan het invullen van de vraag. Hierbij is gevraagd naar de ervaring bij de laatste keer dat dien zich gediscrimineerd voelde.

b Een * bij het percentage betekent dat de frequentie van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een chi-kwadraattest waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

6.6 Type dader

Aan zij die aangaven zich gediscrimineerd te hebben gevoeld, is gevraagd wie de dader was. In deze paragraaf behandelen we de type daders van de ervaren discriminatie waarbij de resultaten worden afgezet tegenover de groep met discriminatie-ervaringen (en niet de hele groep). Er zijn veel verschillen in type dader tussen de ondervraagde groepen (zie Tabel 70). Ook bij deze resultaten is voorzichtigheid geboden bij de interpretatie van de resultaten bij meerdere groepen vanwege de lage absolute responsaantallen.

De meest genoemde typen dader zijn onbekenden, collega's en buurtgenoten. Het merendeel van de homoseksuele mannen die discriminatie ervaren, geeft aan dat de dader een onbekende is (78%). Ook non-binaire en queer personen geven relatief vaak aan dat de dader een onbekende is (73% en 69%). Dit kan bijvoorbeeld gaan om incidenten in de publieke ruimte zoals op straat of in het openbaar vervoer. Verder worden ook collega's, buurtgenoten en zorgverleners door meerdere lhbtqia+ personen vaker als daders genoemd dan door cis-hetero personen. Een deelnemer aan de focusgroep voor mensen met een beperking geeft aan dat je je in het contact met zorgverleners erg kwetsbaar kunt voelen, bijvoorbeeld omdat zij niet altijd goed begrijpen wat het voor je betekent om gewassen te worden in je thuisomgeving, waar je gezinsleden in de buurt zijn.

Ook van de kant van hun ouders hebben meerdere lhbtqia+ personen discriminatie ervaren. Trans personen noemen veel vaker dan cis-hetero personen discriminatie door hun moeder (27%). Bij lhbtqia+ personen van kleur werden collega's, hulpverleners en personen uit hetzelfde herkomstland genoemd als de daders van discriminatie.

De helft van de intersekse personen met discriminatie-ervaring noemt een date als dader van discriminatie. In de focusgroep met intersekse personen kwam ook naar voren dat personen soms worstelen met hoe open ze zijn over dat ze intersekse zijn in relatie tot dates. De één is er heel open over, bijvoorbeeld op datingapps, om niet in aanraking te hoeven komen met mensen die dat niet accepteren. Anderen zijn huiveriger en zijn juist bang om verkeerde mensen aan te trekken, die vanuit nieuwsgierigheid willen daten met een intersekse persoon. Ook kunnen potentiële dates met best intieme vragen komen waar intersekse personen vaak niet op zitten te wachten.

Tabel 70 Dadertypen ervaren discriminatie in de afgelopen 12 maanden, cis-hetero en lhbtqia+ personen, t.o.v. degenen met een discriminatie-ervaring, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (meerdere antwoorden mogelijk, in procenten)^{a b}

	Cis-hetero	L	H	B+	T	N	I	Q	A	KM	B
onbekende	48	54	71*	53	64	73*	50	69*	50	56	47
collega	10	22*	19	32*	27	33*	0	34*	18	34*	29*
buurtgenoot	7	6	15	21*	27*	18*	25	11	7	9	24*
leidinggevende	14	2*	9	15	18	7	0	14	11	16	6
medewerker van een overheidsinstantie	13	6	4*	15	0	9	0	20	14	6	21
zorgverlener	2	6	1	11*	0	11*	0	14*	11*	9*	15*
een vriend / vriendin	8	2	1*	10	9	16	0	11	11	16	12
ander familielid	7	4	2	10	18	13	25	14	11	3	9
medestudent / -scholier	5	4	4	4	9	11	0	6	21*	3	9
moeder	1	4	0	3	27*	9*	0	11*	14*	3	12*
vader	1	0	1	7*	9*	9*	0	9*	7	9*	6*
een klant/cliënt	7	6	6	7	0	0	0	3	4	6	9
broer of zus	5	4	0	3	0	9	25	3	14	3	12
docent of andere leraar (bijv. sport- of muziekleraar)	7	2	2	7	18	4	0	3	7	3	3
iemand met wie ik een date had	0	0	1	4*	0	9*	50*	3	0	6*	9*
bekende van sport of hobby	2	4	2	4	9	4	0	3	7	0	6
ex-partner	1	0	1	5	0	4	25*	0	0	0	9
partner	3	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0
kind	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
iemand anders	24	20	13	18	0	11	50	14	14	22	15
zeg ik liever niet	2	2	1	1	9	0	0	0	4	6	0
respondenten vraag beantwoord (n)	108	50	85	73	11	45	4	35	28	32	34
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Deze vraag is alleen gesteld aan personen die aangaven zich gediscrimineerd te hebben gevoeld in de 12 maanden voorafgaand aan het invullen van de vraag. Hierbij is gevraagd naar de ervaring bij de laatste keer dat dien zich gediscrimineerd voelde.

b Een * bij het percentage betekent dat de frequentie van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een chi-kwadraattest waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

6.7 Discriminatie door (andere) lhbtqi+ personen

Tot slot is aan alle respondenten – dus ook aan diegenen die in eerste instantie niet aangaven discriminatie te ervaren – gevraagd of zij zich door één of meerdere lhbtqi+ personen gediscrimineerd hebben gevoeld (zie Tabel 70).

De resultaten laten zien dat alle ondervraagde lhbtqi+ groepen meer discriminatie door (andere) lhbtqi+ personen ervaren dan cis-hetero personen. Cis-hetero personen ervaren dus minder discriminatie van lhbtqi+ personen dan lhbtqi+ personen ervaren van andere lhbtqi+ personen. Relatief geven de groepen non-binaire personen en lhbtqi+ personen van kleur het meest aan discriminatie door andere lhbtqi+ personen te ervaren. In de focusgroep met lhbtqi+ personen van kleur werd dit ook bevestigd: discriminatie ervaren de deelnemers voornamelijk door witte homo mannen, zowel in persoonlijke interacties (bijvoorbeeld door afgewezen te worden), als ook online (bijvoorbeeld door hele etnische groepen uit te sluiten op een dating profiel, of juist enkel seks te willen hebben met zwarte lhbtqi+ personen vanwege fetisjering – ook dat is een vorm van seksueel racisme).

De resultaten laten zien dat van alle lhbtqi+ groepen het merendeel aangeeft ‘intra-groep discriminatie’ (discriminatie door anderen uit de lhbtqi+ gemeenschap) te ervaren. De resultaten laten zien dat ‘intragroep discriminatie’ vaker voorkomt bij lhbtqi+ personen van kleur en non-binaire personen dan bij andere lhbtqi+ groepen. In de focusgroep met trans en non-binaire personen gaven de non-binaire deelnemers aan dat zij zich soms niet helemaal welkom voelen binnen de trans gemeenschap. Zo gaven non-binaire personen aan ook discriminatie te ervaren van binaire trans personen (b.v. gebruik verkeerde voornaamwoorden en aangeven dat non-binair zijn een fase is). Ook creëert genderidentiteit in combinatie met seksualiteit uitdagingen in de datingwereld voor trans en non-binaire personen. Bijvoorbeeld als trans man afwijzing ervaren van homo mannen, vanwege ‘te vrouwelijk’ zijn.

Deze bevinding is belangrijk voor vervolgonderzoek, omdat eerder internationaal (kwalitatief) onderzoek aantoont dat ‘intragroep discriminatie’, net als discriminatie door personen buiten de lhbtqi+ gemeenschap, negatieve invloed zou kunnen hebben op het gevoel van uitsluiting en het mentale welzijn (Dellers, Duffy, & Zimmer-Gembeck, 2024). Het kan het gevoel van uitsluiting versterken en leiden tot vermindering van het vermogen om aansluiting en ondersteuning te vinden op gemeenschapsniveau (ibid).

Tabel 71 Ervaring met discriminatie door (andere) lhbtqi+ personen in de afgelopen 12 maanden, cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	Cis-hetero	L	H	B	T	N	I	Q	A	KM	B
gediscrimineerd gevoeld door lhbtqi+ personen	3	5	4	5	9	14*	4*	7*	4	13*	6
respondenten totaal in groep (n)	985	173	330	271	22	72	28	59	120	67	123

a Een * bij het percentage betekent dat de frequentie van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een chi-kwadraattest waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

Tabel 72 Ervaring met discriminatie door (andere) lhbtqi+ personen in de afgelopen 12 maanden, gemiddelde leeftijd per antwoordcategorie, cis-hetero en lhbtqi+ personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in jaren)^a

	Cis-hetero	L	H	B	T	N	I	Q	A	KM	B
ja	43	39	49	36	30	33	41	26*	22*	42	48
nee	55	49*	53	48*	42*	37	59	35*	48*	46*	57

a Een * bij het percentage betekent dat het gemiddelde van de groep significant verschilt met de cis-hetero groep. Dit is getoetst met behulp van een T-test waarbij als grenswaarde voor statistische significantie $p < 0,05$ is aangehouden.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

6.8 Samenvatting

Het beeld rondom de discriminatie-ervaringen van lhbtqi+ personen laat zich als volgt samenvatten:

- De in dit hoofdstuk gepresenteerde cijfers uit de vragenlijst zijn indicatief vanwege onder andere de beperkte aantallen respondenten. Bij de interpretatie van de resultaten is het belangrijk hier rekening mee te houden. Zie voor meer toelichting hoofdstuk 1.
- Alle bevraagde groepen lhbtqi+ personen geven in vergelijking met cis-hetero personen meer aan discriminatie-ervaringen te hebben gehad in het jaar voorafgaand aan de vragenlijst. Van de cis-hetero personen geeft 11% discriminatie te hebben ervaren, bij de lhbtqi+ groepen is dit aandeel 14% of hoger. Lhbtqi+ groepen die relatief het meest aangeven ervaring met discriminatie te hebben zijn non-binaire, queer personen en trans personen.
- Lhbtqi+ personen geven duidelijk meer dan cis-hetero personen aan vanwege genderidentiteit, seksuele oriëntatie of het zijn van interseks gediscrimineerd te zijn geweest in het jaar voorafgaand aan de vragenlijst. Van de bevraagde lhbtqi+ groepen geeft een tiende tot ongeveer de helft dit aan. Wanneer naar specifieke discriminatiegronden wordt gevraagd, wordt bij bijna alle lhbtqi+ groepen seksuele oriëntatie, dan wel als enige dan wel samen met een andere grond, het vaakst genoemd (uitzonderingen zijn trans en interseks personen en lhbtqi+ personen van kleur).
- Trans, non-binaire en queer personen geven het meest aan gediscrimineerd te worden vanwege het zijn van transgender of non-binair.
- Lhbtqi+ personen van kleur worden volgens henzelf het meest gediscrimineerd op basis van herkomst of huidskleur, al dan niet in combinatie met hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit.
- Veelgenoemde uitingsvormen van discriminatie ervaren door lhbtqi+ personen zijn discriminerende opmerkingen, het neerzetten van een negatief beeld (stigmatisering), ongelijke behandeling, genderidentiteit, een vorm van benadeling en naroeven. Wat betreft de ervaring met discriminerende opmerkingen zijn de verschillen relatief het grootst tussen cis-hetero personen en trans en non-binaire personen.
- Alle lhbtqi+ groepen met discriminatie-ervaring beschouwend, zien we dat voor de meeste lhbtqi+ groepen geldt dat de meest genoemde uitingsvormen van discriminatie discriminerende opmerkingen, het neerzetten van een negatief

beeld of stigmatisering, ongelijke behandeling of benadeling en naroeppen en negeren of uitsluiting zijn.

- Cis-hetero personen met discriminatie-ervaring geven meer dan bijna alle lhbtqi+ groepen met discriminatie-ervaring (uitzondering is groep trans personen) aan discriminatie te ervaren door ongelijke behandeling, benadeling of voortrekken van bepaalde groepen. De cis-hetero personen die zich op deze gronden gediscrimineerd voelen zijn ook vaker vrouw dan bij de andere categorieën.
- Trans, non-binaire en intersekse personen geven het meest aan discriminatie te ervaren vanwege het gebruik van verkeerde voornaamwoorden of aanspreekvormen.
- Trans en non-binaire personen ervaren druk van anderen om zich aan te passen aan cis- (en soms ook hetero-) normatieve verwachtingen rondom genderidentiteit en -expressie. Dit wordt voornamelijk ervaren in de vorm van (soms denigrerende) vragen of opmerkingen hierover.
- De meest genoemde locaties voor discriminatie zijn op straat, online en/of op het werk. De resultaten wijzen erop dat van de lhbtqi+ personen met discriminatie-ervaring discriminatie op straat het meest wordt ervaren door homoseksuele, queer en trans personen; online discriminatie het meest door non-binaire, asexuele en queer personen; en discriminatie op het werk het meest door queer personen en lhbtqi+ personen van kleur. Lhbtqi+ personen van kleur en queer personen geven het meest aan discriminatie in het openbaar vervoer te ervaren.
- Er zijn veel verschillen in type dader van de ervaren discriminatie bij de verschillende lhbtqi+ groepen. De meest genoemde typen daders van de ervaren discriminatie zijn onbekenden, collega's en buurtgenoten.
- Alle bevraagde groepen lhbtqi+ personen ervaren discriminatie door andere lhbtqi+ personen. Non-binaire personen en lhbtqi+ personen van kleur geven dit het meest aan. Lhbtqi+ personen van kleur krijgen te maken met seksueel racisme en fetisjering. Non-binaire personen geven onder meer aan discriminatie door cisgender en binaire trans personen te ervaren.

€
€
€
€
€

7 Opvattingen

7.1 Inleiding

Wie studies van langer en korter geleden in vogelvlucht beschouwt, kan daaruit opmaken dat de houding tegenover de groep lhbtqia+ personen als geheel in de loop van de jaren steeds positiever is geworden (SCP, 2016; SCP, 2018a; SCP, 2022a). Wie wat preciezer kijkt, ziet dat die conclusie, zacht gezegd, nuancering behoeft. Eerder onderzoek laat patronen en ontwikkelingen zien maar is beperkt als het gaat om opvattingen over subgroepen binnen de lhbtqia+ gemeenschap. Er is nog weinig onderzoek beschikbaar over de houding ten opzichte van gender- en seksediversiteit, zoals geleefd door o.a. transgender, non-binaire en intersekse personen. Als het gaat om seksuele diversiteit zijn de opvattingen over aseksualiteit, en daardoor aseksuele personen, nog onderbelicht. Biseksuele of bi+ personen zijn wel al vaker onderwerp geweest van onderzoek naar houdingen, maar in de praktijk heeft een deel van dat onderzoek toch vooral kennis over de houding ten opzichte van homoseksuele en lesbische personen opgeleverd.

Incidenten en maatschappelijke onrust in de afgelopen jaren duiden erop dat een positieve houding niet vanzelfsprekend is, en dat de acceptatie van lhbtqia+ personen zeker niet 'af' of 'voltooid' is. In verschillende plaatsen zijn de afgelopen twee jaar regenboogvlaggen gestolen of verbrand. Bij COC Eindhoven in april 2023 werd niet alleen de vlag gestolen, maar werden aanwezigen bedreigd en geslagen (NOS, 2023b). In maart 2023 ontstond grote commotie rond de Week van de Lentekriebels, toen desinformatie werd verspreid over het lesmateriaal dat werd gebruikt (NOS, 2023a). In dezelfde periode waren er bedreigingen aan het adres van dichter en schrijver Pim Lammers, en werd er geprotesteerd tegen voorleesactiviteiten door drag artiesten (De Gelderlander, 2023). In de zomer van 2024 werd bekend dat de acceptatie van lhbtqia+ personen onder Amsterdamse scholieren in een paar jaar tijd is afgenomen (GGD, 2024). Uit een artikel van NRC bleek dat ook hier desinformatie naar alle waarschijnlijkheid een rol heeft gespeeld, in de vorm van online video's waarin met name genderdiversiteit belachelijk werd gemaakt (NRC, 2024). Tenslotte wijst een journalistiek onderzoek er op dat lhbtqia+ personen steeds vaker doelwit zijn van online haat (Dijk, Hofman, Ruiter, & Veerbeek, 2023).

Tegen de achtergrond van deze ontwikkelingen geeft dit hoofdstuk inzicht in de huidige opvattingen ten opzichte van lhbtqia+ personen van een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking. Het hoofdstuk gaat in op opvattingen over seksuele diversiteit, waaronder bi- en aseksualiteit. Ook gaat dit hoofdstuk in op opvattingen over gender- en seksediversiteit, o.a. ten aanzien van transgender, non-binaire en intersekse personen. Deze opvattingen worden waar mogelijk ook vergeleken met de opvattingen zoals gepresenteerd in eerdere SCP rapporten (zie o.a. SCP, 2018b) en laten dus de ontwikkelingen zien op het gebied van opvattingen over lhbtqia+ personen. Ook worden de opvattingen vergeleken met opvattingen in andere Europese landen.

7.1.1 Data en methoden

In dit hoofdstuk gebruiken we verschillende databronnen. De belangrijkste databron is de vragenlijst die binnen deze lhbtqia+-monitor is uitgezet onder een nationaal representatieve steekproef bestaande uit 1.140 personen. In deze vragenlijst zijn in

totaal 62 stellingen voorgelegd aan de respondenten. Een deel van de stellingen is, om het aantal stellingen per respondent te beperken, voorgelegd aan een deel van alle respondenten. Deze stellingen zijn voorgelegd aan ongeveer de helft van de respondenten, waarbij de stellingen op basis van een aselechte wijze zijn toegewezen aan een respondent.³⁶ Dit is gebeurd op basis van een 'split run', waarbij ongeveer de helft van de respondenten één set vragen krijgt, en de andere helft van de respondenten de andere set vragen krijgt. Het aantal personen dat een bepaalde stelling heeft ingevuld kan daarom verschillen per stelling.

We presenteren de resultaten uit de vragenlijst en vergelijken deze waar mogelijk met resultaten uit andere voorgaande onderzoeken waarin dezelfde of vergelijkbare stellingen zijn voorgelegd. Het belangrijkste onderzoek in het kader van deze vergelijking is het onderzoek SCP Leefsituatie-Index (SLI)³⁷, uitgevoerd in 2019/2020 (SCP, 2022b). Hiernaast benutten we, om de opvattingen in andere Europese landen in beeld te brengen, data uit de European Social Survey (ESS, zie kader 7.1). De ESS wordt tweejaarlijks uitgevoerd. Op het moment van schrijven is de ESS 2023 nog niet gepubliceerd dus maken we gebruik van de ESS 2020.

De resultaten van de stellingen worden gepresenteerd met een gewogen percentage per antwoordcategorie op basis van de nationaal representatieve weging uitgevoerd op de dataset. Per stelling wordt benoemd hoeveel ongewogen respondenten de vraag beantwoord hebben. Waar relevant is onder tabellen en figuren toelicht op welk significantniveau is getoetst.

Per onderwerp over een bepaalde lhbtq+ groep of thema wordt op basis van een set stellingen die is voorgelegd een samengesteld gemiddelde berekend dat aangeeft in hoeverre men over alle stellingen positief, neutraal of negatief denkt. Bij de samenvattende schaalscores in dit document moet in het achterhoofd worden gehouden dat het uitdrukken van de stand van zaken in één gemiddelde gepaard gaat met een versimpeling van de genuanceerde opinies van mensen die wel zichtbaar is in de losse uitkomsten per stelling. Uitkomsten van de maat hangen sterk af van waar men grenzen trekt. De vijf mogelijke antwoordcategorieën ('helemaal eens' tot en met 'helemaal oneens', zie bijv. Tabel 73) worden verdeeld over drie categorieën houding (positief, neutraal, negatief). De samengestelde score laat ook niet de houding zien van het deel van de respondenten dat de vraag beantwoordt met 'zeg ik liever niet', 'weet ik niet' of 'nog nooit over nagedacht'. Bij sommige thema's waarover stellingen zijn voorgelegd, kiest een aanzienlijk deel voor een van deze antwoorden.

7.1.2

Leeswijzer

Het hoofdstuk is ingedeeld op thema. Eerst presenteren wij de opvattingen over heteroseksualiteit in het openbaar. Daarna volgt homoseksualiteit inclusief gegevens uit de ESS. Vervolgens komen biseksualiteit en asexualiteit aan bod. We gaan kort in op opvattingen over queer personen. Daarna volgen opvattingen over intersekse, trans en non-binair personen.

Per thema worden de gemiddelde antwoorden op de stellingen behandeld. Daarna wordt van elke themagroep stellingen een drietal opvattingsniveau's (negatief,

³⁶ De 62 stellingen waren thematisch verdeeld over twee groepen stellingen van 35 en 27 stellingen.

³⁷ Met de Leefsituatie-index volgt het SCP de ontwikkeling van het individuele welzijn en de welvaart in Nederland. De SLI is een schriftelijke *drop-off* lijst van het onderzoek Culturele Veranderingen (deelnemers hiervan is gevraagd of zij nog bereid waren deel te nemen aan de SLI-enquête). De data zijn gewogen op leeftijd, geslacht, burgerlijke staat, provincie, stedelijkheidsgraad, herkomst, type huishouden, werk en huishoudinkomen om een goede afspiegeling van de Nederlandse bevolking te vormen. Zie voor meer informatie SCP (2022b).

neutraal of positief) gemaakt. Die worden daarna vergeleken op frequentie (verdeling deze drie houdingen) en op basis van relevante achtergrondkenmerken geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en religie van de respondent (verschillen in deze achtergrondkenmerken). De uitsplitsing van de resultaten op de kenmerken geslacht, leeftijd en opleidingsniveau zijn uitgevoerd op basis van de gegevens zoals bekend bij aanmelding in het I&O Research Panel (dus voor deelname aan het onderzoek). Van elk kenmerk wordt bekeken of deze achtergrondkenmerken effect hebben op de houding ten opzichte van een bepaalde lhbtq+ groep. In de beschrijving van de resultaten gebruiken we de term 'gender' voor de term 'geslacht', waar, voor de vergelijkbaarheid en de begrijpelijkheid, in sommige stellingen naar gevraagd is. Waar van toepassing in de beschrijving noemen we genders, zoals mannen en vrouwen, specifiek. Bij de splitsing van de resultaten naar achtergrondkenmerk geslacht (op basis van het bij aanmelding van het panel opgegeven geslacht) gebruiken we de term 'geslacht'. Er zijn geen uitsplitsingen op basis van het kenmerk migratieachtergrond, omdat het aantal respondenten met een migratieachtergrond beperkt is en er in de respons van personen met een migratieachtergrond veel diversiteit is in herkomstlanden (met migratieachtergrond n = 116, met niet-westerse migratieachtergrond n = 42)³⁸. Analyses van resultaten van lage aantallen respondenten per herkomstland of -regio leveren vermoedelijk geen betrouwbare resultaten op zijn daarom niet voldoende zinvol. Verder is voor de splitsing van resultaten naar religie, naast de categorieën voor personen die zichzelf rekenen tot een christelijke stroming of kerk of geen religie of levensbeschouwing, een categorie 'overig' gehanteerd. Deze categorie bevat 58 respondenten die zichzelf rekenen tot de islam, het jodendom, het hindoeïsme, het boeddhisme of een andere religie of levensbeschouwing. Er zijn geen uitsplitsingen gemaakt voor deze categorieën, omdat de respons erg verspreid is over deze subcategorieën en het aantal respondenten per religie voor analyse te klein zou zijn.

De laatste paragraaf van het hoofdstuk beschrijft de belangrijkste bevindingen van de opvattingen.

7.2 Heteroseksualiteit

Heteroseksualiteit verwijst naar romantische en/of seksuele aantrekking tot personen van het andere binaire gender (man of vrouw). In Nederland wordt heteroseksualiteit vaak gezien als de maatschappelijke norm, wat ook wel heteronormativiteit wordt genoemd.

Om een vergelijking te maken tussen opvattingen over heteroseksualiteit en andere vormen van seksuele diversiteit is in dit onderzoek ook gevraagd naar de houdingen ten opzichte van heteroseksuele personen. Er is een stelling over heteroseksualiteit voorgelegd aan een representatieve steekproef (zie Tabel 73). Deze stelling heeft betrekking op het zoenen in het openbaar. Deze opvatting zijn gebaseerd op zelfrapportage en gemeten op een vijf-punt schaal van (helemaal) mee eens tot (helemaal) mee oneens.

³⁸ Ongeveer de helft van de respondenten met een migratieachtergrond heeft een migratieachtergrond in een Europees land (anders dan Nederland). De andere helft bestaat uit 19 mensen met een Indonesische migratieachtergrond, alle andere herkomstlanden-categorieën bevatten maximaal 4 personen. Deze categorie is te divers om een subverdeling in regio's aan te brengen.

Tabel 73 Opvattingen over heteroseksualiteit in het openbaar, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	(helemaal) mee eens	niet mee eens, niet mee oneens	(helemaal) mee oneens	weet ik niet / nog nooit over nagedacht	zeg ik liever niet
Ik vind het aanstootgevend als een man en een vrouw in het openbaar zoenen (n = 1.140)	11	21	67	2	0,1

a Antwoorden werden gegeven op een vijfpuntsschaal (1 = helemaal mee eens; 2 = mee eens; 3 = niet mee eens, niet mee oneens, 4 = mee oneens; 5 = helemaal mee oneens).

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

We zien dat 11% van de representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking het aanstootgevend vindt als een man en een vrouw in het openbaar zoenen (11%). Dit percentage is vergelijkbaar met 2020, toen 9% van de Nederlandse bevolking dezelfde mening deelde. Twee derde (67%) van de representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking vindt het niet aanstootgevend als een man en een vrouw in het openbaar zoenen. Bij de laatste SCP-monitor was dit vergelijkbaar (65%).

7.3 Niet-heteroseksualiteit

In dit onderzoek worden de opvattingen van de Nederlandse bevolking over niet-heteroseksualiteit in algemene zin ook onderzocht.

De vragen in dit onderzoek richten zich op twee centrale stellingen: de eerste betreft de acceptatie van niet-heteroseksuele docenten in het onderwijs, en de tweede betreft de gelijkheid van adoptatierechten voor niet-heteroseksuele paren. Deze stellingen zijn voorgelegd aan een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, en de resultaten geven inzicht in de mate van acceptatie en eventuele zorgen of voorbehouden die in de samenleving leven.

Door de opvattingen over deze onderwerpen in kaart te brengen, biedt dit onderzoek een actuele momentopname van de sociale acceptatie van niet-heteroseksualiteit in Nederland.

Tabel 74 Opvattingen over niet-heteroseksualiteit, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	(helemaal) mee eens	niet mee eens, niet mee oneens	(helemaal) mee oneens	weet ik niet / nog nooit over nagedacht	zeg ik liever niet
Ik zou het een probleem vinden als mijn kind op school les krijgt van een niet-heteroseksuele docent/leerkracht (n = 1140)	5	5	85	6	0,1
Niet-heteroseksuele paren moeten dezelfde rechten hebben als heteroseksuele paren bij het adopteren van kinderen (n = 593)	71	11	12	5	0,1

a Antwoorden werden gegeven op een vijfpuntsschaal (1 = helemaal mee eens; 2 = mee eens; 3 = niet mee eens, niet mee oneens, 4 = mee oneens; 5 = helemaal mee oneens).

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

Tabel 74 laat zien dat een ruime meerderheid (85%) van de representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking het geen probleem zou vinden als diens kind op school les krijgt van een niet-heteroseksuele docent/leerkracht. Bijna drie kwart (71%) van de ondervraagde respondenten is het er (helemaal) mee eens dat niet-heteroseksuele paren dezelfde rechten moeten hebben als heteroseksuele paren. Opvallend is wel dat vooralsnog een op de acht van de ondervraagde respondenten er (helemaal) niet mee eens is dat niet-heteroseksuele en heteroseksuele paren dezelfde rechten moeten hebben bij het adopteren.

7.4 Homoseksualiteit

7.4.1 Opvattingen

Homoseksualiteit, in brede zin, verwijst naar romantische en/of seksuele aantrekking tot personen van hetzelfde gender, dus naar homoseksuele mannen en lesbische vrouwen. De term homo of homoseksualiteit wordt ook gebruikt om specifiek te verwijzen naar mannen die zich aangetrokken voelen tot andere mannen. In dit rapport zullen wij steeds aangeven naar welke definitie wij refereren als we deze term hanteren. In Nederland is de acceptatie van homoseksualiteit (in brede zin) de afgelopen decennia aanzienlijk toegenomen, maar er zijn nog steeds uitdagingen.

Het SCP (2022b) constateerde eerder dat de opvattingen over homoseksualiteit positiever zijn geworden in diverse lagen van de bevolking, inclusief groepen die gemiddeld minder positief denken over lhbtq+ personen, zoals ouderen en (streng) religieuze mensen.

Ondanks de toegenomen acceptatie, blijven er aandachtspunten (SCP, 2022b):

1. Zichtbare intimiteit tussen mensen van hetzelfde gender ligt nog steeds gevoelig in de samenleving.
2. De positieve ontwikkeling in acceptatie heeft zich in de laatste jaren niet verder doorgezet.
3. Homoseksuele personen voelen zich nog steeds onveiliger dan heteroseksuelen.

Dit onderdeel richt zich op verschillende aspecten van homoseksualiteit, waaronder de acceptatie van homoseksuele relaties, (publieke) uitingen van affectie tussen personen van hetzelfde gender, en de perceptie van het huwelijk tussen personen van dezelfde gender.

De stellingen in het onderzoek variëren van de mate van acceptatie van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen om hun leven naar eigen inzicht te leiden, tot de gevoelens van afkeer of ongemak die sommigen ervaren bij het zien van homoseksuele handelingen, zoals zoenen in het openbaar. Daarnaast is onderzocht in hoeverre mensen problematisch zouden vinden als hun kind een relatie zou hebben met iemand van hetzelfde geslacht en of er weerstand is tegen het opengesteld huwelijk, voorheen bekend als het “homohuwelijk”.

De resultaten van dit onderdeel bieden inzicht in zowel de breed gedragen acceptatie van homoseksualiteit in Nederland als de resterende zorgen en vooroordelen binnen de samenleving.

Tabel 75 Opvattingen over homoseksualiteit, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	(helemaal) mee eens	niet mee eens, niet mee oneens	(helemaal) mee oneens	weet ik niet / nog nooit over nagedacht	zeg ik liever niet
Homoseksuele mannen moeten hun leven kunnen leiden zoals zij dat willen (n = 593)	89	6	3	3	0,2
Lesbische vrouwen moeten hun leven kunnen leiden zoals zij dat willen (n = 547)	93	3	2	1	0,1
Seks tussen twee vrouwen vind ik walgelijk (n = 547)	4	11	79	6	0,2
Seks tussen twee mannen vind ik walgelijk (n = 593)	14	19	61	6	0,3
Homoseksuele mannen zijn eigenlijk geen echte mannen (n = 547)	4	9	84	3	0,1
Lesbische vrouwen zijn eigenlijk geen echte vrouwen (n = 593)	3	5	89	3	0,1
Ik vind het aanstootgevend als twee vrouwen in het openbaar zoenen (n = 593)	16	18	64	2	0,1
Ik vind het aanstootgevend als twee mannen in het openbaar zoenen (n = 547)	21	23	54	2	0,1
Ik zou het een probleem vinden als mijn kind een vaste partner heeft van hetzelfde geslacht (n = 547)	7	9	76	8	0,2
Het opengesteld huwelijk, voorheen homohuwelijk, dient te worden afgeschaft (n = 1.140)	5	6	85	3	0,9

a Antwoorden werden gegeven op een vijfpuntsschaal (1 = helemaal mee eens; 2 = mee eens; 3 = niet mee eens, niet mee oneens; 4 = mee oneens; 5 = helemaal mee oneens).

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

Uit Tabel 75 blijkt dat de ondervraagde respondenten overwegend positieve opvattingen heeft over homoseksuele mannen en lesbische vrouwen. Zo vindt een ruime meerderheid van de ondervraagde respondenten dat homoseksuele mannen (89%) en lesbische vrouwen (93%) hun leven moeten kunnen leiden zoals zij dat willen. Ook zou ruim drie kwart (76%) van de ondervraagde respondenten het geen probleem vinden als hun kind een vaste partner heeft van hetzelfde geslacht.

De meerderheid verwerpt ook negatieve stellingen over homoseksualiteit, zoals het idee dat seks tussen twee mannen of vrouwen walgelijk zou zijn, met respectievelijk 61% en 79% die het (helemaal) oneens zijn. Opvallend is wel dat meer van de ondervraagde respondenten seks tussen twee mannen (14%) walgelijk vinden dan seks tussen twee vrouwen (4%).

Verder toont de tabel aan dat er brede steun is voor het opengesteld huwelijk (voorheen homohuwelijk), met 85% van een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking die tegen de afschaffing ervan is, wat vergelijkbaar is met het laatste SCP-rapport van 2022 (SCP, 2022a).

Desondanks blijven er kleinere groepen bestaan die negatieve opvattingen tonen, zoals de 16% die het aanstootgevend vindt als twee vrouwen in het openbaar zoenen en de 21% die hetzelfde denkt over twee zoenende mannen. Het aandeel van de ondervraagde respondenten dat het zoenen van twee mannen of twee vrouwen in het

openbaar *niet* aanstootgevend vindt is echter wel gestegen (lesbische vrouwen: van 55% naar 64% en homoseksuele mannen: van 45% naar 54%).

Tot slot vindt het merendeel van de ondervraagde respondenten dat homoseksuele mannen (84%) en vrouwen (89%) ‘echte’ mannen en vrouwen zijn. Ten opzichte van 2019-2020 is het aandeel dat aangeeft het (helemaal) mee eens te zijn met de stelling dat homoseksuele mannen echte mannen zijn licht toegenomen (van 78% naar 84%).

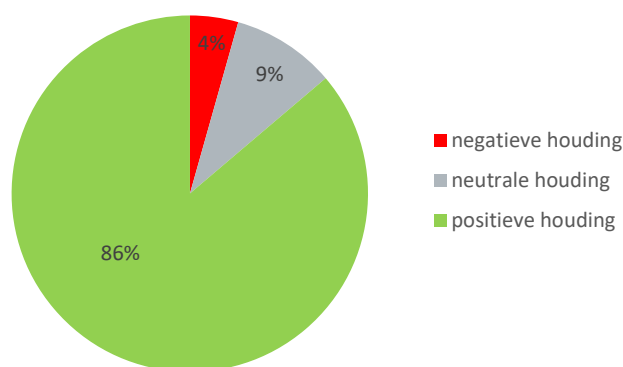
In het algemeen laat Tabel 75 zien dat de ondervraagde respondenten grotendeels positief denken over homoseksualiteit. Wel zijn er nog verschillen in opvattingen tussen homoseksuele mannen en lesbische vrouwen, bijvoorbeeld in opvattingen over seks of zoenen in het openbaar.

7.4.2 Gemiddelde houding ten aanzien van homoseksualiteit

De opvattingen over homoseksualiteit zijn een belangrijk aspect van sociale acceptatie en gelijkheid in de samenleving. Om een algemeen overzicht te krijgen van de houding van de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder ten opzichte van homoseksualiteit, is een analyse uitgevoerd die is gebaseerd op een samenvattende schaalscore die berekend is op basis van 10 stellingen (zie Tabel 75) die verschillende dimensies van homoseksualiteit belichten.

Figuur 6 biedt inzicht in de algemene houding van de Nederlandse bevolking ten opzichte van homoseksualiteit en helpt bij het begrijpen van de mate van acceptatie en eventuele vooroordelen binnen de samenleving.

Figuur 6 Houding ten opzichte van homoseksualiteit op basis van een samenvattende schaalscore, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

a De maat is berekend op basis van 10 stellingen over homoseksualiteit (zie Tabel 75). Antwoorden op de stellingen zijn gegeven op een vijfpuntsschaal (1 = helemaal mee eens; 2 = mee eens; 3 = niet mee eens, niet mee oneens; 4 = mee oneens; 5 = helemaal mee oneens; 6 = zeg ik liever niet; 7 = weet ik niet; 8 = nog nooit over nagedacht). Antwoordopties 6, 7 en 8 zijn als ontbrekende waarde gecodeerd. Dit betekent dat de personen die liever geen antwoord geven of aangeven het niet te weten of er nog nooit over nagedacht te hebben, niet zijn opgenomen in deze figuur. Van de ontbrekende waarden zijn de gemiddelden geïmputeerd. De vragen zijn zo gecodeerd dat een hogere score duidt op een positievere houding (minimum = 1, maximum = 5). Vervolgens is de totale gemiddelde schaalscore op de stellingen onderverdeeld in de groepen ‘zeer negatief’ (1,00-1,49), ‘negatief’ (1,50-2,49), ‘neutraal’ (2,50-3,49), ‘positief’ (3,50-4,49) en ‘zeer positief’ (4,50-5,00). Als van de items per split run-groep een schaal wordt geconstrueerd, zijn de Cronbach’s alpha’s 0,83 en 0,86.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

De figuur laat zien dat een ruime meerderheid (86%) van de Nederlandse bevolking een positieve houding toont over homoseksualiteit.

Tabel 76 Ontwikkeling van opvattingen over homoseksualiteit 2006-2024, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^{a b}

	2006 / 2007	2010 / 2011	2012 / 2013	2014 / 2015	2016 / 2017	2017 / 2018	2019 / 2020	2024
Het opengesteld huwelijk, voorheen homohuwelijk, dient te worden afgeschaft								
(helemaal) mee eens	16	11	10	8	7	5	5	5
(helemaal) mee oneens	67	76	78	82	84	82	81	85
Homoseksuele mannen zijn eigenlijk geen echte mannen								
(helemaal) mee eens	12	11	9	7	6	5	5	4
(helemaal) mee oneens	63	68	72	76	77	75	75	84
Ik vind het aanstootgevend als twee vrouwen in het openbaar zoenen								
(helemaal) mee eens	33	28	24	22	20	17	15	16
(helemaal) mee oneens	41	43	49	50	53	54	54	64
Ik vind het aanstootgevend als twee mannen in het openbaar zoenen								
(helemaal) mee eens	49	42	35	32	29	24	24	21
(helemaal) mee oneens	27	30	36	40	42	44	44	54

a De resultaten van de periode 2009-2020 zijn afkomstig van het onderzoek SCP Leefsituatie-index (SLI), zoals gepubliceerd door SCP (2022b). De resultaten van 2024 zijn afkomstig uit de huidige lhbtqia+-monitor. De resultaten uit het SLI-onderzoek zijn gebaseerd op een nettosteekproef die anders is samengesteld en is gewogen dan die van de huidige monitor. Hier dient bij de interpretatie van de resultaten rekening mee te worden gehouden.

b Antwoorden voor de periode 2009-2020 zijn gegeven op een vijfpuntsschaal (1 = helemaal mee eens; 2 = mee eens; 3 = niet mee eens, niet mee oneens; 4 = mee oneens; 5 = helemaal mee oneens; 6 = nog nooit over nagedacht), waarbij antwoordoptie 6 is gecodeerd als ontbrekende waarde. Voor de huidige monitor in 2024 zijn de antwoorden ook gegeven op een vijfpuntsschaal, maar zijn de als missende waarden gecodeerde antwoordopties 6 (= zeg ik liever niet), 7 (= weet ik niet) en 8 (= nog nooit over nagedacht).

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

In Tabel 76 zijn de ontwikkelingen voor de afzonderlijke vragen door de jaren heen weergegeven. Vier stellingen over homoseksualiteit die zijn voorgelegd in de lhbtqia+-monitor zijn ook eerder in andere voorgaande onderzoeken onder de Nederlandse bevolking gesteld. De opvattingen over voorgelegde onderwerpen – waaronder het opengesteld huwelijk, zoenen in het openbaar en of homoseksuele mannen echte mannen zijn – zijn positiever dan enkele jaren geleden. De opvatting over of het opengesteld huwelijk moet worden afgeschaft wijkt het minst af van het voorgaande onderzoek in 2019/2020 (SCP, 2022a). Hierbij is wel voorzichtigheid bij de interpretatie van de cijfers geboden: de steekproef is anders opgezet en anders uitgevraagd dan bij het SCP onderzoek. Een trendbreuk kan dus het gevolg zijn van andere sample-methoden.

7.4.3

Verschillen naar achtergrondkenmerken

Uit eerdere onderzoeken blijken er verschillen te zijn in de opvattingen over homoseksualiteit tussen sociaal-demografische groepen in de Nederlandse samenleving (SCP, 2017, 2018a). In deze onderzoeken komt naar voren dat vrouwen positiever zijn dan mannen, jongeren positiever dan ouderen, hogeropgeleiden positiever dan lageropgeleiden en religieuze personen negatiever dan zij die geen religie aanhangen.

Deze verschillen in Nederland komen overeen met bevindingen uit internationale onderzoeken (SCP, 2022b).

Met behulp van verschillende analyses is nagegaan welke groepsverschillen er zijn in de samenvattende maat voor de houding ten opzichte van homoseksualiteit. Licht positievere opvattingen zijn te vinden onder personen van jongere leeftijd (onder 30 jaar) en oudere leeftijd (ouder dan 60). Dat laatste is opvallend, omdat de vorige monitors (SCP, 2022b; SCP, 2018b) juist een minder positieve houding vond onder oudere personen. Significante verschillen waren en zijn er tussen hogeropgeleiden en niet-gelovigen. Onder vrouwen en personen die voor deelname van het onderzoek als geslacht 'X genderneutraal' aangaven, is het deel positieve opvattingen hoger dan onder mannen. Onder lageropgeleiden en personen die zichzelf rekenen tot het protestantisme of andere christelijke groep is het deel met een negatieve houding relatief groot ten opzichte van groepen met een hoger opleidingsniveau of andere/niet religieuze groepen.

Tabel 77 Opvattingen over homoseksualiteit op basis van samenvattende schaalscore, naar sociaal-demografische kenmerken, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^{a b c}

	negatief	neutraal	positief
geslacht ***			
man	5	12	83
vrouw	4	7	90
x (genderneutraal)	0	0	100
leeftijd			
18-30	3	7	90
30-40	5	9	86
40-50	7	10	83
50-60	5	14	81
60-70	4	9	87
>70	3	7	90
opleiding^e ***			
laag	7	9	85
middelbaar	5	12	83
hoog	2	7	91
religie***			
geen religie of levensbeschouwing	2	5	94
rooms-katholicisme	2	12	87
protestantisme of andere christelijke kerk of groep	16	24	60
overig	11	9	81

a Er is middels een multivariate regressieanalyse gekeken welke sociaal-demografische factoren een verband hebben met de houding ten opzichte van homoseksualiteit.

- b De asterisken geven aan of het achtergrondkenmerk de houding ten opzichte van homoseksualiteit significant beïnvloedt. Het model kijkt naar de laagste categorie (man, 18-30, laagopgeleid en geen religie) versus de andere categorieën. Voor de toetsing van de significantie van de correlaties zijn $p < 0,05$ (**) en $p < 0,01$ (***) gehanteerd.
- c De splitsing van de resultaten op de kenmerken geslacht, leeftijd en opleidingsniveau is uitgevoerd op basis van de gegevens zoals de respondent doorgaf bij aanmelding van het I&O Research Panel (voor deelname aan het onderzoek).
- d De vraag waar geslacht op is gebaseerd, is 'Wat is uw geslacht?' met als antwoordopties 'man', 'vrouw' en 'X (genderneutraal)'. Van de 1.140 respondenten gaven er zeven aan dat hun geslacht 'X (genderneutraal)' is. Hiernaast gaven 567 personen aan dat zij man zijn en 566 personen dat zij vrouw zijn.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

7.4.4

Opvattingen over homoseksualiteit in Europa

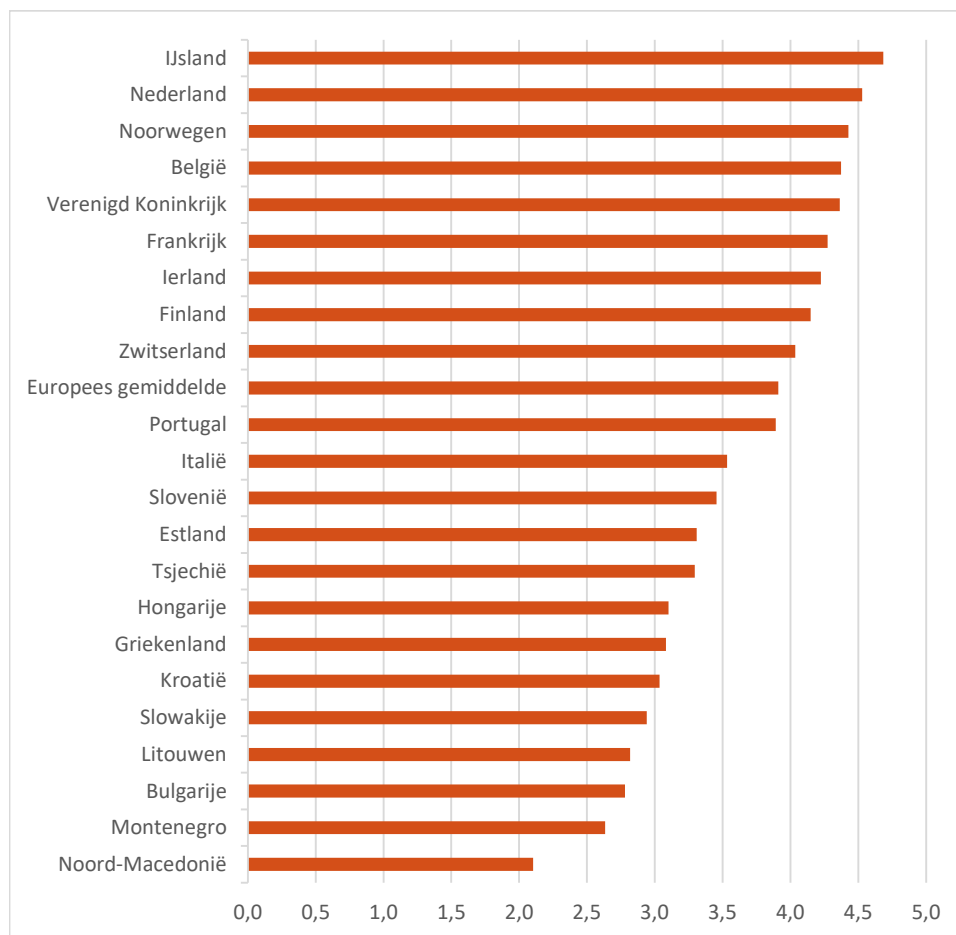
Tussen Europese landen zijn er grote verschillen in hun omgang met en houding ten aanzien van lhbtqi+ personen (SCP, 2018a, 2022b). Uit eerdere onderzoeken is bekend dat in sommige landen de meerderheid geen homoseksuele burens wil en dat de meerderheid vindt dat homoseksuele mannen en lesbische vrouwen hun leven niet mogen leiden zoals zij zelf willen (SCP, 2018b).

De afgelopen tientallen jaren zijn Europese burgers positiever gaan denken over homoseksualiteit (SCP, 2018b). Deze paragraaf gaat in op de uitkomsten van enkele voorgelegde stellingen ten aanzien van homoseksualiteit in de tiende ronde van het Europese onderzoek ESS (zie kader 7.1). We gaan hierbij in op de huidige opvattingen en eventuele veranderingen in de landen waarvoor data beschikbaar zijn.

Kader 7.1 European Social Survey (ESS)

De European Social Survey is gestart in 2002 en heeft als doel om betrouwbare gegevens over opvattingen, houdingen en gedrag in Europese landen te verzamelen voor onderzoek en beleid. De ESS wordt tweejaarlijks uitgevoerd. Aan de rondes doen landen in deels wisselende samenstelling mee. Het aantal deelnemende landen schommelt tussen de 20 en 30. De ESS maakt gebruik van een gedegen onderzoeksmethode en wordt gezien als het meest betrouwbare pan-Europese onderzoek naar opvattingen in Europa. De doelpopulatie van de ESS is de bevolking van 15 jaar of ouder, woonachtig in particuliere huishoudens. Het onderzoek bestaat uit het afnemen van vragenlijsten (deels mondeling, deels via een schriftelijke vragenlijst). De trekking van de steekproeven verschilt iets per land. In Nederland wordt gebruikgemaakt van een tweetrapssteekproef zonder stratificatie (aselecte adressensteekproef; eerstjarige persoon). De data van de laatst beschikbare ronde (ESS, 2020; nummer 10) zijn verzameld van 2020 tot 2022. Een uitgebreide beschrijving van de ESS en het veldwerk in de verschillende landen is te vinden op de ESS-website www.europeansocialsurvey.org. De laatste ronde van de ESS vond plaats in 2023. In dit rapport worden resultaten van 2020 gepubliceerd, omdat de wegingsfactoren van 2023 op het moment van schrijven niet zijn gepubliceerd.

Figuur 7 Opvatting over homoseksualiteit, naar land, 2020 (in gemiddelden)^{a b c}

- a De gemiddelde score is berekend op basis van drie items: 'Homoseksuele mannen en lesbische vrouwen moeten vrij zijn om hun leven te leiden zoals zij dat zelf willen', 'Homoseksuele en lesbische stellen moeten dezelfde rechten hebben als heteroseksuele stellen om kinderen te adopteren' en 'Als een nabij familielid homo of lesbisch zou zijn, zou ik mij schamen'. Deelnemers gaven antwoord op een vijfpuntsschaal (1 = helemaal mee eens; 5 = helemaal mee oneens). Diegenen die het niet wisten, die expliciet weigerden te antwoorden of waarvan het antwoord ontbrak, zijn gecodeerd als ontbrekende waarden. De positief geformuleerde stellingen zijn gehercodeerd zodat een hogere schaalscore een positievere opvatting weergeeft (Cronbach's alpha 0,81).
- b Er is gebruik gemaakt van analysegewichten voor de afzonderlijke landen.
- c Voor het Europees gemiddelde is gewogen naar de bevolkingsomvang van een land.

Bron: ESS, 2020

80% van de burgers uit landen die deelnamen is van mening dat homoseksuele mannen en lesbische vrouwen vrij moeten zijn om hun leven te leiden zoals zij dat zelf zouden willen (zie Tabel 78. Één op de 10 (10%) vindt dit niet. Er is in de deelnemende landen beduidend minder steun voor 'gelijke rechten bij adoptie' dan voor 'lesbische vrouwen'. Ruim een kwart (27%) is het er mee oneens dat homoseksuele stellen dezelfde rechten moeten hebben bij adoptie als heteroseksuele stellen. Driekwart (75%) van de inwoners van de deelnemende landen zou zich niet schamen voor een homoseksueel of lesbisch familielid, terwijl ruim een tiende (11%) dat wel zou doen.

Er zijn grote verschillen tussen de landen en de rangorde is min of meer gelijk voor de drie afzonderlijke stellingen ten opzichte van de gemiddelde score. De Nederlandse bevolking heeft op al de onderliggende stellingen na IJsland de meest

positieve houdingen ten aanzien van homoseksualiteit. Alleen in Noord-Macedonië en Montenegro geeft een meerderheid aan het niet (helemaal) eens te zijn met de stelling dat homoseksuele mannen en lesbische vrouwen hun leven mogen leiden zoals zij zelf willen. De grootste verschillen zijn er bij de opvattingen ten aanzien van gelijke rechten bij adoptie. In 10 van de 22 landen is meer dan de helft van de bevolking van mening dat homoseksuele stellen dezelfde rechten moeten hebben bij adoptie als heteroseksuele stellen. Andersom is in 12 van de 22 een meerderheid van mening dat homoseksuele personen niet dezelfde rechten op het gebied van adoptie zouden moeten hebben. In veel Oost-Europese landen is minder dan een kwart van mening dat homoseksuele stellen dezelfde adoptierechten zouden moeten hebben als heteroseksuele stellen.

Alleen in Noord-Macedonië en Montenegro is de meerderheid van mening dat zij zich zouden schamen voor een homoseksueel familielid. In de Scandinavische en Noord-Europese landen geldt dit voor hoogstens één op de 10 inwoners, bij de IJslanders is dit slechts 1%.

De Nederlandse bevolking heeft de drie in de ESS voorgelegde stellingen licht positiever beantwoord in vergelijking met 2018 (zie (SCP, 2022b)). In de vorige ronde van de ESS (in 2018) vond 94% van de Nederlanders dat homoseksuele mannen en lesbische vrouwen hun leven mogen leiden zoals zij dat zelf willen. Dit is 1% lager dan in 2020. Hiernaast staat men in Nederland positiever tegenover de rechten van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen bij adoptie; in 2018 was 80% het eens met deze stelling, in 2020 is dit deel 84%. Daarnaast geeft een ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking aan zich niet te schamen voor een nabij homoseksueel familielid, zowel in 2018 (93%) als in 2020 (95%).

Tabel 78 De houdingen ten aanzien van homoseksualiteit op drie stellingen, naar Europees land, 2020 (in procenten)^{a b}

	vrij zijn om je leven te leiden zoals je zelf wilt		schaamte voor homoseksueel familielid		gelijke rechten voor adoptie	
	(helemaal) mee eens	(helemaal) mee oneens	(helemaal) mee eens	(helemaal) mee oneens	(helemaal) mee eens	(helemaal) mee oneens
IJsland	96	1	1	95	90	4
Nederland	96	2	2	95	84	8
Noorwegen	94	2	2	91	78	12
België	91	4	6	88	76	12
Verenigd Koninkrijk	92	2	3	90	76	11
Frankrijk	88	5	9	84	66	19
Ierland	90	2	12	79	74	11
Finland	86	5	5	86	64	19
Zwitserland	85	5	6	83	56	25
<i>Europees gemiddelde 2020</i>	<i>80</i>	<i>8</i>	<i>11</i>	<i>75</i>	<i>54</i>	<i>27</i>
Portugal	84	4	16	70	60	22
Italië	72	8	12	64	34	40
Slovenië	71	13	17	65	38	41
Estland	65	15	26	57	34	45

Tsjechië	59	14	19	52	25	41
Hongarije	45	23	21	46	26	43
Griekenland	67	16	23	46	17	62
Kroatië	52	27	29	50	27	53
Slowakije	49	23	29	41	18	59
Litouwen	41	33	26	43	15	63
Bulgarije	44	27	35	35	14	61
Montenegro	29	33	37	22	13	50
Noord-Macedonië	23	56	57	23	6	80

a Het Europees gemiddelde is gebaseerd op de deelnemende landen in deze ronde van de ESS.

b De cijfers in deze tabel betreffen de cijfers van het deel van de respondenten dat bepaalde antwoordopties heeft gekozen ten opzichte van het totaal aantal respondenten dat deze stelling voorgelegd heeft gekregen. De respondenten die het antwoord 'niet mee eens, niet mee oneens' gaven, geen antwoord gaven ('zeg ik liever niet') of aangeven het niet te weten, zijn dus niet opgenomen in deze tabel.

Bron: ESS, 2020

7.5 Bi+ personen

7.5.1 Opvattingen

Onderzoek van Baams et al. (2021) naar de ervaringen van bi+ personen laat zien dat veel bi+ personen te maken krijgen met vooroordelen en misverstanden, vanuit de samenleving als geheel maar zeker ook vanuit de lhbtq+ gemeenschap. Deze vooroordelen en misverstanden worden vaak gekenmerkt door twijfels over de oprechtheid van bi+ personen en een gebrek aan begrip voor de specifieke uitdagingen waarmee zij worden geconfronteerd.

In het huidige onderzoek worden de houdingen van de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder ten opzichte van bi+ personen en bisexualiteit in kaart gebracht. We hanteren in dit rapport de term bi+ personen, omdat het een inclusievere term is die ruimte biedt voor een breder spectrum van personen die op meer dan één gender vallen, waaronder biseksuele en panseksuele personen. De resultaten zijn weergegeven Tabel 79 en bieden een actuele weergave van hoe bi+ personen worden waargenomen en behandeld in verschillende sociale contexten.

De studie omvat een reeks stellingen die uiteenlopende facetten van bisexualiteit belichten, zoals de mate van acceptatie van bi+ personen in persoonlijke relaties, de geloofwaardigheid van bi+ zijn, en de perceptie van bi+ als een tijdelijke trend of modeverschijnsel. De antwoorden zijn gecategoriseerd op een vijfpuntsschaal, van 'helemaal mee eens' tot 'helemaal mee oneens', en geven inzicht in zowel positieve als negatieve houdingen ten opzichte van bi+ personen.

Tabel 79 Opvattingen over bisexualiteit, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	(helemaal) mee eens	niet mee eens, niet mee oneens	(helemaal) mee oneens	weet ik niet / nog nooit over nagedacht	zeg ik liever niet
Bi+ personen moeten hun leven kunnen leiden zoals zij dat willen (n = 593)	88	6	2	4	0,1
Ik zou geen relatie willen hebben met een Bi+ persoon (n = 593)	42	12	26	19	0,2
Als ik een partner heb en die vertelt mij dat die biseksueel is dan heb ik daar moeite mee (n = 547)	39	14	30	17	0,3
Bisexualiteit bestaat (n = 547)	78	6	6	10	0,2
Bi+ mensen zijn er nog niet uit wat hun seksuele oriëntatie is (n = 547)	8	14	44	34	0,2
Als iemand tegen mij zegt dat die Bi+ is, dan neem ik dat serieus (n = 593)	74	12	4	10	0,1
Tegenwoordig zijn meer mensen Bi+. Ik vind het een modeverschijnsel of rage (n = 547)	27	20	33	20	0,2
Bi+ mensen zijn verward over hun seksuele oriëntatie (n = 593)	9	18	55	18	0,1
Bi+ mensen kunnen niet kiezen (n = 593)	7	15	58	20	0,1
Bi+ mensen kunnen geen monogame relaties hebben (n = 547)	7	11	52	30	0,2
Ik voel me niet op mijn gemak bij Bi+ vrouwen (n = 593)	5	12	70	13	0,1
Ik voel me niet op mijn gemak bij Bi+ mannen (n = 547)	9	10	60	20	0,2

a Antwoorden werden gegeven op een vijfpuntsschaal (1 = helemaal mee eens; 2: mee eens; 3 = niet mee eens, niet mee oneens, 4: mee oneens; 5 = helemaal mee oneens).

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

Tabel 79 geeft aan dat de overgrote meerderheid (88%) vindt dat bi+ personen hun leven zou moeten kunnen leiden zoals zij dat willen, erkent ruim drie kwart van de ondervraagde respondenten het bestaan van bisexualiteit en geven ze aan het serieus te nemen als iemand hen vertelt dat die bi+ is.

Tegelijkertijd zegt meer dan een derde van de ondervraagde respondenten dat ze geen relatie zouden willen hebben met een bi+ persoon (42%) en dat ze moeite zouden hebben als hun partner zou vertellen dat die biseksueel was (39%). Ook vindt een kwart van de ondervraagde respondenten (27%) dat bi+ een modeverschijnsel is.

Alhoewel iets meer dan de helft van de ondervraagde respondenten aangeeft dat ze niet vinden dat bi+ personen verward zijn over hun seksuele oriëntatie, niet kunnen kiezen of geen monogame relatie kunnen hebben, valt het op dat een relatief groot percentage hier nog nooit over heeft nagedacht. Zo geeft bijna een derde (30%) aan niet te weten of er nooit over nagedacht te hebben of bi+ personen geen monogame relaties kunnen hebben.

Tot slot valt op dat meer van de ondervraagde respondenten aangeven zich niet op hun gemak te voelen bij bi+ mannen dan bij bi+ vrouwen. Dit gendersverschil in opvattingen zagen we ook eerder bij homoseksuele mannen en lesbische vrouwen.

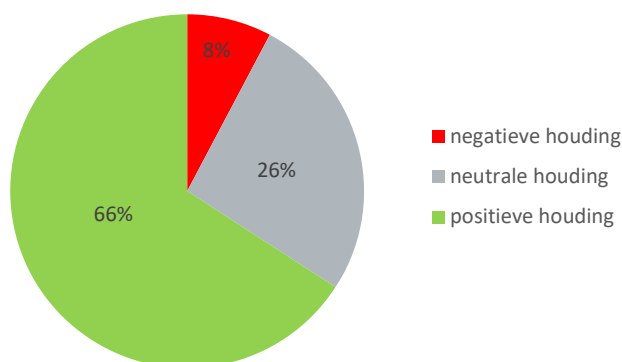
7.5.2

Gemiddelde houding ten aanzien van bisexualiteit en bi+ personen

De opvattingen over bisexualiteit zijn evenmin een belangrijk aspect van sociale acceptatie en gelijkheid in de samenleving. Om een algemeen overzicht te krijgen van de houding van de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder ten opzichte van bisexualiteit, is in lijn met homoseksualiteit, een verdiepende analyse uitgevoerd die is gebaseerd op een samenvattende schaalscore die berekend is op basis van 12 stellingen (zie Tabel 79) die verschillende dimensies van bisexualiteit belichten.

Figuur 8 biedt inzicht in de algemene houding van de Nederlandse bevolking ten opzichte van bisexualiteit en helpt bij het begrijpen van de mate van acceptatie en eventuele vooroordelen binnen de samenleving.

Figuur 8 Houding ten opzichte van bisexualiteit op basis van samenvattend schaalscore, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

a De maat is berekend op basis van 12 stellingen over bisexualiteit (zie Tabel 79). Antwoorden op de stellingen zijn gegeven op een vijfpuntsschaal (1 = helemaal mee eens; 2 = mee eens; 3 = niet mee eens, niet mee oneens; 4 = mee oneens; 5 = helemaal mee oneens; 6 = zeg ik liever niet; 7 = weet ik niet; 8 = nog nooit over nagedacht). Antwoordopties 6, 7 en 8 zijn als ontbrekende waarde gecodeerd. Dit betekent dat de personen die liever geen antwoord geven of aangeven het niet te weten of er nog nooit over nagedacht te hebben, niet zijn opgenomen in deze figuur. Van de ontbrekende waarden zijn de gemiddelden geïmputeerd. De vragen zijn zo gecodeerd dat een hogere score duidt op een positievere houding (minimum = 1, maximum = 5). Vervolgens is de totale gemiddelde schaalscore op de stellingen onderverdeeld in de groepen 'zeer negatief' (1,00-1,49), 'negatief' (1,50-2,49), 'neutraal' (2,50-3,49), 'positief' (3,50-4,49) en 'zeer positief' (4,50-5,00). Als van de items per split-run-groep een schaal wordt geconstrueerd, zijn de Cronbach's alpha's 0,83 en 0,84.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

Figuur 8 laat zien dat ruim twee derde (66%) van de ondervraagde respondenten een positieve houding heeft ten aanzien van bisexualiteit en bi+ personen. Alhoewel dit een meerderheid bevat van de ondervraagde respondenten, is de positieve houding een stuk lager dan de houding ten opzichte van homoseksualiteit (86%).

7.5.3

Verschillen naar achtergrondmerken

Tabel 80 toont de verschillen tussen groepen in de Nederlandse bevolking en opvattingen over bi+ personen. De resultaten laten zien dat vrouwen, personen in de jongere leeftijdscategorie (onder 40), personen met een hoog opleidingsniveau en personen die geen religie of levensbeschouwing aanhangen het vaakst positief over bi+ personen en bisexualiteit denken. De groepen die het meest negatief denken over bi+ personen zijn personen van 40 tot 50 jaar, lageropgeleiden en personen uit protestantse of andere christelijke groepen.

Tabel 80 Opvattingen over biseksualiteit op basis van samenvattende schaalscore, naar sociaal-demografische kenmerken, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^{a b c}

	negatief	neutraal	positief
geslacht^{c ***}			
man	8	28	64
vrouw	8	25	67
X (genderneutraal)	0	0	100
leeftijd^{***}			
18-30	8	19	73
30-40	6	16	78
40-50	13	23	65
50-60	7	30	64
60-70	7	32	60
>70	8	38	54
opleiding^{***}			
laag	12	32	56
middelbaar	9	31	60
hoog	3	18	78
religie^{***}			
geen religie of levensbeschouwing	5	22	73
rooms-katholicisme	8	34	58
protestantisme of andere christelijke kerk of groep	16	39	46
overig	11	16	74

- a Er is middels een multivariate regressieanalyse gekeken welke sociaal-demografische factoren een verband hebben met de houding ten opzichte van biseksualiteit.
- b De asterisken geven aan of het kenmerk iets toevoegt aan het multivariate regressiemodel dat verschillen in de samenvattende houding ten opzichte van biseksualiteit verklaart als rekening wordt gehouden met de andere kenmerken. Voor de toetsing van de significantie van de correlaties zijn $p < 0,05$ (**) en $p < 0,01$ (***) gehanteerd.
- c De splitsing van de resultaten op de kenmerken geslacht, leeftijd en opleidingsniveau is uitgevoerd op basis van de gegevens zoals de respondent doorgaf bij aanmelding van het I&O Research Panel (voor deelname aan het onderzoek). Zie voor toelichting betreffende de categorieën van de kenmerken 'geslacht' en 'opleiding' de toelichting hierover in Tabel 77.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+ -monitor, 2024

7.6 Aseksuele personen

7.6.1 Opvattingen

Aseksualiteit is een seksuele oriëntatie die de afgelopen jaren steeds meer aandacht heeft gekregen, maar nog relatief onbekend is in de samenleving. De Nederlandse

Organisatie Aseksualiteit (NOA) zet zich in voor meer kennis en begrip rondom dit onderwerp.

Aseksualiteit wordt gekenmerkt door het ervaren van weinig tot geen seksuele aantrekkingskracht tot anderen. Sommige aseksuele personen ervaren wel romantische aantrekkingskracht, andere niet. Personen die geen of weinig romantische aantrekkingskracht tot anderen ervaren worden ook wel aangeduid als 'aromantisch'. Andersom hoeft een aromantisch persoon ook niet aseksueel te zijn. Het SCP schat dat ongeveer 1% van de Nederlandse bevolking zich identificeert als aseksueel (SCP, 2022a).

Aseksuele personen ervaren specifieke uitdagingen in een maatschappij waar seksualiteit een grote rol speelt (Movisie, 2022b). Ze rapporteren gevoelens van onbegrip, uitsluiting en discriminatie. Veel aseksuele personen ontdekken pas op latere leeftijd hun seksuele oriëntatie, wat kan leiden tot verwarring en druk om te conformeren aan maatschappelijke verwachtingen. Ook delen aseksuele personen veel ervaringen met andere personen binnen de lhbtq+ gemeenschap, zoals het ervaren van minderheidsstress en de behoefte aan erkenning en acceptatie.

Tabel 81 presenteert de bevindingen van dit onderzoek die de attitudes ten opzichte van aseksualiteit weergeeft. De stellingen in deze tabel belichten verschillende dimensies van hoe aseksualiteit wordt waargenomen en behandeld in de samenleving. De antwoorden zijn gegeven op een vijfpuntsschaal, variërend van 'helemaal mee eens' tot 'helemaal mee oneens', en bieden een overzicht van zowel de mate van acceptatie als de bestaande uitdagingen en misvattingen.

Tabel 81 Opvattingen over aseksualiteit, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	(helemaal) mee eens	niet mee eens, niet mee oneens	(helemaal) mee oneens	weet ik niet / nog nooit over nagedacht	zeg ik liever niet
Aseksuele personen moeten hun leven kunnen leiden zoals zij dat willen (n = 547)	93	2	2	2	0,1
Als je geen seks wilt dan is er iets mis met je en moet je naar een dokter/psycholoog (n = 593)	2	14	75	9	0,3
Als twee personen een liefdesrelatie hebben zonder seks, dan is het geen echte liefdesrelatie (n = 547)	8	10	74	8	0,1
Als ik een partner heb en die vertelt mij dat die aseksueel is dan heb ik daar geen moeite mee (n = 547)	22	18	40	19	0,4
Aseksuele personen moeten begrip hebben als hun partner vreemdgaat (n = 547)	15	19	39	28	0,2
Je kan jezelf niet aseksueel noemen als je nooit seks hebt geprobeerd (n = 547)	14	13	35	38	0,5
Mensen zijn seksuele wezens en kunnen dus niet aseksueel zijn (n = 593)	8	11	59	22	0,3
Ik zou geen relatie willen hebben met een aseksueel persoon (n = 593)	42	11	23	24	0,3
Je kan nog steeds verliefd worden als je aseksueel bent (n = 593)	60	6	2	32	0,3

a Antwoorden werden gegeven op een vijfpuntsschaal (1 = helemaal mee eens; 2 = mee eens; 3 = niet mee eens, niet mee oneens; 4 = mee oneens; 5 = helemaal mee oneens).

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

Wat betreft de opvattingen rondom asexualiteit geeft Tabel 81 weer dat een ruime meerderheid (93%) van de ondervraagde respondenten vindt dat asexuele personen hun leven moet kunnen leiden zoals zij dat willen. Daarnaast vindt ongeveer drie kwart van de ondervraagde respondenten dat er niks mis met je is als je geen seks wilt en dat als personen een liefdesrelatie hebben zonder seks, het alsnog een echte liefdesrelatie is. Verder valt op dat 42% aangeeft geen relatie met een asexueel persoon te willen hebben. In de vragenlijst is niet gevraagd naar redenen hiervoor.

Alhoewel de opvattingen over (gebrek aan) seks binnen een relatie redelijk positief zijn, valt het alsnog op dat een relatief groot deel van de respondenten niet hebben nagedacht of geen antwoord konden geven op enkele stellingen. Zo geeft meer dan een kwart (28%) van de ondervraagde respondenten aan dat ze niet weten of er ooit over hebben nagedacht of asexuele personen begrip moeten hebben als hun partner vreemdgaat. Ook geeft meer dan een derde (38%) hetzelfde antwoord op de stelling dat 'mensen zichzelf niet asexueel kunnen noemen als ze nooit seks hebben geprobeerd'. Het feit dat bij meerdere stellingen meer dan 20% aangeeft niet te weten of ooit nagedacht te hebben over asexualiteit laat zien dat mogelijk een aanzienlijk deel van de mensen onvoldoende kennis heeft over wat asexualiteit inhoudt. Dit is een signaal dat er meer informatie over asexualiteit benodigd is bij mensen.

Tot slot geeft meer dan een derde (40%) van de respondenten aan moeite te hebben als hun partner zou aangeven asexueel te zijn. Minder dan een kwart (22%) zou daar geen moeite mee hebben. Ook zien we dat ruim 42% geen relatie zou willen hebben met een asexueel persoon.

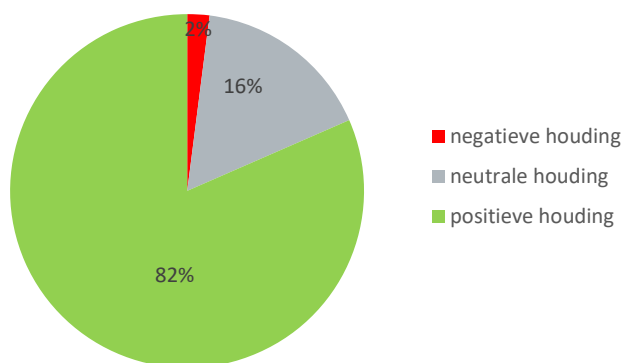
7.6.2 Gemiddelde houding ten aanzien van asexualiteit

Ook voor de houding naar asexuele personen is een verdiepende analyse uitgevoerd die is gebaseerd op een samenvattende schaalscore die berekend is op basis van zeven stellingen (zie Tabel 81) die verschillende dimensies van asexualiteit belichten.³⁹

Figuur 9 biedt inzicht in de algemene houding van de Nederlandse bevolking ten opzichte van asexualiteit. De figuur laat zien dat een ruime meerderheid (82%) van de ondervraagde respondenten een positieve houding heeft ten opzichte van asexualiteit. Dit percentage is vergelijkbaar met de positieve houding ten opzichte van homoseksualiteit (86%).

³⁹ De stellingen 'Ik zou geen relatie willen hebben met een asexueel persoon' en 'Je kan nog steeds verliefd worden als je asexueel bent' zijn uitgevraagd om in beeld te brengen hoe personen in Nederland denken over het aangaan van relaties met asexuele personen. Dit zijn dus in zekere zin niet direct vragen die gelinkt zijn aan een opvatting over asexualiteit, maar over relaties met asexuele personen. Dit is ook de reden dat deze vragen niet meegenomen zijn in de opvattingsscore. Asexuele personen hebben minder vaak een relatie (zie Tabel 81) en ervaren volgens de focusgroep ook vaker obstakels om relaties te hebben, zoals onbegrip van de ander.

Figuur 9 Houding ten opzichte van asexualiteit op basis van samenvattende schaalscore, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

a De maat is berekend op basis van zeven stellingen over asexualiteit (zie Tabel 81). De stellingen over of de respondent een relatie zou willen hebben en of je nog steeds verliefd kan worden als je asexueel bent, zijn niet meegenomen. De relatievraag is niet meegenomen omdat dit geen houding tegenover asexualiteit weergeeft. Hetzelfde geldt voor de vraag 'kan je nog steeds verliefd worden als je asexueel bent?'. Antwoorden op de stellingen zijn gegeven op een vijfpuntsschaal (1 = helemaal mee eens; 2 = mee eens; 3 = niet mee eens, niet mee oneens; 4 = mee oneens; 5 = helemaal mee oneens; 6 = zeg ik liever niet; 7 = weet ik niet; 8 = nog nooit over nagedacht). Antwoordeopties 6, 7 en 8 zijn als ontbrekende waarde gecodeerd. Dit betekent dat de personen die liever geen antwoord geven of aangeven het niet te weten of er nog nooit over nagedacht te hebben, niet zijn opgenomen in deze figuur. Van de ontbrekende waarden zijn de gemiddelden geïmputeerd. De vragen zijn zo gecodeerd dat een hogere score duidt op een positievere houding (minimum = 1, maximum = 5). Vervolgens is de totale gemiddelde schaalscore op de stellingen onderverdeeld in de groepen 'zeer negatief' (1,00-1,49), 'negatief' (1,50-2,49), 'neutraal' (2,50-3,49), 'positief' (3,50-4,49) en 'zeer positief' (4,50-5,00). Als van de items per split-run-groep een schaal wordt geconstrueerd, zijn de Cronbach's alpha's 0,70 en 0,61.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

7.6.3 Verschillen naar achtergrondkenmerken

Tabel 82 toont de verschillen tussen groepen in de Nederlandse bevolking en opvattingen over asexualiteit. De resultaten laten zien dat alleen personen in de oudere leeftijdscategorie (boven de 60) het minst positief zijn over asexualiteit ten opzichte van andere leeftijdsgroepen. Verder zijn er geen significante verschillen in geslacht, opleiding en religie. Een ruime meerderheid van de respondenten is positief over asexualiteit, ongeacht deze achtergrondkenmerken.

Tabel 82 Opvattingen over asexualiteit op basis van samenvattende schaalscore, naar sociaal-demografische kenmerken, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^{a b c}

	negatief	neutraal	positief
geslacht			
man	4	18	78
vrouw	0,4	15	85
X (genderneutraal)	0	0	100
leeftijd***			
18-30 jaar	3	8	89
30-40 jaar	2	17	81
40-50 jaar	0	18	82

50-60 jaar	1	16	83
60-70 jaar	4	20	76
> 70 jaar	1	21	78
opleiding			
laag	5	19	75
middelbaar	2	19	79
hoog	0,5	12	87
religie			
geen religie of levensbeschouwing	2	17	81
rooms-katholicisme	1	15	84
protestantisme of andere christelijke kerk of groep	4	17	79
overig	4	13	83

- a Er is middels een multivariate regressieanalyse gekeken welke sociaal-demografische factoren een verband hebben met de houding ten opzichte van asexualiteit.
- b De asterisken geven aan of het kenmerk iets toevoegt aan het multivariate regressiemodel dat verschillen in de samenvattende houding ten opzichte van bisexualiteit verklaart als rekening wordt gehouden met de andere kenmerken. Voor de toetsing van de significantie van de correlaties zijn $p < 0,05$ (**) en $p < 0,01$ (***) gehanteerd.
- c De splitsing van de resultaten op de kenmerken geslacht, leeftijd en opleidingsniveau is uitgevoerd op basis van de gegevens zoals de respondent doorgaf bij aanmelding van het I&O Research Panel (voor deelname aan het onderzoek). Zie voor toelichting betreffende de categorieën van de kenmerken 'geslacht' en 'opleiding' de toelichting hierover in Tabel 77.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

7.7 Queer personen

7.7.1 Opvattingen

Queer is een term die steeds vaker wordt gebruikt binnen het spectrum van seksuele en genderidentiteiten. Queer personen identificeren zich niet strikt als lesbisch, homoseksueel, bi+, transgender of asexueel. Zij plaatsen hun identiteit buiten de traditionele normen over gender en seksualiteit. Queer personen kunnen zich niet vinden in de gebruikelijke, vaststaande (binaire) kaders en hokjes voor gender en/of seksuele oriëntatie, of wijzen deze kaders af. De term queer biedt ruimte aan diversiteit en verschillende ervaringen. Soms wordt queer als paraplueterm gebruikt voor iedereen die niet heteroseksueel en/of cisgender is (Movisie, 2023b).

Hoewel queer personen deel uitmaken van de lhbtq+ gemeenschap, worden ze niet altijd expliciet meegenomen in onderzoeken, onder andere omdat de term per definitie niet vastomlijnd is en gebruikt wordt door een diverse groep mensen (Movisie, 2023b). Eerdere studies richtte zich in veel aspecten voornamelijk op lhbt-personen, zonder specifiek in te gaan op queer identiteiten.

Queer personen kunnen te maken krijgen met specifieke vooroordelen en misconcepties. Net als bij bi+ personen, kunnen queer personen geconfronteerd worden met onbegrip, zowel binnen de bredere samenleving als binnen de lhbtq+ gemeenschap zelf.

Omdat er een groeiende behoefte is aan meer specifiek onderzoek naar de ervaringen van queer personen in Nederland, heeft de huidige studie ook gekeken naar de opvattingen ten opzichte van queer personen.

Tabel 83 Opvattingen over queer personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	(helemaal) mee eens	niet mee eens, niet mee oneens	(helemaal) mee oneens	weet ik niet / nog nooit over nagedacht	zeg ik liever niet
Queer personen moeten hun leven kunnen leiden zoals zij dat willen (n = 547)	80	10	5	4	0,4

a Antwoorden werden gegeven op een vijfpuntsschaal (1 = helemaal mee eens; 2: mee eens; 3 = niet mee eens, niet mee oneens, 4: mee oneens; 5 = helemaal mee oneens).

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

Tabel 83 laat zien dat het merendeel (80%) van de ondervraagde respondenten het (helemaal) mee eens is dat queer personen hun leven moeten kunnen leiden zoals zij dat willen. Opvallend is echter dat 14% van de respondenten een neutraal antwoord geeft of specifiek aangeeft geen antwoord te kunnen geven of er nooit over nagedacht te hebben. Dit kan wijzen op een gebrek aan kennis of begrip over queer personen.

7.8 Transgender personen

7.8.1 Opvattingen

Transgender personen zijn personen bij wie de genderidentiteit niet (volledig) overeenkomt met het geslacht dat bij de geboorte werd toegewezen. Uit eerder onderzoek blijkt dat ongeveer 3,9% van de Nederlandse bevolking zich niet eenduidig identificeert met het bij geboorte toegekende geslacht, waarvan 0,6% aangeeft problemen te hebben met het toegekende geboortegeslacht en overweegt hormoonbehandelingen en/of operaties te ondergaan (Movisie, 2018). Recent onderzoek laat zien dat naar schatting van de Nederlandse bevolking van 15 jaar en ouder 0,4% transgender man is, en 0,3% transgender vrouw (CBS, 2024b)⁴⁰. In aantallen gaat het hierbij om respectievelijk 60 duizend en 45 duizend personen.

Hoewel de acceptatie van seksuele diversiteit in Nederland is toegenomen in de afgelopen 15 jaar, blijft de acceptatie van genderdiversiteit achter. Uit het meest recente SCP-onderzoek blijkt dat ongeveer 10% van de Nederlanders liever niet heeft dat hun kind les krijgt van een transgender docent.

Transgender personen ervaren vaak specifieke uitdagingen op verschillende levensdomeinen. Ze hebben een verhoogd risico op psychische problemen, eenzaamheid en veiligheidsissues. Deze problemen worden verklaard door een complex samenspel van maatschappelijke en individuele factoren, waaronder gebrek aan sociale steun, lage weerbaarheid en negatieve zelfperceptie (SCP, 2017).

⁴⁰ De publicatie van dit onderzoek vond plaats in oktober 2024. De opzet en uitvoering van de lhbtqia+-monitor 2024 heeft gelijktijdig met dit onderzoek plaatsgevonden. Het was dus niet mogelijk om deze populatiegegevens te betrekken in de werving van respondenten, in de bepaling van de definities t.b.v. de afbakening van de groepen en in een weging van de data.

Tabel 84 Opvattingen over transgender personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	(helemaal) mee eens	niet mee eens, niet mee oneens	(helemaal) mee oneens	weet ik niet / nog nooit over nagedacht	zeg ik liever niet
Transgender personen moeten hun leven kunnen leiden zoals zij dat willen (n = 565)	83	7	5	5	0,3
Als mijn partner zou vertellen dat diegene transgender is, verbreek ik de relatie (n = 565)	25	15	22	38	0,4
Ik verbreek de vriendschap met iemand als blijkt dat diegene transgender is (n = 575)	5	8	75	11	0,2
Tegenwoordig zijn meer mensen transgender. Ik vind het een modeverschijnsel of rage (n = 565)	32	20	32	15	0,4
Transgender personen moeten over hun eigen lichaam kunnen beslissen (n = 565)	81	10	3	5	0,3
Ik zou het een probleem vinden als mijn kind op school les krijgt van een transgender docent (n = 575)	14	9	65	11	0,2
Ik ga liever niet om met mensen die transgender zijn (n = 575)	14	8	71	7	0,4
Ik zou geen relatie willen hebben met een transgender persoon (n = 575)	54	11	16	19	0,2
Transgender mannen zijn geen echte mannen (n = 596)	22	16	41	20	0,5
Transgender vrouwen zijn geen echte vrouwen (n = 575)	26	19	44	12	0,3

a Antwoorden werden gegeven op een vijfpuntsschaal (1 = helemaal mee eens; 2 = mee eens; 3 = niet mee eens, niet mee oneens; 4 = mee oneens; 5 = helemaal mee oneens).

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

Tabel 84 geeft inzicht in de opvattingen van de Nederlandse bevolking over transgender personen in 2024. Een overgrote meerderheid van de ondervraagde respondenten (83%) is het (helemaal) eens dat transgender personen hun leven moeten kunnen leiden zoals zij dat willen, en ondersteunt dat transgender personen zelf beslissingen moeten nemen over hun eigen lichaam (81%).

Desondanks zijn er nog steeds veel negatieve opvattingen, zoals blijkt uit het feit dat meer dan de helft (54%) van de ondervraagde respondenten aangeeft geen relatie te willen hebben met een transgender persoon, en een derde (32%) vindt dat het aantal transgender personen toeneemt en ziet het als een modeverschijnsel. Meer dan een derde van de ondervraagde respondenten kon geen antwoord geven of heeft er nooit over nagedacht of ze de relatie zouden verbreken als hun partner transgender is.

Verder geeft 14% van de ondervraagde respondenten aan dat ze het een probleem zouden vinden als hun kind les krijgt van een transgender docent. In de vorige editie van de monitor (SCP, 2022b) gaf 9% van de respondenten aan dat ze het een probleem zouden vinden als hun kind les zou krijgen van een transgender docent.

Tot slot geeft ongeveer een kwart van de ondervraagde respondenten aan dat ze vinden dat trans mannen geen echte mannen zijn (22%) en trans vrouwen geen echte vrouwen zijn (26%).

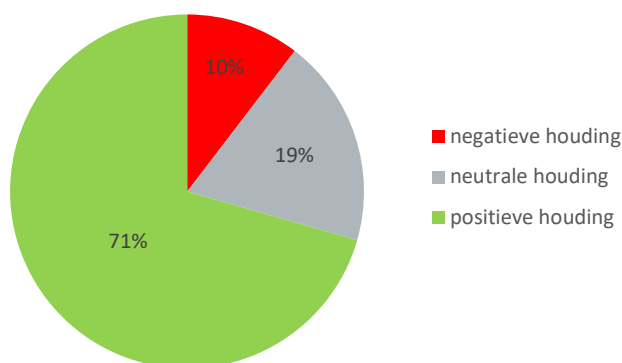
7.8.2

Gemiddelde houding ten aanzien van transgender personen

Net zoals voor homoseksuele, biseksuele, asexuele en interseksuele personen is er ook voor transgender personen een verdiepende analyse uitgevoerd die is gebaseerd op een samenvattende schaalscore die berekend is op basis van 7 stellingen (zie Tabel 84) die verschillende dimensies van de houding ten opzichte van transgender personen belichten.

Figuur 10 biedt inzicht in de algemene houding van de Nederlandse bevolking ten opzichte van transgender personen. De figuur laat zien dat bijna drie kwart (71%) van een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking een positieve houding heeft ten opzichte van transgender personen. Dit percentage is vergelijkbaar met de positieve houding ten opzichte van interseksuele personen (72%), maar een stuk lager dan de houding ten opzichte van homoseksuele- en asexuele personen en hoger dan de houding ten opzichte van bisexualiteit (66%).

Figuur 10 Houding ten opzichte van transgender personen op basis van samenvattend schaalscore, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

a De maat is berekend op basis van 10 stellingen over transgender personen (zie Tabel 84). Antwoorden op de stellingen zijn gegeven op een vijfpuntsschaal (1 = helemaal mee eens; 2 = mee eens; 3 = niet mee eens, niet mee oneens; 4 = mee oneens; 5 = helemaal mee oneens; 6 = zeg ik liever niet; 7 = weet ik niet; 8 = nog nooit over nagedacht). Antwoordopties 6, 7 en 8 zijn als ontbrekende waarde gecodeerd. Dit betekent dat de personen die liever geen antwoord geven of aangeven het niet te weten of er nog nooit over nagedacht te hebben, niet zijn opgenomen in deze figuur. Van de ontbrekende waarden zijn de gemiddelden geïmputeerd. De vragen zijn zo gecodeerd dat een hogere score duidt op een positievere houding (minimum = 1, maximum = 5). Vervolgens is de totale gemiddelde schaalscore op de stellingen onderverdeeld in de groepen 'zeer negatief' (1,00-1,49), 'negatief' (1,50-2,49), 'neutraal' (2,50-3,49), 'positief' (3,50-4,49) en 'zeer positief' (4,50-5,00). Als van de items per split-run-groep een schaal wordt geconstrueerd, zijn de Cronbach's alpha's 0,87 en 0,87.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

7.8.3

Verschillen naar achtergrondkenmerken

Tabel 85 toont de verschillen tussen groepen in de Nederlandse bevolking en opvattingen over transgender personen. De resultaten laten zien dat vrouwen, personen van 50 tot 60 jaar, personen met een hoog opleidingsniveau en zij die geen religie of levensbeschouwing aanhangen het meest positief zijn over transgender personen. Daartegenover zijn het met name mannen, personen met een gemiddeld opleidingsniveau en protestantse of andere christelijke groepen die het meest negatief zijn over transgender personen.

Tabel 85 Opvattingen over transgender personen op basis van samenvattende schaalscore, naar sociaal-demografische kenmerken, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^{a b c}

	negatief	neutraal	positief
geslacht ***			
man	16	24	60
vrouw	5	15	79
X (genderneutraal)	0	0	100
leeftijd**			
16-30 jaar	14	17	69
30-40 jaar	12	19	68
40-50 jaar	16	15	68
50-60 jaar	7	15	78
60-70 jaar	6	26	69
> 70 jaar	12	19	69
opleiding***			
laag	10	20	70
middelbaar	15	22	63
hoog	6	16	78
religie***			
geen religie of levensbeschouwing	10	15	75
rooms-katholicisme	8	26	66
protestantisme of andere christelijke kerk of groep	14	28	58
overig	16	14	70

- a Er is middels een multivariate regressieanalyse gekeken welke sociaal-demografische factoren een verband hebben met de houding ten opzichte van transgender personen.
- b De asterisken geven aan of het kenmerk iets toevoegt aan het multivariate regressiemodel dat verschillen in de samenvattende houding ten opzichte van bisexualiteit verklaart als rekening wordt gehouden met de andere kenmerken. Voor de toetsing van de significantie van de correlaties zijn $p < 0,05$ (**) en $p < 0,01$ (***) gehanteerd.
- c De splitsing van de resultaten op de kenmerken geslacht, leeftijd en opleidingsniveau is uitgevoerd op basis van de gegevens zoals de respondent doorgaf bij aanmelding van het I&O Research Panel (voor deelname aan het onderzoek). Zie voor toelichting betreffende de categorieën van de kenmerken 'geslacht' en 'opleiding' de toelichting hierover in Tabel 77.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

7.9 Non-binaire personen

7.9.1 Opvattingen

Non-binaire personen zijn de afgelopen jaren steeds meer onder de aandacht geweest in de Nederlandse samenleving. De term non-binair wordt gebruikt door mensen die zich niet (helemaal) thuis voelen in de genderidentiteiten 'man' en 'vrouw'. Iemand die non-

binair is kan zich tegelijkertijd man en vrouw voelen, of zich niet man en niet vrouw voelen.

Hoewel exacte cijfers over het aantal non-binaire personen in Nederland niet beschikbaar zijn, geven verschillende onderzoeken een indicatie van de omvang:

- Een onderzoek van Panteia toont aan dat 6% van de respondenten zich meer als genderneutraal ziet of zich niet volledig als man of vrouw identificeert (Panteia, 2019).
- Motivaction schat dat ongeveer 2,8% van de Nederlanders zich als non-binair identificeert, wat neerkomt op ongeveer 500.000 mensen (Mastercard, 2022).

Non-binaire personen kunnen te maken krijgen met specifieke uitdagingen in een samenleving die grotendeels binair is ingericht. Zo ervaren zij vaker psychische problemen, eenzaamheid en suïcidale gedachten dan de algemene bevolking.

Tabel 86 Opvattingen over non-binaire personen, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	(helemaal mee eens)	niet mee eens, niet mee oneens	(helemaal) mee oneens	weet ik niet / nog nooit over nagedacht	zeg ik liever niet
Non-binaire personen moeten hun leven kunnen leiden zoals zij dat willen (n = 575)	85	7	4	3	0,7
Er is iets mis met mensen die geen man of vrouw zijn (n = 575)	16	14	56	14	0,6
Als ik iemand ontmoet, dan vind ik het belangrijk om te weten of iemand man of vrouw is (n = 565)	28	17	45	10	0,4
Ik ga liever niet om met mensen van wie niet duidelijk is of ze man of vrouw zijn (n = 575)	11	9	68	12	0,4
Ik ga liever niet om met mensen die non-binair zijn (n = 565)	10	10	68	13	0,3
Ik geloof dat iedereen van nature óf man óf vrouw is (n = 565)	44	15	29	13	0,3
Ik zou het een probleem vinden als mijn kind op school les krijgt van een non-binaire docent (n = 565)	11	10	63	15	0,3
Als mijn partner zou vertellen dat diegene non-binair is, verbreek ik de relatie (n = 575)	25	12	30	33	0,7
Ik zou geen relatie willen hebben met een non-binair persoon (n = 565)	46	9	14	30	0,4
Tegenwoordig zijn meer mensen non-binair. Ik vind het een modeverschijnsel of rage (n = 575)	36	20	29	15	0,9

a Antwoorden werden gegeven op een vijfpuntsschaal (1 = helemaal mee eens; 2 = mee eens; 3 = niet mee eens, niet mee oneens; 4 = mee oneens; 5 = helemaal mee oneens).

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqi+-monitor, 2024

Tabel 86 toont de opvattingen over non-binaire personen van 18 jaar en ouder. Zoals te zien vindt een ruime meerderheid van de ondervraagde respondenten (85%) dat non-binaire personen hun leven moeten kunnen leiden zoals zij dat willen. Echter zien we nog steeds dat een op de zes van de ondervraagde respondenten vindt dat er iets mis is met

mensen die geen man of vrouw zijn en een op de 10 liever niet omgaat met mensen van wie het niet duidelijk is of ze man of vrouw zijn.

Verder toont de tabel dat iets minder van de helft van de ondervraagde respondenten (44%) gelooft dat iedereen van nature of man of vrouw is en ruim een kwart (28%) het belangrijk vindt om te weten of iemand een man of een vrouw is als ze iemand ontmoeten.

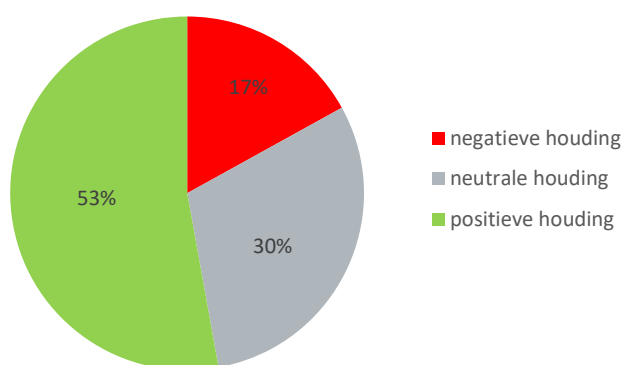
Ten slotte zegt bijna de helft van de ondervraagde respondenten (46%) dat ze geen relatie zouden willen hebben met een non-binair persoon, terwijl een kwart (25%) de relatie zou verbreken als hun partner zou vertellen dat die non-binair zijn. Een derde van de ondervraagde respondenten (33%) weet niet of heeft nooit over nagedacht of ze de relatie zouden verbreken als hun partner zou vertellen dat die non-binair is.

7.9.2 Gemiddelde houding ten aanzien van non-binaire personen

Net als bij andere groepen is er ook voor non-binaire personen een verdiepende analyse uitgevoerd. Deze analyse is gebaseerd op een samenvattende schaalscore, berekend op basis van 10 stellingen (zie Tabel 86), die verschillende dimensies van de houding ten opzichte van non-binaire personen belichten.

Figuur 11 biedt inzicht in de algemene houding van de Nederlandse bevolking ten opzichte van non-binaire personen. De figuur laat zien dat iets meer dan de helft (53%) van de ondervraagde respondenten een positieve houding heeft ten opzichte van non-binaire personen. Een op de zes personen heeft echter een negatieve houding ten opzichte van non-binaire personen. Opvallend is dat het percentage met een positieve houding ten opzichte van non-binaire personen het laagste is in vergelijking met de andere groepen binnen de lhbtq+ gemeenschap.

Figuur 11 Houding ten opzichte van non-binaire personen op basis van samenvattend schaalscore, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

a De maat is berekend op basis van 10 stellingen over non-binaire personen (zie Tabel 86). Antwoorden op de stellingen zijn gegeven op een vijfpuntsschaal (1 = helemaal mee eens; 2 = mee eens; 3 = niet mee eens, niet mee oneens; 4 = mee oneens; 5 = helemaal mee oneens; 6 = zeg ik liever niet; 7 = weet ik niet; 8 = nog nooit over nagedacht). Antwoordopties 6, 7 en 8 zijn als ontbrekende waarde gecodeerd. Dit betekent dat de personen die liever geen antwoord geven of aangeven het niet te weten of er nog nooit over nagedacht te hebben, niet zijn opgenomen in deze figuur. Van de ontbrekende waarden zijn de gemiddelden geïmputeerd. De vragen zijn zo gecodeerd dat een hogere score duidt op een positievere houding (minimum = 1, maximum = 5). Vervolgens is de totale gemiddelde schaalscore op de stellingen onderverdeeld in de groepen 'zeer negatief' (1,00-1,49), 'negatief' (1,50-2,49), 'neutraal' (2,50-3,49), 'positief' (3,50-4,49) en 'zeer positief' (4,50-5,00). Als van de items per split-run-groep een schaal wordt geconstrueerd, zijn de Cronbach's alpha's 0,86 en 0,88.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtq+-monitor, 2024

Tabel 87 Ontwikkeling van opvattingen over genderdiversiteit, i.h.b. non-binaire personen, 2012-2024, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^{a b}

	2012 / 2013	2014 / 2015	2016 / 2017	2017 / 2018	2019 / 2020	2024
Als ik iemand ontmoet, dan vind ik het belangrijk om te weten of iemand man of vrouw is						
(helemaal) mee eens	53	46	45	40	39	28
(helemaal) mee oneens	27	32	33	34	38	45
Ik ga liever niet om met mensen van wie niet duidelijk is of ze man of vrouw zijn						
(helemaal) mee eens	18	15	14	12	11	11
(helemaal) mee oneens	51	56	62	63	65	68

- a De resultaten van de periode 2012-2020 zijn afkomstig van het onderzoek SCP Leefsituatie-index (SLI), zoals gepubliceerd door SCP (2022b). De resultaten van 2024 zijn afkomstig uit de huidige lhbtqia+-monitor. De resultaten uit het SLI-onderzoek zijn gebaseerd op een nettosteekproef die anders is samengesteld en is gewogen dan die van de huidige monitor. Hier dient bij de interpretatie van de resultaten rekening mee te worden gehouden.
- b Antwoorden voor de periode 2012-2020 zijn gegeven op een vijfpuntsschaal (1 = helemaal mee eens; 2 = mee eens; 3 = niet mee eens, niet mee oneens; 4 = mee oneens; 5 = helemaal mee oneens; 6 = nog nooit over nagedacht), waarbij antwoordoptie 6 is gecodeerd als ontbrekende waarde. Voor de huidige monitor in 2024 zijn de antwoorden ook gegeven op een vijfpuntsschaal, maar zijn de als missende waarden gecodeerde antwoordopties 6 (= zeg ik liever niet), 7 (= weet ik niet) en 8 (= nog nooit over nagedacht).

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

Tabel 87 toont de ontwikkeling voor de periode 2012 tot 2024 van de resultaten van twee afzonderlijke stellingen over genderdiversiteit, en in het bijzonder over non-binaire personen. Deze twee stellingen over de houding tegenover personen waarbij het niet duidelijk is of de persoon een man of vrouw is, zijn voorgelegd in de huidige lhbtqia+-monitor en in meerdere edities van het onderzoek SCP Leefsituatie-index (SLI). De resultaten uit het SLI-onderzoek, zoals gepubliceerd in de SCP-monitor (SCP, 2022b), en de huidige lhbtqia+-monitor zijn in enige mate te vergelijken. Bij de interpretatie van de cijfers is wel voorzichtigheid geboden. Waar in de SCP-monitor deze stellingen werden voorgelegd als stellingen over genderdiversiteit in het algemeen, worden ze in de huidige monitor voorgelegd als stellingen over non-binaire personen. Daarnaast verschillen de huidige lhbtqia+-monitor en de uitvoeringen van het SLI-onderzoek, onder andere wat betreft omvang en samenstelling van de respondentengroep. Een trendbreuk, of het ontbreken ervan, kan dus het gevolg zijn van bijvoorbeeld een andere manier van uitvragen of andere sample-methoden.

Op basis van de resultaten wat betreft de twee stellingen door de tijd heen (Tabel 87), lijkt het dat steeds minder mensen het belangrijk vinden dat zij weten of iemand een man of vrouw als zij een persoon ontmoeten. Het aandeel personen dat dit wel belangrijk vindt, neemt sinds 2012 geleidelijk af, en deze trend lijkt zich, kijkend naar de resultaten van de huidige monitor, door te zetten. Hiernaast is het aandeel personen dat liever niet omgaat met personen waarbij het niet duidelijk is of die persoon een man of vrouw is, niet wezenlijk veranderd in 2024 ten opzichte van 2019-2020.

7.9.3

Verschillen naar achtergrondkenmerken

Tabel 88 toont de verschillen tussen groepen in de Nederlandse bevolking en opvattingen over non-binaire personen. De resultaten laten zien dat met name mannen en jongeren

van 18 tot 30 jaar negatiever zijn over non-binaire personen dan vrouwen en personen uit andere leeftijdsgroepen. Daarnaast zien we ook dat personen met een lage of middelbare opleiding en protestantse of andere christelijke groepen het minst positief zijn over non-binaire personen.

Tabel 88 Opvattingen over non-binaire personen op basis van samenvattende schaalscore, naar sociaal-demografische kenmerken, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^{a b c}

	negatief	neutraal	positief
geslacht ***			
man	22	34	44
vrouw	12	27	61
X (genderneutraal)	0	0	100
leeftijd**			
18-30 jaar	24	28	49
30-40 jaar	18	32	50
40-50 jaar	17	28	55
50-60 jaar	18	25	57
60-70 jaar	14	28	58
> 70 jaar	11	43	46
opleiding***			
laag	15	33	52
middelbaar	23	32	45
hoog	12	27	61
religie***			
geen religie of levensbeschouwing	16	27	57
rooms-katholicisme	18	34	49
protestantisme of andere christelijke kerk of groep	19	43	38
overig	23	19	58

- a Er is middels een multivariate regressieanalyse gekeken welke sociaal-demografische factoren een verband hebben met de houding ten opzichte van non-binaire personen.
- b De asterisken geven aan of het kenmerk iets toevoegt aan het multivariate regressiemodel dat verschillen in de samenvattende houding ten opzichte van bisexualiteit verklaart als rekening wordt gehouden met de andere kenmerken. Voor de toetsing van de significantie van de correlaties zijn $p < 0,05$ (**) en $p < 0,01$ (***) gehanteerd.
- c De splitsing van de resultaten op de kenmerken geslacht, leeftijd en opleidingsniveau is uitgevoerd op basis van de gegevens zoals de respondent doorgaf bij aanmelding van het I&O Research Panel (voor deelname aan het onderzoek). Zie voor toelichting betreffende de categorieën van de kenmerken 'geslacht' en 'opleiding' de toelichting hierover in Tabel 77.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

7.10 Intersekse personen

7.10.1 Opvattingen

Intersekse personen hebben de ervaring van geboren zijn met een lichaam dat niet overeenkomt met het beeld dat de meeste mensen hebben van man of vrouw. Net als alle andere mensen hebben intersekse mensen een seksuele oriëntatie en een genderidentiteit. Bij heel veel intersekse mensen komt de genderidentiteit overeen met het toegekende geslacht en heel vaak hebben zij een heteroseksuele oriëntatie (NNID, 2023).

Uit eerder SCP-onderzoek blijkt dat intersekse personen vaak worstelen met openheid over hun ervaring (SCP, 2018a). Ze maken zorgvuldige afwegingen over aan wie ze het vertellen en wat ze precies delen. Veel intersekse personen passen zich aan of vermijden bepaalde situaties om hun ervaring verborgen te houden (SCP, 2022a).

De intersekse ervaring heeft vaak invloed (gehad) op relatievorming en de beleving van seksualiteit. Mensen kunnen onzeker zijn over hun uiterlijk of zelfbeeld als man of vrouw, terughoudend zijn in het aangaan van relaties, of angst hebben voor afwijzing. Ook kunnen er beperkingen zijn in seksuele mogelijkheden.

In de sociale omgeving kunnen intersekse personen te maken krijgen met onbegrip of ongewenste reacties, vaak voortkomend uit onwetendheid of ongemak. Hoewel deze reacties meestal niet direct als discriminatie worden ervaren, kunnen ook subtiele vormen van micro-agressie en onbegrip een diepgaande impact hebben en bijvoorbeeld leiden tot gevoelens van anders-zijn, eenzaamheid en zich onbegrepen voelen (SCP, 2014). Dit effect kan overigens ook de andere kant op werken: wie zich van kinds af aan anders en onbegrepen voelt, kan zich gaan afzonderen, wat opnieuw tot ongewenste reacties in hun latere leven zorgt.

Tabel 89 Opvattingen over intersekse, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

	(helemaal) mee eens	niet mee eens, niet mee oneens	(helemaal) mee oneens	weet ik niet / nog nooit over nagedacht	zeg ik liever niet
Ik ga liever niet om met mensen die intersekse zijn (n = 1.140)	7	10	65	17	0,3
Als mijn partner zou vertellen dat diegene intersekse is, verbreek ik de relatie (n = 1.140)	16	14	31	39	0,3
Ik zou geen relatie willen hebben met een intersekse persoon (n = 1.140)	34	11	20	35	0,3
Intersekse kinderen moeten met medische behandelingen gewone mannen of vrouwen worden (n = 1.140)	9	14	48	28	0,5
Als ik een baby had die intersekse was, en er was geen medische reden om te opereren, dan zou ik hiermee wachten totdat het kind hierover zelf kan beslissen (n = 1.140)	65	4	3	27	0,3
Intersekse personen moeten over hun eigen lichaam kunnen beslissen (n = 1.140)	84	5	2	9	0,3
Ik vind het raar als mensen biologisch niet in het plaatje van man of vrouw passen (n = 1.140)	20	17	48	15	0,3

^a Antwoorden werden gegeven op een vijfpuntsschaal (1 = helemaal mee eens; 2: mee eens; 3 = niet mee eens, niet mee oneens, 4: mee oneens; 5 = helemaal mee oneens).

Tabel 89 geeft inzicht in de opvattingen van de Nederlandse bevolking over intersekse personen in 2024. De resultaten laten zien dat er over het algemeen positieve houdingen zijn ten opzichte van de autonomie van intersekse personen, met 84% van een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking die vindt dat intersekse personen over hun eigen lichaam moeten kunnen beslissen. Desondanks blijven er ook bedenkingen bestaan, zoals blijkt uit het feit dat ruim een derde (34%) van een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking aangeeft geen relatie te willen met een intersekse persoon.

Verder valt op dat ongeveer twee derde (65%) van een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking ervoor zou kiezen om medische ingrepen bij hun intersekse kind uit te stellen totdat het kind oud genoeg is om hier zelf over te beslissen. Internationale richtlijnen op het gebied van mensenrechten van intersekse personen, zoals die van de Verenigde Naties, keuren overigens ingrijpen zonder toestemming van het kind af (OHCHR, 2023). Tegelijkertijd geeft een op de vijf (20%) van een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking aan het raar te vinden als iemand biologisch niet binnen de binaire categorieën van man of vrouw valt.

Tot slot is er ook een substantieel deel van een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking die geen antwoord kan geven of nooit heeft nagedacht over dat intersekse kinderen gewoon mannen of vrouwen moeten worden met medische behandelingen (28%) en dat ze de relatie zouden verbreken als hun partner zou vertellen dat die intersekse was (39%). Deze cijfers geven een gemengd beeld van de acceptatie, het begrip en de kennis over intersekse personen in de Nederlandse samenleving.

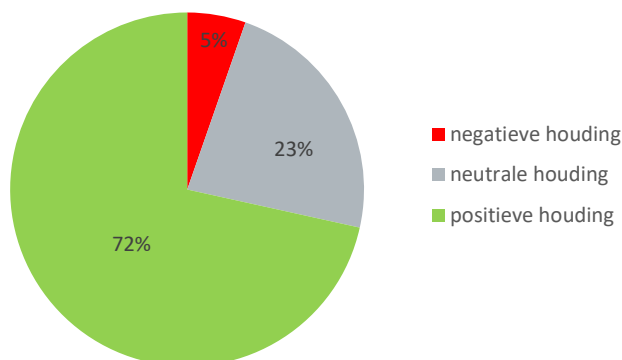
7.10.2 Gemiddelde houding ten aanzien van intersekse personen

Net zoals voor de opvattingen over homoseksuele, bi+ en asexuele personen is er ook voor intersekse personen een verdiepende analyse uitgevoerd die is gebaseerd op een samenvattende schaalscore die berekend is op basis van 7 stellingen (zie 1.1) die verschillende dimensies van intersekse belichten.

Figuur 12 biedt inzicht in de algemene houding van de Nederlandse bevolking ten opzichte van intersekse personen. De figuur laat zien dat bijna drie kwart (72%) van een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking een positieve houding heeft ten opzichte van intersekse personen. Dit percentage is een stuk lager dan de houding ten opzichte van homoseksualiteit (86%) en asexualiteit (82%), maar iets hoger dan de houding ten opzichte van bisexualiteit (66%).

Figuur 12 Houding ten opzichte van intersekse op basis van samenvattend schaalscore, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

a De maat is berekend op basis van zeven stellingen over intersekse (zie Tabel 89). Antwoorden op de stellingen zijn gegeven op een vijfpuntsschaal (1 = helemaal mee eens; 2 = mee eens; 3 = niet mee eens, niet mee oneens; 4 = mee oneens; 5 = helemaal mee oneens; 6 = zeg ik liever niet; 7 = weet ik niet; 8 = nog nooit over nagedacht). Antwoordopties 6, 7 en 8 zijn als ontbrekende waarde gecodeerd. Dit betekent dat de personen die liever geen antwoord geven of aangeven het niet te weten of er nog nooit over nagedacht te hebben, niet zijn opgenomen in deze figuur. Van de ontbrekende waarden zijn de gemiddelden geïmputeerd. De vragen zijn zo gecodeerd dat een hogere score duidt op een positievere houding (minimum = 1, maximum = 5). Vervolgens is de totale gemiddelde schaalscore op de stellingen onderverdeeld in de groepen 'zeer negatief' (1,00-1,49), 'negatief' (1,50-2,49), 'neutraal' (2,50-3,49), 'positief' (3,50-4,49) en 'zeer positief' (4,50-5,00). Als van de items, die allemaal aan alle respondenten zijn voorgelegd, een schaal wordt geconstrueerd, is de Cronbach's alpha 0,87.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

7.10.3 Verschillen naar achtergrondkenmerken

Tabel 90 toont de verschillen tussen groepen in de Nederlandse bevolking en opvattingen over intersekse. De resultaten laten zien dat mannen, personen met een laag opleidingsniveau en christelijke groepen (rooms-katholiek, protestants of een andere christelijke groep) het minst positief zijn over intersekse personen. Voor leeftijd zijn er geen significante verschillen.

Tabel 90 Opvattingen over intersekse op basis van samenvattende schaalscore, naar sociaal-demografische kenmerken, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^{a b c}

	negatief	neutraal	positief
geslacht ***			
man	8	27	65
vrouw	3	19	78
X (genderneutraal)	0	0	100
leeftijd			
18-30 jaar	7	19	73
30-40 jaar	5	28	67
40-50 jaar	5	31	64
50-60 jaar	5	21	73
60-70 jaar	4	24	72

> 70 jaar	6	18	76
opleiding***			
laag	7	24	69
middelbaar	6	28	65
hoog	4	18	78
religie***			
geen religie of levensbeschouwing	4	19	77
rooms-katholicisme	7	33	60
protestantisme of andere christelijke kerk of groep	7	32	62
overig	12	19	69

- a Er is middels een multivariate regressieanalyse gekeken welke sociaal-demografische factoren een verband hebben met de houding ten opzichte van intersekse.
- b De asterisken geven aan of het kenmerk iets toevoegt aan het multivariate regressiemodel dat verschillen in de samenvattende houding ten opzichte van bisexualiteit verklaart als rekening wordt gehouden met de andere kenmerken. Voor de toetsing van de significantie van de correlaties zijn $p < 0,05$ (**) en $p < 0,01$ (***) gehanteerd.
- c De splitsing van de resultaten op de kenmerken geslacht, leeftijd en opleidingsniveau is uitgevoerd op basis van de gegevens zoals de respondent doorgaf bij aanmelding van het I&O Research Panel (voor deelname aan het onderzoek). Zie voor toelichting betreffende de categorieën van de kenmerken 'geslacht' en 'opleiding' de toelichting hierover in Tabel 77.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

7.11 Samenvatting

In de lhbtqia+-monitor zijn de opvattingen onder een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking gemeten ten opzichte van homoseksualiteit (hiervoor werden stellingen voorgelegd over homoseksuele mannen en lesbische vrouwen), bi+ personen, asexualiteit (aseksuele personen), queer personen, trans personen, non-binaire personen en intersekse personen.

In de vorige editie van de monitor (SCP, 2022b) zijn gemiddelden berekend voor de opvattingen ten opzichte van homo- en bisexualiteit, hoewel in de praktijk vooral over homoseksualiteit, en ten opzichte van genderdiversiteit in algemene zin. In de huidige editie van de monitor zijn aparte gemiddelden berekend voor de opvattingen over de bovenstaande groepen, inclusief de groep intersekse personen – we hebben het dan over seksediversiteit. Dat betekent dat een vergelijking met de gemiddelden van de vorige editie niet altijd even zinvol is. Daardoor is het ook niet goed mogelijk om trends in de ontwikkeling van deze gemiddelden te bespreken. Het is wel mogelijk om voor individuele stellingen die zijn voorgelegd ontwikkelingen in trends te bespreken.

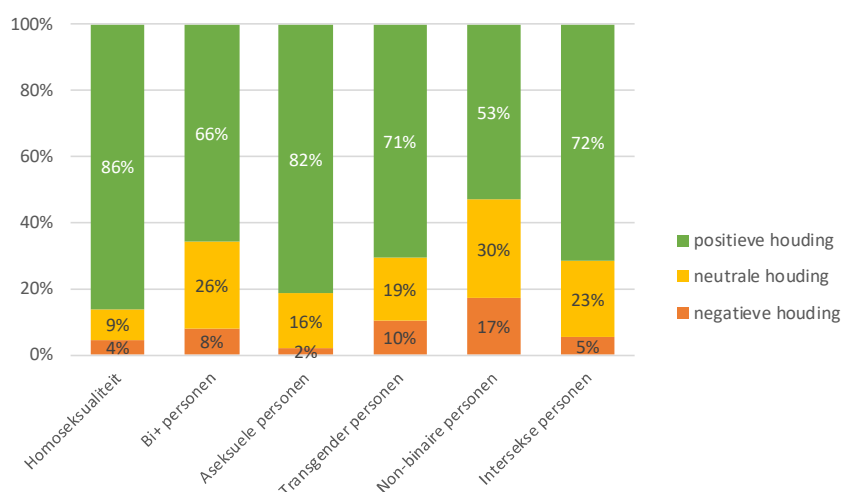
Opvattingen algemeen

In de afgelopen jaren lijkt de houding tegenover de groep lhbtqia+ personen als geheel in de loop van de jaren steeds positiever geworden (SCP, 2016; SCP, 2018a; SCP, 2022a). Wie wat preciezer kijkt, ziet dat die conclusie, zacht gezegd, nuancering behoeft. Eerder onderzoek laat patronen en ontwikkelingen zien maar is beperkt als het gaat om opvattingen over de afzonderlijke groepen binnen de lhbtqia+ gemeenschap. Er is nog weinig onderzoek beschikbaar over de houding ten opzichte van gender- en seksediversiteit, zoals geleefd door o.a. transgender, non-binaire en intersekse personen. Als het gaat om seksuele diversiteit zijn de opvattingen over asexualiteit, en daardoor

aseksuele personen, nog onderbelicht. Biseksuele of bi+ personen zijn wel al vaker onderwerp geweest van onderzoek naar houdingen, maar in de praktijk heeft een deel van dat onderzoek toch vooral kennis over de houding ten opzichte van homoseksuele en lesbische personen opgeleverd.

Voor de huidige maatschappelijke zorgen over een daling van de acceptatie van lhbtqia+ personen bieden de samenvattende schaalscores uit deze monitor geen duidelijke ondersteuning. Zie Figuur 13 voor een samenvatting van de houdingen ten opzichte van verschillende lhbtqia+ groepen. In het algemeen neemt het aandeel van de Nederlandse bevolking dat een positieve houding heeft ten opzichte van seksuele en genderdiversiteit juist toe, hoewel het percentage met een negatieve houding ten opzichte van genderdiversiteit ook licht is toegenomen. Er is ook een positieve houding ten opzichte van interseksuele personen (seksediversiteit). De resultaten laten wel duidelijk verschillen zien in de houding ten opzichte van de afzonderlijke groepen, waarbij het minst positief wordt geoordeeld over bi+ personen en non-binaire personen. Daarnaast is er sprake van lagere scores op diverse stellingen, en een achteruitgang ten opzichte van de stelling over trans personen die eerder ook werd voorgelegd, 'Ik zou het een probleem vinden als mijn kind op school les krijgt van een transgender docent'. Het is niet ondenkbaar dat deze laatste bevinding samenhangt met de maatschappelijke onrust rond voorlichtingsactiviteiten voor kinderen (NOS, 2023a). Ook zijn er nieuwe punten van zorg, zoals het idee dat bi+, trans en non-binair zijn modeverschijnselen zijn, en het gegeven dat veel respondenten geen relatie zouden willen met trans, non-binaire, bi+, aseksuele en interseksuele personen.

Figuur 13 Houding ten opzichte van homoseksualiteit, bi+ personen, aseksuele personen, transgender personen, non-binaire personen en interseksuele personen op basis van samenvattende schaalscores, Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, 2024 (in procenten)^a

a Op basis van een aantal stellingen per onderwerp, exclusief respondenten die de stellingen beantwoordden met 'zeg ik liever niet', 'weet ik niet' en 'nooit over nagedacht'. Zie per onderwerp in dit hoofdstuk toelichting over de stellingen en het aantal respondenten per antwoordcategorie.

Bron: Panteia/Movisie, vragenlijst lhbtqia+-monitor, 2024

Homoseksualiteit

Bij de opvattingen over homoseksualiteit in brede zin (homoseksuele mannen en lesbische vrouwen) valt op dat de positieve trend van de afgelopen jaren zich doorzet. Een ruime meerderheid (samenvattende schaalscore van 86%) van de Nederlandse bevolking toont een positieve houding ten opzichte van homoseksualiteit. In 2020 was dit percentage nog 76%; in 2018 was het 78% en daarvoor altijd lager, beginnend in 2007 met 53% (SCP, 2020b; 2018b; 2007). De ondervraagde respondenten hebben nog altijd moeite met openbare uitingen van met name homoseksuele mannen: 21% heeft er moeite mee in 2024 ten opzichte van 24% in 2020 en 2018 en 49% in 2007 (SCP, 2022b; 2018b; 2007).

Bi+ personen

Opvattingen over bi+ personen zijn in eerdere edities van de monitor niet expliciet gemeten. Bij deze eerste meting uit 2024 valt op dat het percentage van de Nederlandse bevolking dat een positieve houding heeft ten opzichte van bi+ personen met 66% lager is dan het percentage dat betrekking heeft op homoseksualiteit (homoseksuele mannen en lesbische vrouwen). Uit de antwoorden blijkt dat respondenten bi+ over het algemeen als een seksuele identiteit of oriëntatie lijken te erkennen, hoewel toch nog een kwart (27%) vindt dat bi+ een modeverschijnsel is.

Aseksuele personen

Opvattingen over aseksualiteit zijn in 2024 eveneens voor het eerst gemeten. Het onderzoek wijst uit dat 82% een positieve houding heeft. Tegelijkertijd geeft 15% aan het eens te zijn met de stelling 'Aseksuele personen moeten begrip hebben als hun partner vreemdgaat' en nog eens 19% is het niet eens/niet oneens. Op de stelling 'Je kan jezelf niet aseksueel noemen als je nooit seks hebt geprobeerd' antwoordt 14% met 'eens' en 13% met 'niet eens/niet oneens'. Bij deze en andere stellingen geven relatief veel respondenten aan er niet over na te denken en/of het niet echt goed te weten.

Genderdiversiteit in het algemeen

Ook bij de opvattingen over genderdiversiteit zien we, met enig voorbehoud, een positieve ontwikkeling ten opzichte van eerdere jaren. Het voorbehoud is nodig omdat in deze editie veel andere stellingen zijn voorgelegd. In 2020 had 60% van de bevolking een positieve houding, in 2018 was dit 57% en daarvoor altijd lager, met 43% in 2013 (SCP 2022b; 2018b; 2013). In 2024 is het percentage dat een positieve houding heeft ten opzichte van trans personen en non-binaire personen respectievelijk 71% en 53%. Hierbij moet worden opgemerkt dat trans personen man, vrouw, non-binair of een ander gender kunnen zijn. De stellingen over trans personen hebben dus (deels) ook betrekking op non-binaire personen. Dat levert een gemiddelde schaalscore voor genderdiversiteit op van 62%. Tegelijkertijd is de groep die negatief staat tegenover genderdiversiteit (iets) gegroeid. Dit ging om 9% (SCP, 2022b) en gaat nu t.a.v. trans personen om 10% en bij non-binaire personen om 17%.

Trans personen

De scores op diverse stellingen over trans personen laten zien dat er nog altijd veel negatieve opvattingen zijn. De enige stelling die eerder ook werd voorgelegd, 'Ik zou het een probleem vinden als mijn kind op school les krijgt van een transgender docent' laat een achteruitgang zien. 14% van de ondervraagde respondenten geeft aan dat ze het een probleem zouden vinden als hun kind les krijgt van een transgender docent, tegenover 65% die het geen probleem vindt. In de vorige editie gaf 9% van de respondenten aan dat ze het een probleem zouden vinden als hun kind les zou krijgen van een transgender

docent, tegenover 71% die het geen probleem vond (SCP, 2022b). Ongeveer een derde (32%) van de respondenten geeft aan trans zijn te zien als een modeverschijnsel. Ongeveer een kwart vindt dat trans mannen geen echte mannen zijn (22%) en trans vrouwen geen echte vrouwen zijn (26%).

Non-binaire personen

Bij non-binaire personen valt op dat non-binair zijn nog niet breed als genderidentiteit wordt erkend. Iets minder dan de helft van de respondenten (44%) vindt dat iedereen van nature of man of vrouw is. Ruim een kwart (28%) vindt het belangrijk om te weten of iemand een man of een vrouw is als ze iemand ontmoeten (tegenover 45% die dat niet belangrijk vindt). Ruim een derde (36%) geeft aan non-binair zijn te zien als een modeverschijnsel.

Intersekse personen

De gemiddelde scores op de opvattingen ten opzichte van intersekse personen (seksediversiteit) laten zien dat 72% van de respondenten een positieve houding heeft. 84% vindt dat intersekse personen over hun eigen lichaam moeten kunnen beslissen, en ongeveer twee derde (65%) zou ervoor kiezen om medische ingrepen bij hun intersekse kind uit te stellen totdat het kind oud genoeg is om hier zelf over te beslissen. Tegelijkertijd geeft een op de vijf (20%) aan het raar te vinden als iemand biologisch niet binnen de binaire categorieën van man of vrouw valt.

De percentages van de respondenten die aangeven geen relatie te willen met trans personen (54%), non-binaire personen (45%), bi+ personen (42%), asekuele personen (42%) en intersekse personen (34%) zijn erg hoog. Deze bevinding kan in de praktijk betekenen dat personen uit deze groepen die graag een relatie willen, veel moeite kunnen hebben om een relatie te krijgen. Het niet hebben van een (positieve) relatie kan consequenties hebben voor de leefsituatie van mensen, zowel in praktische zin, bijvoorbeeld omdat het moeilijker is om in je eentje een huis te vinden, als in emotionele zin, het missen van een 'significant other' die je ziet en steunt.

Bij diverse stellingen over asekuele, non-binaire en intersekse personen geven relatief veel respondenten aan er niet over na te denken en/of het niet echt goed te weten. Deze bevinding laat zien dat de kennis over en het begrip, c.q. de erkenning van, deze groepen personen in de Nederlandse samenleving nog redelijk beperkt is.

Opvattingen over seksuele diversiteit naar persoonskenmerken en 2024/2022

Licht positievere opvattingen zijn te vinden onder personen van jongere leeftijd (onder 30 jaar) en oudere leeftijd (ouder dan 60). Dat laatste is opvallend, omdat de vorige edities (SCP, 2022b; SCP, 2018b) juist een minder positieve houding rapporteerden onder oudere personen. Significante verschillen waren er tussen hoger- en lageropgeleiden en gelovigen en niet-gelovigen. Onder lageropgeleiden en personen die zichzelf rekenen tot het protestantisme of andere christelijke groep is het deel met een negatieve houding relatief groot ten opzichte van groepen met een hoog opleidingsniveau of andere/niet religieuze groepen. Vanwege lage aantallen respondenten met een migratieachtergrond was het in de huidige editie helaas niet mogelijk om verschillen in gemiddelden te berekenen voor mensen met en zonder migratieachtergrond.

Opvattingen over genderdiversiteit naar persoonskenmerken en 2024/2022

Met name mannen en jongeren van 18 tot 30 jaar zijn negatiever over non-binaire personen dan vrouwen en personen uit andere leeftijdsgroepen. Laagopgeleide personen en protestantse of andere christelijke groepen zijn het minst positief over non-binaire personen. De verschillen in opvattingen tussen groepen respondenten over trans en non-binaire personen lijken in lijn te liggen met de verschillen in opvattingen tussen de groepen respondenten over genderdiversiteit uit de vorige editie van de monitor, hoewel de categorieën uit 2024 en 2022 niet volledig vergelijkbaar zijn. Vrouwen hebben een positievere houding dan mannen, hoger opgeleiden een positievere houding dan lager- of middelbaaropgeleiden, niet gelovigen een positievere houding dan gelovigen (m.n. protestants-christelijk). In 2022 hadden mensen zonder migratieachtergrond een positievere houding dan mensen met migratieachtergrond (61% versus 57%), maar vanwege lage aantallen kunnen we daar op dit moment geen nieuwe gegevens naast leggen.

Referenties

- 113.nl. (2024). *Factsheet zelfdoding onder LHBT'ers*. Groningen: 113.nl.
- Andriessen, I., Hoegen Dijkhof, J., Torre, A. v., Berg, E. v., Pulles, I., Iedema, J., & Voogd-Hamelink, M. d. (2020). *Ervaren discriminatie in Nederland II*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Aparicio-Garcia, M., Diaz-Ramiro, E., Rubio-Valdehita, S., & Garcia-nieto, I. (2018). Health and Well-Being of Cisgender, Transgender and Non-Binary Young People. *International Journal of Public Health, 15*, 2133.
- Baams, L., Graaf, H. d., Cense, M., Maliepaard, E., Bos, H., Wit, J. d., . . . Joemmanbaks, F. (2021). *Niet in één hokje: Ervaren en welzijn van bi+ personen in Nederland*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen en Rutgers.
- Bedi, S. (2015). Sexual Racism: Intimacy as a Matter of Justice. *The Journal of Politics, 77*(4), 998-1011.
- Blosnich, L., & Blosnich, H. (2013). A systematic review of aetiology of tobacco disparities for sexual minorities. *Tobacco Control, 66*-73.
- Buizer, I., Hermsen, D., Lisdonk, J. v., & Toorn, J. v. (2024). *Bi+mensen en werk*. Leiden: Universiteit Leiden.
- Burke, S., & LaFrance, M. (2016). Stereotypes of bisexual people: What do bisexual people themselves think? *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity, 3*(2), 247-254.
- Burke, S., Dovidio, J., LaFrance, M., Przedworski, J., Perry, S., Phelan, S., . . . Ryn, M. v. (2017). *Beyond Generalized Sexual Prejudice: Need for Closure Predicts Negative Attitudes Toward Bisexual People Relative to Gay/Lesbian People*. *Journal of Experimental Social Psychology*.
- CBS. (2021). *Invulling praktisch en theoretisch opgeleiden: Een bruikbaar alternatief voor de huidige indeling van onderwijsniveau?* Opgehaald van cbs.nl: <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/discussion-papers/2021/invulling-praktisch-en-theoretisch-opgeleiden?onepage=true>
- CBS. (2023a). *CBS statline, Veiligheidsmonitor 2023*. Opgehaald van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85146NED/table?ts=1730470048609>.
- CBS. (2023b). *Prevalentiemonitor Huiselijk geweld en seksueel overschrijdend gedrag*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- CBS. (2024a). *Informatie over Volksgezondheid en Zorg - Bevolkingsomvang*. Opgeroepen op 10 25, 2024, van vzinfor.nl: <https://www.vzinfo.nl/bevolking/bevolkingsomvang#:~:text=Op%201%20januari%202024%20is,van%20Nederland%2042%2C6%20jaar>.
- CBS. (2024b). *Hoeveel LHBTQIA+ telt Nederland?* Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Das, E., Wasserbauer, M., Loopuijt, C., Plug, I., Uilhoorn, A., van der Vleuten, A., & Verhaak, C. (2023). *Mijn gender, wiens zorg? Onderzoek naar de toename in en veranderingen van de vraag naar transgenderzorg*. Nijmegen: Radboud Universiteit.
- Dellers, L. Y., Duffy, A. L., & Zimmer-Gembeck, M. J. (2024). Manifestations and harms of intragroup marginalization within the male gay community: A qualitative study of gay and bisexual men. *Psychology of sexual orientation and gender diversity*.

- Dijk, R. v., Hofman, E., Ruiter, S., & Veerbeek, J. (2023). Lhbt+’ers zijn steeds vaker doelwit van online haat. *De Groene Amsterdammer*, 36(6). Opgehaald van <https://www.groene.nl/voorbeeld/lhbt+ers-zijn-steeds-vaker-doelwit-van-online-haat>
- ESS. (2024, 9 1). *European Social Survey*. Opgehaald van ESS Data Portal: europeansocialsurvey.org/data-portal
- Felten, H., Keuzenkamp, S., & Wit, J. d. (2024). Interventions Used in Practice to Reduce Prejudice and Stereotypes Toward Lesbian and Gay People: Theory Based Evaluation. *The Journal of Sex Research*, 1-11.
- FRA. (2024). *LGBTIQ equality at a crossroads: Progress and challenges. EU LGBTIQ Survey III*. Vienna: European Union Agency for Fundamental Rights.
- Gates, G. (2014). *LGBT Demographics: Comparisons among population-based surveys*. Los Angeles: Williams Institute, UCLA School of Law.
- GGD. (2024). *Gezondheidsmonitor Jeugd 2023*. Den Haag: GGD Nederland.
- Hasselt, M., Spierings, N., Hilten-Rutten, E. v., & Koning, O. d. (2023). *Welzijnsmonitor LHBTIQ+ 2023 Gelderland en Overijssel*. Nijmegen: Radboud Universiteit.
- Huijnk, W., & Van Beusekom, G. (2021). *Wat maakt het verschil?: Over het welzijn, de sociale relaties en de leefstijl van lesbische, homoseksuele en biseksuele jongeren*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- KIS. (2024). *Queer ouderen van kleur: ervaringen en behoeften op het gebied van contacten, wonen en zorg*. Utrecht: Kennisplatform Inclusief Samenleven.
- McConnell, A., Korpak, A., Phillips, G., & Birkett, M. (2017). Identity, victimization and support: Facebook experiences and mental health among LGBTQ youth. *Computers in Human Behavior*, 237-244.
- Meads, C., Zeeman, L., Sherriff, N., & Aranda, K. (2023). Prevalence of alcohol use amongst sexual and gender minority (LGBTQ+) communities in the UK: A systematic scoping review. *Alcohol and Alcoholism*, 58(4), 346-356.
- Movisie. (2018). *Transgender personen in de gemeente*. Utrecht: Movisie.
- Movisie. (2020). *10 keer vraag en antwoord over intersekse*. Utrecht: Movisie.
- Movisie. (2022a). *Wat werkt bij het verminderen van discriminatie*. Utrecht: Movisie.
- Movisie. (2022b). *Nieuwe handreiking: 10x vraag en antwoord over asexualiteit*. Utrecht: Movisie.
- Movisie. (2023a). *Nieuwe handreiking: 10 vragen over non-binaire personen*. Utrecht: Movisie.
- Movisie. (2023b). *De q van queer*. Utrecht: Movisie.
- Movisie. (2024). *Feiten en cijfers over lhbt+ op een rij*. Utrecht: Movisie.
- NNID. (2023). *Misvattingen over intersekse. Op weg naar wettelijke regulering geslachtsbevestigende behandelingen intersekse personen*. Nijmegen: Stichting NNID, Nederlandse organisatie voor seksediversiteit.
- NOS. (2023a, 3 31). *Ondanks onrust meer voorlichtingslessen gegeven in de week van de lentekriebels*. Opgehaald van Nos.nl: <https://nos.nl/artikel/2469670-ondanks-onrust-meer-voorlichtingslessen-gegeven-in-week-van-de-lentekriebels>
- NOS. (2023b, 4 9). *COC meldt 'homohaar tegen kinderen', pand in Eindhoven belaagd*. Opgehaald van nos.nl: <https://nos.nl/artikel/2470842-coc-meldt-homohaar-tegen-kinderen-pand-in-eindhoven-belaagd>
- NRC. (2024, 8 19). *Jongeren accepteren veelal de haat tegen lhbt+ die ze online tegenkomen, zegt de expert*. Opgehaald van nrc.nl: <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/08/19/jongeren-accepteren-veelal-de-haat-tegen-lhbt+die-ze-online-tegenkomen-zegt-de-expert->

a4863165#:~:text=%E2%80%9EJongeren%20accepteren%20veelal%20de%20haat,van%20hun%20(online)%20leefwereld

- OHCHR. (2023). *OHCHR Technical Note on the Human Rights of Intersex People: Human Rights Standards and Good Practices*. Office of the High Commissioner for Human Rights. Opgehaald van <https://www.ohchr.org/sites/default/files/2023-11/ohchr-technical-note-rights-intersex-people.pdf>
- Panteia. (2019). *Onderzoek geslachtsregistraties*. Zoetermeer: Panteia.
- Pearlin, L., Menaghan, E., Lieberma, M., & Mullen, J. (1981). The stress process. *Journal of Health and Social Behavior*, 22(4), 337-356.
- Richard, R., Joncheray, H., & Duquesne, V. (2023). Crippling Sport and Physical Activity: An Intersectional Approach to Gender and Disability. *Sport, Ethics and Philosophy*, 17(3), 327–341.
- Rijksoverheid. (2014). *Wet wijziging vermelding van het geslacht in de geboortakte (transgenders)*. Den Haag: Rijksoverheid.
- Robinson, R., & Frost, D. (2017). LGBT equality and sexual racism. *Fordham Law Review*.
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the self*. New York: Basic Books.
- Roxburgh, A., Lea, T., de Wit, J., & Degenhardt, L. (2016). Sexual identity and prevalence of alcohol and other drug use among Australians in the general population. *International Journal of Drug Policy*, 28, 78-62.
- Rutgers. (2023). *Kiezen voor een 'X'*. Utrecht: Rutgers Expertisecentrum Seksualiteit.
- Rutgers. (2024). *Multipiele minderheidsstress onder lhbti+ personen*. Utrecht: Rutgers.
- Schoenebeck, S., Lampe, C., & Trieu, P. (2023). Online Harassment: Assessing Harms and Remedies. *Social Media and Society*, 9(1), 1-12.
- Schwarzer, R., & Jerusalem, M. (1995). Generalized self-efficacy scale. In *Measures in health psychology: A user's portfolio. Causal and control beliefs* (pp. 35-37). Windsor: NFER-Nelson.
- SCP. (2014). *Leven met intersekse/DSD*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- SCP. (2016). *LHBT-monitor 2016*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- SCP. (2017). *Transgender personen in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- SCP. (2018a). *LHBT-monitor 2018*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- SCP. (2018b). *Opvattingen over seksuele en genderdiversiteit in Nederland en Europa*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- SCP. (2022a). *LHBT-monitor 2022*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- SCP. (2022b). *Opvattingen over seksuele en genderdiversiteit in Nederland en Europa*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Smith, B., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E., Christopher, P., & Bernard, J. (2008). The brief resilience scale: assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15(3), 194-200.
- Termorshuizen, F., Braam, A. W., & Ameijden, E. v. (2015). Neighborhood ethnic density and suicide risk among different migrant groups in the four big cities in the Netherlands. *Social Psychiatry Psychiatric Epidemiology*, 50, 951-962.
- Trimbos Instituut. (2024, 10 25). *Alcohol en LHBTIQ+-personen*. Opgehaald van [trimbos.nl: https://www.trimbos.nl/kennis/alcohol/alcohol-en-overigerisicogroepen/alcohol-en-lhbtika-personen/](https://www.trimbos.nl/kennis/alcohol/alcohol-en-overigerisicogroepen/alcohol-en-lhbtika-personen/)
- UZ Gent. (2023). *Genoeg. Enough. Assez. Onderzoek naar de ervaringen met geweld van LHBTI-personen in Vlaanderen*. Gent: Transgender Infopunt en Centrum voor Seksuologie en Gender UZ Gent.
- Vijlbrieff, A., & Bool, M. (2018). *Suicidepreventie lhbt-jongeren. Wat kunnen ouders en professionals doen volgens de literatuur*. Utrecht: Movisie.

- Vo, T. (2021a). Gaps in safety within LGBTQ+ leisure spaces for diverse LGBTQ+ people: White homonormativity and considerations for inclusion in safe spaces. *Social Work & Policy Studies: Social Justice, Practice and Theory*, 4(1).
- Vo, T. (2021b). The whiteness of 'safe' spaces: Developing a conceptual framework to critically examine the well-being of racialized 2SLGBTQ+ people within 2SLGBTQ+ leisure spaces. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 30(2), 219-231.

